

155965

**GELENEKSEL AFYONKARAHİSAR EVLERİNE
AİT KAPILARIN İNCELENMESİ**

Necmi KAHRAMAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
(MOBİLYA VE DEKORASYON EĞİTİMİ)**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**Temmuz 2004
ANKARA**

Necmi KAHRAMAN tarafından hazırlanan “GELENEKSEL AFYONKARAHİSAR EVLERİNE AİT KAPILARIN İNCELENMESİ” adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Kemal YILDIRIM

Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Mobilya ve Dekorasyon Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

..Yrd. Doç. Dr. Rahmi'... ARAS...

Üye

..Yrd. Doç. Dr. Kemal YILDIRIM

Üye

..Yrd. Doç. Dr. Ayhan ÖZGİTİGİ

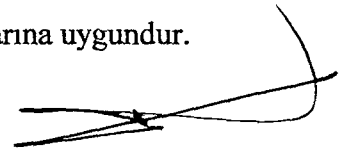
Üye

.....

Üye

.....

Bu tez, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım esaslarına uygundur.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	iv
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	v
RESİMLERİN LİSTESİ	vi
EKLERİN LİSTESİ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR ÖZETİ	7
3. GELENEKSEL AFYONKARAHİSAR EVLERİ	9
3.1.Afyonkarahisarın Genel Özellikleri	10
3.1.1. Afyonkarahisar merkez	11
3.1.2. Sincanlı ilçesi	11
3.1.3. Şuhut ilçesi	13
3.1.4. Bolvadin ilçesi	14
3.2.Geleneksel Afyonkarahisar Evlerinin Özellikleri	16
3.2.1.Afyonkarahisar evlerinin konumu	17
3.2.2.Afyonkarahisar’ da kentsel sit alanları	17
3.2.3.Afyonkarahisar evlerinin bölümleri	18
3.2.4. Afyonkarahisar evlerinin mimari elemanları	22
3.2.5. Afyonkarahisar evlerindeki süslemeler	27

3.2.6. Afyonkarahisar Alibey konakları	28
3.3. Geleneksel Afyonkarahisar Evlerinin Kapıları	29
3.3.1. Kapıların genel özellikleri	29
3.3.2. Geleneksel Türk evi kapıları	43
3.3.3. Geleneksel Afyonkarahisar evlerinin kapıları	47
4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	49
4.1. Araştırmanın Sınırları	49
4.2. Verilerin Elde Edilmesi	49
4.2.1. Anket uygulama ve sistematik gözlem yapma	49
4.2.2. Kapıların çizimi ve envanterlerinin çıkartılması	50
4.2.3. Fotoğraflarla belgeleme	51
5. ARAŞTIRMA BULGULARI	52
5.1. Araştırmaya Dahil Merkezlerdeki Geleneksel Evlerin Özellikleri	53
5.1.1. Geleneksel Afyonkarahisar evlerinin özellikleri	54
5.1.2. Geleneksel Sincanlı-Gezler Köyü evlerinin özellikleri	57
5.1.3. Geleneksel Şuhut evlerinin özellikleri	58
5.1.4. Geleneksel Bolvadin evlerinin özellikleri	60
5.2. İncelenen Kapı Türleri ve Kapıların Bölgeler Arası Farkları	61
5.2.1. Afyon ve ilçelerindeki avlu kapıları	61
5.2.2. Afyon ve ilçelerindeki giriş kapıları	63
5.2.3. Afyon ve ilçelerindeki oda kapıları	72
5.3. İncelenen Kapıların Karşılaştırmalı Özellikleri	76
5.3.1. İncelenen kapıların yapım teknikleri ve pano sayıları	76
5.3.2. İncelenen kapıların süsleme özellikleri	78

5.3.3. İncelenen kapıların metal aksamları	81
5.3.4. İncelenen kapıların ölçüleri	83
5.3.5. Çizelgeler	86
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	96
KAYNAKLAR	99
EKLER	101
ÖZGEÇMİŞ	276

GELENEKSEL AFYONKARAHİSAR EVLERİNE AİT KAPILARIN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Necmi KAHRAMAN

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Temmuz 2004**

ÖZET

Bu çalışmada, Geleneksel Afyonkarahisar evlerinin mimari özellikleri ile bu evlerde kullanılan kapıların malzemeleri, boyutları, konstrüksiyon teknikleri, aksesuar ve süsleme özelliklerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Afyon merkezde 22 Geleneksel eve ait 45 kapı; Sincanlı Gezler köyünde 2 Geleneksel eve ait 4 kapı; Şuhut ilçesinde 4 Geleneksel eve ait 9 kapı ve Bolvadin ilçesinde 4 Geleneksel eve ait 8 kapının incelemesi yapılmıştır. Bu çalışmada veriler, sistematik gözlem yapma tekniği ve ayrıntılı bir envanter form ile elde edilmiştir. Evlerin adres bilgileri, özellikleri ve fotoğrafları ile evlere ait kapıların özellikleri, ölçüleri, çizimleri ve fotoğrafları, her bir kapı için ayrı düzenlenmiş olan bir envanter form üzerinde toplanmıştır. Geleneksel Afyonkarahisar evlerinin mimari özellikleri ile kapılarının karakteristik özellikleri tespit edilmiş olup, bu evlerin daha uzun yaşayabilmeleri için çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Özellikle, Afyon bölgesinde karşılaşılan ve literatürde yer almayan özel çözümlenmiş, oda kapısının açık halde özel yuvasına oturabilmesi ve oda kapısı gömme dolap ilişkisi örneği dikkat çekmektedir.

Bilim Kodu : 500 10 13
Anahtar Kelimeler : Geleneksel Türk Evi, Afyon Evleri, Giriş ve Oda Kapıları.
Sayfa Adedi : 296
Tez Yöneticisi : Yrd. Doç. Dr. Kemal YILDIRIM

**THE INVESTIGATION OF DOORS BELONGING TO TRADITIONAL
AFYONKARAHISAR HOUSES**

(M.Sc. Thesis)

Necmi KAHRAMAN

**GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY**

July 2004

ABSTRACT

It has been aimed to determine the architectural characteristics of traditional Afyonkarahisar houses and the materials, sizes, construction techniques, accessories and decoration of the doors used in these houses. For this purpose, 45 doors of 22 traditional houses at the city center of Afyonkarahisar, 4 doors of 2 traditional houses in the Sincanlı Gezler village, 9 doors of 4 traditional houses in Suhut district, 8 doors of 4 traditional houses in Bolvadin district have been investigated. The data at this research have been found out by systematic observation technique and by detailed inventory form. By this intention, address data, characteristics, photos of the houses and the characteristics, dimensions, drawings and photos of the doors of these houses have been collected on the inventory forms which have been prepared separately. As a result, architectural characteristic and the characteristics of the doors used in these houses have been determined and it has been tried to develop solution proposal for longer life of these houses. Especially, it has been noticed a special solution at the territory of Afyon which does not take place at the literature, that is the placing the door of the room into its slot as open version and a sample to relation room door and undercover wardrobe.

Science Code : 500 10 13
Key Words : Traditional Afyon houses, Entry and Room Doors
Number of pages : 296
Adviser : Assist. Prof. Dr. Kemal YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanmasında, bilgilerini paylaşarak bana yardımcı ve destek olan danışman hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Kemal YILDIRIM'a, Öğr. Gör. Hüseyin SEL'e, Öğrt. Muharrem BAYAR'a, Öğr. Gör. Gülden SAGUN'a, Arkeolog Ahmet İLASLI'ya, Yrd. Doç. Rahmi ARAS'a, Yrd. Doç. Dr. İhsan KÜRELİ'ye, Yrd. Doç. Dr. Ayhan ÖZÇİFTÇİ'ye ve ayrıca gösterdikleri hoşgörü, anlayış ve sıcak ilgiden dolayı eşim Çiğdem Kahraman'a, kızım İrem'e ve oğlum Arda'ya çok teşekkür ederim. Araştırma yaptığım Afyon merkez, Sincanlı Gezler Köyü ve Şuhut ilçesi evlerinin sahiplerine de yardım severliklerinden dolayı ayrıca teşekkürü bir borç bilirim.

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 5.1. Araştırma Yapılan Evlerin Adresleri	86
Çizelge 5.2. Araştırma Yapılan Evlerin Özellikleri.....	87
Çizelge 5.3. İncelenen Avlu Kapılarının Özellikleri 1	88
Çizelge 5.4. İncelenen Avlu Kapılarının Özellikleri 2	88
Çizelge 5.5. İncelenen Giriş Kapılarının Özellikleri 1	89
Çizelge 5.6. İncelenen Giriş Kapılarının Özellikleri 2	90
Çizelge 5.7. İncelenen Oda Kapılarının Özellikleri 1	91
Çizelge 5.8. İncelenen Oda Kapılarının Özellikleri 2	92
Çizelge 5.9. İncelenen Avlu Kapılarının Ölçüleri	93
Çizelge 5.10. İncelenen Giriş Kapılarının Ölçüleri	94
Çizelge 5.11. İncelenen Oda Kapılarının Ölçüleri	95

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 3.1. Çeşitli Kapı Kasası Türleri.....	39
Şekil 3.2. İki Kanatlı Ahşap Kapıyı Oluşturan Elemanlar ve Detayları.....	42
Şekil 3.3. Geleneksel Türk Evlerinde Avlu Kapıları.....	44
Şekil 3.4. Geleneksel Evlerde Kullanılmış Çeşitli Giriş Kapısı Örnekleri	44
Şekil 3.5. Geleneksel Evlerin Giriş Kapılarında Kullanılan Madeni Şakşaklar	45
Şekil 3.6. Geleneksel Ankara, Ayaş ve Beypazarı Evlerinde Giriş Kapısı	45
Şekil 4.1. İncelenen Kapılar Üzerinde Ölçü Alınan Kısımlar	50
Şekil 5.1. Geleneksel Kapılarda Uygulanan Lambasız Tek Binili Kapı Kanadı.....	64
Şekil 5.2. Günümüz Kapılarında Uygulanan Lambalı Çift Binili Kapı Kanadı	64
Şekil 5.3. Afyon ve İlçeleri Oda Kapılarının Plandaki Yeri.....	72
Şekil 5.4. Oda Kapısının Açık Halde Kapı Arkasında, Gömme Dolap Önündeki Özel Yuvasına Oturması.....	74
Şekil 5.5. Afyon ve İlçeleri Kapılarında Yer Alan Zemberek, Tokmak ve Halka	82
Şekil 5.6. Çoğunlukla Çakma Kapılarda Kullanılmış Gullep Menteşe.....	82
Şekil 5.7. Çatkı Giriş Kapılarında Kullanılmış Piştivan Menteşe.....	83
Şekil 5.8. Avlu Kapılarında Kanat Ölçüleri.....	83
Şekil 5.9. İncelenen Giriş Kapılarında Kanat Ölçüleri Ortalamaları	84
Şekil 5.10. İncelenen Oda Kapılarında Kanat Ölçüleri Ortalamaları	85

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 5.1. Afyon Merkezde Tarihi Dokusunu Koruyabilmiş Mahallelerden Görünüm.....	55
Resim 5.2. Afyon Merkezde Tarihi Dokusunu Koruyabilmiş Mahallelerden Görünüm.....	55
Resim 5.3 - 4. Afyon Merkezde Restore Edilmiş Geleneksel Ev Örnekleri.....	56
Resim 5.5 - 6. Afyon Merkezden Cihannümali Geleneksel Ev Örnekleri.....	56
Resim 5.7. Çok Az Sayıdaki Geleneksel Şuhut Evine Ait Bir Örnek.....	59
Resim 5.8. Şuhut Atatürk Evinden Görünüm.....	59
Resim 5.9 - 10. Geleneksel Bolvadin Evlerinden Örnekler.....	60
Resim 5.11- 12. Afyon ve Şuhut'ta Yer Alan İki Adet Avlu Kapısı Örneği.....	62
Resim 5.13 - 14. Afyon Ulukonak Avlu Kapısı Üzerinde Yer Alan Zemberek, Kündekari Süsleme ve Kilit Detayı	63
Resim 5.15 - 16. Afyon Geleneksel Evlerinde Niş İçinde Yer Alan Giriş Kapıları.....	66
Resim 5.17 - 18. Afyon Geleneksel Evlerinde Niş İçinde Yer Alan Giriş Kapıları.....	66
Resim 5.19 - 20. Afyon Geleneksel Evlerinde Dış Duvarla Aynı Düzlemde Yapılmış Giriş Kapıları.....	67
Resim 5.21 - 22. Sincanlı-Gezler Köyü Geleneksel Evlerine Ait Giriş Kapıları.....	67
Resim 5.23 - 24. Şuhut İlçesi Geleneksel Evlerine Ait Giriş Kapıları.....	68
Resim 5.25 - 26. Bolvadin İlçesi Geleneksel Evlerine Ait Giriş Kapıları.....	69
Resim 5.27 - 28. Giriş Kapılarında Yer Alan Zemberek ve Kapazlama Kilit.....	71
Resim 5.29 - 30. Afyon Giriş Kapılarında Yer Alan Kemer ve Taç Biçimindeki Süslemeler	71
Resim 5.31 - 32. Afyon Oda Kapılarının Konumu; Odanın Köşesine Pahlı ve Odanın Ortasına Yerleştirilmiş Örnekleri.....	73
Resim 5.33 - 34. Afyon Oda Kapılarının Açık Halde Özel Yuvasına Oturması.....	73

Resim 5.35 - 36. Oda Kapılarında Zemberek ve Kapazlama Kilit.....	75
Resim 5.37 - 38. Giriş Kapılarındaki Çatkı ve Çakma Kapı Kanadı Örnekleri	77
Resim 5.39 - 40. Giriş Kapılarında Yer Alan Rölyef ve Kündekari Süslemeler	80
Resim 5.41 - 42. Tek Bir Oda Kapısında Yer Alan Kündekari ile Yaygın Taç Süsleme	80
Resim 5.43. Çatkı Giriş Kapılarında Kullanılmış Piştivan Menteşe	83

EKLERİN LİSTESİ**Ek****Sayfa**

Ek 1. İncelenen Evlerin ve Kapıların Envanterleri, Fotoğrafları ve Çizimleri	102
Ek 2. http://www.afyon.gov.tr	280
Ek 3. http://www.afyonweb.com	281

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı kısaltmalar açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklama
Pvc	Polivinil clorür
OSED	Orta sosyo-ekonomik düzey
ÜSED	Üst sosyo-ekonomik düzey
WC	Water and closet (su ve klozet)
TS / TSE	Türk Standartları / Türk Standartları Enstitüsü
MDF	Medium Density Fibrery (orta yoğunlukta lif levha)
AKÜ	Afyon Kocatepe Üniversitesi
YEM	Yapı Eğitim Merkezi

1. GİRİŞ

Özellikle Kurtuluş Savaşında çok önemli yeri olan Afyonkarahisar termal potansiyeli, mermeri, haşhaşı, sucuğu, lokumu, kaymağı ile ünlü olduğu kadar “Geleneksel evleriyle” de ünlüdür (1). Anadolu’nun pek çok kentinde görülen ahşap ağırlıklı geniş sundurmalı çatısı olan küçük yayvan yarım daireli kiremit-tuğlaların çatısını süslediği evlere Afyonkarahisar ilinin de hemen hemen her sokağında rastlanmaktadır (2).

Ne yazık ki Geleneksel Afyon evleri ya bakımsızlıktan yada asıl sahiplerince veya yeni kullanıcılarınca kültürel değerleri farkedilmeyip yavaş yavaş yok olmaktadır. En şansız mirasımız olarak tanımladığımız, çeşitli nedenlerle yok olmakta olan bu ev ve konaklarımızın araştırılıp tespitinin yapılması çok büyük önem arz etmektedir (2).

Bir yöreye ait bir evi diğer bir yöreye ait başka bir evden, bir Türk evini başka bir ülkenin evinden ayıran farklar incelenirken öncelikle o yöre veya o ülke insanının yaşam tarzları, o coğrafyanın iklimi, o toplumun kültürü, dini ve gelenekleri, ekonomisi, teknolojisi gibi özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bu etkenler evin biçimini belirler ve evin daha iyi anlaşılmasını kolaylaştırır (3).

Üzerinde yaşanan doğa, hiç kuşkusuz, orada gelişen her türlü düşünceyi, çok önemli ölçüde etkilemektedir. Anadolu’da bu özellikler olağanüstü çeşitlilikte ve zenginliktedir. Ve böyle bir ortamda geleneksel bir mekan düşüncesinin geliştirilmesi sırasında ne kadar güçlü etkilerle ve zengin bir mirasla iç içe bulunulmuş olduğu kolayca göz önüne getirilebilir (4).

Anadolu’da yeni bir mekan kimliğini ortaya çıkaran eski Türk evinin dayandığı kaynaklara ulaşabilmek için, “taşınabilen bir mekan” düşüncesine dayanan, eski gelenekten yararlanmak öncelikle gereklidir. Bu ilginç mekan geleneği, özellikle odaları, iç düzeni ve teknolojisi ile “kolayca kurulup sökülebilen ve taşınan çadır evlerin” önemli izlerini taşımaktadır. Anadolu’da biçimlendirilen Türk evinin kaynaklarına bu açıdan bakılınca, yüzyıllarca süregelen bir yaşama geleneğinin, ilkeleri, kavramları ve biçimleri ile bağlantılı olduğu görülür (4).

Taşınılabilen bir mekan düşüncesinden, toprağa kesin olarak bağlı olan bir düzene geçişte, eski gelenekler ve alışkanlıkların çok uzun bir süre boyunca etkili olmaya devam ettiği görülür (4).

Anadolu'da çok farklı kültürlerin yaşanması ve iklimlerin getirdiği özellikler, yöresel olarak farklı malzemelerin kullanılmasını gerektirmiştir. Örneğin, Doğu Karadeniz'de ahşap taşıyıcı iskeletli mimari, Akdeniz'de kübik taş mimarisi, Güneydoğu Anadolu'da taş, Orta Anadolu'da taş-kerpiç, İç Ege'de zemin katı taş üst katları ahşap taşıyıcılı kerpiç dolgu malzeme gibi (1).

Geleneksel Türk evlerinin hemen hemen hepsinde mevcut olan ortak bir özellikte odalarında, günlük yapılan birçok eylemin gerçekleşmesine imkan tanıyan donanımına sahip olmasıdır. Her bir oda oturma, misafir ağırlama, dinlenme, yatma, yemek yeme, sokağı çok rahat görebilme, giysi- eşya vb. depolama, ısınma, yıkanma gibi eylemlerin çok rahatlıkla gerçekleştirilmesine olanak tanır. Bu özelliği, Geleneksel Afyon merkez ve ilçe evlerinde de görmekteyiz.

Afyonkarahisar kentini oluşturan mahallelerden, eski yerleşim yeri olan mahalleler organik bir doku oluştururken, kentin geçirdiği yangından sonra (19. yy sonları ile 20. yy başları) kurulan mahalleler, ızgara şeklinde ve şehircilik açısından doğrusal sokakların ortaya çıktığı mahalleleri oluşturmuşlardır. Sit alanı olarak belirlenen Taç-Ahmet, Zaviye, Molla Bahşi, Yukarı Pazar, Kubbeli mahalleleri ile *sit alanı dışında* kalan Arapmescit, Kale, Akmescit, Nurcu, Mecidiye, Sinanpaşa, Hacıyüp ve Mısıri mahallerinde mükemmel bir şehircilik planlaması görülmektedir (5).

Kentin önemini yitiren eski mahallelerinden, yeni yerleşme alanlarına inen aileler, evlerini yıkıp yenilerini yapmamışlar, ya satmışlar ya da kiraya vermişlerdir Son yıllarda satın alınan evlerden bazıları yıkılarak yerlerine yenileri yapılmaktadır. Tamamen boşaltılan veya kiraya verilen evler ise, bakımsızlıktan yıkılmaya terk edilmiş ve harap durumdadır. İlçelerdeki geleneksel sivil mimari yapılar içinde durum aynı, hatta Bolvadin haricindeki ilçeler de durum daha da kötüdür (5).

Doğal ortam, yaygın olarak canlıların, özellikle de insanın yaşamını güvenle sürdürmesi açısından sakıncalar sergiler. Tarih öncesinde güvenceye ulaşmanın en

kolay yolu doğal mağaralara sığınmak olmuştur. İlk yapı yapma eylemi, atalarımızın korunma, barınma ve üreme içgüdüleriyle, doğal ortamda seçtikleri bir alanı yine o ortamda buldukları veya yarattıkları olanaklarla, emeklerini de katarak sınırlayıp, çevreleyerek, bir örtü altına alarak, yeni, güvenceli bir yapay ortam gerçekleştirmişlerdir. Özünde bu eylem en genel anlamda, örtü altına alınan boşluğu sakıncalı dış ortam koşullarından yalıtma işlemidir (6).

Sonuçta, doğadan ayrılan parça, başka bir deyişle yapı mekanı ve onu çevreleyen sınırlar, yer yer geçiş sağlayan boşluklarla dış ortama bağlanmış, boşluklar da isteğe bağlı olarak açılıp kapanarak ayarlanan hareketli öğelerle denetlenmiştir Yapıda yapay mekanı örten öge çatı, örtüyü taşıyan ve iç mekanı dış ortamdan ayıran düşey öge ise duvar olarak tanımlanır. İç ve dışın veya bölümlerin, geçiş ve görüş açılarından birbirine bağlanması, iç mekana ışık ve hava sağlanması amacıyla düzenlenen bu boşluklar ve onları denetleyen hareketli öğeler;

- Kapı
- Pencere

olarak tanımlanır (6).

Mimarlıkta kapı sözcüğü yaygın olarak mekanı sınırlayan düşey yüzeylerde (duvar) bırakılan boşluk ve o boşluğu denetlemek üzere görevlendirilen hareketli öge (doğrama) olarak tanımlanır (6).

Kapı, bir mekana girip çıkarken içinden geçilen, açılıp kapanma düzeni olan ince yapı elemanıdır. Bina giriş kapısı, oda kapısı, mutfak kapısı, balkon kapısı, banyo kapısı, WC kapısı, bodrum kapısı, kömürlük kapısı, garaj kapısı gibi isim alırlar (7).

Tarihsel örneklerde de görüldüğü gibi dış kapı gerek işlevsel açıdan gerekse simgesel yönden yapıda özel konumdadır. Geçiş i özendirici veya geçit vermez kimliği iki karşıt yönünü oluşturur. Genellikle, yapının girişinin belirgin, çarpıcı, etkileyici olması aranan ve elde edilmeye özenilen bir tutkudur. Dış kapı bütün bu çekiciliğine karşın bir sınırdır, duraktır, aşılması koşullara bağlıdır. Bu bağlamda kapı açılmadan önce en genel anlamda bir yetkinin veya mutabakatın gerekliliği ve elde edilmesi zorunludur (6).

Kapı genel olarak:

- Geçiş sağlama işlevi
- Geçiş kesme (denetleme) işlevi
- Güvenlik-yalıtım sağlama işlevi
- Yangın güvenliği
- Su ve rutubet yalıtımı
- Isı yalıtımı
- Ses ve gürültü yalıtımı
- Işınım karşı koruma gibi işlevleri karşılar (6).

Tarihsel süreçte yapı eylemi öncesindeki yaşam izlerini taşıyan doğal mağaralarda bile, barınılan boşluğa giriş-çıkış sağlayan bir delik gerekmiştir. Yaşanılan mekana insan eliyle yapılan ilk katkıda giriş-çıkışa olmuştur. Güvenlik açısından mağara girişi olabildiğince gizlenmiş, küçük tutulmuş kaya, ağaç, çalı çırpı benzeri doğal engellerle denetlenmiştir (6).

İlk kalıcı yerleşim örneklerinde de kamusal sirkülasyon ögesi olan sokak ögesinin henüz devreye girmemiş olması sebebiyle iç mekan-dış mekan ilişkisi, birçok yapıda üst kısımda gerçekleştirilen aralıktan sağlanmıştır. Önce yerleşmelerde, sonra kent kurgusunda, kamusal öge olarak sokak ögesinin yerini alması ve bağımsız yapılara dolaysız ulaşım sağlanması, kapının da bu bağlamda devreye girmesine yol açmıştır (6).

Sokaktan ulaşılan ilk uygulamalarda, dış ortamın güvensizliğinden dolayı, yapıya giriş gizlenmiş veya olabildiğince küçük ve sınırlı tutularak, kolay savunulacak şekilde donatılmıştır. Dış ortam kamusal denetime ve düzene kavuşunca, özellikle devlet güvencesi yaşama geçince, giriş belirginleşmiş, büyümüş, bezenmiş, önem kazanmış, simgesel bir değer de taşıyan niteliğe ulaşmıştır. Osmanlı mirası olarak günümüze ulaşan yapıların çoğunda sokaktan bahçeye veya avluya yapılan ana giriş boyut ve çekicilik açısından ayrı bir özen gösterilmiştir (6).

20. yy endüstriyel üretiminde, seri üretime uygun yeni ahşap kapı tipleri ortaya çıkarken aynı zamanda birçok olumsuzluklarına rağmen, gerek güvenlik açısından

(çelik kapılar), gerekse de seri üretime uygunluğu, ekonomik oluşu, bakım istememesi, 20. yy. mimari yapısının görünümüne daha uygun olması gibi nedenlerle alüminyum, pvc, temperli özel cam vb. malzemelerden üretilen doğramalar, ahşap doğramalara göre daha yaygın kullanılır olmuştur (6).

Kapının açılış şekli uzun yıllar boyunca basit bir çözüm içinde sınırlı kalmıştır. Yan dönел olarak isimlendirilen bu yöntemde kanat, dairesel bir dönme hareketi ile içe ve dışa doğru yay çizerek hareketlendirilmiştir. Bu basit ve geleneksel yöntem günümüz yapılarında da yaygın olarak uygulanmaktadır (6).

Ulkemizde geleneksel yerleşme dokusunun henüz bozulmadan korunduğu yerleşim merkezlerinde köşkların, yalıların, konakların, bazı geleneksel evlerin özgün girişleri, kapı kavramının salt işlevsel yapı ögesi olma özelliğini aşan, simgesel değerlere ulaşan yanlarını da sergilemektedir (6).

Bütün bu çağlar ve uygarlıklar boyunca kapı boşluğunun gerek çevresi, gerek doğrama yüzeyi özenle değerlendirilmiş, bezenmiş, sanatsal etkinliklerin yoğunlaştığı odak konumuna dönüşmüştür. Ayrıca, kapının yardımcı öğeleri olan metal menteşeler, gullaplar, mıhlar, kabara başlı çiviler, pullar, rozetler, sürgüler, kilitler, anahtar ağızlıkları, zemberekler vb. aksesuarlar da el sanatları ile ilgili özgün örnekler olarak önem taşımaktadır (Selçuklu, Osmanlı, Gotik çağı ve ünlü mimarların tasarımı kapılar) (6).

Geleneksel Afyonkarahisar Evlerinin dış cephe özelliğini oluşturan elemanlardan giriş kapıları; Türk evlerinde, zemin katta çift kanatlı ahşaptan ve gösterişli olarak yapılmıştır. Ermeni ve Rum evlerinde ise iki giriş kapısı vardır. Zemin kata girilen kapı tek kanatlı, ahşaptan yapılmış, esas kata girişi sağlayan kapı ise çift kanatlı ahşaptan ve gösterişli olarak yapılmıştır (5).

Afyonkarahisar evleri giriş kapıları çoğunlukla aynalı sistemde yapılmışlardır. Çakma kapı örnekleri nadiren görülür. Kapının üzerinde, sağında ve solunda kafesli pencereler vardır. Kapıların üzerlerinde kapı tokmakları genellikle yer almaz. Kapı kilitleri el yapımı olup üzerinde, kapıyı açıp kapatmak için zemberek (şıkkırak) vardır. Avlulu ev Afyon'da çok az bulunduğu için avlu kapısı örneği de çok azdır.

Afyon evleri oda kapıları genellikle tek kanatlı olmakla birlikte, çift kanatlı olanları da görülür. Çift kanatlı kapılar ekseriyetle baş odaya açılırlar. Oda kapıları da ahşaptan aynalı olarak yapılmıştır. Üzerlerinde kapıyı açıp kapamaya yarayan zemberek vardır. Afyon evleri oda kapılarında dikkat çeken önemli özelliklerinden biriside oda kapısı tam açık durumda iken kapı arkasındaki yuvasına oturtulabilmesidir. Böylelikle kapının açık tutulduğu durum, çok ince estetik bir düşünce ile odanın dekorasyonu bozmak yerine daha da olumlu bir etki yapacak şekilde çözümlenmiştir.

Bu çalışmada, Geleneksel Afyonkarahisar evlerinin mimari özellikleri ile bu evlerde kullanılan kapıların malzemeleri, boyutları, konstrüksiyon teknikleri, aksesuar ve süsleme özelliklerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Afyon merkezde 22 Geleneksel eve ait kapılar; Sincanlı Gezler köyünde 2 Geleneksel eve ait kapılar; Şuhut ilçesinde 4 Geleneksel eve ait kapılar ve Bolvadin ilçesinde 4 Geleneksel eve ait kapıların incelemesi yapılmıştır. Araştırma verileri, sistematik gözlem yapma tekniği ve ayrıntılı bir envanter form ile elde edilmiş olup; ayrıca kapıların fotoğrafları çekilmiştir. Afyonkarahisar ismi Afyon' nun geleneksel ismi olup, resmi kayıtlardaki ismi Afyon' dur. Bu çalışmanın ilerleyen kısımlarında araştırma merkezinin ismi Afyon olarak verilmiştir.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Işık (1992), çeşitli sosyo-ekonomik düzeye ait ailelerin konut kullanımını, yaşam biçimini, iç mekan düzenlemelerini, eşyanın nicelik ve nitelikleri ile depolama sorunlarını inceleyerek; OSED ve ÜSED konutlarının büyüklüğü, donatı elemanlarının düzenlenişi ve yaşam biçimleri arasında bir benzerlik olduğunu tespit etmiştir.

Parlar (2002), Türk kültüründe Konağın yerini, önemini ve özelliklerini açıklayarak, “Türk Konaklarının” Türk ev kültüründe abidevi örneklerden biri olduğunu ve örnek olarak ta Afyonkarahisar Fakıpaşa mahallesinde yer alan Alibey Konaklarını vererek 1946 yılında yanarak tamamen yok olan ve dört konaktan oluşan, mükemmel bir mimarlık ve süsleme sanatının örneklendiği Alibey Konaklarının iç ve dış yapı özelliklerini anlatarak, bu yapıların sadece yöresel değil aynı zamanda dünya mimarisi içerisinde de yer aldığını belirtmektedir.

Meriç (1995), Afyon evlerinin görkemli bir tabloya benzer güzelliğini, ayrıntılarındaki ustalıklı işçiliği, mahallelerin dokusunun oluşumunda Türk insanın dayanışmacı yapısının katkısını betimleyerek Afyon evlerinin cephe görünüşlerini ve cephelerdeki süslemeleri, evlerin özelliklerini, şekillerini, malzemesini, fonksiyonlarını ve süsleme şekillerini açıklayarak, Afyonkarahisar evleri ile Bolvadin ilçesindeki evlerin karşılaştırmasını yaparak, Bolvadin’ de şimdi Atatürk evi olarak isimlendirilen Çakmaklı evi ile yıkılmış fakat önemli parçaları müzede yer alan Cılkoğulları evini tanıtmaktadır.

Şaşmaz (2002), Ankara merkez, Beypazarı ve Ayaş ilçelerindeki geleneksel ev kapıları üzerine hazırladığı çalışmada, Ankara, Beypazarı ve Ayaş’ın tarihi ile birlikte tanıtımını yaparak, Ankara’da sanatın oluşumunu açıklamakta. Kapıların genel özelliklerini açıkladıktan sonra, kendi araştırması sonucu elde ettiği giriş, avlu ve oda kapılarının kasalarını, yapım tekniklerini, süslemelerini, kilitler ve sürgülerini, menteşelerini, kapı kolları, halkaları ve kollarını açıklayarak, kapılar ile ilgili ölçüleri tablo ve grafik halinde sunarak; ekler kısmında da araştırma yapmış olduğu her kapının envanterini ve kapıların ölçekli çizimlerini vermektedir.

Izgi ve Aysel (2003) yaptıkları çalışmalarında, kapı kavramı ve evrimsel süreci, işlevleri, boyut ve hareket ilkeleri, yapım süreci, kapı türleri ve aksesuarları detaylı bir şekilde analiz edilmiş olup; kapıların dayanım (performans) testleri ve test yöntemleri açıklanmıştır.

Sel (2001), Afyonkarahisar’ da geleneksel sivil mimari’ yi tanıttığı çalışmasında, Afyon sit alanını, Geleneksel Afyonkarahisar evlerinin konumunu, mahallelerin dokusunu, evlerin sofalarını, taşlıklarını, zemin kat, ara kat ve üst katlarını, döşemelerini, tavanlarını, çatılarını, duvarlarını, kapılarını, pencerelerini, merdivenlerini, saçaklarını, çıkmalarını ve avluların genel özelliklerini inceleyerek evlerin mekansal durumu, yapısal durumları, mimari mekanları, mimari elemanları, plan elemanları başlıkları altında tanıtmaktadır.

Binan (2000), konuyla ilgili olan meslek sahiplerine ve öğrencilere yönelik hazırladığı “Ahşap Kapılar ve metal tamamlayıcı elemanlar” isimli yayınında, ahşap kapı yapımında kullanılan ağaç türlerini, ahşap boyutlarını, kapıların plandaki yerini, açılış yönlerini, boyutlarını, kapıların kanat ve kanat türleri ile kapı kasası ve kasa türlerini, kullanılan metal aksesuarları, üstyüzey işlemlerini, dış kapı, iç kapı ve özel kapı türlerinin yapısal özelliklerini, konstrüksiyonlarını çizimlerle destekleyerek açıklamaktadır.

Küçükerman ve Güner (1995), Türklüğün sembollerinden olan ve taşınabilen bir çevre düşüncesinin bir tür endüstri ürünü olan çadırları ele alarak başladıkları yayınlarında, Türk evi kimliğinin oluşumunda kültür, doğa, iklim ve arazi yapısının etkilerini açıklayarak, geleneksel mekan kimliğinin yenilenmesi, mekan kavramlarının gelişmeleri, mekanın kullanılmasındaki yeni çözümler ve yapı malzemesi ile teknolojileri hakkında bilgiler vererek, Türk evinde odaları inceleyerek odanın elemanları ve donanımları olan halı, kilim gibi döşeme kaplamalarını, tavan kaplamalarını, pencereleri, tepe pencerelerini, oda kapılarını betimlemekte ve Türk evinin ısıtılması, serinletilmesi yöntemlerini, odaların sofa ile olan ilişkilerini açıklamaktadır.

3. GELENEKSEL AFYONKARAHİSAR EVLERİ

3.1. Afyonkarahisarın Genel Özellikleri

Bilinen ilk adı Akroenos ya da Akroinos' dur (8). Afyon ili güncel ismini M.Ö. 1340 yıllarında Hititler tarafından yaptırılan ve bu güne kadar ününü sürdüren kalesi ve yaklaşık 2300 yıldır ekilen haşhaş bitkisinden almıştır (9). Latince özsu anlamına gelen Opium sözcüğü zaman içinde Opion ve Afion olarak söylene gelmiştir (10).

Afyonkarahisarın tarihi

M.Ö. 7000 Yılından başlayarak günümüze kadar yerleşim yeri olan İlimiz sınırları içerisinde Hitit, Frig, Grek, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı gibi uygarlıklar egemen olmuştur (9).

Ekrem Akurgal, kapalı bölgeler ve doğu-batı uzantısı olmak üzere Anadolu'nun iki özelliğini dile getirmektedir Afyon'da bu iki özelliği de görebilmekteyiz. Binlerce yıldır Afyon, “kapalı bölgeler” e has olarak kendi içinde yerel özelliklerini ve ayrıca doğu-batı, hatta kuzey-güney arasında bir köprü, geçit özelliğini korumuştur ve “İntikal Bölgesi” olarak bilinmektedir. Bu özellikleri, günümüze kadar yansımış ve Afyon'u kavşak bir il konumuna getirmiştir (8).

Bu nedenledir ki, Anadolu'nun bütünlüğünü ele geçirmek veya korumak için yapılan büyük savaşlardan olan İpsos (M.Ö. 301), Mıryokefalon (1176) ve Büyük Taarruz (1922) Savaşları, Afyon topraklarında olmuştur (8).

Geçiş, kavşak bölgesi olması sebebiyle Hititler, Arzava Seferi'ne giderken Afyon' dan geçmişler; Frigler, sonunda Afyon'a gelip yerleşmişler; Persler, Apameia'yı merkez edinmişler; Roma ticari yolları, Afyon'da buluşmuş; Bizanslar Amorioum'u Anadolu askeri üssü yapmışlar; Araplar ve Türkler, Anadolu'nun alınmasının, Afyon'un alınmasıyla mümkün olacağını düşünerek Afyon'a saldırmışlar ve burayı Türkler kendileri için yurt edinmişler; Haçlı seferleri buradan geçirilmek istenmiş, Selçuklular üs olarak kullanmışlar; Osmanlılar, Anadolu'nun Osmanlılaşması için

Karamanoğullarına buradan saldırmış; Anadolu'ya egemen olmak isteyen Yunanlılar, burada üstlenmişlerdir (8).

Selçuklu Türklerinin 1071 yılında Anadolu'yu fethetmeleri sonucunda Afyon Türklerin hakimiyetine geçmiştir. Selçuklu Devletinin parçalanmasından sonra şehir bir süre Sahipoğulları' nın elinde kaldı. 1341'den sonra akrabalık ilişkileri sonucu Germiyanogulları' nın yönetimine geçen kent II. Yakup Bey zamanında Yıldırım Beyazıt tarafından Osmanlı topraklarına katıldı (1390). Ankara Savaşından (1402) sonra Timur' un askerlerince yıkıma uğrayan şehir yeniden Yakup Bey'in eline geçti ve onun ölümü (1428) üzerine, vasiyeti gereği kesin olarak Osmanlı Egemenliğine girdi. Fatih Sultan Mehmet'in Karaman Seferleri sırasında, stratejik özelliği dolayısıyla askeri hareketin başlıca merkezlerinden biriydi. XVII. Yüzyılda ortaya çıkan Celali ayaklanmaları burayı da etkisi altına aldı. Celali Karayazıcı' nın kardeşi Deli Hasan Kütahya'yı alamayınca kışlamak üzere geldiği (1602) şehirde geniş ölçüde yıkıma sebep olmuştur (9).

Mondros Barış Antlaşması'ndan (8-9 aralık 1918) hemen sonra İngiliz Fransız ve İtalyan birlikleri yer yer Osmanlı topraklarına girdiler. Bu arada 16 Nisan 1919'da Fransızlar Afyon istasyonuna yerleşti. 21 Mayıs 1919'da iki subay ve 262 erden oluşan bir İtalyan birliği de Afyon'a geldi. Bu birlikler yerlerini 17 Mart 1920'de Yunanlılara bıraktı. Çok kısa süren birinci işgalden sonra 13 Temmuz 1921'de Afyon ikinci kez Yunanlılar tarafından işgal edildi ve Afyon 1 yıl 1 ay 25 gün Yunan işgali altında kaldı. Büyük Taarruz Afyon Cephesinde başladı. Yunan kuvvetleri bozguna uğratıldı ve şehir 27 Ağustos 1922'de kurtarıldı. Bu tarih Afyon'un Kurtuluş günü olarak kutlanır (9).

Afyonkarahisarın iklimi

Afyon ve çevresi, coğrafi konumuna bağlı olarak iklim özellikleri bakımından farklar arz eden kuzeyde “Batı rüzgarları sisteminin” etkisinde bulunan orta ve batı Avrupa'nın her mevsimi yağışlı “ılıman iklimi” ile, Doğu Avrupa'nın “karasal iklimi” ve güneyde “Subtropikal yüksek basınç rejiminin” etkisinde bulunan her mevsimi kurak, tropikal bölge arasında bir geçiş kuşağında yer almaktadır. Diğer

yandan, Afyon ve çevresi farklı çevrelerden gelen hava akımlarının etkisinde kalmakla beraber, hava koşulları yıl içerisinde sürekli olarak değişiklik gösterir (11).

Afyon ilinde yıllık ortalama sıcaklık 11.1 °C ile 13.0 °C arasında değişir. En soğuk ay olan Ocak ayında ortalama sıcaklık 0.2 °C ile 2.8 °C arasındadır. En sıcak ay olan Temmuz ayında ise ortalama sıcaklık değerleri 24.5 °C ile 23.4 °C arasında değiştiği görülür. Gece ve gündüz arasındaki sıcaklık farkı, hemen hemen bütün bir yıl boyunca görülür ve bazen 20 °C'nin üzerine çıkar. Bunun nedeni Afyon ilinin Ege'nin iç kısmında yer alıyor olması ve karasallığın nispeten artmış olmasıdır (11).

3.1.1. Afyonkarahisar merkez

Afyonkarahisar ili, 1941 yılında Ankara'da toplanan Birinci Coğrafya Kongresinde çizilmiş olan bölge ve bölüm sınırlarına göre; Ülkemizin Ege Bölgesi - İç Anadolu Bölümü sınırları içinde yer almaktadır. Büyük kesimi Ege Bölgesi'nin İçbatı Anadolu bölümü içinde yer alan Afyonkarahisar İlinin, doğudaki kesimi İç Anadolu Bölgesi'nin, güneybatıdaki daha küçük kesimi ise Akdeniz Bölgesi'nin sınırları içinde kalır. Böylece Afyonkarahisar ili İç Anadolu ve Akdeniz bölgeleri ile komşudur. Diğer yandan Afyonkarahisar Şehri, Ege Bölge sınırlarının doğuya doğru en fazla sokulduğu yörenin en büyük yerleşim birimi durumundadır (11).

Afyon şehrinin deniz seviyesinden yüksekliği 1021 m' dir. Dünya üzerinde 38° 45' kuzey enlemi ile 30° 32' doğu boylamının birleştiği yerde bulunmaktadır. Afyon ilinin toplam yüzölçümü 14.295 km² ve ülkemiz topraklarının %1.8' i kadardır (11).

Afyon iline, kuzeyinde Eskişehir, kuzeybatısında Kütahya, doğusunda Konya, güneyinde Isparta, güneybatısında Denizli ve batısında Uşak illeri komşu olur. Ayrıca Afyon ili, güneybatıdaki küçük bir sınırla Burdur İli'ne de komşudur (11).

3.1.2. Sincanlı ilçesi

Afyon- Uşak- İzmir karayolu üzerinde, il merkezine 33 km uzaklıkta bulunmaktadır. 1953 yılında ilçe olmuştur. Kendi adını taşıyan ovasında, günümüzde izleri görülen

antik yolların kavşağında, Cidyessuz (Küçükhöyük) adıyla kurulmuş, Hitit dönemine kadar uzanan önemli bir merkezdir (9).

Sincanlı ovasının ortasında bulunan Küçükhöyük Kasabasında yapılan yüzey araştırmalarında, M.Ö. 3000 yıllarında buralarda insanların yerleşmiş olduğu anlaşılmaktadır. Zaman içerisinde Hititler, Romalılar, Bizanslılar, hâkimiyeti altında kalan yöre, XII. yüzyılda Türklerin eline geçmiştir (9).

Sincanlı ilçe merkezine adını veren Sinan Paşa, Akkoyunlu Devleti'nin ileri gelen beylerinden Mehmet Bey'in küçük oğlu olup, 1473 yılında Fatih Sultan Mehmet ile, Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan arasında yapılan Otlukbeli Savaşından sonra, babasıyla Fatih Sultan Mehmet' e sığınmış, sarayda ve Enderun'da eğitim görmüştür. Pek çok sefere katılan ve sancaklarda görev yapan Sinan Paşa ihtiyarlığı yüzünden emekli olmuş, Rumeli'deki Arpalık Zeameti köylerine karşılık, Sincanlı ovasında Çathöyük ve Küçükhöyük köyleri kendisine arpalık olarak verilmiştir (9).

Sinanpaşa 1894 yılında Sincanlı' nın nahiye merkezi olmuş, bu durum Yunan işgaline kadar devam etmiştir. 30 Ağustos Başkomutanlık Meydan Muharebesiyle perçinleşen Türk zaferiyle birlikte Yunanlıların işgalinden kurtarılmıştır (9).

Sincanlı, Cumhuriyet' ten sonra 1934 yılına kadar köy olarak kalmış, bu tarihten itibaren tekrar Nahiye, 1953 yılında ilçe olmuştur. İlçenin nüfusu 2000 yılı genel nüfus sayımına göre, 64.104' dür. Bunun 6.168' i ilçe merkezinde yaşamaktadır (9).

İklim karakteri kara step özelliği arz eder. Kışları soğuk ve kar yağışlı, yazları kurak ve sıcak geçmektedir. Orman varlığı açısından, ilçe, Türkiye ortalamasının üzerindedir (9).

İlçe de ekonominin temelini tarım oluşturur Yetiştirilen başlıca ürünler haşhaş, buğday, arpa, pancar, patates, ayçiçeğidir. Meyve olarakta daha çok elma ve vişne yetiştirilmektedir. İlçe ekonomisinde hayvancılık da önemli bir yer tutar. Ova kesiminde büyükbaş hayvan besiciliği yanında, kültür ırkı süt inekçiliği de gelişme safhasındadır. Dağlık bölgelerde daha ziyade küçükbaş hayvancılığı yapılmakta,

koyun ve keçi yetiştirilmektedir. İlçede kök boyalı kilim ve halı dokumacılığı da yaygındır (9).

İlçede Tazlar köyü orman içi piknik alanı, Başkomutan Milliparkı, Büyük Taarruz Şehitliği, Çiğiltepe Albay Reşat Anıtı, Yıldırım Kemal Şehitliği, Sinanpaşa ve Kureş Baba (Boyalı) Külliyesi, Otuziki İnler, Çoban Su Uçtuğu, Kırka Göleti, Serban Göleti gezilip görülecek yerlerdir. İlçede her yıl Yörükler Ayran Şöleni yapılmaktadır (9).

3.1.3. Şuhut ilçesi

İç Ege bölgesinin en doğusunda yer alan Şuhut' un il merkezine uzaklığı 29 km' dir. Şuhut 1946 yılında ilçe olmuştur. Önemli bir et ve patates üretim merkezi'dir (9).

İlçenin tarihinin Neolitik çağa kadar uzandığı Şuhut Hisar, Karaadilli, Kepirtepe Höyüğü'nün bu çağa ait eserler olduğu tahmin edilmektedir. Hitit döneminde ise Afyon ve Kütahya illerinde hüküm süren Mira Krallığına bağlı bir prenslik olan Kuvalya' nın başkentinin Şuhut olduğu bilinmektedir. Şuhut' un netleşmiş biçimdeki tarihi ise, Alemaş adlı Frig komutanının Truva Savaşlarına katılan ve mağlûplar arasında yer alan birliklerini buraya kadar çekerek M.Ö. hâkimiyeti 1180 yıllarında "Synnada" kentini kurmasıyla başlamaktadır (9).

Daha sonraki yıllarda ise Synnada' nın önce Lidya, daha sonrada Pers hâkimiyeti altına girdiği görülmektedir. Hatta Perslere sığınan Atinalı ünlü komutan Alkibiyes M.Ö. 404 yılında bugünkü Balçıkhisar Kasabası sınırları içerisinde yer alan "Melisse" çiftliğinde ölmüştür. Daha sonraki yıllarda Romalılar ve Bizanslıların egemenliğine girdiği bilinmektedir. Bizans döneminde "cfut" olan adı ise değişikliğe uğrayarak önce "çifut" olmuş, 1219 yılında İslâm askerleri içinde bulunan Şeyh Şuhudi Ömer Efendi' ye ithafen "Şuhut" adını almıştır. Türk hâkimiyetindeki Şuhut, 1150 yıllarında Orta Asya'nın güneyinden göç eden Akan Boyu Türklerince kurulmuştur (9).

Coğrafi bölge olarak İç Ege bölgesinin en doğusunda yer alan Şuhut, Afyon'un güneyindedir. Batı Anadolu'yu İç Anadolu'ya bağlayan eşik arazi üzerinde olup, 1151 m rakımıyla Afyon'un en yüksek yerleşim merkezlerinden biridir. İlçenin merkezinin nüfusu 2000 genel nüfus sayımına göre 13.862'dir (9).

İlçe ekonomisinin temel taşı tarım ve hayvancılık sektörü teşkil etmektedir. İlçede genellikle buğday, arpa, nohut, patates, şeker pancarı, ayçiçeği, haşhaş ziraatı yapılmaktadır. Meyvecilik son 15 yılda düzenli bir gelişme göstermiştir. Meyve ziraatında vişne üretimi ön sırayı almaktadır (9).

İlçede hayvancılık, tarım alanı içinde ekonomik değer bakımından en önemlisidir. Merkez ilçe ve köylerinde çok sayıda besihane bulunmaktadır. İlçede et kombinaları vardır. Bu kombinalarda hazırlanan etler başta İstanbul olmak üzere, Ankara, İzmir ve Antalya'ya sevk edilmektedir. İlçede hayvancılık içerisinde ikinci sırayı tavukçuluk almaktadır ve yumurta tavukçuluğu yapılmaktadır (9).

İlçenin Hisartepesi (Synnada Höyüğü), Bininler Kaya Mezarları ve Asmakaya Kalesi eski yerleşim yerleri olup, Kayabelen Göleti ve Selevir baraj gölü mesirelik ve dinlenme yerleridir. Bininler; ilçenin Senir Köyü'ne 5 km uzaklıkta, birbirine bağlantılı odalardan meydana gelen Bizans kaya yerleşimidir. Günümüzde ise yayla barınağı olarak kullanılmaktadır. Kayalar üzerinde yer yer mezar odaları ve kaya mezarları ile eteklerinde Bizans dönemine ait ören yeri bulunmaktadır (9).

3.1.4. Bolvadin ilçesi

Afyon - Konya karayolundan 13 km içeride, il merkezine 61 km uzaklıkta, Antik Kral Yolu üzerinde ve Eber Gölü kenarında kurulmuş, Afyon' un merkez ilçeden sonra en büyük ilçelerindendir. Yüzölçümü 926 km²'dir. 1924 yılında ilçe olmuştur. Tarım, ticaret, giyim ve toprak sanayi üzerinde gelişmiştir (9).

Coğrafi olarak İç Ege Bölgesinde bulunan ilçede kara iklimi hüküm sürmektedir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve sert geçmektedir. İlçenin nüfusu, 2000 nüfus sayımına göre 83.932'dir. Bunun 55.233' ü ilçe merkezinde yaşamaktadır (9).

Anadolu'daki en eski yerleşim merkezlerinden biri de Bolvadin'dir. Bolvadin Cilâlı Taş - Maden devirlerini, Hitit, Frig, Lidya, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı dönemlerini yaşamıştır. Bolvadin' de ilk yerleşim yeri, Üçhöyükler mevkiindeki "Kayser Pedion" şehridir (9).

Bolvadin, 1107 tarihinde Emir Mengücek Bey'in komutasındaki Türk birlikleri tarafından fethedilmiş olup, kaleye Yazır, Karkın, Çepni, Avşar ve Oğuz boyları yerleştirilmiştir. Selçuklular döneminde Haçlı Seferlerine sahne olmuştur. Tarih içinde Selçuklular, Sahipata, Karaman - Beyşehirli oğulları toprakları içinde yer almıştır. Bolvadin, I.Sultan Murat zamanında Osmanlı topraklarına katılmış, 1881 yılında da Sinanpaşa büyük bir külliye yaptırmıştır (9).

İlçede ekonomik hayat, tarım, ticaret ve sanayiye bağlıdır. Halkın geçim kaynağındaki ana unsur tarım ve hayvancılıktır. Sanayi kuruluşu olarak Alkoloid Fabrikası ile Emaye fabrikası ilçe ekonomisine ve istihdama büyük katkı yapmaktadır. Alkoloid Fabrikası Türkiye'de tek olma özelliğine sahip. Bunların dışında kereste, yem, un ve tuğla fabrikaları da bulunmaktadır (9).

İlçe turistik ve tarihî eserler yönünden oldukça zengindir. Bunlardan önemli olanları Eber Gölü, Heybeli kaplıcası, Horan parkı gezi ve dinlenme yerleridir. Kırkgöz köprüsü, Yanık Kışla, Kemer kaya kasabasında yer altı şehri, Özbek kasabasında Peri Bacaları ve İnsuyu Mağarası gezip görülebilecek yerlerdir (9).

3.2. Geleneksel Afyonkarahisar Evlerinin Özellikleri

Özellikle Kurtuluş savaşında çok önemli yeri olan Afyonkarahisar termal potansiyeli, mermeri, haşhaşı, sucuğu, lokumu, kaymağı ile ünlü olduğu kadar geleneksel evleriyle de ünlüdür. Eski, görkemli bir tablonun güzelliğini yansıtan geleneksel Afyonkarahisar evleri, geçmişin tüm sıcaklığını ve güzelliğini sunarlar (1).

20. yüzyıl başlarında büyük bir yangın sonucu yanan evlerin yerine Türk ve ermeni ustaları tarafından ortaklaşa yapılan bu evlerde, geleneksel cephe anlayışının dışına çıkılarak üçgen alıklı, kemerli, sarkıtlı ve balkonlu çatı odaları, direklerle taşınan kemerli girişlerle mimariye bağlı süslemeye önem verildiği, plan karakteri ve odaların iç düzenlemeleri; yüklük, sedir, gusülhane, çiçeklik, ocak v.s. gibi unsurları ile de Türk evi özelliklerine sahip oldukları görülür (12).

Evler; bitişik nizamda iki ya da üç katlı olarak yapılmıştır. Nadiren de olsa tek katlı avlulu evlere rastlanmaktadır. Bitişik düzende yapılan evler, genellikle iki cephelidir. Evin ön cephesi yola (sokağa), arka cephesi ise bahçelidir veya avluya bakmaktadır. Evlerin temel duvarları moloz taş veya kesme taş ile yapılmıştır. Genellikle temel duvarları toprak seviyesine kadar moloz taş, toprak seviyesinden su basman seviyesine kadar kesme taş ile yapılmıştır. Afyon evleri, su basman seviyesine, bazen esas kata kadar, çok az da olsa (sayıları 3-4 tane) tamamı kesme taştan, kagir olarak inşa edilmiştir. Evlerin zemin katları ve üst katları genellikle ahşap karkas olarak yapılmış, araları kerpiç ile doldurulmuş., üzerleri sıvanarak badanalanmıştır. Hımsı yapı tekniğinde yapılmış olan bu evlerin dışında, bazı evler de bağdadi yöntemi ile yapılıp, üzeri sıvanmıştır. Cephelerde kat seviyelerinde ve komşu evle birleştiği yerlerde ahşap pervazlar kullanılmıştır. Cepheler değişik sayıda dikdörtgen biçimindeki ahşap pencerelerle kaplıdır (5).

Cepheye hareketlilik getiren çıkmalar (cumbalar), çıkmaların yanlarına açılan pencereler, cepheye zenginlik kazandırmıştır. Evlerin dış cephe özelliğini; çift kanatlı ahşap giriş kapısı, esas kata çıkan taş basamaklı ve demir korkuluklu merdiven ile girişin üzerinde yer alan cihannüma denilen çatı odası oluşturur. Dış cephe özelliğini oluşturan elemanlardan giriş kapıları; Türk evlerinde, zemin katta çift kanatlı

ahşaptan ve gösterişli olarak yapılmıştır. Ermeni ve Rum evlerinde ise iki giriş kapısı vardır. Zemin kata girilen kapı tek kanatlı, ahşaptan yapılmış, esas kata girişi sağlayan kapı ise çift kanatlı ahşaptan ve gösterişli olarak yapılmıştır (5).

3.2.1. Afyonkarahisar evlerinin konumu

Afyonkarahisar’ da sivil mimariye örnek teşkil eden evler, Afyon Kalesi’nin güneybatı eteklerinde, Hıdırlık Tepesi ile kale arasında yer alan mahallelerde bulunmaktadır. Ticaretin gelişmesi ile kent hızla büyümüş ve iki tepenin arasından batıdaki düzlüğe doğru yayılmıştır. Kalenin güneyinde ve doğusunda, yeni mahalleler kurulması ile, hızlı bir büyüme olduğu, yapılan camilerin konumlarından da anlaşılmaktadır.

Kentin en eski yerleşim alanı olan Mollabahşi, Zaviye, Tâc-Ahmet, Kubeli (Kubbeli), Yukarı Pazar mahallelerinden, Tâc-Ahmet, Zaviye ve Yukarı Pazar mahalleleri, kentin geçirdiği yangın sonunda, yeniden yapılmış, ızgara şeklinde ve şehircilik açısından doğrusal sokakların ortaya çıktığı mahalleler oluşturulmuştur. Sit alanı olarak belirlenen bu mahallelerde mükemmel bir şehircilik planlaması görülmektedir (5).

20. yüzyıl başlarında (1902) bu mahallelerin büyük bir kısmı büyük bir yangın geçirmiş ve 1318 adet ev yanmıştır. Toplumumuz içinde azınlık olarak yaşayan zanaatkar ve yapı ustası olan Ermeniler ile Türk ustaları yangından zarar görenler için konutlar yaparak bu mahalleleri kurmuşlardır. Böylece o devirde moda olan Avrupai etkiler ile Türk özelliklerinin bir uyum içinde kaynaşarak değişik bir üslup özelliği oluşturduğu mimarlık örneklerini meydana getirmişlerdir (12).

3.2.2. Afyonkarahisar’ da kentsel sit alanları

Yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve şehircilik değerlerini yansıtan tespiti yapılmış yapı gruplarının bulunduğu, korunması gerekli alanlara sit alanı denir. Bu yapılar şehrin kişiliğini oluşturan Kültür Varlıklarındandır (12).

Kentsel sit alanı içindeki yapılarda çeşitli gruplara ayrılır,

- *I B grubu yapılar:* Bu gruptaki yapılarda, günümüz yaşantısının gerektirdiği olanakları sağlayacak dış ve iç görünümünde karakteri, plan özelliği ve iç süslemeleri bozulmadan müdahalelerin yapılabileceği yapılardır.
- *II A-2 grubu yapılar:* Dış mimari görüntüsünü ve yüksekliğini aynen korumak şartı ile iç mimarisi yenilenebilecek yapılardır.
- *III A grubu yapılar:* Röleve, plan ve fotoğraflarının çıkarılıp arşivlendikten ve yetkili kuruluşlara onaylandıktan sonra yıkılarak yerine yürürlükteki imar nizamına göre uygulama yapılabilir (12).

Afyon'da kentsel sit alanı Selçuklular döneminden itibaren günümüze kadar yerleşim alanı olan ve bilhassa gayrimüslimlerin yerleştiği mahallerin de içinde bulunduğu alanı kapsar. Afyon'da Kale ve Hıdırlık eteğinde eğimli bir araziye kurulmuş olan, mimari ve şehircilik estetiği açısından özelliği olan evlerin yoğun olduğu Molla Bahşi, Zaviye, Tac-ı Ahmet, Kubbeli, Yukarı Pazar mahallelerin ya tamamı, yada birkaç sokağı Afyon Kentsel Sit Alanı içinde değerlendirilmiştir. Nurcu, Mecidiye, Sinanpaşa, Hacıyüp, Arapmescit, Kale, ve Akmescit mahallesinde de özellik gösteren tek yapılar tespit ve tescil edilmiştir (12).

Afyonkarahisar' da ki kentsel sit alanının korunması başka yerlere bakıldığında daha olanaklı görülmektedir. Zira bu kesim şimdi önemini yitiren mahallelerde bulunduğundan yıkılarak yerine yeni apartmanların yapılması müteahhitlere ve gayrimenkul sahiplerine cazip gelmemektedir. Yeni yerleşimin, yeni mahallere kayması eski kent dokusunu bir ölçüde kurtarmıştır (12).

3.2.3. Afyonkarahisar evlerinin bölümleri

3.2.3.1. Odalar

Odalar, özel yaşamın geçtiği müstakil mekanlardır. Afyonkarahisar evini oluşturan mekanlardan odalar, bir ailenin ihtiyacını karşılayacak fonksiyonları içinde bulunduran ev anlamındadır. Oda; oturma, yemek yeme, çalışma, yatma gibi

eylemlerin gerçekleştiği bir mekandır. Genellikle, kare veya dikdörtgendir. Duvar uzunlukları 3 m. ile 4.5 m. arasındadır. Üst katlarda kat yüksekliği 2.70 - 2.80 m, ara kat ve alt kattaki odalarda kat yüksekliği 1.80-2.00 m. arasındadır (5).

Her odanın çevresinde bir hizmet alanı vardır. Bu da ortak yaşama alanı olan sofadır. Sofadan odalara, köşeden veya ortadan açılan kapılarla girilir. Odaların içinde pencere önlerinde yerden 45-50 cm. yükseklikte ve duvarlar arasında boydan boya uzanan sedirli oturma elemanı yer alır. Kapıdan girildiğinde, solda veya sağda yüklük, yüklüğün bir ucunda gusülhane (yıkama yeri) bulunur. Bazı odalarda yüklüğün yer aldığı bölümde çiçeklik yer alır. Zengin evlerinin hemen hemen bütün odalarında ocak, yüklük ve yüklüğün bir köşesinde gusülhane bulunur. Zengin evlerinde oda boyutları büyük (4 x 4 veya 4.5 x 4.5 m. civarında) fakir evlerinde ise daha küçüktür. Zengin evlerindeki baş oda tavan süslemesi alçıdan kalem işlemeli ve tekne tavanlı olarak, ya da ahşaptan geometrik motifli ahşap oyma süslemeli ve gösterişlidir. Fakir evlerindeki odaların tavanları ise yalın ve çok basit olarak ahşaptan yapılmıştır (5).

Plan şekli itibariyle Afyonkarahisar evlerinde odalar yan yana karşılıklı iki sıra halindedir. Sayısı ve konumu plan tipinin oluşmasında en önemli etkindir. Afyon evlerinde esas katta en az iki oda vardır. Büyük evlerde 4-5 oda bulunur. Odaların yönü de plana tesir eden unsurlardandır. Odaların iki yöne bakması isteniyorsa iç sofalı plan tipi tercih edilir ve sofanın etrafında iki oda sırası vardır. Esas katta bulunan baş oda, çıkmalı ve manzaraya yönelik olarak yapılır ve oda sıraları arasında köşede yer alır (5).

3.2.3.2. Sofalar

Afyonkarahisar evinde iki tarafı oda sıralı iç sofa tipi karşımıza çıkmaktadır. Sofalar genellikle dikdörtgendir. Sofaların sokağa hakim olan kısımlarına sedirler yerleştirilmiştir. Sofanın diğer ucunda katlar arasında irtibatı sağlayan ahşap merdiven yer alır. Sofaların döşemesi ve tavanı, ahşap ıtalı, gayet sade ve basittir. Bazı evlerde tavanın tam ortasında 60-70 cm. apında ahşaptan oymalı göbek vardır. Sofaların aydınlanmasını sağlayan pencereler sık ve büyüktür (5).

Ermeni ve Rum evlerinde sofalara evin esas giriş kapısı açılır ve sofa, odalar arası irtibatı sağlayan bir geçit yeri olarak kullanılmaktadır. Türk Evinde ise sofa, ortak bir yaşamın geçtiği, gerektiğinde düğün ve eğlence yapılan bir mekan olarak da kullanılmaktadır. Bütün odalar sofaya açılır. Sofa odalar arası ilişkilerin sağlandığı bir orta mekandır. Bu mekan, ev içindeki dolaşımı sağlamakta, dolaşım alanı dışında kalan bölümleri oturma yeri olarak düzenlenmektedir (5).

Sofanın şekli ve yeri, plan tipini oluşturan en önemli etkendir. Afyonkarahisar evinde, karşımıza iç sofa tipi çıkmaktadır. Bunda, iklim ve evlerin bitişik nizamda yapılmış olmasında büyük etken olmuştur. Dış sofalı plan tipi ise yok denecek kadar azdır ve olan örneklerde de sofa avluya bakmaktadır (5).

3.2.3.3. Katlar

Afyonkarahisar evlerini oluşturan mekanlar, işlevlerine göre, bina içindeki yerlerini alırlar. Yardımcı mekanlar alt katta, esas mekanlar üst katta yer alır. Zemin katta yer alan yardımcı mekanlar mutfak, banyo, WC, çamaşırlık ve diğer yan mekanlardır. Günlük yaşamın geçtiği, yeme, oturma, yatma eyleminin gerçekleştiği mekan olan odalar ve sofa üst katta (esas katta) yer alır (5).

a. Zemin kat: Evler bitişik nizamda yapıldıkları için avlusu evin arka cephesindedir. Türklerin oturduğu evlerde veya Ermeni ve Rum evlerinin zemin katlarında sokak kapısından girildiğinde, taşlık adı verilen, zemini taş döşeli üstü kapalı bir mekan yer alır. Bu katta depo, kiler, mutfak, tuvalet, çamaşırlık, odunluk, ahır gibi mekanlar vardır. Nadiren taşlığın yerini alan avlulara da rastlamak mümkündür (5).

b. Ara kat: Esas kat olan üst katla, zemin kat arasında yer alan kat' a, ara kat veya kışlık kat' da denir. Bu katta genellikle bir oda bulunur, katın zeminden yüksekliği 1.50-1.60 m. olup katta bulunan oda gayet yalındır. Odada sağır duvar üzerinde bir ocak bulunur. Oda boyutları küçük, alçak tavanlı, tavan yüksekliği 1.80-2.00 m. arasındadır. Tavanı ahşap ve yalındır. Pencereleleri küçük ve az sayıda, iç düzeni yalın bir mekandır. Sokağa yakın olan pencereleri kafesli veya demir parmaklıklıdır. Kışın günlük yaşam burada geçer (5).

c. Ust kat: Bu kat evin esas katıdır. Kış haricinde günlük yaşam burada geçer, oturma ve yatma eylemleri bu katta gerçekleşir. Evin plan tipi bu kat esas alınarak yapılır. Bu katta sofa ve odalar yer alır. Baş oda evin en güzel yerinde olup, en şerefli odadır. Tavanı ise gösterişlidir (5).

3.2.3.4. Taşlıklar

Girişte, zemini taş döşeli, üstü kapalı taşlık adı verilen kısım, (özellikle Afyon'da kışlar sert geçtiğinden bu kısmın üstü örtülüdür) evin kilerinin, deposunun, ahırının, çamaşırlığının, samanlığının, odunluğun ve tuvaletlerin bulunduğu zemin katını oluşturan önemli mekanlardır. Ayrıca evin büyüklüğüne göre, hizmetlilere ait odalar da bu bölümde yer almıştır (1).

Evin sokakla ilişkisini sağlayan tek mekan taşlıktır. Taşlığın zemini taş kaplama, üstü örtülüdür. Taşlığa giriş Türk Evinde iki kanatlı gösterişli bir kapıyla, Ermeni ve Rum evlerinde ise tek kapıyladır. Tek kapıyla girilmesinin nedeni esas girişin yukarı katta olduğu içindir. Taşlık, Türk, Ermeni ve Rum evlerinin hepsinde aynı işlevi yerine getirmektedir. Yan mekanlar, taşlığın olduğu bu mekanda yer alır. Taşlığın bulunduğu zemin katta, depo, kiler, mutfak, tuvalet, çamaşırılık, odunluk, ahır gibi yardımcı mekanlar yer almaktadır. Taşlığın bir köşesinde, taşlıktan ara kata ve esas kata çıkan bir merdiven vardır. Taşlıkla esas kat arasında ara kat yer almaktadır. Taşlığın aydınlatılması, kapıların üstündeki kapı penceresi ile sağlanmaktadır (5).

3.2.3.5. Avlular

Afyon'da avlulu ev yok denecek kadar azdır. Avlusu olan evlerde esas giriş sokakla direkt irtibatı sağlayan avludan yapılmaktadır. Yazın günlük yaşam, gündüzleri avluda, geceleri ise evin içinde geçer. Avlu zemini genellikle topraktır. Nadiren de olsa zemini taş olan avlulara rastlanmaktadır. Dış sofalı evlerde, sofa avluya bakar (5).

3.2.4. Afyonkarahisar evlerinin mimari elemanları

3.2.4.1. Ocak

Kapının karşısındaki ya da yanındaki sağır duvarın tam ortasında yer alır. Ocağın genişliği 90-110 cm. arasında, derinliği 60 cm. ve yüksekliği 110-120 cm arasındadır. Kemerli veya düz olarak kenarları kesme taş veya alçı söveli, üstü basık kemerlidir. Zengin evlerinin bazılarında alçıdan yapılan bu ocakların yanlarında sütunceler görülür. Ocak kemerlerinin üzerinde yerden 1.30-1.40 m. yüksekliğinde alçıdan yapılmış bir raf vardır. Halk dilinde bu rafa *bacakaşı* denir. Bu raf, kibrit veya kandil koymak için yapılmıştır. Ocak; odanın ısıtılmasında, yemek pişirilmesinde ve su ısıtılmasında kullanılır (5).

3.2.4.2. Yüklük

Yüklükler duvar yüzünü tamamen kapladığı gibi, küçük iki kapaklı duvarın yarısını kaplayacak şekilde ve ahşap kapakları özenle ve aynalı olarakta yapılmıştır. Ocağın iki yanında olabildiği gibi, ocak olmayan duvarda da olabilir. Yüklüğün derinliği genellikle 60 cm'dir. Duvarında gusülhane denen yıkanma yeri yapılmışsa derinlik 70 cm. kadar çıkabilmektedir. Yüklüğün yüksekliği kapı yüksekliğinde olmasının yanı sıra, tavana kadar olanları da vardır. Bazıları çok gösterişli aynalı kapaklı ve doğal ahşap görünümündedir. Bazıları ise, boyalı ve çakma kapaklı olarak yapılmış ve basit bir görünüm arz etmektedir. Yüklüğün bir köşesinde gusülhane denilen bir yıkanma yeri vardır. Ön cepheden yaklaşık 1.00-1.10 m. genişliğindeki bu bölmenin, yerden 60-70 cm' lik bir bölümü sabit, üst kısmında ise açılan iki kapaklı kanat bulunur (5).

3.2.4.3. Geçit ve merdivenler

Afyonkarahisar evinde geçitler, koridor şeklinde karşımıza çıkmakta ve bu geçitler evin esas girişiyle, katlar arasında irtibatı sağlayan merdivenlerin de bulunduğu sofaya bağlanmaktadır. Geçitler, dar ve karanlıktır. Merdivenler, sofa içinde veya sofanın hemen yanında, giriş kapısından uzakta bir yerdedir. Merdivenler ahşap

basamaklı, ahşap korkuluklu tek kollu yarım döner, üç çeyrek döner, nadiren de olsa, sahanlıklı iki kollu olarak yapılmıştır. Ermeni ve Rum evlerinde, içerden çıkılan ahşap merdivenlerin haricinde, dışarıdan doğrudan esas kata çıkılan ahşap basamaklı demir korkuluklu olanlar da vardır. Ayrıca, korkuluksuz yapılmış merdivenlere de rastlanmaktadır. 19.yy. sonları ile 20 yy. başlarında yapılan evlerde, taş basamaklı, demir korkuluklu, tek kollu merdivenlere sıkça rastlanır (5).

Afyon evlerinde merdivenleri iç ve dış merdivenler olarak incelemek gerekir. İç merdivenler; ahşap basamaklı ve ahşap korkuluklu olup, katlar arasındaki irtibatı sağlarlar. Tek kollu, çift kollu, yarım döner ve iç çeyrek döner olarak yapılan ahşap merdivenlerde, merdiven genişlikleri 80-100 cm. arasında değişmekte, basamak genişliği 25-30 cm., rıht yüksekliği 18-22 cm. arasında değişmektedir. Dış merdivenler; taş basamaklı ve demir korkuluklu, çeyrek döndükten sonra, düz çıkılan tek kollu merdivenlerdir (5).

3.2.4.4. Yer döşemeleri

Afyon evlerinde zemin kat döşemesi taştır. Zemin katta bulunan odalarda zemin 30-40 cm. yükseltilerek toprak dolgu yapılır ve toprak sıkıştırılır. Üzerine 30-40 cm. ara ile 12 cm çapındaki çam ağacının yanları çentilerek döşeme kirişi olarak yerleştirilir. Yuvarlak kesitli olan kirişler, dört tarafından yontularak yüzeyleri düzeltilir. Üzerine 2 cm. kalınlığında 20-25 cm. genişliğinde tahtaların çakılması ile döşeme oluşturulur. Döşemenin alt tarafında kalan kısmına, tavan tahtası çakılır. Avlu döşemeleri ise genellikle topraktır. Taşlığın zemin döşemesi düzgün işlenmiş taştandır. Sokak döşemeleri de, eskiden dere yataklarından toplanan irili ufaklı taşların sokak ortasından suyun akmasını sağlayacak şekilde ve ortaya doğru eğimli bir şekilde toprak üzerine kaplanırdı. Bu tür döşeme kaplamasına Arnavut kaldırımı denir (5).

3.2.4.5. Tavanlar

Afyonkarahisar evlerinde, tavanları biçimlerine göre;

- Düz,

- Tekne,
- Yalancı Kubbe, biçiminde tavanlar olarak, tiplere ayırmak mümkündür. Düz tavanlarda; ahşap işçilik yaygın olmakla beraber, alçı süslemeye de rastlanır. Ahşap tavan süslemelerinde tavan göbeklerine önem verilmiştir (5).

Tavan göbekleri, yuvarlak ya da çokgen kenarlı ahşap çıtaların ışımsal dizilmesi ile meydana geldiği gibi, ajur şeklinde oyma göbekli de olabilir. Bazı evlerde ise, tavanın tamamı ahşap işçilik gösterir. Bazı tavan pervazları da zikzak, diş, damla motifi biçiminde bordür süslüdür. Tavanda çokgen süsleri arasında ahşap torna sarkıtlarına da rastlanır (5).

Ahşap süslemelere daha çok tavanlarda rastlanmaktadır. Üst katlarda bağdadi ahşap ile örtülü tavanlar, düz tavanlar, tekne tavanlar gibi. Daha çok tavan göbekleri çok süslüdür. Geometrik motiflerin yer aldığı, oyların ve ahşabın ışımsal dizilişiyle meydana gelen bu tavan göbekleri daire, elips ya da çokgen biçimindedir. Bazı evlerde ise tavanın tamamının ahşap oylarla, ajurlarla süslendiğini görürüz. Ahşap tekne tavanlarda ortada dikdörtgen bir göbek ve içinde baklava dilimleri (eşkenar dörtgenler), geçmeler, pervazlarda ve tavan eteklerinde de zikzak, diş damla motifleri yer alır (1).

Düz tavanlardaki alçı süslemede, ortada kartonpiyer denilen alçı tavan göbek ile tavan pervazlarında alçı kabartma bitkisel motifler görülür. Tekne tavanlarda, orta kısım 35-40 cm. derinleşerek, dış bükey bordürlerle kıyı bölümlerine bağlanmıştır. Bu tür tavanlara ahşap, alçı ve kalem işi olmak üzere, üç tür süsleme de tatbik edilmiştir. Ahşap tekne tavanlarda, ortada dikdörtgen bir göbek, göbek içinde baklava dilimine benzeyen motifler, uzun kenarlarda kesik dikdörtgenler, köşelerde düzgün sekizgenler ve torna sarkıtlar şeklinde, zengin bir ahşap işçiliği görülür (5).

Alçı süslemenin tatbik edildiği tekne tavanlarda ise köşelerdeki alçı kabartma rozet ve motifler, Afyon evlerindeki yabancı etkileri açıkça göstermektedir. Kalem işi süsleme tekne tavan, tek bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ortada bir göbek, kenarlarda muhtelif genişliklerde bitkisel motiflerden meydana gelen, kıyı bordürleri ve köşe motifleri ince bir işçiliğin ürünüdür. Diğer bir tavan biçimi de, yalancı kubbe

şeklinde, oda tavanlarını yükselterek ferah ve aydınlatıcı bir mekan sağlayan, bağdadi üzeri, alçı kaplama kubbe tavanlardır. Bu tavanların köşe ve ortalarına da alçı kabartma süsler yapılmıştır (5).

3.2.4.6. Çatılar

Afyonkarahisar evlerinde çatılar genellikle kırma çatı ve beşik çatı şeklinde yapılmıştır. Sayıları az da olsa tek eğimli çatılara rastlamak mümkündür. Eski mahallelerde toprak damlı, düz çatılı evlere de rastlanmaktadır. Kırma çatılara daha çok köşe evlerde veya avlulu en az üç cephesi açık olan evlerde rastlanır. Bitişik nizamda yapılan evlerde ise beşik çatı yapılmıştır. Çatı örtüsü olarak alaturka ve Marsilya tipi kiremit kullanılmıştır. Çatıda ayrıca yükseklikleri 2.10-2.20 m. olan çatı odaları (Cihannüma) yapılmış olup, çok yaygındır (5).

3.2.4.7. Duvarlar

Afyon evlerinde duvarlar; taş, ahşap çatkı (ahşap iskelet) arası kerpiç dolgulu (hımış) veya ahşap çatkı üzerine bağdadi, sıvalı duvarlar şeklindedir. Taş duvarlar; moloz ve kesme taştandır. Hımış duvarlar; ahşap çatkı kurularak araları kerpiç ile doldurulmuş ve üzeri samanlı çamur sıva ile sıvanmıştır. Bağdadi duvarlar; ahşap çatkı kurulduktan sonra yaklaşık 3 cm. genişliğinde, 1 cm. kalınlığında, çataların 1'er cm. aralıklarla çakılarak, üzeri samanlı çamur ile sıvanmasıyla yapılan duvarlardır (5).

3.2.4.8. Pencereleler

Afyon evlerinde pencereler zemin kat ve üst katlarda farklılıklar göstermektedir. Zemin kat pencereleri, güvenlik açısından yüksekte ve demir parmaklıklı yapılmıştır. Pencerelerin önlerine ayrıca ahşaptan yapılmış kafesler yerleştirilmiştir. Üst kat pencereleri, alt kat pencerelerinden daha fazla ve cepheye düzgün bir şekilde sıralanmıştır. Bu kattaki pencereler zemin kat pencerelerine göre daha yüksektir. Zemin kat ve üst katlardaki pencere genişlikleri değişmez. 70-90 cm. arasındadır.

Pencere yükseklikleri ise zemin katta 120-150 cm. arasında, üst katlarda ise 140-180 cm. arasındadır. Fakat pencereler birleştirilerek büyütülmüştür (5).

Afyon evlerinde giyotin pencereye pek rastlanmaz. Pencereler genellikle iki kanatlıdır. Yüksekliği fazla olan pencerelerde, pencereyi ikiye bölen bir ara kayıt vardır. Kayıtın altında kalan pencerenin yüksekliği 50-60 cm. arasında, üstte kalan pencere yüksekliği ise 100-120 cm arasındadır. Pencereler ahşap ve çam ağacından yapılmıştır. Üst katlarda pencerelerin önünde, pencere yüksekliğinin yarısını kapatan ahşap kafesler vardır (5).

3.2.4.9. Saçaklar

Saçaklar, 40-60 cm. arasında ve altı ahşap kaplıdır. Oldukça sade yapılmış olan bu saçakların altı kaplamasız olanlarına da rastlanır. Bu tip saçaklarda mertekler ve kiremit altı kaplama tahtası görülür. Bazı evlerin saçaklarında ise saçak uçlarından duvara doğru hafif eğimli ahşap çatalı saçaklara da rastlanmaktadır (5).

3.2.4.10. Çıkmalılar

Afyon evlerinde çıkmalılar, yapıya estetik bir değer kazandırmıştır. Çıkmalılar, manzaraya yönelmek veya yer kazanmak için, üst katlardan altı boş olarak dışarıya taşırılmıştır. Çıkmaları üç şekilde görüyoruz. Bunlar;

- Düz,
- Gönye (testere dişi)
- Çokgen,

çıkmalılardır. Düz çıkmalılar üst kat odalarının bir veya iki yüzünün sokağa taşırılmasıyla elde edilmiştir. Bu çıkmalılar birinci kat döşemesini taşıyan kirişlerin uzatılması ile elde edilmiş ve payandalarla desteklenmiştir. Gönye çıkmalılar, dar olan sokaktan manzaraya açılabilmek için yapılmıştır. Evler bu şekilde birbirinin görüntüsünü bozmayacak şekilde sınırlandırılmıştır. Bunlar da ahşap payandalarla desteklenmiştir (5).

Çokgen çıkmalar ise, küçük ve dar cepheye hareketlilik kazandırmak için yapılmıştır. Her üçü de, ahşap payandalarla desteklenmiştir. Payandalar düz veya S şeklindedir. S kıvrımlı payandaların uçlarında torna sarkıtlar bulunmaktadır. Çıkmaların alt kısmı genellikle ahşap kaplamalıdır (5).

3.2.5. Afyonkarahisar evlerindeki süslemeler

Evler dış özelliklerinde hareketlilik ve çeşitlilik göstermekle beraber, dış cephe süslemelerinde oldukça yalındır. Bunlar mimariye bağlı unsurlar olarak dikkat çekerler. Örneğin; çıkmaları taşıyan sarkıtlı konsollar, girişlerde yer alan dikme ve kemerler, birkaç evde örneği görülen kartuş biçiminde sıva kenarlarını belirleyen ahşap çerçeveler çatı pervazlarından sarkan damla motifleri ile kat aralarını belirleyen ahşap hatıllar üzerinde damla ve dış biçimindeki ahşap motifler cephelerdeki dikkati çeken süslemelerdir (13).

Genel cephe düzenindeki mimariye bağlı unsurlarda ve gerekse iç süslemelerde Barok etkisi görülür. 20. yüzyıl başlarındaki modanın ve Avrupalı etkilerin Afyon evlerine de yansıdığını, Türk ve yabancı etkilerin bir uyum içinde kaynaşarak değişik bir üslup özelliği oluştuğunu görmekteyiz (13).

Ahşap süslemelere daha çok tavanlarda rastlıyoruz. Daha çok tavan göbekleri çok süslüdür. Geometrik motiflerin yer aldığı, oyların ve ahşabın ışınal dizilişiyle meydana gelen bu tavan göbekleri daire, elips yada çokgen biçimindedir. Bazı evlerde ise tavanın tamamının ahşap oylarla, ajurlarla süslendiğini görürüz. Ahşap tekne tavanlarda ortada dikdörtgen bir göbek ve içinde baklava dilimleri (eşkenar dörtgenler), geçmeler, pervazlarda ve tavan eteklerinde zikzak, dış damla motifleri yer alır. Dolap kapakları yalın, bazı evlerde bunlarda da geçmeler mevcuttur (1).

Alçı süslemelere gelince, ocaklarda, tavanlarda, çiçekliklerde görülmekte. Afyon da yöresel olarak “baca kaşı” denilen ocak üstü rafları, bir bakıma çiçeklik gibi iş görür. Ocakların üst kısmında yaşmak dediğimiz yerde alçı kabartma, ortada madalyonlar, içlerinde rozetler ve palmetler yada akantüs yaprakları tarzı motiflerle yanlarda sütunceler görülür. Tavanlardaki alçı süslemelerinde, tavanın ortalarında ve

köşelerinde bitkisel motifler yada zencereklerle yapılmış alçı kabartmalar görülür. Aynı şekilde alçıdan yapılmış tekne tavanlarda da orta kısım içice geçmiş dörtgenler, üçgenler, köşelerde bitkisel motifler yer alır (1).

Kalem işlerine gelince, Afyon evlerinde oldukça az görülmekte. Olanlar da badana boya ile kapatılmış. Buna en güzel örnek de Mehmet Özersel evi, ocak üstü çiçeklik ve nişlerde kalem işleri var. Ortada manzara resmi, perde arasından bakılıyor gibi. İki tarafta vazoda çiçekler. Çeşmenin üstü yine kalem işi. Bir başka nişin içinde Mevlevi sikkesi var. Ocak üstünde manzara resimleri. Tekne tavanda ortada bir göbek, kenarlarda değişik kalınlık ve incelikte, bitkisel motifli bordürler, geometrik motifli geçmelerle zengin bir görünüş sergiler (1).

3.2.6. Afyonkarahisar Alibey konakları

Türk sivil mimarimizin önemli örneklerinden olan ve, Fakıpaşa mahallesinde yer alan Ali Bey konaklarını, Afyonkarahisar'ın köklü ailesine mensup seçkin siması Hacı Ali Bey'in dört oğlu için yaptırdığı kaynak kişilerce ifade edilmektedir. 1946 yılında yanarak tamamen yok olan ve dört konaktan oluşan Alibey Konaklarında mükemmel bir mimarlık ve süsleme sanatının örneklendiği görülür (2).

Anadolu evleri ile İstanbul evleri arasında bir geçiş sayılabilecek olan bu ev ve konaklar Afyonkarahisar' da geleneksel Türk aile tipi olan "Pederşahi" büyük aile tipine uygun olarak yapılmıştır. Bu evlerin dış yapısındaki düzen ve iç yapıdaki özellikler ev sahibinin zevkini yansıtacak biçimde özenle yapılmıştır. Özellikle oturma odası ve baş odanın (misafir odası) kapıları, dolap kapakları, tavanı, çiçekliği, tereçeli ocakları Türk sanatının zengin süsleme elemanlarının önemli örnekleridir (2).

3.3. Geleneksel Afyonkarahisar Evlerinin Kapıları

3.3.1. Kapıların genel özellikleri

Kapı sözcüğü yaygın olarak, mekanı sınırlayan düşey yüzeylerde (duvar) bırakılan boşluk ve o boşluğu denetlemek üzere görevlendirilen hareketli öge (doğrama) şeklinde tanımlanmaktadır (6).

Başka bir tanımlamaya göre kapı; açıklıkları örten hareketli bir yapı elemanıdır. Görevi, iç hacimlerden birbirine geçmeyi, dışarıdan iç hacimlere girmeyi ve hacimlerin birbirine karşı kapanmasını sağlamaktır (14).

Diğer bir tanımlamaya göre ise kapı; bir mekana girip çıkarken içinden geçilen, açılıp kapanma düzeni olan ince yapı elemanıdır. Bina giriş kapısı, oda kapısı, mutfak kapısı, balkon kapısı, banyo kapısı, WC kapısı, bodrum kapısı, kömürlük kapısı, garaj kapısı gibi isim alırlar (7).

Mekansal kurguda kapı

Mekansal kurguda kapının işlevsel gereksinmeye bağlı yönü kadar simgesel etkisi de önemlidir. Gerek kapı boşluğu, gerekse doğrama, mekan kurgusunda yer alan:

- Pencere doğraması,
- Diğer kapılar (sofa mekanında),
- Döşeme kaplaması (süpürgelik),
- Tavan kaplaması (koltuk silmesi),
- Duvar kaplaması (sandalyelik),
- Dolaplar (açık ve kapalı kısımlar),

vb. gibi diğer öğelerle birarada olmanın eşgüdüm sorunları ile karşı karşıya kalır (6).

Kapıların büyüklük ve kanat sayıları, bina içinde veya dışında olduğuna göre, binanın tümü ve iç hacim boyutları ile uygun oranda seçilmiş olmalıdır. Bir iç kapının, bulunduğu hacimlerin fonksiyon ve önemine göre, değişik malzeme ve boyutlarda olması mümkün olduğu gibi, bir dış kapının da, bina ana girişini

belirlenmesi nedeniyle, etkileyici ve belirgin bir yeri ve görünüşü olmalıdır. Aynı zamanda dış kapının, binanın pencereleriyle beraber bulunması nedeniyle hep birlikte uygun bir oranda düzenlenmiş olması da gerekmektedir (14).

Duvar ortasına yerleştirilen kapı, büyük hacimlerde etkili bir görünüş sağlar. Küçük hacimlerde böyle bir tertip eşyaların yerleşmesi bakımından zorluklar doğurur ve yer kaybına neden olur, bu nedenle küçük hacimlerde kapının yan bölme duvarına yakın olması yerleşme düzeni bakımından daha rahat bir çözüm sağlar (14).

Geleneksel yapıda oda kapısının tek kanatlı yapıp kenarda yer alması yaygın bir düzenleme olmuştur. Ancak bu kurala birçok yapıda, hem kapının yeri, hem de kanadın sayısı açısından uyulmamıştır. Kapının odaya bakan yüzeyi dolap kapaklarının oluşturduğu yüzeylere kıyasla yaygın olarak daha az etkileyici ve bezemeli durumdadır. Birçok örnekte kanadın sofaya bakan yüzeyi kuruluş, yükseklik, bezeme açılarından daha etkileyici ve özenli durumdadır (6).

Her biri bağımsız ve kendi kendine yeterli bir birim olan odalarda, kapı yüksekliği ile diğer oda elemanlarının (yükseklikler, iç kapaklar, nişler, açılan pencere kanadı, silmeli raflar) üst sınırları aynı seviyededir. Yine kapı üst sınırının altı yararlı (kullanılan-somut) bölge, üst kısmı da soyut kesim olarak tanımlanmalıdır (4).

Kapının işlevleri

Kapı tanımlaması özünde bir karşıtlık sergiler ve işlev açısından da kapı:

- geçiş sağlama
- geçişi kesme (koruma ve yalıtma)

ilkesine dayanan iki karşıt işlevin karşılanmasını amaçlar (6).

Kapı genel olarak:

- Geçiş sağlama işlevi
- Geçişi kesme (denetleme) işlevi
- Güvenlik-yalıtım sağlama işlevi
- Yangın güvenliği

- Su ve rutubet yalıtımı
- Isı yalıtımı
- Ses ve gürültü yalıtımı
- Işınım karşı koruma gibi işlevleri karşılar (6).

Kapılarda evrimsel süreç

Tarihsel süreçte yapı eylemi öncesindeki yaşam izlerini taşıyan doğal mağaralarda bile, barınılan boşluğa giriş-çıkış sağlayan bir delik gerekmiştir. Yaşanılan mekana insan eliyle yapılan ilk katkıda giriş-çıkışa olmuştur. Güvenlik açısından mağara girişi olabildiğince gizlenmiş, küçük tutulmuş kaya, ağaç, çalı çırpy benzeri doğal engellerle denetlenmiştir (6).

İlk kalıcı yerleşim örneklerinde kamusal sirkülasyon ögesi olan sokak ögesinin henüz devreye girmemiş olması sebebiyle iç mekan-dış mekan ilişkisi, birçok yapıda üst kısımda gerçekleştirilen aralıktan sağlanmıştır. Önce yerleşmelerde, sonra kent kurgusunda, kamusal öge olarak sokak ögesinin yerini alması ve bağımsız yapılara dolaysız ulaşım sağlanması, kapı ögesinin devreye girmesine yol açmıştır (6).

Sokaktan ulaşılan ilk uygulamalarda, dış ortamın güvensizliğinden dolayı, yapıya giriş gizlenmiş veya olabildiğince küçük ve sınırlı tutularak, kolay savunulacak şekilde donatılmıştır. Dış ortam kamusal denetime ve düzene kavuşunca, özellikle devlet güvencesi yaşama geçince, giriş belirginleşmiş, büyümüş, bezenmiş, önem kazanmış, simgesel bir değer de taşıyan niteliğe ulaşmıştır. Osmanlı mirası olarak bize ulaşan yapıların çoğunda sokaktan bahçeye veya avluya yapılan ana giriş boyut ve çekicilik açısından ayrı bir özen gösterilmiştir (6).

Geleneksel yığma yapının strüktürel kurgusuna bağlı olarak kapının pencereye göre öncelikli etkileyciliği gözlenmektedir. Bunun sebebi yığma yapılarda örtüyü taşıyıcı konumdaki duvar üzerinde istenilen büyüklükte ve sayıda pencere oluşturma imkansız olmasıdır. Bu durum ancak strüktürel kurguda mekanı sınırlayan dış duvar yüzeylerinin örtüyü taşıyan büyük açıklıklı kemerler aracılığı ile çevrelenmesi kemer altındaki yüzeylerde yükten ve basınçtan arınmış bölgeler yaratmış, pencere

dizilerinin yan yana, üst üste sıralanmasına olanak vermiştir. Sonuç olarak bu durum yalnız iç mekanı daha aydınlıklı etkilemekle sınırlı kalmamış, cephe yüzeylerinde de pencere boşluğunu etkileyici bir duruma ulaştırmıştır (6).

3.3.1.1. Kapıların boyutu

Kapının işlevi ve yer aldığı mekan türü, kapının yerini ve boyutunu belirlemede yönlendirici etki yapar. Tek veya gruplar halinde insanın, eşyanın veya aracın (araba, uçak vb.) geçişini sağlamak için düzenlenen kapıların boyutları da birbirinden çok farklıdır. Kamusal etkinliğe yönelik yapılarda da (çarşı, hastane, okul vb.) kapı:

- sayısı
 - ölçüleri (genişlik-yükseklik)
 - açılış yönü (mekanın içine veya dışına),
- yönetmeliklerle belirlenmiştir (6).

TS 2255’de kapı ölçüleri verilmiştir. Buna göre, kapı genişliği en az 70 cm, yüksekliği ise 200 cm olmalıdır. Binalarda normal kapı yüksekliği 200-220 cm arasındadır. Tek kanatlı dış kapılarda genişlik 90-110 cm arasında, iki kanatlı kapılarda kapı genişliği 120-190 cm arasındadır. Kapıların üretiminde en yaygın kullanılan malzeme ahşaptır. Şekil 8’de ahşap kapıyı oluşturan elemanlar ile serenlere ve orta kayıta ait detayları verilmiş olup, devamında elemanların tanımları yapılmıştır (7).

Kapıların genişlikleri bağlı bulundukları hacimlerin amacına göre saptanır. Yaşama hacimleri için kapı genişliğinin en az, temiz açıklık (bitmiş) olarak 80 cm olması gerekir, böylece mobilya taşınması kolaylaşır. Konutlarda eşya yerleştirme bakımından kapıların gereksiz yere büyük tutulması zorluklara neden olur. Duş, WC, kiler gibi hacimler içinde 60 cm temiz açıklık yeterli olarak kabul edilir (14).

Kapı yüksekliği, tavan yüksekliğine göre saptanır, ancak yeterli ölçülerin de dışına çıkılmaması gerekir. Yüksekliğin, saptanmış olan genişliğe uygun bir oranda seçilmesi lazımdır. Seçilen kapı yüksekliğinin, en azından aynı kattaki hacimlerde hiç değişmemesi doğru olur. Bu durumda genişlikte zorunlu olarak gereken artma... yükseklikleri etkilememelidir. İç kapılarda yükseklikler;

- En az : 185 cm
- En uygun : 190 cm
- Normal : 195-200 cm
- En çok : 220-230 cm

olarak seçilmelidir (14).

200 cm den yüksek kapılar, ancak kat yüksekliğinin fazla olduğu hacimlerde uygulanmalıdır. Yüksek olması gereken kapıların üst bölümü sabit tepe camı ile bitirilebilir. Bina giriş kapılarında yükseklik, dış cephedeki zorunluluklara göre saptanır, burada pencere lento yükseklikleri, kapı yüksekliğini etkileyebilir. Ancak 210-220 cm yükseklikler normaldir ve 230 cm yüksekliğe kadar çıkılabilir (14).

3.3.1.2. Kapılarda yapım süreci

Kapı ögesinin yapımı:

- boşluğun (açıtın) gerçekleştirilmesi
- doğramanın üretimi (denetleyici öge)

alanlarındaki birbirine karşıt özellikler taşıyan iki aşamayı kapsamına alır (6).

Dış kapının asal kurgusunu oluşturan doğrama ana ilke olarak dayanıklı, dirençli ve güven verici olmalıdır. Bu niteliklerin karşılanması için uygun malzeme ve yapım yöntemi seçimi yeterlidir (6).

Ahşap doğrama yapımı eski ve köklü bir geleneğe dayanır. Malzemeye (ahşap), işlendiği basit aletlere, el emeği ve ustalık yeteneklerine dayanan, az sayıda uzman işçinin çalıştığı, küçük marangozhaneler, yerlerini değişik işlemleri ayarlı ve otomatik olarak gerçekleştiren makinalarla donatılmış büyük atelyelere bırakmıştır. Endüstri çağı koşullarının egemen olması sonucunda yeni bir aşama gerçekleşerek seri yapım, standart üretime yönelen doğrama fabrikaları kurulmuş, farklı olanaklar elde edilmiştir (6).

Geleneksel yapılarda doğrama yapımı, yaygın olarak yapı mekanı içinde gerçekleştirilmiştir. İşverenler de bir bakıma güvence duyarak bunu yeğlemekte ve

böylelikle üretim kontrolleri altında olmaktadır. Her türden ahşap işi yapan kimliklerinden sonra sadece kapı ve pencere yapımına yönelik doğramacılar ortaya çıkmıştır. Endüstri devriminin gerçekleşmesi tüm alanları kapsayan farklı bir üretim şeklini (fabrika üretimi) devreye sokmuştur. Bu sürecin devamında endüstri üretimine uyum sağlayan metal ve cam gibi iki yeni malzeme doğrama üretiminde öncelikli konuma gelmiştir. Akabinde de özel doğrama profillerinin üretimi gerçekleşmiştir. Bu doğrama profilleri de metal, alüminyum ve pvc gibi malzemelerden üretilmektedir. Günümüz mimarisinde de özel camdan (temperli-lamine) doğrama kullanımı çok yaygınlaşmıştır (6).

Doğrama yapıda mekan bölüntüleri tamamlandıktan sonra yerinde alınan ölçüye uygun olarak üretildiği gibi, önceden belirlenen ölçülere göre üretilen standart hazır öğelerin seçilerek satın alınması ve yapıya monte edilmesi yöntemi şeklinde de çözümlenebilir (6).

Doğrama dizgesinde yer alan kasa ve kanadın yapımını:

- Açılış türü ve takımlar (menteşe, kilit, kol),
- Kullanılan malzeme,
- Teknolojik olanaklar,
- Yer alacağı yapının ve duvarın kurgusu vb. etmenler yönlendirir (6).

Dış kapının güvenlik açısından kilit, sürgü, zincir, gözetleme dürbünü, zil, alarm, kamera gibi yardımcı önlemlerle denetlenmesi yararlı ve gereklidir (6).

3.3.1.3. Kapıların üstyüzey işlemleri

Yüzeyin hazırlanışında son aşamayı hem koruyucu, hem de güzelleştirici bir amaca yönelik *boyama-cilalama* işlemi oluşturur. Doğramanın üretiminde kullanılan malzeme türüne (ahşap, metal vb.) bağlı şekilde ve aynı amaca yönelik olarak boya ve cila uygulaması yapılır (6).

Avlu kapısı, dış giriş kapısı, servis kapısı, garaj kapısı, teras veya balkon kapısı dış koşulların (yağmur, güneş, ısı farkları) bozucu etkileri ile karşı karşıya kalır. Pek çok

örnekte olduğu gibi koruyucu bir saçak altına veya niş içine alınması bozucu etkenlere karşı kısmen bir güvence altına sağlar, ama en azından yüzeyler dış ortamın sakıncalı koşulları ile karşı karşıyadır. Doğrama yapının bünyesinde yer aldığı da dış ve iç yüzeyleri farklı ortam koşullarının etkisinde kalır (6).

Çağdaş olanaklar gelişmiş yöntemlerle (derin emprenyasyon, plastiklerin enjeksiyonu) hem ahşaba üstün özellikler nitelikler kazandırmış, hem de kullanılan ahşap türlerini artırmıştır. Ayrıca yüzeysel korumada da üstün randımanlı örtücüler devreye girmiştir (6).

Geleneksel yapıda ahşap doğramanın yerine takıldıktan sonra şantiyede uzman boyacı ekipleri aracılığı ile boyanması (boyacı tarafından kendi bilgisi ve birikimi ile hazırlanan özel boya ve macun kullanılarak) veya yağlanıp verniklenmesi yaygındır. Buna karşın cilalı doğrama, yapım yerinde seçilen cila yöntemlerinden biri ile (gomalak, mum cila vb.) cilalandıktan sonra yapıya getirilip, takılır ve özenle korunur (6).

Çağdaş uygulamalarda ahşap doğramada hem boya, hem de özellikli cila işlemleri yapım yerlerinde (atelye-fabrika) gelişmiş yöntemlerle (su perdeli veya dönen bantlı, sürekli akan sıvı cila vb.) ve fırınlanarak tamamlanır. Endüstri ürünü yüzeyi düz, renkli, desenli tekstürlü hatta metal kaplı sentetik reçine bazlı laminatlar veya hazır yüzeyli MDF levhaların kullanılması, sistem içinde son kat işlemi (cila veya boya) ortadan kaldıran, yapımda sürat ve ekonomi sağlayan bir çözümdür (6).

Çağdaş yapıda metal doğrama yüzeyinin boyanması veya son şeklini alması uygulanan yöntem açısından üretim yerinde tamamlanır. Elektroforez, Eloksal-Analog ile Emaylama uygulanan başlıca yöntemlerdir ve doğramada kullanılan profillerin üretimi aşamasında tamamlanan işlemlerdir (kaynaklı çatkı dışında). Plastik doğramanın endüstriyel yöntemle üretilen renkli şeritlerle (iç yüzü) kaplanmasına dayanan çeşitlemesinde de çatılan doğramaya ayrıca bir işlem gerekmez (6).

3.3.1.4. Kapıların montajı

Montaj aşamasında, kasa ve kanat birleştirilmiş, aksesuarlar (mentеше, kilit, kol vb.) monte edilmiş, varsa cam takılmış, koruyucu katmanı tatbik edilmiş ve ambalajı yapılmış halde üretim yerinden yapıya gitmeye hazır duruma getirilir. Doğramanın montajı genel olarak yapı mekanı içindeki kaplama uygulamalarının, özellikle bozucu ve lekeleyici yaş işlerin (sıva) tamamlanmasını gerektirir. Hem ahşap (cılalı), hem de paslanmaz çelik, alüminyum ve hafif alaşımlarla yapılan doğramalar için bu önlem gereklidir. Geleneksel işlerde kasaların kaplamalara master olmak üzere önceden ve ayrı olarak takılması, çağdaş şantiyede sıva uygulamalarında bile giderek terk edilmektedir. Master profiller, kaplamalardan sonra sökülüp çıkarılan geçici masterlar, kör kasalar vb. yöntemler aracılığı ile bu bozucu evre montajdan önce aşılmaktadır (6).

Osmanlı mimari yapıtlarının geleneksel yapım sürecinde özellikle konutlarda ahşap karkas dizgenin taşıyıcı veya ara dikmelerine kamalarla sıkıştırılıp metal çivi veya vidalarla bağlanan kasa, ahşap çیتالardan oluşan *bağdadi* üzerine uygulanan sıva ile aynı yüzde tutulan ince bir pervaz aracılığı ile birleştirilir. Kullanılan kırıklı sıva çatlamayı kısmen önler (pervazla aynı yüzeyde uygulanan ve içteki pahlı yuvaya yaslanan sıva) (6).

3.3.1.5. Kapılarda kullanılan malzemeler

1- Doğal taş

2- Ahşap: a) Masif ahşap

b) Sentetik / yapay ahşap (yonga levha, lif levha, kontraplak vb.)

3- Metal: a) Döküm metal

b) Tunç

c) Pirinç

d) Lama demir

e) Profil demir

f) Sac levha (Bakır, Demir, Bronz, Krom-Nikel)

- g) Çelik
- h) Alüminyum
- ı) Hafif alaşım metal
- j) Titanyum (Kral II. Hassan Camii Kapısı, Casablanca- Fas)

- 4- Plastik: a) Standart plastik doğrama profilleri
- b) Standart hazır modüler kapı panelleri
- c) Esnek şeritler veya tek parça asılan saydam veya sağır öğeler
- d) Karma dizgede dış plastik – iç ahşap seriler

5- Cam (pencere camı ve float)

- a) Görüş kontrollü (yarı saydam)
- b) Güneş kontrollü
- c) Akustik ve ısı kontrollü (ısıcam)
- d) Yangına direnç
- e) Güvenlik ve koruma (temperli, lamine, darbeye dayanıklı, Kurşun geçirmez)

6- Laminat (6).

Kasa ile kanadın aynı tür malzemeden (ahşap kasa-ahşap kanat) veya farklı tür malzemelerden (metal kasa-ahşap kanat) üretilmesi çeşitlemeleri oluşturur. Ahşap dış kapıda kullanılan malzeme türü önemlidir. Geleneksel yapıda dış etkilere dirençli çırallı çam serileri ve meşe gibi sert ağaçlar kullanılmıştır. Günümüzdeki örneklerde de masif ahşap kullanımı yaygındır. Ancak suya karşı dirençli ahşap bazı malzemeler de (su kontraplağı gibi) bu alanda devreye girmiştir (6).

Kapı yapımında kullanılan ağaç türleri:

1. İğne yapraklı Ağaç türleri:

Dış ve iç kapılarda,

- Fıstık Çamı
- Karaçam
- Kızılçam
- Sarıçam

- Toros Sediri

İç kapılarda,

- Batı Karadeniz Köknarı
- Doğu Karadeniz Köknarı
- Doğu Ladini
- Kazdağ Köknarı
- Toros Köknarı

2. Geniş Yapraklı Ağaç Türleri:

Dış ve iç kapılarda,

- Karaağaç
- Kestane
- Meşe

İç kapılarda,

- İhlamur
- Kavak
- Kayın (14).

3.3.1.6. Kapı elemanları

Kapı doğraması tarihsel boyuttaki öncü uygulamalarda ve yalıtımın önem taşımadığı (bahçe kapısı, depo kapısı vb.) durumlarda kasasız çözüm örnekleri görülebilen, bu özel durumların dışında kapı doğraması:

- Sabit öge - *kasa*
- Hareketli öge – *kanat*

'tan oluşan ikili dizge şeklindedir (6).

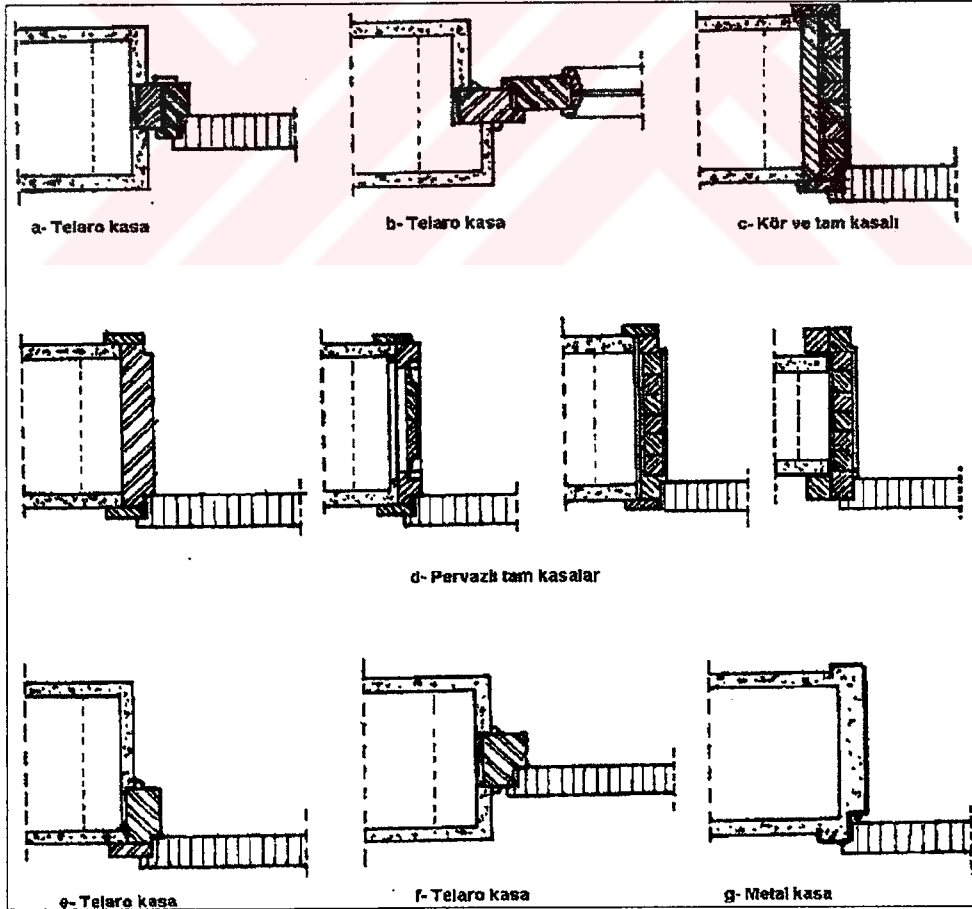
Kapı kasası

İşlev açısından hareketli kısım olan kanadı taşımak, açılış-kapanış sırasında oluşan gerilmeleri karşılamak, kanada dayanak oluşturmak ve kapanmayı sağlamak görevlerini üstlenen çok değişik tür malzeme kullanarak üretilen kasanın

detaylanmasında kanatla ilişkisinin kurulması genelde basittir. Kasada, açılış türü ve yönüne bağlı olacak şekilde kanadın dayanacağı yüzey tek veya iki dayanma yüzeyi oluşturacak şekilde profillenir. Kapı doğramasının kasası pencere doğramasına kıyasla farklı ve eksik kuruluşlu bir çerçeve şeklindedir. Yaygın olarak alt başlık devre dışı kalır (6).

Ahşap kasa türleri:

- Telaro kasa
- Blok kasa
- Derin / tam kasa
- Kılıç kasa
- Çok parçalı kasa
- Karma kasa (6).

Şekil 3.1. Çeşitli kapı kasası türleri (7).

Kapı kanadı

Geleneksel Türk konutunda kullanılan ve yan dönel kapıya takılan *salyangoz menteşe*, kanadı kapalı durumda döşemeye oturacak şekilde aşağıya doğru basarak, açılırken de yukarı kaldırarak sürtünmeyi önleyecek şekilde askıya alır (6).

Dizgeden sabit öge kasaya bağlı değişik açılma şekilleri ile hareket eden

- Tek
- Çift
- Çok sayıda

kanatlardan oluşması en yaygın türdür. Ancak bunun yanında;

- Açılan ve sabit parçaların birlikte kullanılması,
- Değişik açılış türlerinin birlikte kullanılması,
- Açılan kanada bağlı diğer bir veya daha çok sayıda aynı şekilde veya farklı açılan kanadın birleşmesi ile elde edilmesi sağlanır (6).

Ahşap kanat yapımında başlıca iki farklı dizge uygulanır ayrıca bunların birleşmesinden de karma kuruluş çeşitlemeleri elde edilir (6).

- *Masif dizge (çakma kapı)*: Çoğunlukla düşey konumdaki masif parçaların kuşaklı (tek, çift, gizli), başlıklı (üst, alt, yan veya seren) birleşimidir. Çakma, vidalama veya birleştirme işlemlerine ve usta-çırak işbirliğine dayanan emek ağırlıklı bir yöntemdir.
- *Tablalı veya aynalı dizge (çatki kapı)*: Taşıyıcı bir çerçevenin ortasındaki boşluğun ayna olarakta isimlendirilen bir tabla ile doldurulması. Taşıyıcı ve bölücü ayırımına dayanan, geçmelerin öne çıkmasıyla ve el emeği karakteri ile belirgindir. *Kündekari kapı*: Taşıyıcı çerçevenin ortasında çeşitli şekillerde geometrik motifler oluşturmak üzere yan ve baş kısımlarında geçmeler (kınışlı) açılmış çok sayıdaki masif parçaların tutkalsız, çivisiz bir şekilde bir araya getirilmiş şeklidir. Çok ince bir el işçiliği ve zevkin oluşturduğu bu örnekler sanatsal açıdan da bir değere sahiptir.
- *Karma konstrüksiyon*: Kapı kanadının ön yüzü –çerçeve içinde- aynalı, arka yüzü masif dizgelidir (düşey, yatay, verrev) (6).

3.3.1.7. Kapıyı oluşturan elemanlar

Bir kapıyı oluşturan elemanların tanımları aşağıda verilmiştir.

Kapı boşluğu: Kapının yer aldığı duvar boşluğudur. Boşluğun boyutları kapının işlevine göre belirlenir (7).

Kapı lentosu: Kapı boşluğunun üst sınırını oluşturan taşıyıcı eleman. Betonarme, ahşap veya çelik olabilir (7).

Kapı kasası: Kapı boşluğunu çevreleyen ve kapı kanadının takıldığı sabit ve taşıyıcı elemandır (7).

Pervaz: Bazı kasa türlerinde kasa ile sıva arasındaki boşluğu kapatan elemandır (7).

Kapı kanadı: Kapının açılıp kapanmasını sağlayan hareketli elemandır. Madeni menteşelerle kasaya takılır. Kilitte de mekanın güvenliğini sağlar (7).

Seren: Kapı kanadını çevreleyen iki yanındaki düşey taşıyıcı elemanlardır. Menteşe veya millerin takıldığı serene asma sereni, kilit, mandal, kol veya sapın tespit edildiği serene ise kapama veya kilit sereni adı verilir (7).

Başlıklar: Kapı kanadı çerçevesinin alt ve üst bağlantılarını sağlayan yatay elemanlardır (7).

Kayıtlar: Serenler arasındaki diğer bağlantıları sağlayan yatay elemanlardır. Kilit takılanına kilit kayıtı, diğerlerine ise ara kayıt adı verilir (7).

Tablalar: Serenler, kayıtlar, bölmeler ve dar kayıtlar tarafından çevrelenen ve bunların içini dolduran elemanlardır (7).

Bini çıtası: Çift kanatlı kapı ve pencerelerde kapanan kanadın takılan serenine tespit edilen ve diğer kanatla arasındaki boşluğu kapatan elemanlardır. Bini çıtası çift kanatlı sürme kapılar arasındaki boşluğu kapatmada da kullanılır (7).

3.3.1.8. Kapıların açılış yönü ve hareket ilkeleri

Dış kapılar içe doğru, iç kapılar da oda içine doğru açılırlar. Sinema, okul, tiyatro, hastane gibi kalabalık yerlerde bir tehlike anında kapının açılmasını kolaylaştırmak için, dışa açılır. Kapı açılma anında yanında bulunan bir başka kapının açılmasına engel olmamalıdır. Kapı kanadı sağa doğru açılıyorsa sağ kapı, sola açılıyorsa sol kapı adı verilir. Menteşe ve kilit alınırken bu durum dikkate alınmalıdır (6).

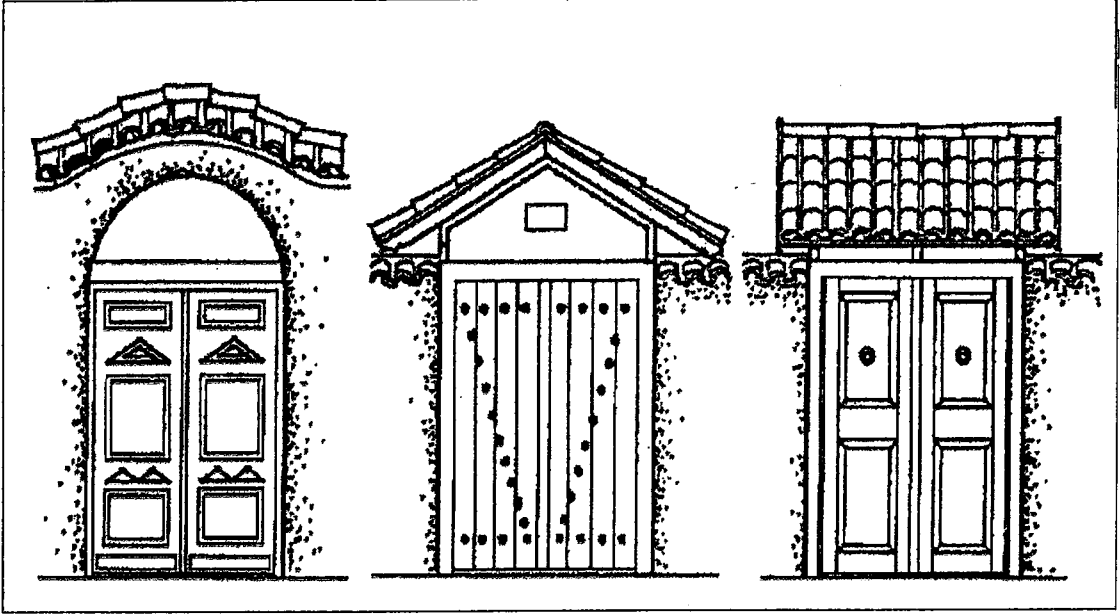
Kapının açılış şekli uzun yıllar boyunca basit bir çözüm içinde sınırlı kalmıştır. Kanat uzun kenarının düşey eksen oluşturduğu bu sistemde dairesel bir dönme hareketi ile içe ve dışa doğru yay çizerek hareketlendirilmiştir (yan dönel). Bu basit ve geleneksel yöntem günümüzde de yapılarda yaygın olarak uygulanmaktadır. Kapı açılış şekillerini:

- basit açılış şekilleri
 - karma ve karmaşık açılış şekilleri
- olarak ikiye ayrılabilir (6).

3.3.2. Geleneksel Türk evi kapıları

Geleneksel Türk evlerinde kapı avluya, bahçeye veya doğrudan evin zemin katına (taşlık, hayat) açılmıştır. Giriş daima çift kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanmıştır. Kapı kasası ve kanatları dış hava şartlarına dayanıklı ahşap malzemeden üretilmiştir. İç tarafında yatay ve çapraz ahşap kuşaklarla takviye edilmiş ve demir perçin çivilerle bir kale kapısı görünümü kazandırılmıştır. Ekonomik durumu iyi olan ailelerin giriş kapıları ahşap aynalı bazen de ayna yüzeylerine oymalar yapılmıştır (7).

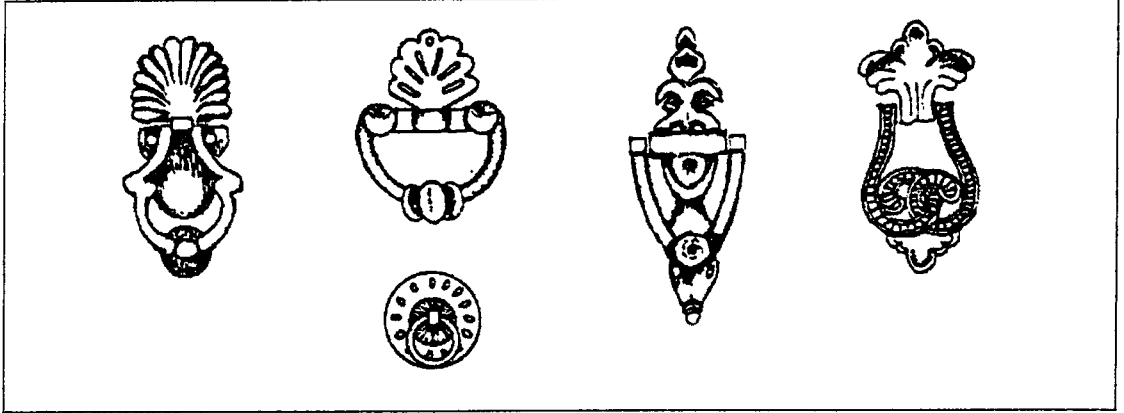
Eve gelen kişilerin geldiklerini içeriye duyurulabilmesi için dövme demir, tunç veya çeşitli madeni alaşımlardan yapılmış kapı şakşakları kullanılmıştır (Şekil 3.5). Şekil 3.3' de binanın avlusuna geçit veren çeşitli kapı resimleri verilmiştir. Kapıların kar, yağmur, güneş gibi dış etkilere korunması için üst kısımlarına kiremitli dam yapılmıştır (7).

Şekil 3.3. Geleneksel Türk Evlerinde Avlu Kapıları (7).

Şekil 3.4. Geleneksel Evlerde Kullanılmış Çeşitli Giriş Kapısı Örnekleri (7).

Şekil 3.5. Geleneksel Evlerin Giriş Kapılarında Kullanılan Madeni Şakşaklar (7).

Şekil 3.6. Geleneksel Ankara, Ayaş ve Beypazarı Evlerine Ait Giriş Kapısı Örnekleri (15).

İç kapılar da ev sahibinin maddi varlığına ve sosyal seviyesine göre şekillendirilmiştir. Basit işçilikli iç kapılar yatay ve çapraz kuşaklı çakma kapılardır. Kaliteli olan kapılar ise aynalı tabir edilen kapılardır. Bunlar çerçeve içine masif tablalar konarak yapılmışlardır. Türk evlerinin genelinde aynalı iç kapılara rastlanmıştır. Bu kapılar önemine göre birkaç parçalı, çok parçalı veya oymalı olarak yapılmışlardır. Kapılar odanın içine doğru açılırlar (4).

Türk evinin odalarında daima tek bir giriş vardır. Böyle bir açıdan bakılınca “Kapı”nın, genellikle “odaya bağlı” bir öge gibi düşünülmüş bulunduğu görülür. Nitekim bu nedenle Türk evinde, en yalınından en özenlisine kadar bütün kapı kanatları odanın

içine doğru açılır. Üstelik bu kapı kanatlarının dış yüzleri çok yalındır. Ama buna karşılık odaya bakan yüzlerin ise, iç mekan kimliğinin bir devamı olarak, büyük bir özen ve ustalıklı biçimlendirilmiş bulunduğu görülür. Kısacası Türk evinde kapı ve çevresi, odanın bütün öğeleriyle birlikte bir bütün olarak tanımlanmış, çözümlenmiş ve biçimlendirilmiştir (4).

Bunun yanı sıra, odanın geleneksel iç mekanının en önemli öğelerinden olan “yararlı alanın üst sınırı”, kapı sisteminin kuruluşunda da aynı biçimde etkili olmuştur. Nitekim odayı yatay yönde etkileyen bu öğe, kapı kasasının üst başlığıyla da ilişkilidir. Kapı kasasının alt başlığı da, altta odayı dolaşan öğeyle bağlantılıdır. Böylelikle kapı kasası, alttan da bağlanmış ve kapalı bir çerçeve oluşturarak aynı zamanda odanın girişinde bir eşik ortaya çıkmıştır (4).

Odaya giriş düşüncesinin bu yöndeki gelişimi ile bağlantılı olarak, kapı ve dolap dizisi arasında da çok yönlü ilişkiler kurulmuştur. “Dolap” ve “kapı”, gerek kuruluş, gerekse tasarım kavramları açısından birbirlerini büyük ölçüde etkilemişlerdir. Buna bağlı olarak, kapı kanadı ve kasası, dolap sistemi ile bir bütün olarak çözümlenmiştir. Bu düşüncüyü en açık bir biçimde gösteren bir örnek olarak, kapı kanadının açıldığı zaman dolap sistemi içindeki özel yerine gelmesi gösterilebilir (4).

Geleneksel Türk evindeki kapılar hakkında genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, oda kapılarının genellikle yalın ve az özenli olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, bir yandan yapıya gösterilen özenle bağlantılı olarak, diğer yandan ise odanın yapı içindeki özel durumuyla ilgili olarak, çok değişik kapıların yapılmış bulunduğu da çok yaygınlıkla görülmektedir (4).

Türk evindeki kapıları iki ana grupta değerlendirmek doğru olur. Yapı içinde yer alan önemli odaların kapılarının kanatları genellikle, küçük boydaki ahşapların ustalıklı birleştirilmesiyle kurulmuştur. Genellikle bu tür kanatlara “aynalı”da denilmektedir. Bu kanatlardaki ayna sayısının, çeşitli düzenlemelerle çoğaltılmasıyla daha etkili çözümlerde sağlanmıştır. Ama “geçmeli” ve “kakmalı” kapılar, genellikle evlerde az uygulanmıştır. Kanatların üst kesimleri ise, “düz” ya da “kemer” biçimde çözümlenmiştir. Yapı içinde, daha az önemli olan odaların kapı kanatları ise

çoğunlukla düşey yönde iki geniş ahşabın, üç yatay kuşakla birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (4).

3.3.3. Geleneksel Afyonkarahisar evlerinin kapıları

Dış cephe özelliğini oluşturan elemanlardan giriş kapıları; Türk evlerinde, zemin katta çift kanatlı ahşaptan ve gösterişli olarak yapılmıştır. Ermeni ve Rum evlerinde ise iki giriş kapısı vardır. Zemin kata girilen kapı tek kanatlı, ahşaptan yapılmış, esas kata girişi sağlayan kapı ise çift kanatlı ahşaptan ve gösterişli olarak yapılmıştır (5).

Afyonkarahisar evinde kapıların iki ana başlık altında incelenmesi gerekir;

- Giriş Kapıları- Avlu Kapıları
- Oda kapıları (5).

3.3.3.1. Giriş kapıları - Avlu kapıları

Giriş kapıları genellikle tek veya çift kanatlı olup ahşaptır. Çoğunlukla aynalı sistemde yapılmışlardır. Kapının üzerinde, sağında veya solunda pencereler vardır. Giriş kapıları nadiren de olsa çakma kapı şeklinde veya üzerinde geometrik motiflerin de olduğu ahşap kapılardır. Kapıların üzerlerinde pirinçten yapılmış kapı tokmakları ve kapı kolları vardır. Kapı kilitleri elle yapılmış olup üzerinde, kapıyı açıp kapatmak için şıkırak vardır (5).

Tek kanatlı giriş kapıları, ahşaptan aynalı sistemle yapılmış olup kapıların genişlikleri 80-100 cm arasında değişmektedir. Kapıların yükseklikleri ise genellikle 180-200 cm yapılmıştır. Çift kanatlı giriş kapıları da tek kanatlı kapı özelliklerini taşımakta olup, sadece genişlikleri farklıdır. Çift kanatlı giriş kapı genişlikleri 130-150 cm arasında değişmektedir (5).

Avlu kapıları ise çift kanatlı ve oldukça geniştir. Genellikle aynalı sistemli ve ahşaptan yapılmış olmakla birlikte, çakma kapı şeklinde olanları da vardır. Avlu kapılarının üzerleri beşik çatı ile örtülüdür (5).

3.3.3.2. Oda kapıları

Oda kapıları genellikle tek kanatlı olmasıyla birlikte, çift kanatlı olanları da görülür. Çift kanatlı kapılar ekseriyetle baş odaya açılırlar. Oda kapıları da ahşaptan aynalı olarak yapılmıştır. Kapı genişlikleri, tek kanatlı kapılarda 80-90 cm arasında, çift kanatlı kapılarda 120-150 cm arasındadır. Kapı yükseklikleri 180-190 cm'dir. Kapılar çam ağacından yapılmıştır. Üzerlerinde kapıyı açıp kapamaya yarayan zemberek vardır (5).

Afyon evleri oda kapılarında dikkat çeken en önemli özelliklerinden biriside oda kapısı tam açık durumda iken kapı arkasındaki yuvasına oturtulabilmesidir. Bu sayede kapı arkasında duvar genişliği boyunca uzanan gömme dolap ile bir bütünlük oluşturmakta ve kapı arkasında kalan derinliği az, açık rafa kapak olmakta ya da derinliği fazla olan gömme dolap bölümüne ikinci kapak olmakta. Açma kapama işlemi yine kanata ait zemberek ile yapılmakta. Böylelikle kapı açık tutulduğu durum çok ince bir düşünce ile ve gayet estetik bir şekilde, odanın dekorasyonu bozmak yerine daha da olumlu bir etki yapacak şekilde çözümlenmiştir.

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

4.1. Araştırmanın Sınırları

İncelenen geleneksel konutlarda, içine girilemeyen evler, büyük değişikliğe uğramış evler, kapıları orijinal olmayan, kapıları sonradan değiştirilen evler, tuvalet, banyo, mutfak ve depo gibi mekan kapıları, evlerin yapım şekli, çatı, taşıyıcı yapısı gibi birimler çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırma, Afyon merkez ile Sincanlı Gezler Köyü, Şuhut ve Bolvadin ilçelerinde yapılmıştır.

4.2. Verilerin Elde Edilmesi

Veriler rasgele örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Örneklem genişliği olarak Afyon merkez, Sincanlı Gezler Köyü, Şuhut ve Bolvadin ilçeleri olmak üzere dört yerleşim merkezi ele alınmıştır. Veriler; anket uygulama, sistematik gözlem, evlere ait kapıların çizimi ve envanterinin çıkarılması, fotoğraflarla belgeleme gibi üç farklı şekilde elde edilmiştir.

4.2.1. Anket uygulama ve sistematik gözlem yapma

Daha önce; Işık (1992), Yıldırım (1995-1999), Toker (1999), Şaşmaz (2002) tarafından geliştirilen ve kullanılan ev anketlerinden faydalanılarak, bu araştırmanın amacına uygun olarak yeni bir ev envanter anket formu geliştirilmiştir. Geliştirilen bu anket formu, araştırma kapsamına alınan evin sakinleri ile yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır.

Geliştirilen anket beş bölümden oluşmaktadır:

- *Evler ile ilgili sorular:* Evin adı, sit alanı kapsamında olup olmadığı, plan tipi, yapım yılı, adres bilgisi, evin genel durumu.
- *Kapıların durumu ile ilgili sorular:* Kapı türü, mimariyle uyumu, Kapının genel durumu ile kapı elemanlarının durumu, kapı elemanlarının orijinal olup olmadığı, çatlama, çarpılma ve çürümenin oranı.

- *Kapı ile ilgili ölçüler:* Kanat, kasa ve kapı boşluğunun genişlik yükseklik ve kalınlık (derinlik) ölçülerinin cm cinsinden değeri.
- *Kapının yapım özellikleri:* Kapının yapım tekniği, kasa türü, malzeme cinsi, açılma yönü.
- *Kapı ve ile ilgili Kişisel gözlemler*

4.2.2. Kapıların çizimi ve envanterlerinin çıkartılması

Evlerle ilgili bilgiler (evin ismi, yapım yılı, adres bilgisi) evde ikamet eden varsa ev sakinlerinden alınmıştır. Boş evlerle ilgili bilgiler evle ilgilenen kişi, evin komşuları veya Afyon Meslek Yüksek Okulu Restorasyon Programı Öğr.Gr. Hüseyin SEL' den alınmış olup, kapılara ait ölçüler metre ile kapı üzerinden alınarak ankete kaydedilmiştir. Kapılar üzerindeki ölçüler kanat, kasa ve kapı boşluğu ölçüsü olarak üç farklı şekilde tespit edilmiştir (Şekil 4.1).

Alınan Ölçüler

A1: Kanat Genişliği

A2: Kanat Yüksekliği

A3: Kanat Kalınlığı

B1: Kasa Genişliği

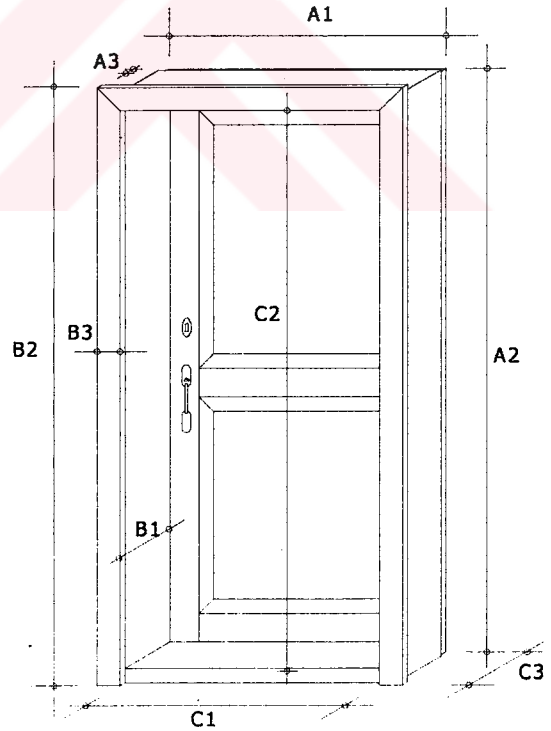
B2: Kasa Yüksekliği

B3: Pervaz Genişliği

C1: Kapı boşluğu genişliği

C2: Kapı Boşluğu Yüksekliği

C3: Kapı Boşluğu Derinliği / Duvar Kalınlığı

Şekil 4.1. Kapı ve Kasa Üzerinde Ölçü Alınan Kısımlar

4.2.2. Fotoğraflarla belgeleme

Araştırmada aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek üzere evlerin fotoğrafları çekilerek tasnifi yapılmıştır.

- *İncelenen evlere ait kapıların renk kompozisyonunu belgelemek.
- *Donatı elemanlarını ve öğelerini ayrıntılarıyla saptamak.
- *Anket ve plan rölevesi alınırken unutulmuş eksikleri sonradan kontrol etmek.
- *Yorumlanmasında güçlük çekilen kısımları sonradan değerlendirmek.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu araştırma, Afyon merkez, Sincanlı Gezler Köyü, Şuhut ve Bolvadin ilçesine ait dört yerleşim bölgesinde bulunan “Geleneksel Türk evleri” üzerinde yapılarak, araştırmaya dahil edilen toplam 32 adet geleneksel evin, 22 adeti Afyon merkez, 2 adeti Sincanlı-Gezler Köyü, 4 adeti Şuhut ilçesinde ve 4 adeti Bolvadin ilçesinde yer almaktadır. Afyon merkez, Sincanlı Gezler Köyü ve Şuhut ilçelerinde incelemesi yapılan toplam ev sayısı, bu merkezlerdeki mevcut geleneksel ev sayısı ile oranlandığında yeter sayıya ulaşıldığı görülmektedir.

Dört yerleşim merkezinde de araştırmaya dahil edilen geleneksel evlerin tercihi yapılırken incelemeye değer bulunan evlere öncelik verilmiştir. Araştırma sınırları içinde ele alınan Afyon merkez, Sincanlı Gezler Köyü ve Şuhut ilçelerinde bulunan geleneksel evlerin kapılarına ait tüm karakteristik özellikler belirlenmiştir.

Afyon merkezin değişik mahallelerinde yer alan çok sayıdaki geleneksel evlerden, incelemeye değer bulunan ve kapıları orijinal olan toplam 22 adet evde araştırma yapılmış ve Afyon geleneksel ev kapılarının karakteristik özellikleri tespit edilmiştir.

Sincanlı-Gezler köyünde incelemeye değer bulunan sadece iki adet geleneksel ev’ de araştırma yapılmıştır.

Şuhut ilçesinde, geleneksel evlerin birçoğu deprem nedeniyle bir kısmı da tescilsiz olması sebebiyle ev sahiplerince yıkıldığı için çok az sayıda incelemeye değer geleneksel ev ayakta kalmıştır. İncelemek üzere izin alınabilen dört adet evden elde edilen bilgiler, gerek ev ve gerek kapı özellikleri ile yeterli oranda geleneksel Şuhut evleri kapılarının karakteristik özelliklerini taşımaktadır.

Bolvadin ilçesine ait geleneksel ev kapıları araştırması için ev sakinlerinden izin alınamadığından, kısıtlı sayıda ve boş olan evlerde araştırma yapılabilmiştir.

5.1. Araştırmaya Dahil Merkezlerdeki Geleneksel Evlerin Özellikleri

Afyonkarahisar ve ilçelerine ait evlerin şekillenmesinde etkili olan faktörler sıralanacak olursa; ilk etkenin iklim özellikleri, daha sonra kültür, sosyal ilişkiler, yörenin malzeme kaynağı, inşaat ustalarının becerisi vb. olduğunu söylenebilir.

Afyonkarahisar ve ilçelerinde avlu kapısı ve avlu duvarları yer almadığı için evlerin cephe görünüşleri perdelenmemiştir. Afyon merkez, Sincanlı-Gezler, Şuhut ve Bolvadin evleri birbirleriyle kıyaslandığında Afyon evlerinin mimari özellikleri ile daha gösterişli oldukları tespit edilmiştir. Bolvadin evlerinin mimari özelliklerinin de Afyon evlerine yakın olduğu görülmektedir. Sadece cihannümal ev sayısı oranının daha az olması ile Afyon evlerinden gösteriş olarak biraz daha sade yapıdadırlar. Dış cephe süslemeleri ile hemen hemen aynı hatta kapılarının süslemeleri ile daha üstün özellikte oldukları söylenebilir.

Şuhut ilçesinde ayakta kalabilmiş geleneksel ev sayısı azdır. Olanların da mimari özellikleri ile Afyon ve Bolvadin evlerinden daha sade yapıda oldukları tespit edilmiştir. Sadece kapıları ile Afyon evlerinden daha gösterişli oldukları söylenebilir. Sincanlı Gezler Köyü evlerinin diğer merkez evleri ile kıyaslandığında en sade mimariye sahip ev örnekleri oldukları görülmektedir.

Afyon ve ilçelerinde avlu kültürü olmamakla beraber, biri Afyon diğeri Şuhut' ta olmak üzere iki evde avlu kapısına rastlanılmıştır.

İncelenen evlerin büyük çoğunluğu yapım yılı olarak 1900 yılları başlarına aittir. Bu evlerin 21 (% 66) tanesi ev sahibi ya da kiracılar tarafından kullanılmakta, 11 (% 34) ev ise boş bulunmaktadır. İncelenen 32 evin % 56'sı iki katlı % 44'ü de üç katlı. 7 (% 22) evin de cihannümal olduğu görülmüştür. Sofanın plandaki yeri olarak "dış sofa" ya Afyon ve ilçeleri evlerinin hiçbirinde rastlanılmamıştır. Tamamı iç sofalı olan evlerden % 91'i orta sofalı, % 9'u yan sofalı olarak inşa edilmiştir.

32 evin 27 adedi tescil edilerek koruma altına alınmış. Afyon merkez ve Bolvadin ilçelerindeki araştırması yapılan evlerin hepsi tescil edilerek koruma altına alınmış.

Şuhut ilçesindeki sadece bir ev tescil edilmiş. Sincanlı Gezler köyündeki geleneksel evlerin hiçbirinin tescili yapılmamıştır.

5.1.1. Geleneksel Afyonkarahisar evlerinin özellikleri

Afyon merkezde geleneksel evlerin bulunduğu mahalleler yeni yerleşim alanı olarak cazip olmadığı için tarihi dokusu çok fazla bozulmadan günümüze kadar ulaşmıştır. Fakat birçok geleneksel ev örneğinde orijinal kapılar sökülerek yerine estetik ve nitelik açısından hiçbir değer taşımayan, sadece güvenlik unsuru göz önünde bulundurularak basit metal doğramadan yapılmış kapılar takılmıştır.

1902 yılında Afyon da yaşanan büyük yangın sonrası Afyon için yeni bir imar planı hazırlanarak Afyon büyük ölçüde yeniden inşa edilmiştir. Günümüz için çok dar olan sokaklarında, günümüz taşıtları ile ulaşım zor veya hiç yapılamıyor olsa da, ortaya çıkan yeni şehir, geleneksel Afyon evleri üzerine araştırma yapan Özgündüz, Parlar ve Meriç'e göre plan olarak zamanının en iyi örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir.

İklim özelliklerinden dolayı Afyon evleri avlusuz, bitişik nizamda ve ağırlıklı olarak kerpiç malzeme ile inşa edilmiştir. Evler iki veya üç katlı, hemen hemen hepsi cumbalıdır. Alt katlar belli bir yüksekliğe kadar kesme ve moloz taş yığma, üst kısımlar çatıya kadar kerpiç tuğla dolgulu ahşap taşıyıcılı ve ahşap konstrüksiyonlu yapılmıştır. Taşlık da denilen, taş kaplı geniş zemin katların üzeri kapalı, az pencereli, yanlarında da kiler, mutfak, tuvalet, hizmetçi odası gibi amaçlarla kullanılan küçük odacıklı yapılmışlardır.

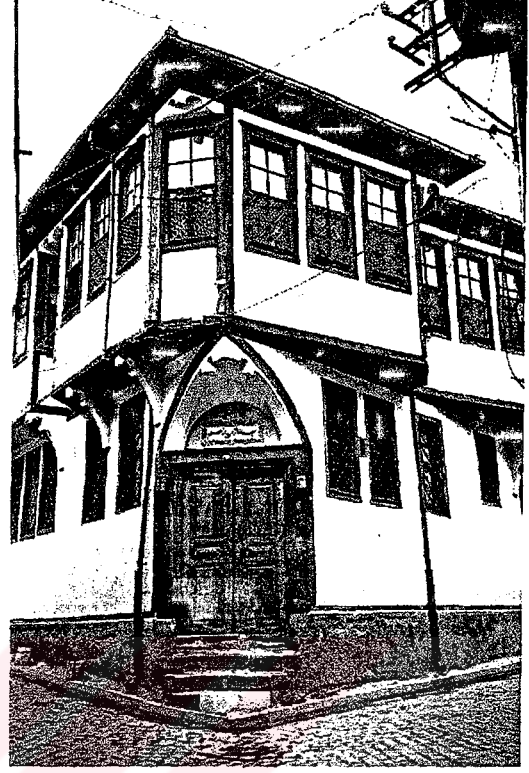
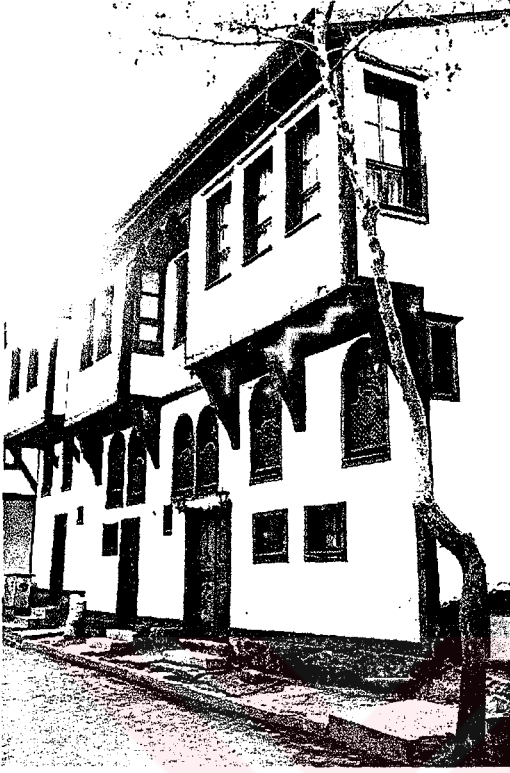
Üst katlar, orta sofa yanlarında yer alan çoğunlukla da dört odalı olarak yapılmıştır. Sokağa bakan odalardan biri baş oda olarak ayrılmış, diğer yola bakan odada baş odaya göre biraz daha az süslemeli olarak oluşturulmuştur. Baş odaların en belirgin özelliklerinden birincisi özenli işçilikli ve bol süslemeli tavanıdır. Baş oda tavanı çoğunlukla ahşaptan ya da bazı ev örneklerinde olduğu gibi tamamen alçı ile, bazı evlerde de kenarlar ahşap ortası da alçıdan oluşturulmuş kubbeli şekilde yapılmıştır.

Resim 5.1. Afyon Merkezde Tarihi Dokusunu Koruyabilmiş Mahallelerden Görünüm

Resim 5.2. Afyon Merkezde Tarihi Dokusunu Koruyabilmiş Mahallelerden Görünüm

Resim 3-4. Afyon Merkezde Restore Edilmiş Geleneksel Ev Örnekleri

Resim 5.5 - 6. Afyon Merkezden Cihannümalı Geleneksel Ev Örnekleri

Her oda içinde bir duvar boyunca (çoğunlukla kapı arkasında yer alan duvar) gömme dolap yapılmıştır. Dolabın bir bölümü banyo olarak düzenlenmiştir. Gömme dolap ortasında genellikle alçıdan yapılmış çiçeklik olarak isimlendirilen derinlikli açık raf oluşturulmuştur. Pencere duvarına komşu dış duvarın ortasına süslemeli Ocak yerleştirilmiştir. Birçok ocak örneğinde ocak önünün sürgülü bir kapakla kapanabildiği tespit edilmiştir. Bu donanım özellikleriyle her bir oda tek başına bağımsız bir yaşam mekanı haline gelmiş ve günlük birçok gereksinimi sadece oda karşılayabilmektedir.

Afyon merkezde ki bazı evlerde “cihannüma” olarak isimlendirilen çatı katı odası oluşturulmuştur. Tek bir oda şeklindeki bu mekan günlük kullanıma fazla uygun olmasa da eve kazandırmış olduğu görünüm zenginliği ile şehir estetiğine çok önemli katkı sağlamaktadır. Bazı evlerin cihannüma önlerine üçgen alınlıklı, torna sarkıtlı süslemeli balkonlar yapılmıştır. Bu şekilde olanların estetik ve ihtişamı daha da fazladır. İncelenen cihannüma’ lı ev sayısı Afyonda 7 adettir. Diğer yerleşim merkezlerinde incelenen evlerin hepsi cihannüma’ sız olarak yapılmıştır.

Evlerin birçoğunda iki adet giriş kapısı vardır. Bu özelliğe daha çok kale civarında yer alan evlerde rastlanıyor. Zemin kata yani taşlık denilen kısma giriş için tek kanatlı ahşap bir kapı yer almaktadır. Üst kata giriş için ise çoğunlukla niş içinde, ön cepheye dik veya dış duvara bitişik olarak taş merdivenle çıkılan ve çift kanatlı olarak yapılmış kapı bulunmaktadır. Kapı yanlarında ve özellikle üzerindeki aydınlık pencereleri kafesli olarak ve oldukça gösterişli yapmışlardır.

Afyon merkezde incelenen 22 evin % 77’sinde oturan varken, % 23’ünde evler boştur. Kat sayılarına bakıldığında Afyon merkezde incelenen 12 ev (% 55) 3 katlı, 10 evde (% 45) 2 katlıdır.

5.1.2. Geleneksel Sincanlı - Gezler Köyü evlerinin özellikleri

Sincanlı Gezler Köyünde nitelik ve özellik olarak incelemeye değer iki adet geleneksel ev tespit edilmiştir. İncelenmesi yapılan bu iki evin diğer merkez evlerine göre daha sade yapılı olduğu görülmektedir. Afyon evlerinden farklı olarak kare

planlı, dört cephesi de açık ve cumbasız yapılmıştır. Diğer bir farklı yönleri de, Afyon ve Bolvadin evlerinde duvarlar belli bir seviyeye kadar taş sıralı iken Gezler köyü evleri zeminden itibaren tamamen kerpiç dolgulu, ahşap hatıllı yapılmıştır. Yine farklı olarak ön cephelerinde sadece bir adet çift kanatlı giriş kapısı yer almaktadır. Ev içi özelliklerinde ise diğer merkezlerdeki evlere göre kayda değer farklılıklar gözlenmemiştir. Sincanlı Gezler köyündeki geleneksel evlerin hiçbirinin tescili yapılmamış. İncelenen evlerin ikisi de 2 katlı yapılmıştır. 2 evden 1'i boş diğerinde ise oturan vardır.

5.1.3. Geleneksel Şuhut evlerinin özellikleri

Şuhut' ta 1862 yılında meydana gelen büyük depremde hemen hemen bütün evler yıkılmış ve bu tarihten sonra ilçe yeniden inşa edilmiştir. Daha sonra Şuhut evlerinin bir kısmı yakın tarihlerde, tescilsiz olduğu için rahatça ev sahipleri tarafından, bir kısmı da 2002 yılı Şubat ayında meydana gelen deprem sonrası yıkıldığı ve için ilçe merkezinde nitelik sahibi geleneksel ev sadece 7-8 adet kalmıştır. Ayakta kalan geleneksel Şuhut evlerinin Afyon merkez ve Bolvadin evlerine göre daha sade olduğu tespit edilmiştir. Sadece bir ev gösterişli ve bol süslemeleri ile dikkat çekmektedir. Bu evde de araştırma için izin alınamamıştır.

Şuhut evleri ön cephede yataylamasına bir görüntüye sahiptir. Az sayıdaki geleneksel Şuhut evlerinin iki katlı, mimari özellikleri ile de oldukça sade oldukları görülmektedir. Afyon evlerinden farklı olan diğer bir özelliği de ön cephelerinde sadece bir adet giriş kapısı yer almaktadır. Şuhut evleri zeminden itibaren kerpiç-tuğla dolgulu ve ahşap taşıyıcılı yapılmışlardır. Araştırma yapılan evlerden en farklı olanı ise daha sonradan Atatürk evi olarak isimlendirilen evdir. Bu ev mimari yapısı itibariyle sade olsa da kapalı alan genişliği ile, köşede pahlı olan konumu ve pahlı cephede yer alan çok sayıda cumbası ile dikkat çekmektedir. Aynı zamanda tarihi bir öneme de sahip olan bu ev şu anda valilik tarafından restorasyonu yapılmaktadır. Atatürk evi haricindeki evlerin iç mekanları da oldukça dar ve sade yapıldır.

Resim 5.7. Çok Az Sayıdaki Geleneksel Şuhut Evine Ait Bir Örnek

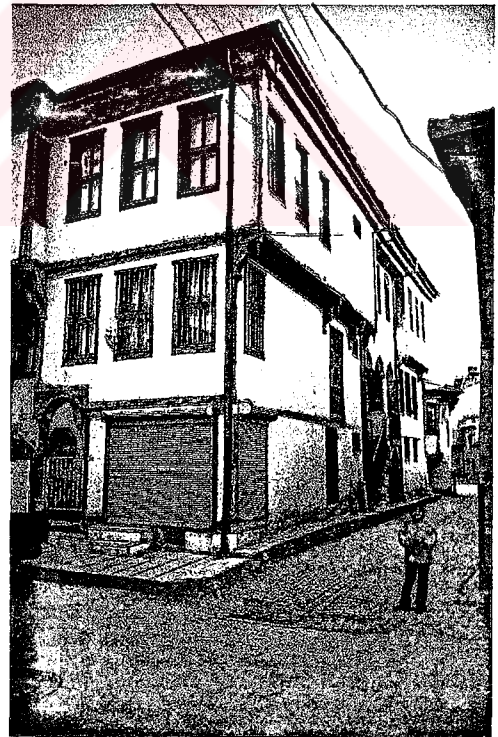

Resim 5.8. Şuhut Atatürk Evinden Görünüm

5.1.4. Geleneksel Bolvadin evlerinin özellikleri

Bolvadin evleri birçok özellikleriyle Afyon evlerine benzemektedir. Sadece cihannümalı ev sayısı Afyon'a göre daha azdır. Bolvadin'de geleneksel evlerle ilgili en önemli özellik tescil altına alınmış olmalarıdır. Bu sayede birçok geleneksel ev varlığını günümüze kadar sürdürebilmiştir. Zafer caddesinin ve caddeye açılan sokakların tarihi dokusu büyük ölçüde korunmuştur.

Bolvadin ilçesinde mevcut geleneksel ev sayısı ile incelenen ev sayısı oranına bakıldığında araştırma için yeter sayıya ulaşamadığı söylenebilir. Bunun nedeni ev sahipleri tarafından inceleme için izin alınamamasıdır. İncelemesi yapılan 4 evden sadece 1 adet ev için inceleme izni alınabilmektedir. 1 adet boş eve de komşularının bilgisi dahilinde girilmiştir. 2 adet boş evde inceleme izni de Bolvadinli Öğretmen / araştırmacı / yazar Sayın Muharrem Bayar sayesinde alınmıştır.

Resim 9.10. Geleneksel Bolvadin Evlerinden Örnekler

Geleneksel Bolvadin evleri iki veya üç katlı olarak ve oldukça gösterişli mimari ile yapılmışlardır. İlçede çok sayıda konak mevcuttur. Diğer evlerin birçoğu da konak

sınıfına girebilecek özelliktedir. Evlerin iç mekanları da yine Afyon evleri gibi oluşturulmuştur. Bir duvarı kaplayan gömme dolaplar, dolabın bir gözünde gusülhanesi, ocağı ile her oda bağımsız bir yaşam alanı özelliğine sahiptir. Bolvadin ilçesinde incelenen 2 ev 2 katlı iken, 2 evde 3 katlıdır.

5.2. İncelenen Kapı Türleri ve Kapıların Bölgeler Arası Farkları

5.2.1. Afyon ve ilçelerindeki avlu kapıları

Afyon ve ilçelerinin yer aldığı İç Ege bölgesi iklim olarak Anadolu'nun en soğuk kesimlerinden biridir. Yazlar çok kısa sürmektedir. Bu sebeple evde bulunulan süre içinde günlük yaşamın büyük kısmı kapalı mekan içinde geçmektedir. Bu bölgelerde avlu kültürü oluşmamıştır. Avlulu evlerin yaygın olduğu bölgelere bakıldığında hava sıcaklıkları insanların kapalı mekanda oturmasını sıkıntılı hale getirmektedir. O bölge insanları da evde geçirdikleri zamanın büyük bir bölümünü evlerinin önünde yer alan avlularında geçirmektedir. Afyon gibi yerleşim bölgelerinde böyle bir gereksinim yoktur ve bu bölgelerde avlulu ev sayısı yok denecek kadar azdır.

Araştırma yapılan dört yerleşim merkezinde, araştırmaya dahil edilen toplam 32 adet evden sadece 2'sinde avlu kapısı mevcuttur. Araştırmaya dahil edilememiş avlu kapılı ev sayısı da sadece üç adettir. İnceleme yapılan avlulu evlerden birisi Afyon merkezde diğeri de Şuhut ilçesinde yer almaktadır.

İncelenen 2 adet avlulu evin yapılış tarzları oldukça farklıdır. Afyon'da yer alan Ulukonak zamanının en iyi evlerinden birisidir. İlk sahibinin Afyon Kadısı olduğu şimdiki ev sahibi tarafından belirtilmiştir. Şuhut ilçesinde ki Fevzi Yaşar Evi çok daha mütevazı bir mimaride yapılmıştır. Daha çok orta ve alt sosyo-ekonomik düzeyde bir aileye hitap edecek özelliktedir. Ev sahiplerinin sosyo-ekonomik düzeyleri evin özelliklerine yansıdığı gibi, kapıların da bu doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

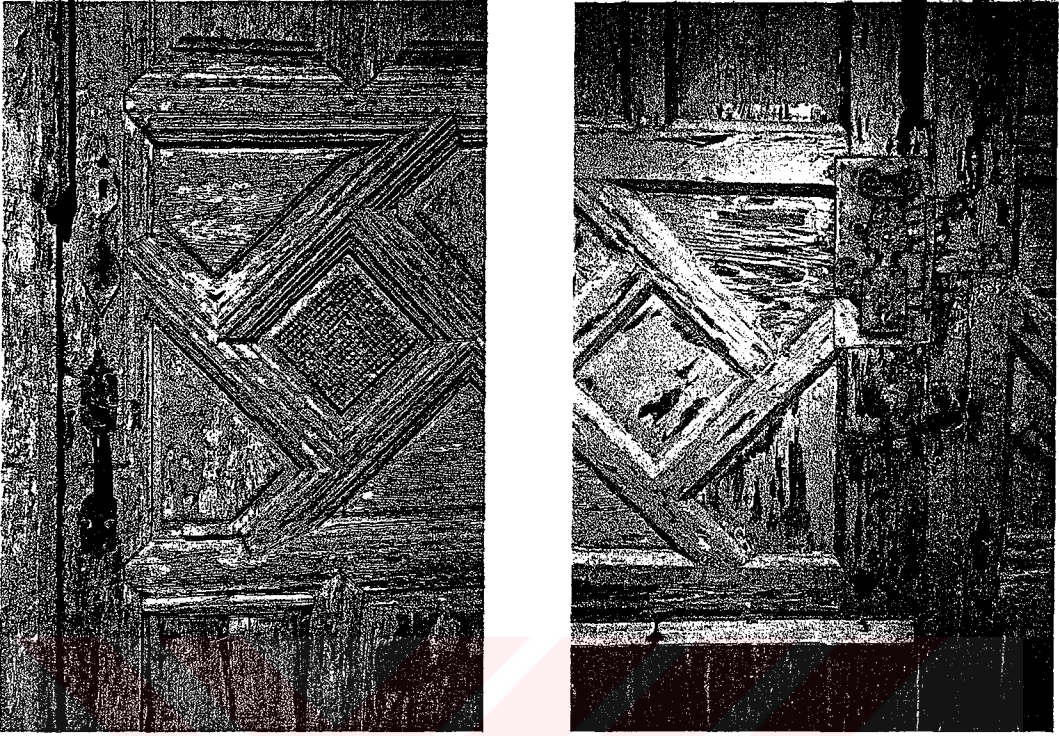
İncelemesi yapılan iki avlu kapısı da çift kanatlı yapılmış ve mekan içine açılmaktadır. İki kapı da oldukça bakımsız durumdadır. Yapılış yılları arasında yaklaşık 20 yıl vardır. Yıl farkı yapılış tarzlarında çok bariz olarak ortaya

çıkmaktadır. Süsleme şekilleri arasında kıyaslama yapılamayacak kadar fark olduğu görülmektedir. Ulukonak evi avlu kapısı üzerinde beş adet göbek vardır. Orta göbek, Afyon'da çok nadir görülen künde-kari tekniği ile oluşturulmuştur. Ulukonak evine ait avlu kapısı künde-kari tekniği ile Afyon için ayrı bir öneme sahiptir (Resim 5.11).

Resim 5.11-12. Afyon ve Şuhut'ta Yer Alan İki Adet Avlu Kapısı Örneği

Şuhut Fevzi Yaşar evine ait avlu kapısı çok sade olmakla birlikte, incelenen diğer evlerin kapılarından oldukça farklı şekilde yapılmıştır. Üst üste sıralanmış dört adet göbeğe sahip kapı örneği ile tek olma özelliği taşımaktadır. Her iki avlu kapısı üzerinde dar bir çatı oluşturulmuştur. Böylelikle kapılar belli bir ölçüde yağmurdan ve güneşten korunmuştur. Her ikisinde de sarıçam kullanılmıştır. Konstrüksiyon yöntemleri çatkı, kasa türleri Ulukonak avlu kapısında karma, Fevzi Yaşar evi avlu kapısında derin (tam) kasa tekniğindedir.

Resim 5.13-14. Afyon Ulukonak Avlu Kapısı Üzerinde Yer Alan Zemberek, Kündekari Süsleme ve Kilit Detayı

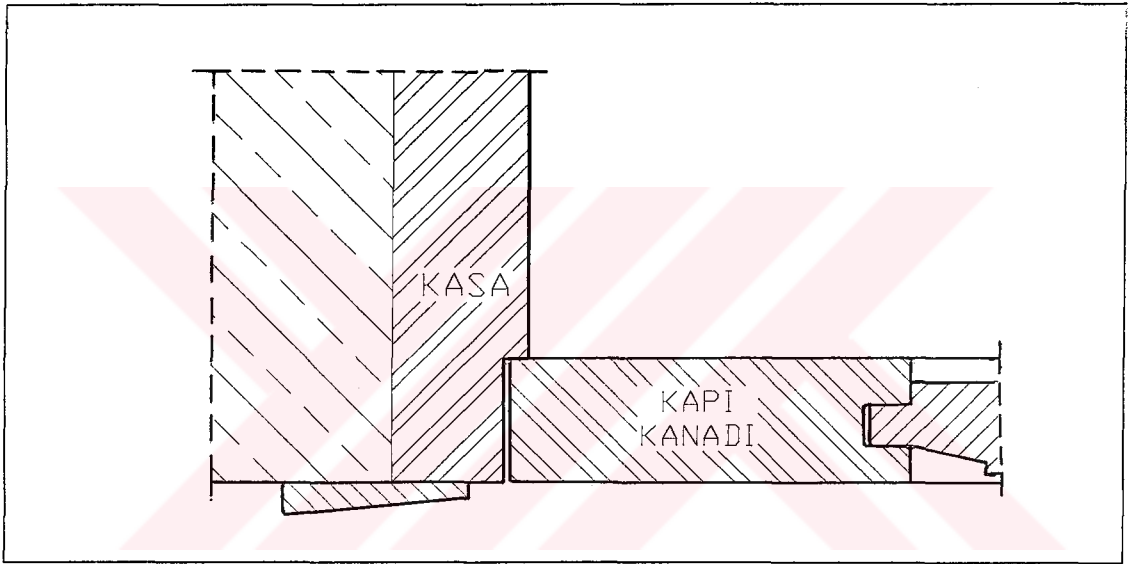
Her iki avlu kapısı üzerinde tokmak halka gibi madeni aksamlar yer almıyor. Tokmak halka geleneğinin Afyon ve ilçelerinde fazla yaygın olmadığı söylenebilir. Kapı ön cephelerinde madeni aksam olarak sadece Afyon ve ilçelerinde yaygın olduğu şekilde zemberek yer alıyor. İki avlu kapısının kilit türü kapazlama da denilen yöntemde arka cepheye bindirme şeklinde monte edilmiş.

Her iki avlu kapısı ölçüleri arasında büyük farklılıklar var. Ulukonak avlu kapısı kanadı genişlik, yükseklik ve kalınlık ölçüleri ile normal ölçü boyutlarının çok üzerine çıkmakta iken Fevzi Yaşar Avlu kapısında bu durumun tam tersi görülmektedir.

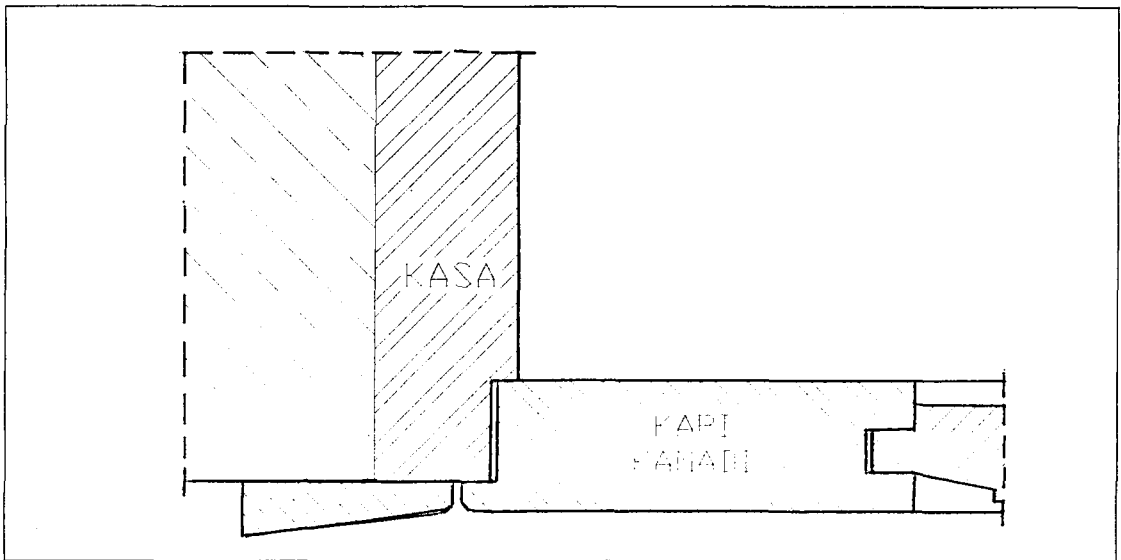
5.2.2. Afyon ve ilçelerindeki giriş kapıları

Afyon merkez ve ilçelerinde avlu kapısı yok denecek kadar azdır. Evlerin ön cephelerinde kapı olarak tek olmaları sebebiyle, giriş kapılarının evlerin görünümlerine yaptıkları katkı daha da önem kazanmaktadır. İncelenen 32 adet giriş

kapısından 31 adeti çift kanatlı yapılmış ve hepsi de mekan içine açılmaktadır. Dikkat çeken bir özellikte bütün kapı kanatlarının cumbaları lambasız olarak yapılmıştır. Kanatlar kapı kasasında açılmış olan lambaya, çift kanatlılarda ortalarından iki kanat arasında yer alan bini çitasına oturmaktadır. Geleneksel kapı kanatları bu yöntemle tek binili olarak kapı kasasına otururken (Şekil 5.1), günümüz kapılarına baktığımızda hem kapı kanatlarında ve hem kasalarına lamba açıldığı görülmektedir. Böylelikle günümüz kapı kanatları çift binili şekilde kapanmaktadır (Şekil 5.2).

Şekil 5.1. Geleneksel Kapılarda Uygulanan Lambasız Tek Binili Kapı Kanadı

Şekil 5.2. Günümüz Kapılarında Uygulanan Lambalı Çift Binili Kapı Kanadı

Afyon merkezde yer alan giriş kapıları çoğunlukla niş içinde yer almaktadır (Resim 5.15, 16, 17, 18). Bu uygulama ile ön cephede derinlikler oluşturularak cepheye hareket kazandırılmış, aynı zamanda giriş kapısı yağmur, kar ve güneş etkilerine karşı korunmuştur. Çok nadir olarak da giriş kapısı dış duvarla aynı düzlemde yapılmıştır (Resim 5.19, 20). Bu tip örneklerin bir çoğunda da kapı, cumba veya balkon altına konumlandırılarak dış hava etkilerine karşı korunmuştur. Sincanlı Gezler köyündeki giriş kapıları dış duvarla aynı düzlemde ve üstlerinde cumba veya balkon yer almamaktadır. Şuhut ilçesindeki giriş kapıları niş içinde yer almıyor, fakat hepsi cumba, balkon vb. ön cephe öğeleri altında konumlandırılarak korunmaya çalışılmıştır. Bolvadin ilçesindeki örneklerin Afyon merkezdeki örneklerle benzerlik taşıdığı görülmektedir. Giriş kapılarının büyük çoğunluğu niş içinde yer almaktadır.

Afyon merkezdeki giriş kapıları kanatları ile oldukça sade yapıda olsalar da, bir çoğu etkileyici bir şekilde niş içinde yer almaktadır. Niş içindeki giriş kapıları, birinci kata girişi sağlayan kesme taş merdivenleri, kapı kenarlarında ve üstlerindeki ferforje veya ahşap kafesleri, özel şekilli aydınlık pencereleri, zemin kata girişi sağlayan ve kesme taşlı duvar ortasında yer alan tek kanatlı, üstü kemerli ikinci kapısı ile cephe öğeleri arasında özel bir öneme sahiptir.

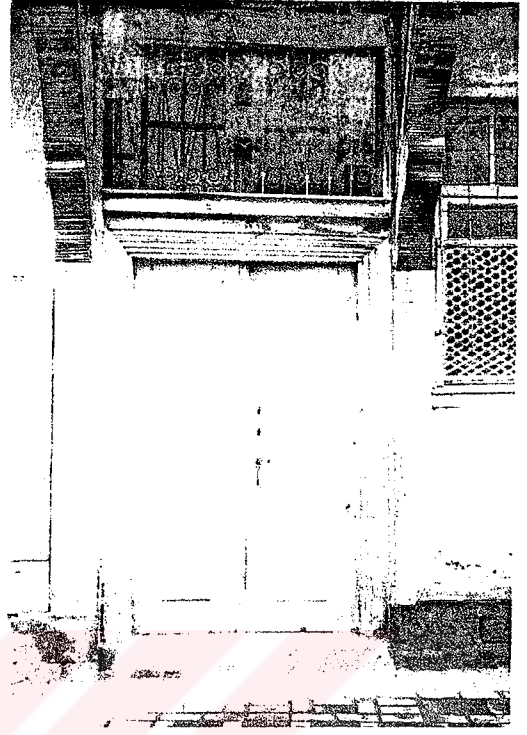
Sincanlı ilçesi Gezler köyünde incelenen iki eve ait giriş kapısı, inceleme yapılan diğer yerleşim merkezlerindeki kapı örneklerine, kanat yapılarının sadeliği ile benzenmektedir. Kapı çevresindeki aydınlık pencereleri ve iki kapının da dış duvarla aynı düzlemde olması ile daha da sade görünümüne sahiplerdir. İki kapı da çift kanatlı ve ön cephede tek giriş kapısı olarak yer almaktadır (Resim 5.21, 22).

Resim 5.15-16. Geleneksel Afyon Evlerinde Niş İçinde Yer Alan Giriş Kapıları

Resim 5.17-18. Afyon Geleneksel Evlerinde Niş İçinde Yer Alan Giriş Kapıları

Resim 5.19-20. Afyon Geleneksel Evlerinde Dış Duvarla Aynı Düzlemde Yapılmış Giriş Kapıları

Resim 5.21-22. Sincanlı-Gezler Köyü Geleneksel Evlerine Ait Giriş Kapıları

Şuhut ilçesinde incelenen dört eve ait giriş kapıları, kanatları ile Afyon merkez giriş kapılarına göre daha çok süslemeli yapılmışlardır. Kapıların çoğunluğu zemin kat dış duvarı ile aynı düzlemde olsa da, üst kat balkonunun veya cumbanın altında korumaya alınmıştır. Bu özellikleri ile Afyon merkez giriş kapılarına göre daha sadelerdir. Giriş kapıları yine çift kanatlı ve ön cephede tek giriş kapısı yer alıyor (Resim 5.23, 24).

Bolvadin evlerine ait giriş kapıları, kanatları ile Afyon merkezdeki örneklere göre daha çok süslemelidir. Niş içinde yer alan örnekleri ile de, daha etkileyici görünüme sahiplerdir. İncelenen ve gözlemlenen giriş kapılarının hepsi çift kanatlıdır. İncelenen dört adet evden ikisinde iki adet giriş varken, diğer ikisinde tek bir giriş kapısı yer almaktadır.

Resim 5.23-24. Şuhut İlçesi Geleneksel Evlerine Ait Giriş Kapıları

Resim 5.25-26. Bolvadin İlçesi Geleneksel Evlerine Ait Giriş Kapıları

İncelenen geleneksel evlerin yapılış tarihlerine bakıldığında büyük çoğunluğunun 1903'lü yıllarda yapıldığı görülmektedir. Aynı veya yakın yapılış tarihine sahip olanların giriş kapısı konstrüksiyonları ve diğer özellikleri birbirine benzemektedir. 1912 yılından sonrasına ait kapılarda gömme kilit gibi bazı farklılıklar tespit edilmiştir.

İncelenen giriş kapılarının hepsinin yapımında çırallı çam türü ağaç kullanıldığı tespit edilmiştir. Çam türünün de büyük oranda sarıçam olduğu görülmektedir. Dikkat çeken özelliklerden biride kapılardaki kanat sayısıdır. İncelenen 32 evden sadece bir evdeki giriş kapısının tek kanatlı, diğerlerinin de çift kanatlı olduğu tespit edilmiştir.

Kapı kanatlarında yapım tekniği olarak, çoğunlukta çatki yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Bu yöntem 29 evin giriş kapısında görülmektedir. Diğer 3 evin giriş kapısı kanatları çakma tekniği ile yapılmıştır. Giriş kapısı çakma tekniği ile yapılan evlerden ikisi Afyon merkezde, diğeri de Sincanlı-Gezler köyünde yer almaktadır. Çatki yöntemi ile yapılan kapı kanatlarında da değişik sayılarda bölümlemeler oluşturulmuştur. Bu kısımlara yerleştirilen pano (göbek) sayılarına bakıldığında, 3

eve ait giriş kapısında iki pano, 22 ev kapısında üç pano, 4 ev kapısında 5 pano ve 1 eve ait giriş kapısında da çok sayıda (10 adet) pano yani göbek oluşturulduğu görülmektedir.

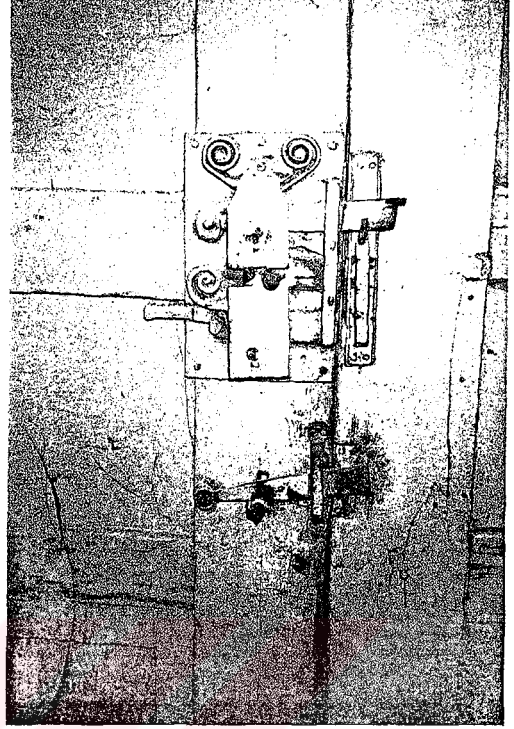
Süsleme olarak Afyon merkezdeki giriş kapılarının oldukça sade olduğunu görülmektedir. Diğer üç yerleşim merkezindeki evlerin giriş kapılarında daha çok süsleme ögesi yer almaktadır. Dört yerleşim merkezinin giriş kapılarında ağırlıklı olarak kullanılan süsleme şekli rölyef dir.

Kasa türü olarak Afyon merkezde ve ilçelerindeki giriş kapılarında derin kasa ve karma kasa yöntemlerinin eşit sayılarda kullanılmış olduğu görülmektedir. Blok kasa örneğine de, Afyon da 2 eve ait giriş kapısında ve Sincanlı Gezler köyünde de 1 evin giriş kapısında rastlanılmaktadır.

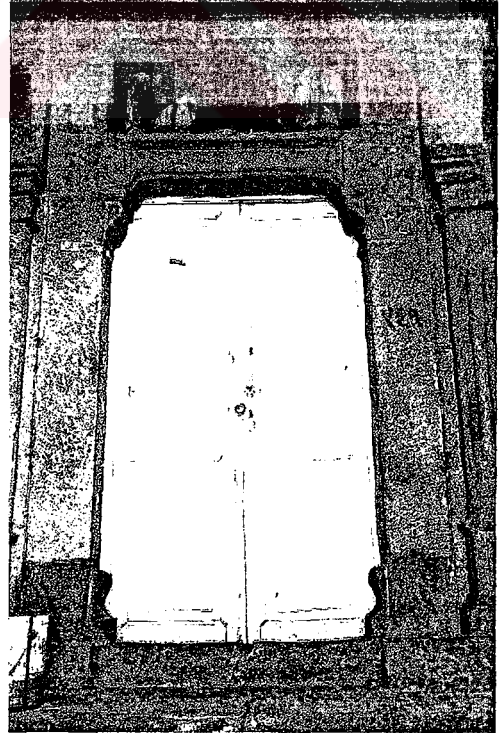
Kapazlama ismi verilen kilit türü 32 evden 31'inde kullanılmıştır. Bu kilit türüne bindirme kilit de denilmektedir. Giriş kapısında gömme tekniği uygulanmış 1 adet evin yapılış tarihi 1930 (tahmini) yılıdır. Bu ev, araştırma yapılan 32 ev içinde en yeni tarihli ev olma özelliğine sahiptir.

Afyon ve ilçelerinde tokmak, halka gibi metal aksesuarların yaygın olmadığını görülmektedir. Avlu kapılarında olduğu gibi hemen hemen bütün giriş kapıları üzerinde de sadece zemberek yer almaktadır.

İncelenen bütün giriş kapıları mekan içine açılmaktadır. Büyük çoğunluğunun da açılma yönünün sağ tarafa (% 81), 6 eve (% 19) ait giriş kapısının da sol tarafa doğru olduğu görülmüştür.

Resim 5.27-28. Giriş Kapılarında Yer Alan Zemberek ve Kapazlama Kilit

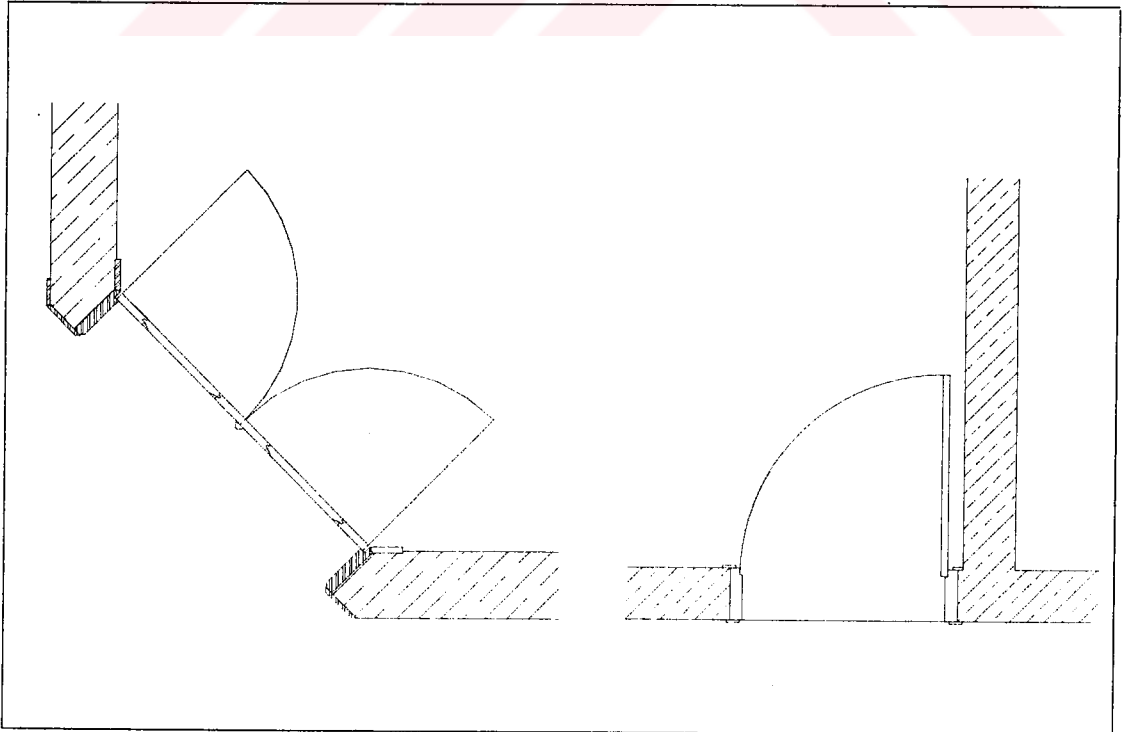

Resim 5.29-30. Afyon Giriş Kapılarında Yer Alan Kemer ve Taç Biçimindeki Süslemeler

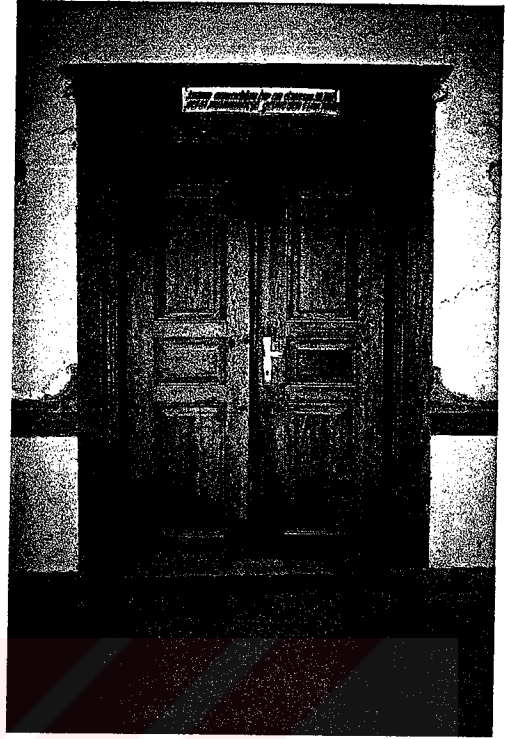
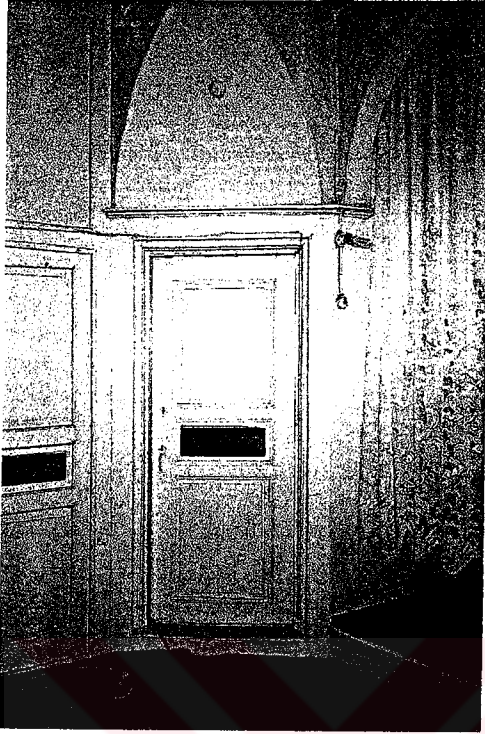
5.2.3. Afyon ve İlçelerindeki Oda Kapıları

Geleneksel Afyon evlerinde odalar, Anadolu'daki diğer geleneksel evler gibi gün içindeki birçok eylemi gerçekleştirme imkanı vermekte, birçok işlevi barındırmakta ve tek başına bir bağımsız yaşam alanı olma özelliğine sahiptir. Afyon ve ilçelerindeki oda kapılarının sofaya bakan yüzleri daha özenli ve süslemeli yapılmıştır. Bu durum, daha önceki bir çalışmada Anadolu'daki geleneksel evlerin odaya bakan yüzleri daha özenlidir diyen Küçükerman (1995)'ın teziyle uyusmamaktadır.

Oda kapılarının hepsi oda içine açılmaktadır. Kapının plandaki yeri çoğunlukla odanın köşesindedir. Kapının konumunun pahlı yerleştirildiği örnekler de yaygındır. Kapı iki duvarın köşesine ve her iki duvara da 135° açı yapacak şekilde yerleştirilmiştir (Resim 5.31, Şekil 5.3) . Bu şekilde konumlandırılmış kapıların sofaya bakan cephesinin üzeri, kavisli üçgen alınlıklı olarak oluşturulmuştur. Bir başka yöntemde de iki kanatlı oda kapısı, pencerenin karşısındaki duvarın ortasına yerleştirilmiştir. Bu yöneme çok nadir rastlanılmıştır (Resim 5.32).

Şekil 5.3. Afyon ve İlçeleri Oda Kapılarının Plandaki Yeri

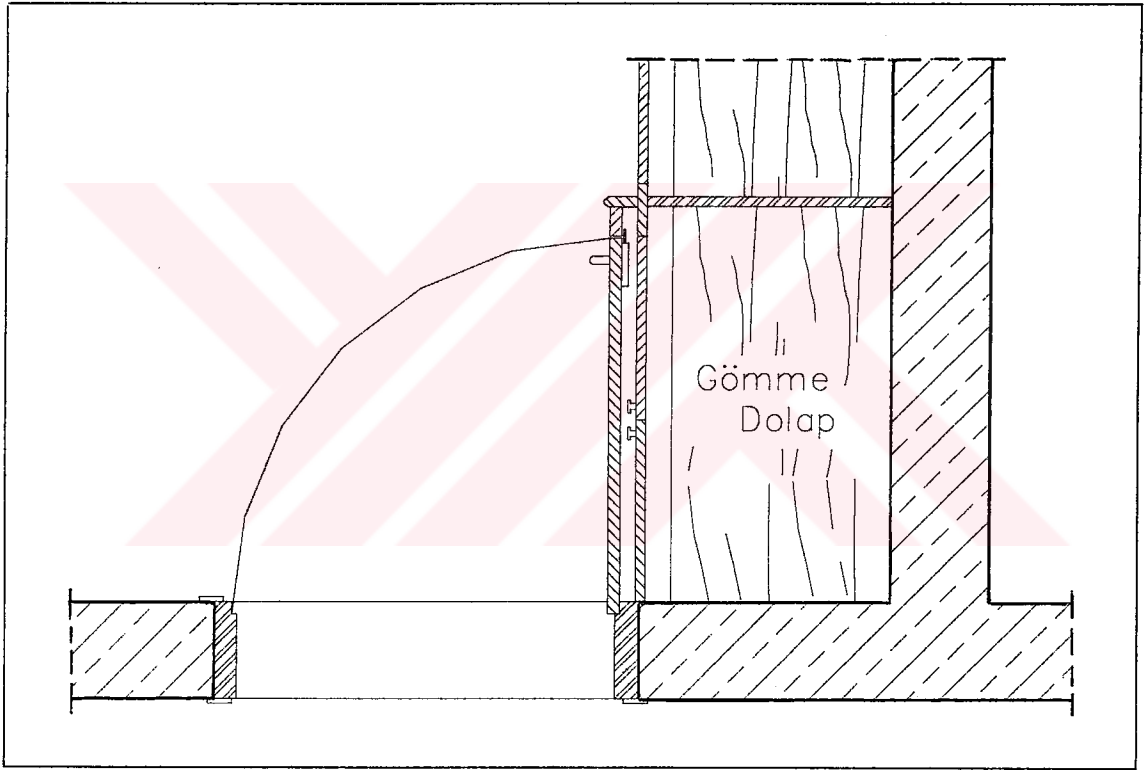

Resim 5.31-32. Afyon Oda Kapılarının Konumu; Odanın Köşesine Pahlı ve Odanın Ortasına Yerleştirilmiş Örnekleri

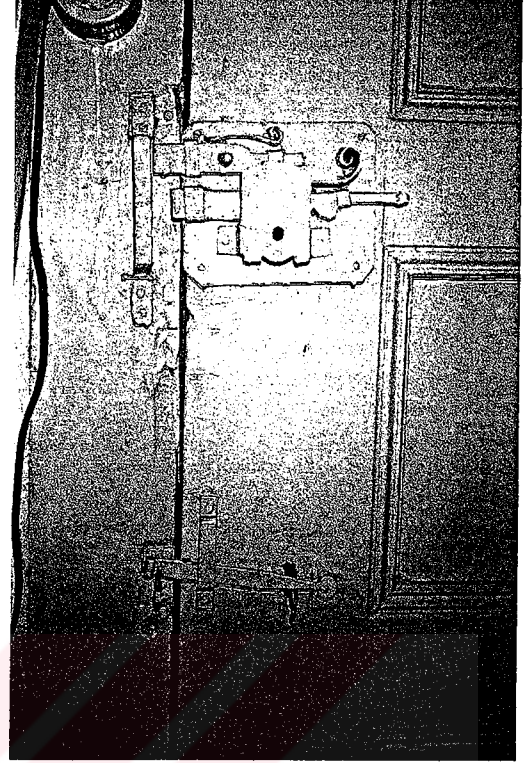
Resim 5.33-34. Afyon Oda Kapılarının Açık Halde Özel Yuvasına Oturması

Afyon ve ilçelerindeki oda kapılarında mevcut olan bir özellik çok dikkat çekmektedir. Literatür taraması yapılırken rastlanılmayan fakat araştırmalarda karşılaşılan ve halk tarafından da vurgulanan bu özellikte oda kapısı, açık halde iken arka duvarda hazırlanmış özel bir yuvaya oturmaktadır. Kapının açık durumuna ince bir düşünce ile estetik çözüm getirilmiş, hem de kapının özenli yapılmış sofaya bakan kısmının kapı açık halde iken gömme dolaplarla bir bütünlük oluşturması sağlanmıştır (Resim 5.33-34), (Şekil 5.4).

Şekil 5.4. Oda Kapısının Açık Halde Kapı Arkasında, Gömme Dolap Önündeki Özel Yuvasına Oturması

Oda kapılarında dikkat çeken bir özellikte kanat ölçülerindedir. Kanat kalınlıkları, dayanım sınırlarını zorlayacak şekilde ince tutulmuştur. Çoğu kapıda 2,5 cm olan kalınlık ölçüsü, bir evde 2.3 cm, bir başka evde de 2 cm' e kadar düşürülmüştür. İncelenen bütün oda kapısı kanatları da, giriş ve avlu kapıları gibi lambasız yapılmış ve kasaya tek binili olarak oturmaktadır.

Resim 5.35-36. Oda Kapılarında Zemberek ve Kapazlama Kilit

Oda kapılarının çoğunluğu tek kanatlı yapılmıştır. Afyon merkezde 22 evden 16'sının kapısı tek kanatlı, 6'sı çift kanatlı, Sincanlı Gezler köyü ve Şuhut ilçesindeki oda kapılarının hepsi tek kanatlı, Bolvadin ilçesindeki 4 eve ait oda kapısından 3'ü tek kanatlı yapılmıştır.

Oda kapıları biri hariç, giriş ve avlu kapılarındaki gibi çırallı çam türü ağaçlardan imal edilmiştir. Afyon'da bir eve ait oda kapısının da çınar ağacından yapıldığı tespit edilmiştir. Yapım teknikleri olarak bütün kapılar çatki yöntemi ile yapılmışlardır. Pano (göbek) sayılarına bakıldığında Afyon oda kapılarının çoğunluğu 3 panolu oluşturulmuştur. İlçelerdeki pano sayılarına baktığımızda çoğunluğunun 4 ve 5 panolu yapıldığını görülmektedir.

Oda kapıları en sade yapılan kapı türü durumundadır. Pano (göbek) oluştururken kenarlarına açılmış kordon bir nevi süsleme olsa da, süsleme kategorisine alınmayarak başka süsleme olup olmadığı araştırılmıştır.

Kasa türü olarak çoğunlukta derin kasanın tercih edildiği görülmektedir. Çok nadir olarak blok ve derin kasanın birlikte kullanıldığı karma kasa türüne rastlanmıştır. Kilit türü olarak yine çoğunlukta kapazlama kilit kullanılmıştır. Afyon'da ve Şuhut'ta sadece birer evde gömme kilit kullanılmıştır. Bolvadin oda kapılarında ise eşit sayıda kapazlama ve gömme kilit kullanılmıştır. Gömme kilit kullanılmış evlerin yapım tarihlerine baktığımızda hepsinin de yeni tarihli ev olduğunu görülmektedir.

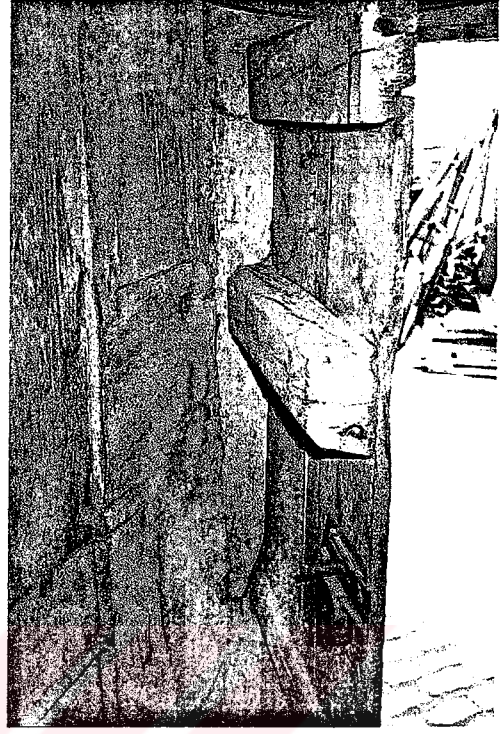
Zembereğin, avlu ve giriş kapılarında olduğu gibi, oda kapılarında çoğunlukla tercih edildiğini görüyoruz. Oda kapılarının hepsi oda içine doğru açılmaktadır. Açılma yönleri de, aynı ev içinde kapının plandaki yeri gereği bazı kapılar sağa bazı kapılarda sola açılmaktadır. Çift kanatlı olan kapıların en sık kullanılan kanadı hepsinde sağ tarafa açılan kanat olmaktadır. Sayı olarak baktığımızda da 10 kapı sola 22 kapı da sağa doğru açılmaktadır.

5.3. İncelenen Kapıların Karşılaştırmalı Özellikleri

5.3.1. İncelenen kapıların yapım teknikleri ve pano sayıları

Geleneksel Türk evi kapılarında sıkça uygulanan çatki yapım tekniğine Afyon ve ilçelerinde de sıkça rastlanmıştır. Çatki yönteminde kanatın dikey kayıtları (serenler) ile yatay kayıtları (alt başlık, üst başlık, ara kayıt) birbirlerine zıvanalı yöntemle tutturulmuş olup, ara boşluklar ise kordonla şekillendirilen masif tablalarla doldurulmuştur. Çatki tekniğine daha çok oda kapılarında rastlanılmış olup, incelenen 32 giriş kapısının 29'u ile 2 avlu kapısının her ikisi de çatki tekniği ile yapılmıştır.

Afyon merkezde bulunan 22 giriş kapısından 20'si çatki tekniği ile 2'si de çakma tekniği ile yapılmıştır. Sincanlı Gezler Köyünde bulunan 2 giriş kapısından biri çatki, diğeri de çakma tekniği ile Şuhut ve Bolvadin ilçesi giriş kapılarının da hepsi çatki tekniği ile yapılmıştır.

Resim 5.37-38. Giriş Kapılarındaki Çatki ve Çakma Kapı Kanadı Örnekleri

Toplam 3 adet çakma giriş kapısından Afyon merkezde bulunan 2 örneği gayet basit yapılı olarak yan yana sıralanmış, dikey tahtalar arkalarından kalın kesitli ve yatay üç adet kayıta çakmak suretiyle tutturulmuştur. Sincanlı Gezler köyündeki 1 adet çakma giriş kapısı örneği ise daha estetik şekilde oluşturulmuştur. Ön cepheden çatki kapı gibi görünmesi için seren, başlık ve kuşak görünümünde ince tahtalar kapı yüzeyine tutturulmuştur.

Oda kapılarının hepsinde çatki yapım tekniği kullanılmıştır. Kapılar, pano (göbek) sayıları ve süsleme özellikleri ile birbirlerinden ayrılmaktadır.

Afyon ve ilçeleri oda kapılarında, karma yapım tekniği olan ve çatki ile çakma yapım tekniklerinin birarada kullanıldığı örneklere rastlanılmamıştır.

Sincanlı Gezler köyündeki çakma giriş kapısı hariç, Afyon merkezde yer alan diğer iki çakma giriş kapısı çok basit yapılı olmaları sebebiyle, ait oldukları ve güzel mimariye sahip evlerin görünümleriyle uyumlu değildir. Çatki yapım tekniği ile

yapılmış giriş kapısı örnekleri ise mimari ile uyumlu oldukları gibi görünüme ilave olumlu katkı yaptıkları da gözlenmiştir.

Afyon merkezde yer alan avlu kapısında 5 adet, Şuhut avlu kapısında da 4 adet çatki yapım tekniği ile oluşturulmuş pano bulunmaktadır.

Giriş kapılarının kanatlarında da değişik sayılarda bölümlemeler oluşturulmuş. Bu bölümlemelere yerleştirilen pano (göbek) sayılarına bakıldığında, 3 eve ait giriş kapısında iki pano, 22 ev kapısında üç pano, 4 ev kapısında 5 pano ve 1 eve ait giriş kapısında da çok sayıda (10 adet) pano (göbek) oluşturulduğu görülmektedir. Afyon merkezde yer alan giriş kapıları ağırlıklı olarak 3 panolu yapılmıştır. İlçelerde ise yine çoğunlukta 3 panolu kapılar olsa da, farklı sayıdaki panolu kapılar da görülmektedir.

Oda kapılarının Pano (göbek) sayılarına bakıldığında, Afyon oda kapılarından 16'sı 3 panolu, 5'i 2 panolu, sadece biri 5 panolu oluşturulmuştur. İlçelerdeki pano sayılarına bakıldığında çoğunluğunun 4 ve 5 panolu yapıldığı görülmektedir.

5.3.2. İncelenen kapıların süsleme özellikleri

Bazı benzer çalışmalarda ileri sürülen “bir eve ait kapılarda süslemenin olup olmaması ve çeşidi ev sahibinin maddi varlığı ile doğru orantılıdır” tezin, Afyon evleri için geçerli olmadığı görülmektedir. Afyon merkezde yer alan giriş kapıları süsleme açısından oldukça yoksunlardır. İlçelerdeki giriş kapılarında da durum pek farklı olmasa da, en azından Afyon evlerine göre daha çok süslemeye sahiptirler. Avlu kapılarının sayısı çok az olduğu için birçok özellikleri gibi süslemeleri konusunda da kesin yargıya varmak zordur. Oda kapıları ise dört yerleşim merkezinde de sade yapılmışlardır.

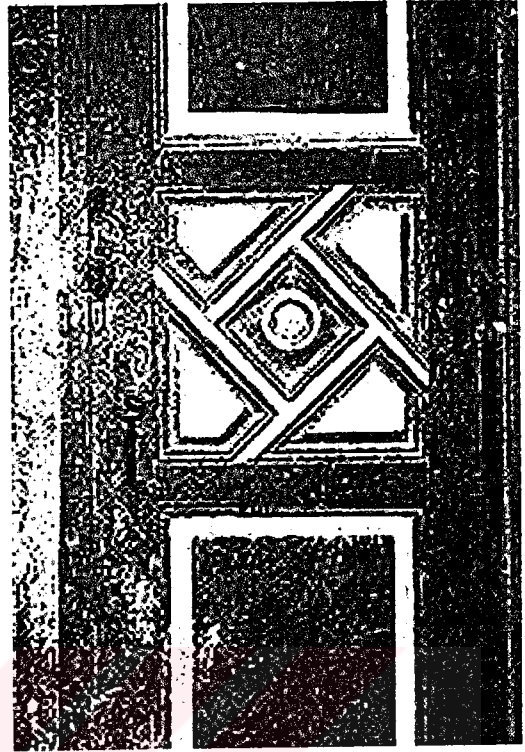
Afyon'da yer alan Avlu kapısı üzerinde künde kari süslemeler yer almaktadır. Bu özelliğe Afyon merkezde sadece 2 evde rastlanılmıştır. Şuhut' ta yer alan avlu kapısı üzerinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Giriş kapılarında süsleme olarak en fazla rölyef süsleme kullanılmıştır. Bu süsleme motifi de dört yerleşim merkezine dengeli dağılmış ve toplam 18 evde rölyef süslemeli giriş kapısı görmekteyiz. Rölyef süslemelerde 6 değişik şekilde karşımıza çıkmaktadır. Ağırlıklı rölyef süsleme, orta göbek üzerinde yataylamasına uzanan piramit şeklindedir. Diğer bir rölyef süslemede üst göbek üzerinde kanal (oluk) ile oluşturulmuş baklava dilimi, alt göbekte de dikey ve düz olarak sık aralıklı freze desen şeklindedir. Orta göbek üzerinde oluşturulan rölyef süsleme de çapraz olarak birbirini kesen ve sık aralıklı küçük piramitler şeklindedir. Tornalı rölyef süsleme çeşidini de Şuhut ve Bolvadin ilçesindeki giriş kapılarında görülmektedir. Sadece bir evin giriş kapısında deniz kabuğu motifi oyma süsleme yer almaktadır. Bu evde Sincanlı Gezler köyündedir. Bu oyma motifi rölyef süsleme olarak kayıta geçirilmiştir.

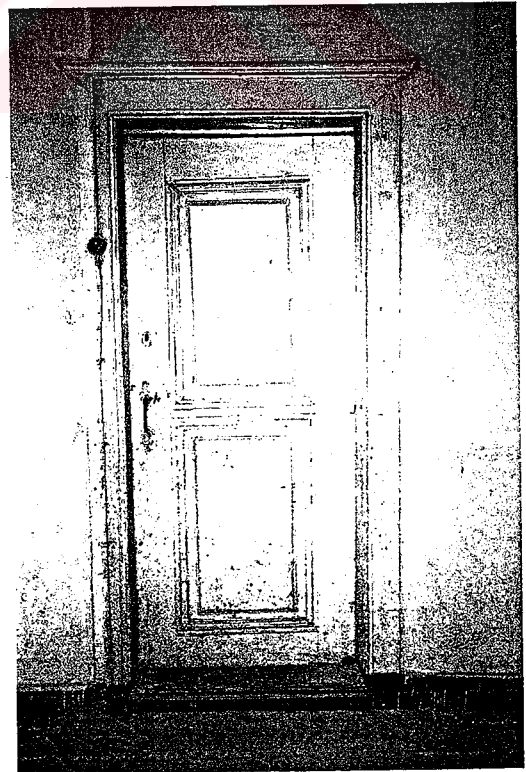
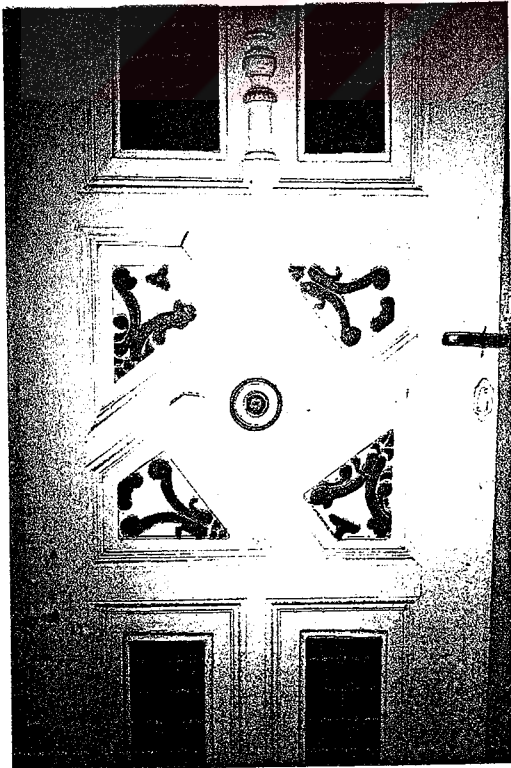
Türk süsleme sanatı içinde önemli bir yere sahip olan Kündekari tekniği, Afyon merkezde çok nadir görülmekte olsa da, Şuhut ve Bolvadin ilçelerindeki giriş kapılarında biraz daha yaygın olarak kullanılmıştır. Kündekari süslemeye Afyon, Şuhut ve Bolvadin’de birer evin giriş kapısında rastlanmıştır. Afyon merkez ve ilçelerinde uygulanmış olan kündekari motifleri bazı farklar taşısa da genelde benzer yapılarıdır (Resim 40, 41).

Süsleme tekniği olarak kullanılan diğer bir yöntemde, kapı kanadının üst kısmında, aydınlık penceresi üzerinde ve kapı boşluğu duvarında oluşturulmuş kemer ve taçlardır (Resim 29, 30, 32, 42). Bu yöntemle yapılmış süslemelere sadece Afyon merkezde yer alan 3 eve ait giriş kapılarında rastlanılmıştır.

Oda kapıları en sade yapılan kapı türü durumundadır. Pano (göbek) oluştururken kenarlarına açılmış kordon bir nevi süsleme olsa da, süsleme kategorisine alınmayarak başka süsleme olup olmadığı araştırılmıştır. Oda kapılarında en çok rastlanılan süsleme türü olan taç şeklindeki süslemeye, bir yerleşim merkezi hariç diğer üç yerleşim merkezinde de eşit oranda rastlanmıştır. Rölyef şeklindeki süslemeler daha çok Bolvadin oda kapılarında görülmektedir. Daha sonra Afyon ve Şuhut’ ta da birer adet rölyef süsleme görülmektedir.

Resim 5.39-40. Giriş Kapılarında Yer Alan Rölyef ve Kündekari Süslemeler

Resim 5.41-42. Tek Bir Oda Kapısında Yer Alan Kündekari ile Yaygın Taç Süsleme

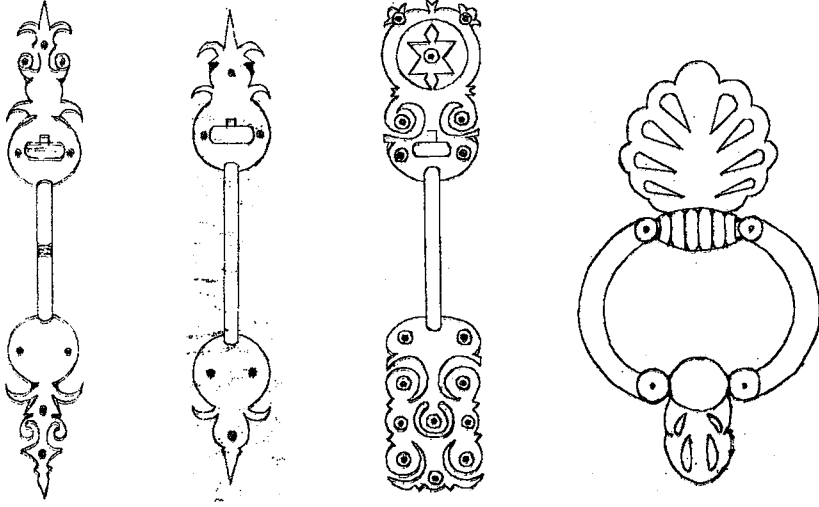
Süsleme özellikleri bakımından, Sincanlı Gezler köyü geleneksel oda kapılarında süsleme bulunmamaktadır. Daha sonra sadelik açısından Şuhut ve Afyon oda kapıları gelmektedir. Bolvadin oda kapıları süsleme açısından en zengin olan bölge ve kapıların hepsinde süsleme yer almaktadır. Oda kapılarında Kündekari süsleme ise sadece Bolvadin'de ki 1 evde bulunmaktadır. Bolvadin'de ki Akşahin konağı oda kapısı, üzerinde bütün süsleme çeşitlerini bulundurmakta, kündekari ve aplik süslemeleri ile araştırma yapılan oda kapıları içinde tek olma özelliğine sahiptir (Resim 41).

5.3.3. İncelenen kapıların metal aksamları (zemberek, tokmak, menteşe)

Afyon ve ilçelerinin avlu ile giriş kapılarında tokmak ve halka'nın çok az kapı üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. İncelenen avlu kapılarının ön yüzlerinde zemberek haricinde herhangi bir metal aksam bulunmamaktadır. Sadece bir ev hariç bütün giriş kapılarının ön cephesinde metal aksam olarak zemberek yer almaktadır. Zemberek, uç kısımları süslemeli bir tutma kolu ile kilidin mandalını harekete geçiren metal bir dilden oluşan sistemdir.

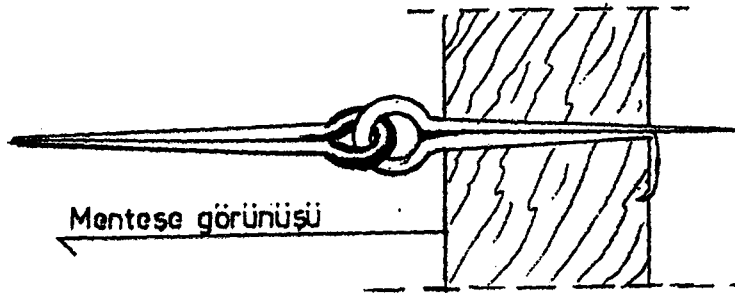
Afyon'da bir evin giriş kapısı üzerinde tokmak, bir giriş kapısında halka, iki giriş kapısında da kulp yer almaktadır. Şuhut ve Bolvadin giriş kapılarının ikisinde tokmak vardır. Kulp ise Sincanlı Gezlerde 1, Şuhut' ta 2, Bolvadin'de 2 evin giriş kapısında yer almaktadır. Şuhut' ta bir evin giriş kapısında gömme kilit bulunduğu için kapı kolu bulunmakta, bu kapı kolu' da incelenen giriş kapılarında tek olma özelliğine sahiptir.

Oda kapılarının ön yüzlerinde yine çoğunlukta zemberek bulunmakta. Afyon merkezde 22 adet oda kapısından 19'unda zemberek, 2'nde kulp, 3'nde kapı kolu yer almaktadır. Sincanlı Gezler oda kapılarında sadece zemberek vardır. Şuhut'ta ki 3 oda kapısında zemberek, birinde kapı kolu. Bolvadin oda kapılarının 2'sinde zemberek, 2'sinde kapı kolu, birinde de kulp bulunmaktadır (Şekil 5.5).

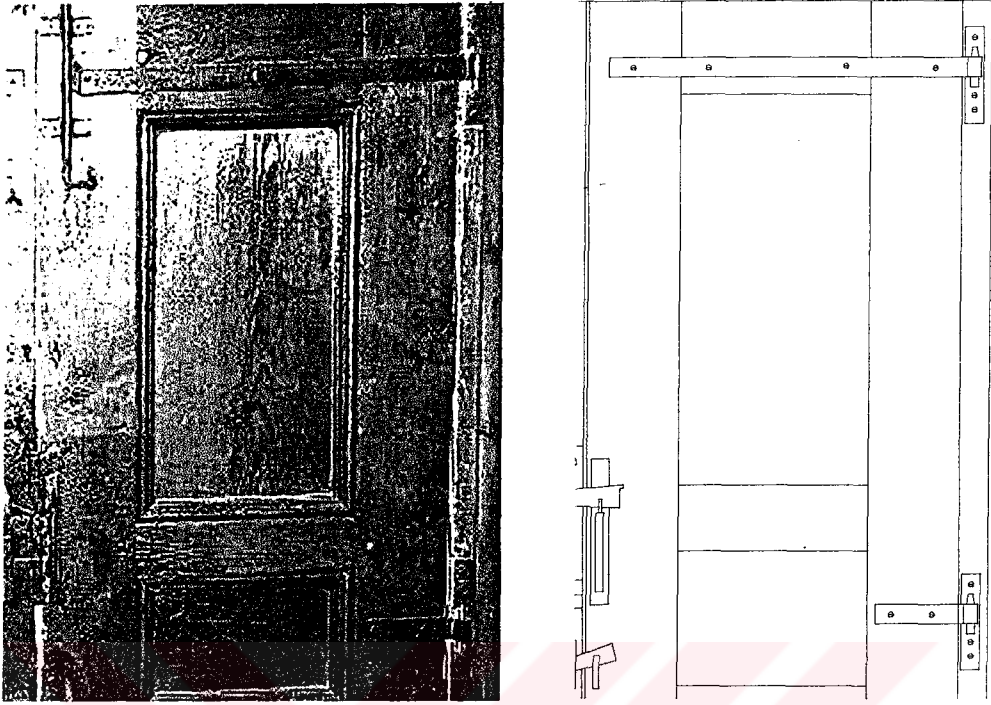

Şekil 5.5. Afyon ve İlçeleri Kapılarında Yer Alan Zemberek ile Tokmak ve Halka

Menteşe olarak avlu ve giriş kapılarında çoğunlukla “piştivan” denilen ve yapraklarından biri kanat genişliğine yakın uzunlukta kancalı, diğer yaprağı da halkalı olan menteşe çeşidi kullanılmıştır (Resim 5.43, Şekil 5.7). Giriş kapılarında Piştivan haricinde kullanılan menteşe çeşitleri de gullep ve yaprak menteşelerdir. Çatkı tekniğinde yapılmış kapılarda Piştivan ve yaprak, çakma kapılarda ise gullep menteşenin kullanıldığı görülmektedir. Oda kapılarında da çoğunlukla yaprak menteşe kullanılmıştır. Çok nadirde olsa, bazı oda kapılarında da gullep menteşenin kullanıldığı görülmektedir (Şekil 5.6).

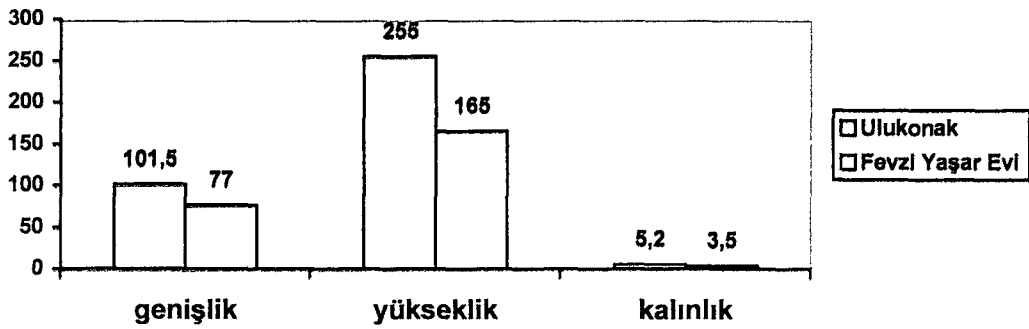
Şekil 5.6. Çoğunlukla Çakma Kapılarda Kullanılmış Gullep Menteşe

Resim 5.43, Şekil 5.7. Çatki Giriş Kapılarında Kullanılmış Piştivan Menteşe

5.3.4. İncelenen kapıların ölçüleri

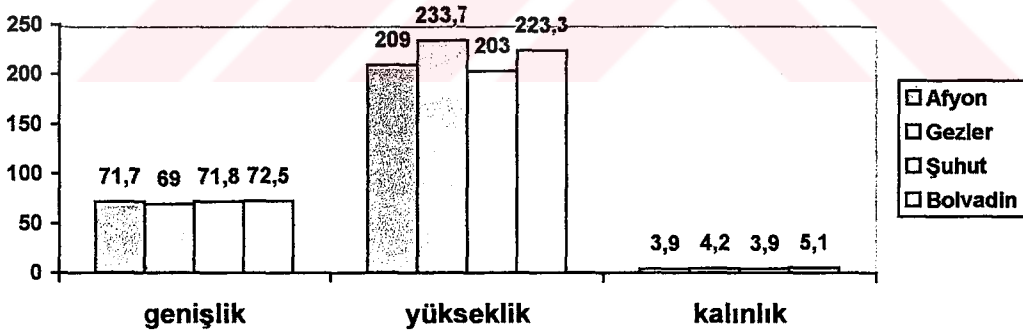
İncelenen avlu, giriş ve oda kapılarının kanat, kasa ve kapı boşluğu ölçüleri, genişlikleri, yükseklikleri ve kalınlıkları (derinlik) metre ile ölçülerek belirlenmiştir. Karakteristik açıdan daha iyi ve yeterli fikir verdiği için sadece kanat ölçüleri grafik şeklinde verilmiştir.

Şekil 5.8. Avlu Kapılarında Kanat Ölçüleri (cm)

İncelenen iki avlu kapısı ölçüleri arasında büyük farklılıklar vardır. Ulukonak avlu kapısı kanadı genişlik, yükseklik ve kalınlık ölçüleri ile normal ölçü boyutlarının çok üzerine çıkmakta iken, Fevzi Yaşar Avlu kapısında bu durumun tam tersi görülmektedir. İki kapıya ait kanat ölçüleri yukarıdaki grafikte verilmiştir (Şekil 5.8). Avlu kapılarına ait ölçülerin tamamı “Çizelge ek 6.1’ de Tablo halinde yer almaktadır.

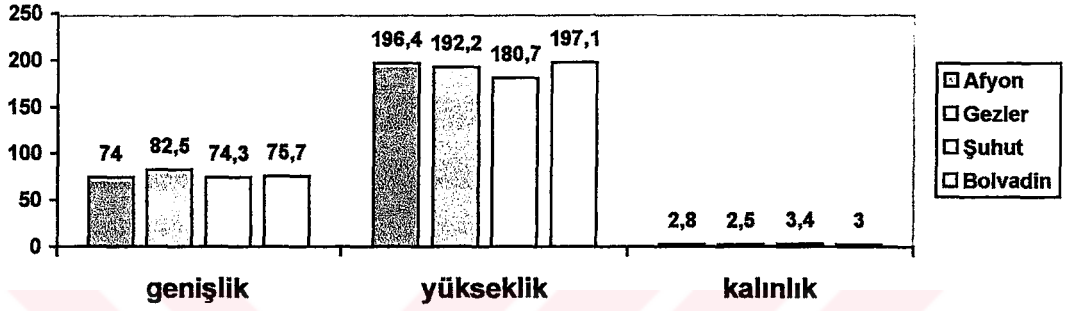
Giriş kapılarının kanat ölçüleri ortalamaları arasında istatistiksel açıdan kayda değer farklılıklar görülmemektedir. Afyon merkezde yer alan bir eve ait tek kanatlı kapı kanadının 103 cm’ lik genişlik ölçüsü ile Bolvadin ilçesindeki bir eve ait çift kanatlı giriş kapısının 84,5 cm’ lik genişlik ölçüsü dikkat çekicidir. Yükseklik ölçülerine bakıldığında Sincanlı Gezler köyü ile Bolvadin ilçesi kanat yüksekliklerinin, diğer iki bölge kapılarından bariz şekilde büyük olduğu görülmektedir. Kanat kalınlık ölçülerinde de yine Bolvadin kapılarının kalınlık ölçüleri dikkat çekici şekilde fazladır (Şekil 5.9). Giriş kapılarına ait ölçülerin tamamı “Çizelge ek 6.2’ de Tablo halinde yer almaktadır.

Şekil 5.9. İncelenen Giriş Kapılarında Kanat Ölçüleri Ortalamaları (cm)

Oda kapılarının kanat ölçüleri ortalamaları arasında küçük farklılıkların olduğu görülmektedir. Sincanlı Gezler köyü oda kapılarının genişlik ölçüleri diğer üç bölge genişliklerinden daha fazladır. Yükseklik ölçülerine bakıldığında, Şuhut ilçesi kanat yüksekliklerinin diğer üç bölge kapılarından oldukça düşük olduğu görülmektedir. Kanat kalınlık ölçüleri arasında ise belirgin farklılıklar bulunmamaktadır. Oda kapılarının kanat ölçülerinde dikkat çeken bir özellikte, kanatın kalınlığı dayanım

sınırlarını zorlayacak şekilde ince tutulmuştur. Çoğu kapıda 2,5 cm olan kalınlık ölçüsü bir evde 2.3 cm, bir başka evde de 2 cm' e kadar düşürülmüştür (Şekil 5.10). İncelenen bütün oda kapısı kanatları da, giriş ve avlu kapıları gibi lambasız yapılmış ve kasaya tek binili olarak oturmaktadır. Oda kapılarına ait ölçülerin tamamı “Çizelge Ek 6.3’ de tablo halinde verilmiştir.

Şekil 5.10. İncelenen Oda Kapılarında Kanat Ölçüleri Ortalamaları (cm)

Çizelge 5. 1. Araştırma Yapılan Evlerin Adresleri

	Evin Adı	Evin Adresi			
		Bölge	Mahalle / Köy	Sokak	Ev no
1	Çeşmeli Konak	Afyon	Mecidiye	Birlik cad.	61
2	Kundakçioğlu Evi	Afyon	Mısri	Haceloğlu sk.	10
3	Muharrem Güzelöz Evi	Afyon	Mısri	Kayadibi sk.	1
4	Hacı Apak Evi	Afyon	Mısri	Mermer sk.	14
5	Saraçel Evi	Afyon	Fakıpaşa	Alibey sk.	12
6	Bedihan Tuncer Evi	Afyon	Fakıpaşa	Belediye Çar. Arkası	29
7	Ulukonak	Afyon	Efecik	Uluküllük sk.	10
8	Aşkar Evi	Afyon	Mısri	Aşkar çıkmazı	1
9	Osman Mayda Evi	Afyon	Otpazarı	Kediciler aralığı	11
10	Fehmiye Büker Evi	Afyon	Arapmescit	Softaoğlu sk.	12
11	Abdullah Özkan Evi	Afyon	Arapmescit	Hacımahmut sk.	40
12	Bekir Erkmen Evi	Afyon	Arapmescit	Boyhane sk.	13
13	Ahmet Kundak Evi	Afyon	Adeyze cami mh	Mollabahçe sk.	12
14	Kemal Gürdal Evi	Afyon	Mollabahşi	Kale cad.	5
15	Asım Akdeniz Evi	Afyon	Yeni cami mh.	Kale cad.	9
16	Yenigün Evi	Afyon	Tac-ı Ahmet	Tac-ı Ahmet sk.	18
17	Hasan Keser Evi	Afyon	Mevlana	Kuyulu Cami yokuşu	32
18	Ali Ak Evi	Afyon	Akmescit	Can Baba sk.	31
19	Fethi Cönk Evi	Afyon	Tac-ı Ahmet	Tac-ı Ahmet sk.	36
20	Metin Malkoç Evi	Afyon	Tac-ı Ahmet	Fırın sk.	16
21	Muharrem Çangal Evi	Afyon	Tac-ı Ahmet	Çeşme sk.	4
22	Kadı Baba Evi	Afyon	Ulucami mh.	Sarioğlu sk.	4
23	Şeyh Celaledin Konağı	Sincanlı	Gezler Köyü	-	54
24	Katip Hasan Özkan Evi	Sincanlı	Gezler Köyü	-	66
25	Gökmenoğlu İbrahim Evi	Şuhut	Yalı mh.	Limon sk.	17
26	Atatürk Evi	Şuhut	Yalı mh.	Limon sk.	
27	Nuri Şeker Evi	Şuhut	Gazipaşa	Göbekli Çeşme sk.	21
28	Fevzi Yaşar Evi	Şuhut	Kurtuluş mh.	Karanlık sk.	20
29	Gümüşağalar Evi	Bolvadin	Şazi mh.	Alaca Cami arkası	60
30	Akşahin Konağı	Bolvadin	Alaca	Çoturoğlu sk.	6
31	Kılıçoğlu Konağı	Bolvadin	Kestemet mh.	Mumcuoğlu sk.	1
32	Süleyman Kocaaslan Evi	Bolvadin	Kestemet mh.	Mumcuoğlu sk.	92

Çizelge 5.2. Araştırma Yapılan Evlerin Özellikleri

	Evin Adı	Bölge	Yap. yılı	Tescil durumu		Oturan		Kat Sayısı		Cihan-nüma		Plan tipi (sofa yeri)	
				var	yok	var	yok	iki	üç	var	yok	orta	yan
1	Çeşmeli Konak	Afyon	1904	x			x		x	x		x	
2	Kundakçioğlu Evi	Afyon	1903	x		x		x			x	x	
3	M. Güzelöz Evi	Afyon	1903	x			x		x	x		x	
4	Hacı Apak Evi	Afyon	1897	x		x		x			x	x	
5	Saraçel Evi	Afyon	~1900	x			x	x			x	x	
6	B. Tuncer Evi	Afyon	~1910	x		x			x		x		x
7	Ulukonak	Afyon	~1910	x		x			x		x	x	
8	Aşkar Evi	Afyon	~1903	x			x	x			x	x	
9	O. Mayda Evi	Afyon	~1903	x			x		x	x			x
10	F. Büker Evi	Afyon	1908	x		x		x			x	x	
11	A. Özkan Evi	Afyon	1905	x		x		x			x	x	
12	B. Erkmen Evi	Afyon	1902	x		x			x		x	x	
13	A. Kundak Evi	Afyon	1904	x		x			x	x		x	
14	K. Gürdal Evi	Afyon	~1904	x		x			x		x	x	
15	A. Akdeniz Evi	Afyon	1906	x		x			x		x	x	
16	Yenigün Evi	Afyon	1906	x		x		x			x	x	
17	Hasan Keser Evi	Afyon	1905	x		x			x	x		x	
18	Ali Ak Evi	Afyon	1904	x		x			x	x		x	
19	Fethi Cönk Evi	Afyon	~1904	x		x			x	x		x	
20	M. Malkoç Evi	Afyon	1912	x		x		x			x	x	
21	M. Çangal Evi	Afyon	~1903	x		x		x			x	x	
22	Kadı Baba Evi	Afyon	~1903	x		x		x			x	x	
23	Ş. Celaleddin Kon	Sincanlı	~1890		x		x	x			x	x	
24	K. H. Özkan Evi	Sincanlı	~1890		x	x		x			x	x	
25	Gökmenoğlu Evi	Şuhut	~1870		x	x		x			x	x	
26	Atatürk Evi	Şuhut	~1900	x			x	x			x	x	
27	Nuri Şeker Evi	Şuhut	~1900		x	x		x			x	x	
28	Fevzi Yaşar Evi	Şuhut	~1930		x	x		x			x	x	
29	Gümüşağalar Evi	Bolvadin	1908	x			x	x			x	x	
30	Akşahin Konağı	Bolvadin	1918	x			x	x			x	x	
31	Kılıçoğlu Konağı	Bolvadin	1908	x			x		x		x	x	
32	S.Kocaaslan Evi	Bolvadin	1918	x			x		x		x		x
TOPLAM				27	5	21	11	18	14	7	25	29	3

Çizelge 5.3. İncelenen Avlu Kapılarının Özellikleri – 1

Evin adı	Bölge	Kapı türü	Ağaç türü	Kanat sayısı		Kapı yapım tekniği			Pano (göbek) sayısı					Süsleme			Kasa türü		
				tek	çift	çatki	çakma	karma	İki	Üç	dört	beş	çoklu	künde-kari	taç-kemer	rölyef	blok	derin	karma
1	Ulukonak	avlu	sarıçam		x	x						x			x			x	
2	Fevzi Yaşar Evi	avlu	sarıçam		x	x					x							x	
3																			
TOPLAM				-	2	2	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	1	1	

Çizelge 5.4. İncelenen Avlu Kapılarının Özellikleri – 2

Evin adı	Bölge	Kapı Türü	Kilit Türü		Tokmak Halka Zemberek					Kapı Açılma Yeri			Kapı Açılma Yönü	
			kapazlama	gömme	zemberek	tokmak	halka	kulp	kapı kolu	mekan içi	mekan dışı	iç ve dış	sağ	sol
1	Ulukonak	avlu	x		x					x			x	
2	Fevzi Yaşar Evi	Şuhut	x		x					x			x	
3														
TOPLAM			2	-	2	-	-	-	-	2	-	-	2	-

Evin adı	Bölge	Kapı türü	Ağaç türü	Kanat sayısı	Kapı yapım tekniği		Pano (göbek) sayısı					Süsleme			Kasa türü						
					çatku	çakma	karma	İki	Üç	dört	beş	çoklu	künde-kari	taç-kemer	rölyef	blok	derin	karma			
1	Çeşmeli Konak	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x							x				
2	Kundakçıoğlu Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x*	x				x				x							
3	Muharrem Güzelöz Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x				x							
4	Hacı Apak Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x							x				
5	Saraçel Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x		x									x				
6	Bediham Tuncer Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x				x							
7	Ulukonak	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x						x					
8	Aşkar Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x		x									x				
9	Osman Mayda Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x				x			x				
10	Fehmiye Bükler Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x		x						x							
11	Abdullah Özkan Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x				x			x				
12	Bekir Erkmen Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x				x			x				
13	Ahmet Kundak Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x				x			x				
14	Kemal Gürdal Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x				x			x				
15	Asım Akdeniz Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x											
16	Yeniğün Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x				x							
17	Hasan Keser Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x				x							
18	Ali Ak Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x											
19	Fethi Cönk Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x											
20	Metin Malkoç Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x				x							
21	Muharrem Çangal Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x				x				x			x				
22	Kadı Baba Evi	Afyon	giriş	sarıçam	x	x															
23	Şeyh Celaleddin Konağı	Sincanlı	giriş	sarıçam	x	x		x													
24	Katip Hasan Özkan Evi	Sincanlı	giriş	sarıçam	x	x				x				x							
25	Gökmenoğlu İbrahim Evi	Şuhut	giriş	sarıçam	x	x				x				x			x				
26	Atatürk Evi	Şuhut	giriş	sarıçam	x	x				x											
27	Nuri Şeker Evi	Şuhut	giriş	sarıçam	x	x															
28	Fevzi Yaşar Evi	Şuhut	giriş	sarıçam	x	x															
29	Gümüşağalar Evi	Bolvadin	giriş	sarıçam	x	x															
30	Akşahin Konağı	Bolvadin	giriş	sarıçam	x	x				x				x							
31	Kılıçoğlu Konağı	Bolvadin	giriş	sarıçam	x	x				x											
32	Süleyman Kocaaslan Evi	Bolvadin	giriş	sarıçam	x	x				x											
Toplam					2*	30		29	3	-	2	22	3	4	1	3	3	18	3	15	14

Çizelge 5.6. İncelenen Giriş Kapılarının Özellikleri – 2

Evin adı	Bölge	Kapı türü	Kilit türü		Tokmak halka zemberek				Kapı açılma yeri			Giriş Kapısı Sayısı			Kapı açılma yönü		
			kapazlama	gömme	zemberek	tokmak	halka	kulp	kapı kolu	mekan içi	mekan dışı	iç ve dış	tek	iki	üç	sağ	sol
1	Çeşmeli Konak	Afyon	x		x						x			x		x	
2	Kundakçıoğlu Evi	Afyon	x		x						x			x			x
3	Muharrem Güzelöz Evi	Afyon	x		x			x									
4	Hacı Apak Evi	Afyon	x		x						x					x	
5	Saraçel Evi	Afyon	x		x						x					x	
6	Bediühan Tuncer Evi	Afyon	x		x			x			x					x	
7	Ulukonak	Afyon	x		x						x					x	
8	Aşkar Evi	Afyon	x		x						x					x	
9	Osman Mayda Evi	Afyon	x		x						x						x
10	Fehmiye Bükler Evi	Afyon	x		x						x						
11	Abdullah Özkan Evi	Afyon	x		x			x			x					x	
12	Bekir Erkmen Evi	Afyon	x		x						x					x	
13	Ahmet Kundak Evi	Afyon	x		x						x					x	
14	Kemal Gürdal Evi	Afyon	x		x						x						x
15	Asım Akdeniz Evi	Afyon	x		x						x						
16	Yeniğün Evi	Afyon	x		x						x						
17	Hasan Keser Evi	Afyon	x		x						x						
18	Ali Ak Evi	Afyon	x		x						x						
19	Fethi Cönk Evi	Afyon	x		x						x						
20	Metin Malkoç Evi	Afyon	x		x						x						x
21	Muharrem Çangal Evi	Afyon	x		x						x						
22	Kadı Baba Evi	Afyon	x		x						x						x
23	Şeyh Celaleddin Konağı	Sincanlı	x		x						x						
24	Katip Hasan Özkan Evi	Sincanlı	x		x			x			x						
25	Gökmenoğlu İbrahim Evi	Şuhut	x		x			x			x						
26	Atatürk Evi	Şuhut	x		x						x						
27	Nuri Şeker Evi	Şuhut	x		x			x			x						
28	Fevzi Yaşar Evi	Şuhut		x													
29	Gülmüşağalar Evi	Bolvadin	x		x						x						
30	Akşahin Konağı	Bolvadin	x		x												
31	Kılıçoğlu Konağı	Bolvadin	x		x									x			
32	Süleyman Kocaaslan Evi	Bolvadin	x		x			x			x						
TOPLAM			31	1	31	5	1	7	1	32	-	-	19	11	2	26	6

Çizelge 5.7. İncelenen Oda Kapılarının Özellikleri -1

Evin adı	Bölge	Kapı türü	Ağaç türü	Kanat sayısı		Kapı yapım tekniği			Pano (göbek) sayısı					Süsleme			Kasa türü		
				tek	çift	çatku	çakma	karma	İki	Üç	dört	beş	çoklu	künde-kari	taç	rölyef	blok	derin	karma
1	Çeşmeli Konak	Afyon	oda	sarıçam	x		x				x							x	
2	Kundakçıoğlu Evi	Afyon	oda	sarıçam	x		x				x							x	
3	Muharrem Güzelöz Evi	Afyon	oda	sarıçam	x		x				x							x	
4	Hacı Apak Evi	Afyon	oda	sarıçam		x	x									x	x		
5	Saraçel Evi	Afyon	oda	sarıçam	x					x									x
6	Bediühan Tuncer Evi	Afyon	oda	sarıçam	x														x
7	Ulukonak	Afyon	oda	sarıçam	x														x
8	Aşkar Evi	Afyon	oda	sarıçam		x	x			x									x
9	Osman Mayda Evi	Afyon	oda	sarıçam		x	x			x									x
10	Fehmiye Bükler Evi	Afyon	oda	sarıçam	x		x												x
11	Abdullah Özkan Evi	Afyon	oda	sarıçam	x														x
12	Bekir Erkmen Evi	Afyon	oda	sarıçam	x		x												x
13	Ahmet Kundak Evi	Afyon	oda	sarıçam	x		x												x
14	Kemal Gürdal Evi	Afyon	oda	sarıçam		x													x
15	Asım Akdeniz Evi	Afyon	oda	sarıçam	x		x												x
16	Yeniğin Evi	Afyon	oda	sarıçam		x	x												x
17	Hasan Keser Evi	Afyon	oda	sarıçam	x		x												x
18	Ali Ak Evi	Afyon	oda	sarıçam	x		x												x
19	Fethi Cönk Evi	Afyon	oda	sarıçam	x		x												x
20	Metin Malkoç Evi	Afyon	oda	sarıçam		x	x												x
21	Muharrem Çangal Evi	Afyon	oda	sarıçam	x		x												x
22	Kadı Baba Evi	Afyon	oda	sarıçam	x		x												x
23	Şeyh Celaleddin Konağı	Sincanlı	oda	sarıçam	x		x												x
24	Katip Hasan Özkan Evi	Sincanlı	oda	sarıçam	x		x												x
25	Gökmenoğlu İbrahim Evi	Şuhut	oda	sarıçam	x														x
26	Atatürk Evi	Şuhut	oda	sarıçam	x		x												x
27	Nuri Şeker Evi	Şuhut	oda	sarıçam	x		x												x
28	Fevzi Yaşar Evi	Şuhut	oda	sarıçam	x														x
29	Gülmüşağalar Evi	Bolvadin	oda	sarıçam		x													x
30	Akşahin Konağı	Bolvadin	oda	sarıçam	x		x												x
31	Kılıçoğlu Konağı	Bolvadin	oda	sarıçam	x														x
32	Sütleyman Kocaaslan Evi	Bolvadin	oda	sarıçam	x														x
TOPLAM				25	7	32	-	-	7	19	2	4	-	1	15	4	-	26	6

Çizelge 5.8. İncelenen Oda Kapılarının Özellikleri – 2

	Evin adı	Bölge	Kapı Türü	Kilit Türü	Tokmak Halka Zemberek				Kapı Açılma Yeri			Kapı Açılma Yönü	
					zemberek	tokmak	halka	kulp	kapı kolu	mekan içi	mekan dışı	sağ	sol
4	Çeşmeli Konak	Afyon	oda	x	x			x		x			x
5	Kundakçıoğlu Evi	Afyon	oda	x	x					x		x	
6	Muharrem Güzelöz Evi	Afyon	oda	x					x	x		x	
7	Hacı Apak Evi	Afyon	oda	x	x					x		x	
8	Saraçel Evi	Afyon	oda	x	x					x		x	
9	Bediühan Tuncer Evi	Afyon	oda	x	x					x		x	
10	Ulukonak	Afyon	oda	x	x					x		x	
11	Aşkar Evi	Afyon	oda	x	x					x		x	
12	Osman Mayda Evi	Afyon	oda	x					x	x		x	
13	Fehmiye Bükür Evi	Afyon	oda	x	x					x		x	
14	Abdullah Özkan Evi	Afyon	oda	x	x					x		x	
15	Bekir Erkmen Evi	Afyon	oda	x	x					x			x
16	Ahmet Kundak Evi	Afyon	oda	x	x					x		x	
17	Kemal Gürdal Evi	Afyon	oda	x	x					x		x	
18	Asım Akdeniz Evi	Afyon	oda	x	x					x		x	
19	Yeniğin Evi	Afyon	oda	x	x					x		x	
20	Hasan Keser Evi	Afyon	oda	x	x					x			x
21	Ali Ak Evi	Afyon	oda	x	x					x		x	
22	Fethi Cönk Evi	Afyon	oda	x	x					x			x
23	Metin Malkoç Evi	Afyon	oda		x					x		x	
24	Muharrem Çangal Evi	Afyon	oda	x	x			x	x	x			x
25	Kadı Baba Evi	Afyon	oda	x	x					x			x
26	Şeyh Celaleddin Konağı	Sincanlı	oda	x	x					x		x	
27	Katip Hasan Özkan Evi	Sincanlı	oda	x	x					x		x	
28	Gökmenoğlu İbrahim Evi	Şuhut	oda	x	x					x		x	
29	Atatürk Evi	Şuhut	oda	x	x					x			x
30	Nuri Şeker Evi	Şuhut	oda	x	x					x		x	
31	Fevzi Yaşar Evi	Şuhut	oda		x					x			x
32	Gümüşağalar Evi	Bolvadin	oda	x					x	x		x	
33	Akşahin Konağı	Bolvadin	oda		x				x	x			x
34	Kılıçoğlu Konağı	Bolvadin	oda	x						x			x
35	Süleyman Kocaaslan Evi	Bolvadin	oda	x				x		x		x	
TOPLAM				28	4	-	-	3	6	32	-	22	10

Çizelge 5.9. İncelenen Avlu Kapılarının Ölçüleri

	Evin Adı	Bölge	Kapı Türü	Kanat Sayısı		Kanat Ölçüleri (cm)			Kasa Ölçüleri (cm)			Kapı Boşluğu Ölçüleri (cm)		
				tek	çift	genişlik	yükseklik	kalınlık	genişlik	yükseklik	derinlik	genişlik	yükseklik	derinlik
1	Ulukonak	Afyon	Avlu		X	101,5	255	5,2	21	265	21	212	258	20
2	Fevzi Yaşar Evi	Şuhut	Avlu		X	77	165	3,5	13	180	12,5	153,5	166	18
3														
TOPLAM / ORTALAMA				-	2	89,25	210	4,35	17	222,5	16,75	182,75	212	19

Çizelge 5.10. İncelenen Giriş Kapılarının Ölçütleri (ölçütlerin ortalamaları grafik olarak araştırma bulguları kısmında verilmiştir)

	Evin Adı	Bölge	Kapı Türü	Kanat Sayısı		Kanat Ölçütleri (cm)				Kasa Ölçütleri (cm)				Kapı Boşluğu Ölçütleri (cm)			
				tek	çift	gen	yük	kal	gen	yük	kal	gen	yük	kal	gen	yük	kal
1	Çeşmeli Konak	Afyon	giriş		x	64	204	3,5	16	225	12	125	204	16			
2	Kundakçoğlu Evi	Afyon	giriş	x		106,5	214,5	4,5	9	223	4,5	107	212	20			
3	Muharrem Güzelöz Evi	Afyon	giriş		x	66	231	4	13	241	9	130,5	231,5	17			
4	Hacı Apak Evi	Afyon	giriş		x	78	208	5	12	216	10	152	206,5	20			
5	Saraçel Evi	Afyon	giriş		x	61	197	2,5	14,5	195,5	11	119	192	16,5			
6	Bediühan Tuncer Evi	Afyon	giriş		x	74	225	4	14	238	13	147	224	17			
7	Ulukonak	Afyon	giriş		x	62,5	201	3	21	210	16	127,5	203,5	21			
8	Aşkar Evi	Afyon	giriş		x	81	192,5	2,2	11	203,5	12	181,5	197,5	20			
9	Osman Mayda Evi	Afyon	giriş		x	63,5	216,5	3,8	16	227	6,5	123,5	218,5	16			
10	Fehmiye Bükler Evi	Afyon	giriş		x	67	197,5	4	13	250	12	132	200	17			
11	Abdullah Özkan Evi	Afyon	giriş		x	68	214	4,5	12	225	12	135	211	21			
12	Bekir Erkmen Evi	Afyon	giriş		x	68,5	196	4	13	213	09	135	193	14			
13	Ahmet Kundak Evi	Afyon	giriş		x	71	204,5	4	11	223	21	141	200,5	21			
14	Kemal Gürdal Evi	Afyon	giriş		x	68	202	3	14,5	231	14	138	218	21			
15	Asım Akdeniz Evi	Afyon	giriş		x	65,5	216	4,5	16,5	229	14	130	214,5	21,5			
16	Yeniğün Evi	Afyon	giriş		x	75,5	245	4,5	18	255	14	161	237	20			
17	Hasan Keser Evi	Afyon	giriş		x	60	214	4	5,5	224	7,5	117	212,5	31			
18	Ali Ak Evi	Afyon	giriş		x	69	215	4	8,5	224	6	136	211	17			
19	Fethi Cönk Evi	Afyon	giriş		x	69	198	4	12	215	10,5	137	203	16			
20	Metin Malkoç Evi	Afyon	giriş		x	67	210	5	18	223,5	20,5	136,5	212	20			
21	Muharrem Çangal Evi	Afyon	giriş	x		103	198	4	11	203	11,5	100	192	18,5			
22	Kadı Baba Evi	Afyon	giriş		x	71	198,5	4	16,5	204,5	9	142	193,5	18			
23	Şeyh Celaleddin Konağı	Sincanlı	giriş		x	76	246,5	4,5	11	255	10	148	242	19			
24	Katip Hasan Özkan Evi	Sincanlı	giriş		x	62	221	4	10	229	6	126	220	16			
25	Gökmenoğlu İbrahim Evi	Şuhut	giriş		x	73	215	4,2	22	260	18	143	256	20			
26	Atatürk Evi	Şuhut	giriş		x	75	223,5	4,5	13	240	27	146,5	222,5	26,5			
27	Nuri Şeker Evi	Şuhut	giriş		x	80,5	195	3	14	253,5	10	161	184	14			
28	Fevzi Yaşar Evi	Şuhut	giriş		x	59	178,5	4	13	193	18	117	177	16			
29	Güntütaşlar Evi	Bolvadin	giriş		x	84,5	226	5	14	240	31	167	225,5	22			
30	Akşahin Konağı	Bolvadin	giriş		x	65,5	220,5	5,5	17	270	9,5	147	215	21			
31	Kılıçoğlu Konağı	Bolvadin	giriş		x	69,2	225	5	17	240	23	136	223	20			
32	Süleyman Kocaaslan Evi	Bolvadin	giriş		x	71	222	5	10	247	15	142	222,5	17			

Çizelge 5.11. İncelenen Oda Kapılarının Ölçütleri (ölçütlerin ortalamaları grafik olarak araştırma bulguları kısmında verilmiştir)

	Evin Adı	Bölge	Kapı Türü	Kanat Sayısı		Kanat Ölçütleri (cm)				Kasa Ölçütleri (cm)				Kapı Boşluğu Ölçütleri (cm)			
				tek	çift	gen	yük	kal	gen	yük	kal	gen	yük	kal	gen	yük	kal
1	Çeşmeli Konak	Afyon	oda	x		80	210	2,5	16	225	10	78,5	207,5	21			
2	Kundakçıoğlu Evi	Afyon	oda	x		83	212	2,5	21,5	222	21,5	81	207	19			
3	Muharrem Güzelöz Evi	Afyon	oda	x		84	213	3	20	224	10	82,5	209	22			
4	Hacı Apak Evi	Afyon	oda		x	63	199	2,8	20,5	209	17	126,5	199,5	22,5			
5	Saraçel Evi	Afyon	oda	x		82	190,5	2,5	17	195	12	79,5	187,5	17			
6	Bediham Tuncer Evi	Afyon	oda	x		79	208,5	3,5	10,5	220	11,5	77,5	206,5	20			
7	Ulukonak	Afyon	oda	x		77,5	192	2,5	21	222	9	78	194	21			
8	Aşkar Evi	Afyon	oda		x	58	198,5	2,5	19	208	12	116	199	19			
9	Osman Mayda Evi	Afyon	oda		x	61	187	2,5	20	208	9,5	123,5	187,5	20			
10	Fehmiye Bülker Evi	Afyon	oda	x		78	190	2,5	14,5	201	10,5	76	187	19			
11	Abdullah Özkan Evi	Afyon	oda	x		78,5	174,5	4	15,5	185	11	76,5	175	19			
12	Bekir Erkmen Evi	Afyon	oda	x		81,5	188	2	18	213	12	80	187	21			
13	Ahmet Kundak Evi	Afyon	oda	x		82,5	202	2,5	17	213	12,5	81,5	200	21			
14	Kemal Gürdal Evi	Afyon	oda	x		61	196	3	20	215	11	122	192	22,5			
15	Asım Akdeniz Evi	Afyon	oda	x		74	181	4	25,5	191	6	73,5	178	29			
16	Yeniğün Evi	Afyon	oda		x	55,5	218	3	18,5	238	11	108,5	217	20			
17	Hasan Keser Evi	Afyon	oda	x		76	186	3	18	182,5	22,5	74	201	10,5			
18	Ali Ak Evi	Afyon	oda	x		80	202,5	3	9,5	228	20	78	200	20,5			
19	Fethi Cönk Evi	Afyon	oda	x		79,5	200,5	2,5	16,5	221	11	77,5	197	20,5			
20	Metin Malkoç Evi	Afyon	oda		x	57,5	200,5	3,5	15	222	16,5	116,5	198,5	21			
21	Muharrem Çangal Evi	Afyon	oda	x		82	200	3	17	221	14	81	197	21,5			
22	Kadı Baba Evi	Afyon	oda	x		75,5	172,5	2,5	16,5	204,5	9	73	168,5	21			
23	Şeyh Celaleddin Konağı	Sincanlı	oda	x		84	198,5	2,5	18,5	210,5	12	83,5	196,5	21			
24	Katip Hasan Özkan Evi	Sincanlı	oda	x		81	186	2,5	10,5	200,5	2,5	78,5	184	19			
25	Gökmenoğlu İbrahim Evi	Şuhut	oda	x		74,5	184,5	4,5	10,8	197,5	17	72,5	181	19,5			
26	Atatürk Evi	Şuhut	oda	x		77	188,5	2,3	12,5	205	12	75	186	21,5			
27	Nuri Şeker Evi	Şuhut	oda	x		79	183	3	14	193	6,5	81,5	186,5	16			
28	Fevzi Yaşar Evi	Şuhut	oda	x		67	167	4	13,5	186	8	65,5	166	16			
29	Gümüşağalar Evi	Bolvadin	oda		x	63	200	3,5	27,5	227	10	126	196,5	22			
30	Akşahin Konağı	Bolvadin	oda	x		80	197	3,5	16	213	14,5	76	194	22			
31	Kılıçoğlu Konağı	Bolvadin	oda	x		82	202,5	2,5	13	225	18	79	199	21			
32	Süleyman Kocaaslan Evi	Bolvadin	oda	x		78	189	2,5	17	209	20,5	76	187,5	21			

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Daha önce herhangi bir akademik kurum tarafından, Afyon ve ilçeleri geleneksel evlerinin kapıları üzerine özel bir çalışma yapılmamıştır. Bu tez bu açıdan ilk olma özelliğini taşımaktadır. Araştırmanın ilk başlarında, Afyon Meslek Yüksek Okulu Restorasyon Programı Öğretim Elemanları, Afyon Müzesinden Arkeolog Sn. Ahmet İlaslı ve Bolvadin araştırması içinde Araştırmacı, Yazar, Edebiyat Öğretmeni Sn. Muharrem Bayar ile irtibata geçilerek Afyonkarahisar ve İlçelerindeki geleneksel evler ve kapıları hakkında gerekli ön bilgiler alınmıştır. Bu irtibat ve bilgi alışverişi araştırmanın her aşamasında devam etmiştir.

Araştırma yapılan dört yerleşim merkezinde, döneminin özelliklerini taşıyan, incelemeye değer nitelikli, tarihi önemi olan ve kapıları orijinal durumdaki evler araştırmaya dahil edilmiştir. Yapım tarihleri itibariyle çoğunluğu 1900’lu yılların başlarına ait olan evlerden en eskisi 1870 (tahmini) yılına, en yeni tarihli olanı da 1930 (tahmini) yılına ait ve bu iki evde Şuhut ilçesinde yer almaktadır. Evlerin bu tarihlere ait olmasındaki etkenler, Afyon ‘da meydana gelen ve yaklaşık 1300 evin yandığı 1902 yılındaki büyük yangın ve Şuhut ilçesinde de 1862 yılında meydana gelen büyük depremdir.

Geleneksel Osmanlı-Türk ahşap işçiliğinin ve süslemeciliğinin en güzel örnekleri kapılarda da görülmektedir. Afyon ve ilçelerindeki geleneksel evlere ait kapıların, özellikle Bolvadin giriş kapılarının ahşap işçiliği ve süslemeciliği ile oldukça başarılı örnekler oldukları görülmektedir. Niş içinde veya dış duvarla aynı düzlemdeki giriş kapıları, yer aldıkları evlerin ön cephelerine en fazla zenginlik katan mimari elemanlardır. Ne yazık ki bakımının yapılamaması nedeniyle veya güvenlik açısından, çok değerli bu kapılar sökülerek yerine hiçbir niteliği ve güzelliği olmayan basit metal doğramadan yapılmış kapılar takılmıştır.

Varlığını günümüze kadar sürdürebilmiş kapıların birçoğu da bakım yapma adına sentetik esaslı boyalarla boyanarak, orijinallikleri ve doğal güzellikleri yok edilmiştir. Birçok örnekte de zemberek, tokmak, halka, kapı kolu gibi metal aksamalarında aynı boya ile boyanmış olduğu görülmektedir.

Dört yerleşim merkezinden 2 avlu kapısı, 32 giriş kapısı ve 32 oda kapısı olmak üzere toplam 66 kapının araştırma sonuçları çalışmaya eklenmiştir. Avlu kapısı sayısından da anlaşıldığı gibi birkaç istisna hariç Afyon ve ilçelerindeki evlerde avlu bulunmamaktadır. Yok denecek sayıdaki avlu kapılarına, biri Afyon diğeri Şuhut' ta olmak üzere iki evde rastlanılmıştır. Aynı zamanda tokmak ve halka' da, giriş ile avlu kapılarının çok azında yer almaktadır. Bu bulgular dahilinde Afyon ve ilçelerinde "Avlu Kapısı" ile kapı üzerlerinde "Tokmak ve Halka" kültürünün oluşmadığı görülmektedir.

Afyon merkez ve Bolvadin ilçelerindeki araştırması yapılan evlerin hepsi tescil edilerek koruma altına alınmış evlerdir. Şuhut ilçesinde sadece bir ev tescil edilmiştir. Sincanlı Gezler köyünde incelenen 2 evde tescil altına alınmamıştır. Tarihi değere sahip, nitelikli geleneksel evlerin Tescil edilmesinin önemi Şuhut ilçesinde açıkça ortaya çıkmaktadır. Şuhut' ta deprem hariç, kendi sahiplerince yıkılmış geleneksel ev sayısı oldukça fazla sayıdadır.

Geleneksel evlerde oturan ailelerin çoğunluğu alt gelir grubuna sahiptir. Evin esas sahibi olarak orta ve üst gelir grubunda olanlar, yeni yerleşim alanlarına taşınarak eski evlerini oldukça düşük kira ücreti ile kiraya vermişler ya da evlerini boş olarak bekletmektedirler. Boş olan evlerden zamana karşı direnmeye çalışanların yanı sıra birçok örnekte olduğu gibi tarihi öneme sahip, nitelikli geleneksel evlerin birçoğu daha fazla dayanamayarak yıkılmışlardır.

Afyon Valiliğinin tarihi değerlere olan ilgisi sayesinde, birçok geleneksel evin ve tarihi binanın restorasyonu başlatılmış, bir kısmı da restorasyon programına alınmıştır. Ayrıca Afyon'un bir şansı da, geleneksel evlerin bulunduğu mahalleler yeni yerleşim alanı olarak cazip olmadığından orijinal tarihi dokusu fazla bozulmamış ve günümüze kadar gelebilmiştir. Bu mahalleler aynı zamanda meşhur Afyonkarahisar kalesi eteklerinde yer almaktadır. Bu yönleriyle iyi bir turizm potansiyeline sahiptirler. Beypazarı ilçesinin başlattığı turizm hamlesinin benzeri Afyon içinde örnek alınabilir. Bu sayede özel sektörü de devreye sokarak, tarihi hazinelerimizin ömrü daha da fazla artırılabilir, kalkınmada öncelikli iller arasında yer alan Afyon için yeni bir gelir ve istihdam yaratılabilir.

Üniversite, Meslek Yüksek Okulu gibi Eğitim kurumları ile uygulamalı olarak katkıda bulunabilecek kamu kuruluşları, bu tarih hazinelerimizin küçük bir bölümünü, mesela bir kapılarını, diğeri pencerelerini, çatısını ele alarak restorasyonunu gerçekleştirebilirler. Maddi katkıda bulunabilecek özel sektörden de maddi olarak destek sağlanabilir. Afyon'da ya da tüm Türkiye genelinde sadece bir kişinin bile bu konuda öncelik yapması yeterli olabilecektir. Tema Vakfı kurucusu Sn. Hayrettin Karaca, Beypazarı Belediye Başkanı Sn. Mansur Yavaş örnekleri gibi.

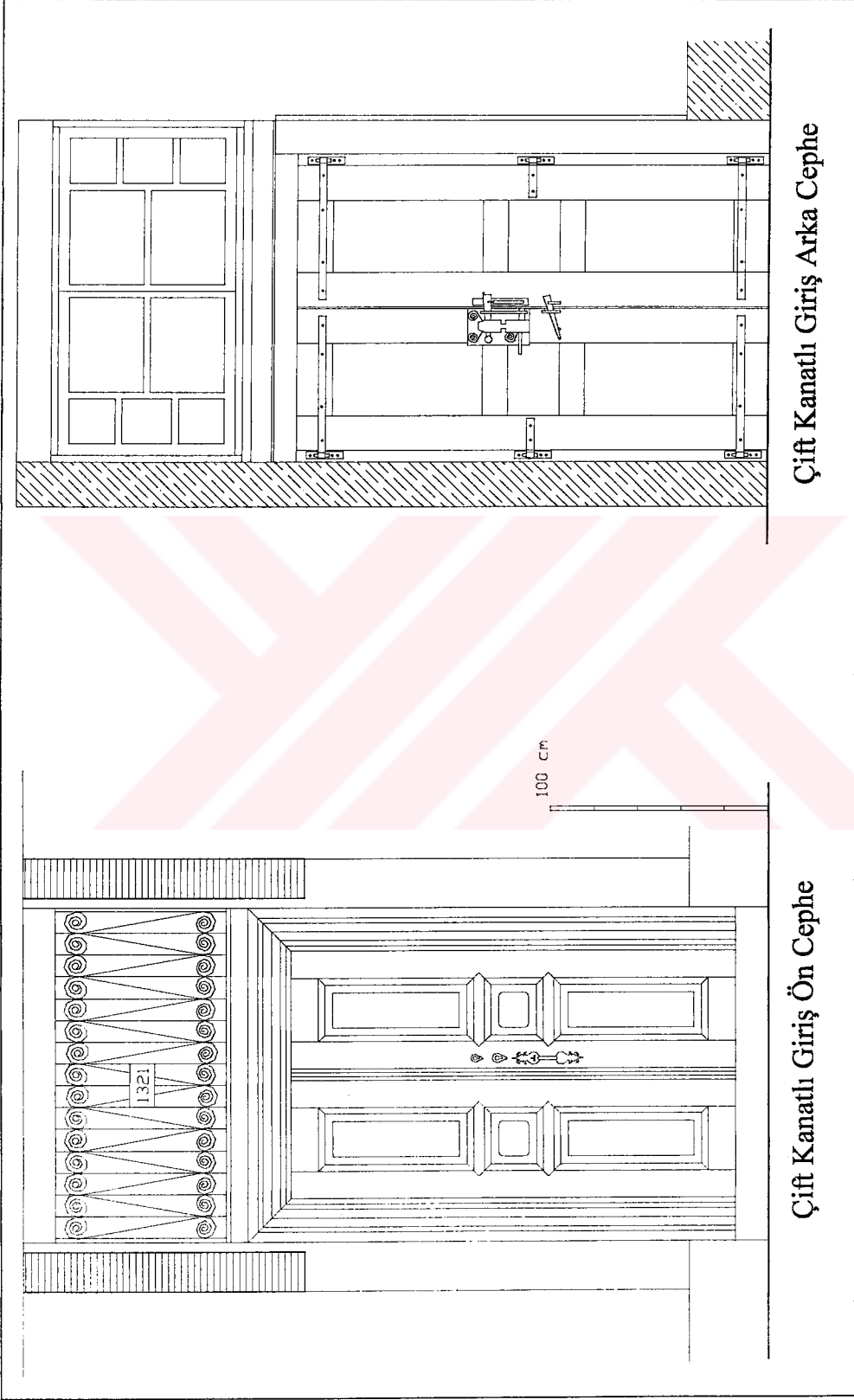
Geleneksel evler restore edilerek gelecek kuşaklara aktarılabileceği gibi, geleneksel evler ve onların mimari elemanlarının görünüm özelliklerine sahip yeni yapılar günümüz üretim teknolojisi ile inşa edilerek, birçoğu mimari açıdan hiçbir değer taşımayan günümüz yapılarına alternatif oluşturulabilir. Böylelikle, sıkıcı ve beton yığını şehir görünümüne yeni renkler kazandırılabilir.

KAYNAKLAR

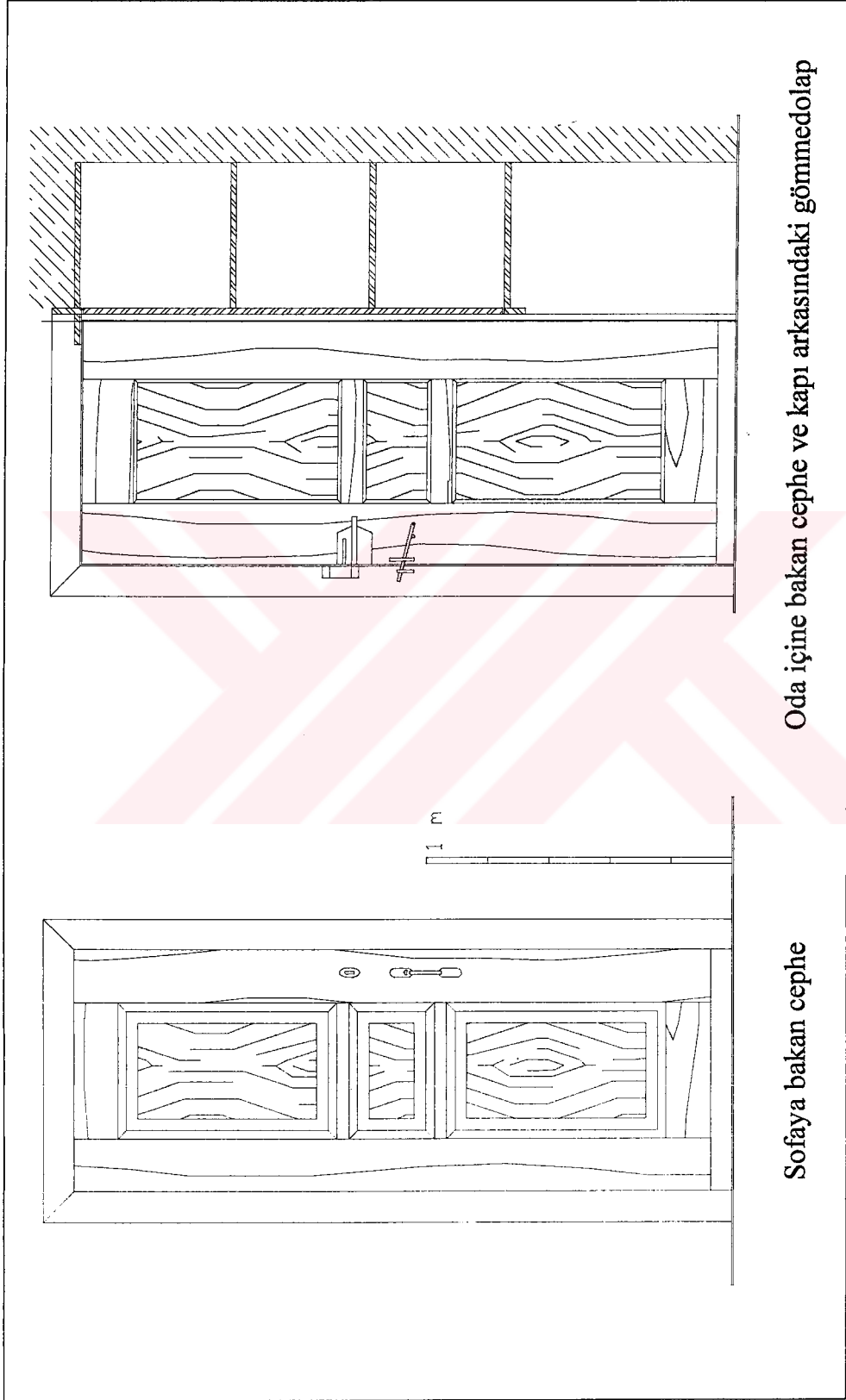
1. Meriç, A., "Afyon ve çevresi eski evleri ve süslemeleri", *IV. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Afyon Belediyesi Yayınları:7*, Afyonkarahisar, 57-61 (1995).
2. Parlar, G., "Kaybolan Kültür Değerlerimizden Afyonkarahisar' da bulunan Alibey Konağı ile ilgili Mimari özellikleri ve Süslemeleri üzerine bir Araştırma", *VI. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, Afyon Belediyesi Yayınları: 10*, Afyonkarahisar, 453-464 (2002).
3. Güney, R., "Türk Evi Geleneği ve Safranbolu Evleri", *YEM yayınları*, İstanbul, 8 (1998).
4. Küçükerman, Ö., Güner, Ş. "Anadolu Mirasında Türk Evleri", *T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları*, İstanbul, 1-320 (1995).
5. Sel, H., "Afyonkarahisar'da Sivil Mimari", *Afyonkarahisar Kütüğü cilt-1 Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları*, Afyon, 427-438 (2001).
6. İzgi, U., Aysel, B.B., "Kapılar ve Hafif Bölmeler" 2 Cilt, *Yem Yayınları*, İstanbul, 11-207 (2003).
7. Işık, Z., Yıldırım, K., "Dekorasyonda İnce Yapı", *Gazi Ün. Tek. Eğt. Fak. Dekorasyon Anabilim Dalı, Zirve Ofset*, Ankara, 2-31 (2002).
8. İlaslı, A., Bear, T.D., Lightfoot, G.S., Küpeli, Ö., Daşdemir, L., "Afyonkarahisar Tarihi", *Afyonkarahisar Kütüğü cilt-1, Afyon Kocatepe Ün. Yayınları*, Afyon, 83-96 (2001).
9. <http://www.afyon.gov.tr/anadolununkilidiafyon.asp#> (16.03.2004)
10. <http://www.afyonweb.com/sayfalar/tarihce.asp> (17.03.2004)
11. Yılmaz, Ö., "Afyonkarahisar İli Genel Coğrafi Özellikleri", *Afyonkarahisar Kütüğü cilt-1, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları*, Afyon, 2-36 (2001).
12. Özgündüz, S., "Afyon kentsel sit alanı üzerine", *Beldemiz-6 / Afyon Belediyesi Yayınları*, Afyon 6-7(1986).
13. Özgündüz, S., "Afyon Evleri üzerine genel bir değerlendirme", *Beldemiz-8 / Afyon Belediyesi Yayınları*, Afyon 17-19,31 (1986).
14. Binan, M. "Ahşap Kapılar ve metal tamamlayıcı elemanlar 3. baskı", *Yem yayın*, İstanbul, 6-169 (2000).

15. Şaşmaz, H.A., "Ankara Merkez ve Ayaş, Beypazarı İlçeleri Geleneksel Türk Evi Kapıları", Yüksek lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Ankara 1-252 (2002).
16. Ayhan, S., "Afyon Ahşap Yapılarda Mimari ve Süslemeler", Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi**, Ankara, 1-42 (1998).
17. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, **Milliyet Yayınları**, İstanbul, (1986).
18. Dictionnaire Larousse Ansiklopedik Sözlük, **Milliyet Yayınları**, İstanbul, (1994).
19. Hacıbaloglu, M., "Geleneksel Türk Evi ve Çağımıza Ulaşamamasının Nedenleri", **G.Ü. Müh. Mim. Fak. Yayınları**, Ankara, (1989).
20. Özdemirhan, S., "Afyon Evleri", Lisans Tezi, **Selçuk Üniv., Arkeoloji- Sanat Tarihi Bölümü**, Konya, 1-55 (1990).
21. Robinson, A.G., "Old New England Doorways", **Charles Scribner's Sons**, New York, 52-78 (1919).
22. Tanner, H., Galsworthy, W., "Old English Doorways", **B. T. Batsford**, London, 3-63 (1903).
23. Tosun, Y., "Milli Mimarimizde Kula Evleri", Yeterlik Tezi, **Ege Üniversitesi Mimarlık Fakültesi**, İzmir 1-78 (1968).
24. TS 2255, "Kapılar – Terimler", **TSE**, Ankara (1976).
25. TS 538, "Çakma Kapı Kanatları", **TSE**, Ankara (1981).
26. TS 539, "Ahşap Kapı Kanatları (Tablalı (Aynalı), Camlı, Tablalı ve Camlı)", **TSE**, Ankara (1981).
27. TS EN 12219, "Doors- Climatic Influences- Requirements and Classification", **TSE**, Ankara (1999).
28. Uluengin, F., Uluengin, B., "Osmanlı Anıt Mimarisinde Klasik Yapı Detayları", **YEM Yayınları**, İstanbul, 1-212 (2001).

EKLER

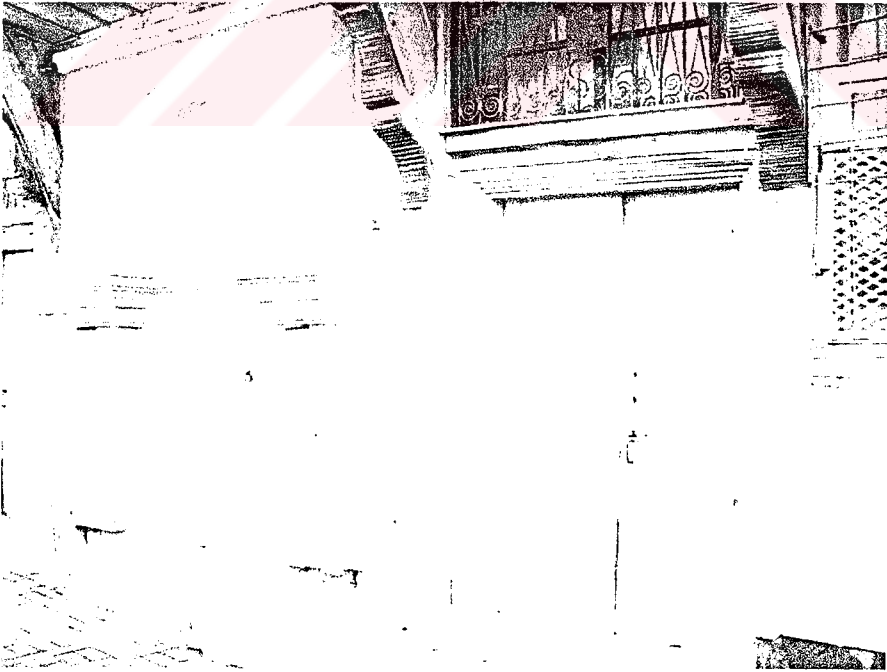
Şekil Ek 1.1. Geleneksel Afyonkarahisar Çeşmeli Konağı

Şekil Ek 1.2. Geleneksel Afyonkarahisar Çeşmeli Konağı

Çeşmeli Konak ve Arka Planda Afyon Kalesi

Tavan

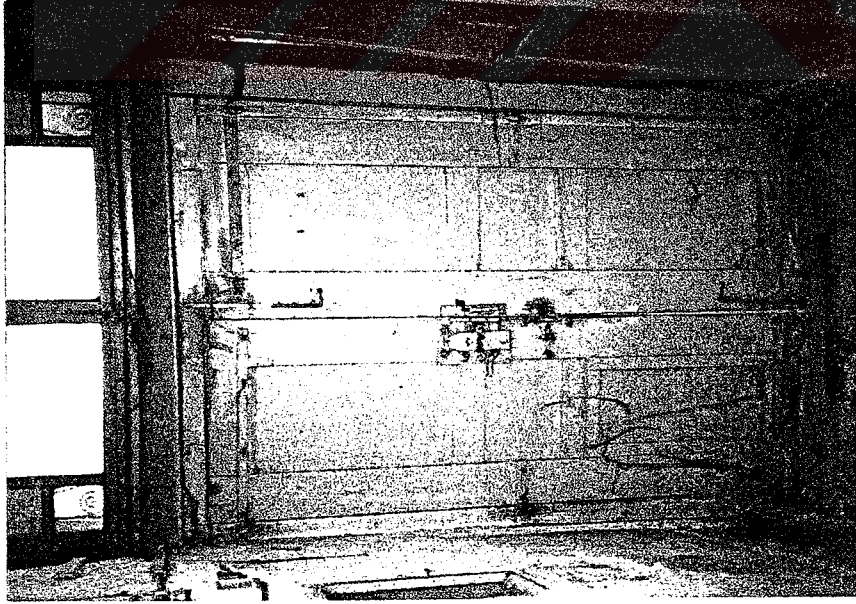
Resim Ek 1.1: Geleneksel Afyonkarahisar Çeşmeli Konağı

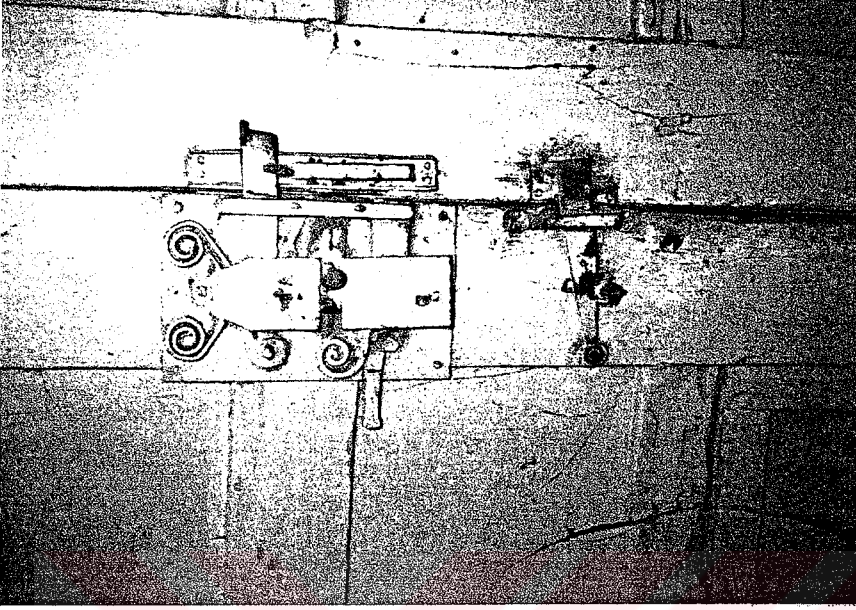
Çift Kanatlı Giriş

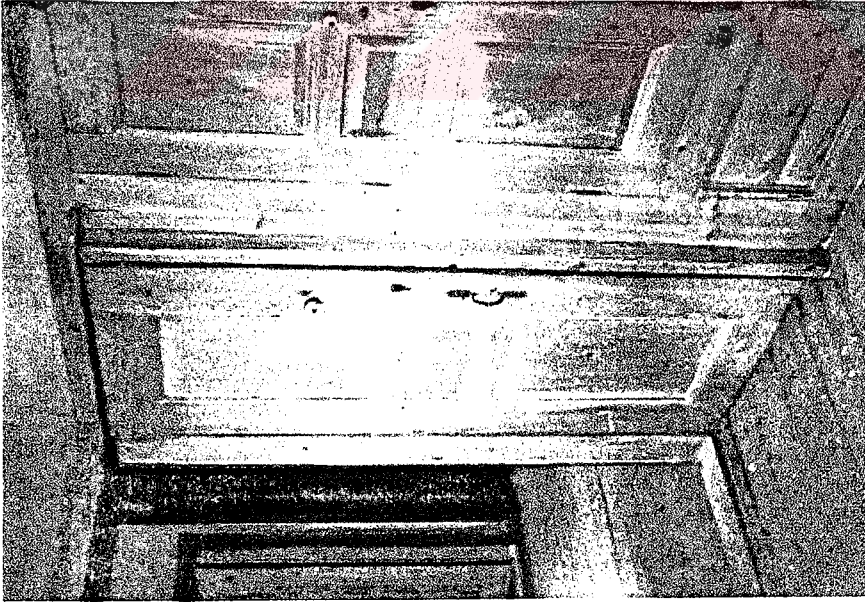
Tek Kanatlı Giriş

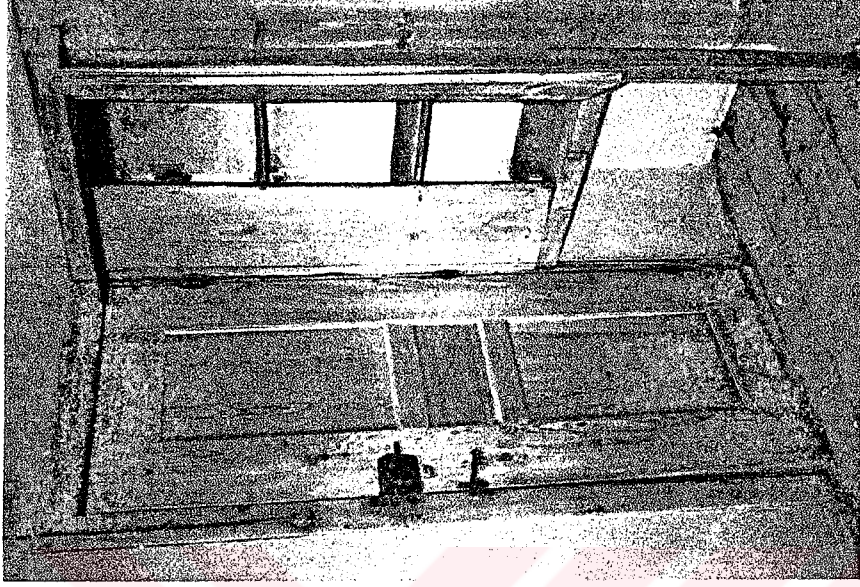
Çift Kanatlı Girişin Arka Cephesi

Kilit Düzeni

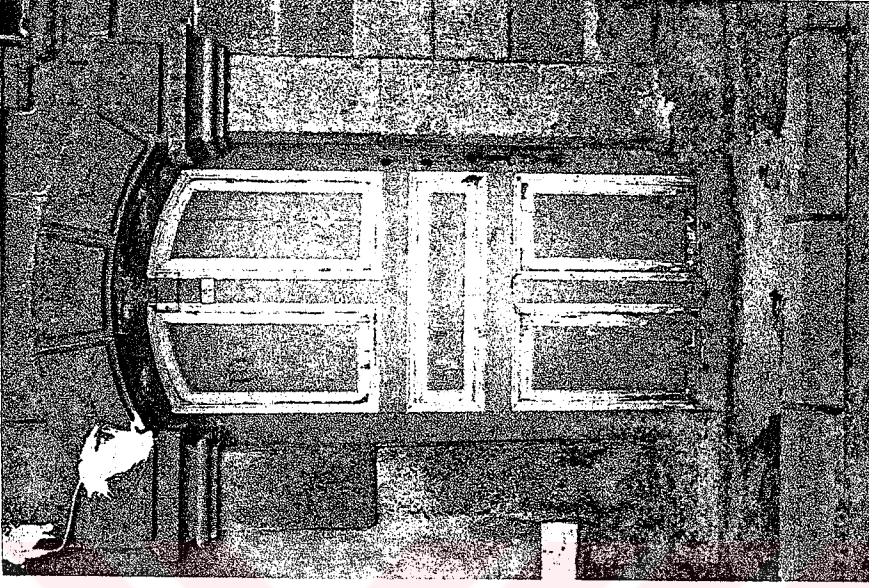
Oda Kapısı Açıkken Kapı Arkasındaki Yuvasına Oturması

Arka Cephe

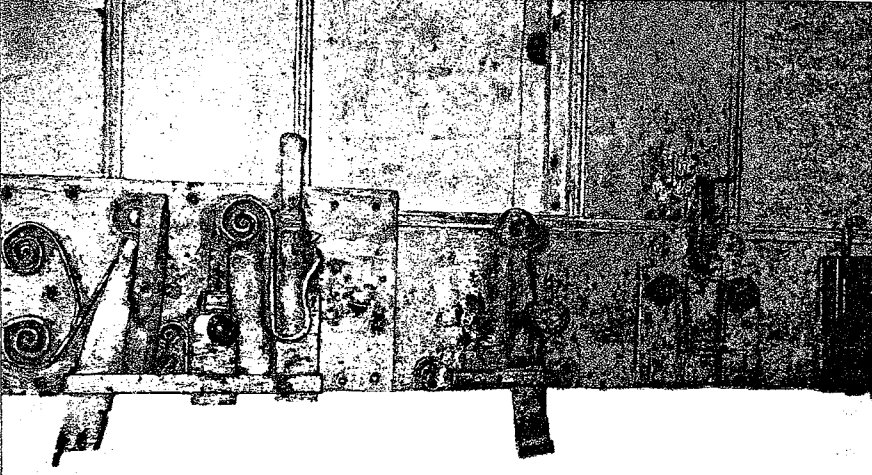
Niş içinde Çift Kanatlı Giriş

Alt Kat Tek Kanatlı Giriş

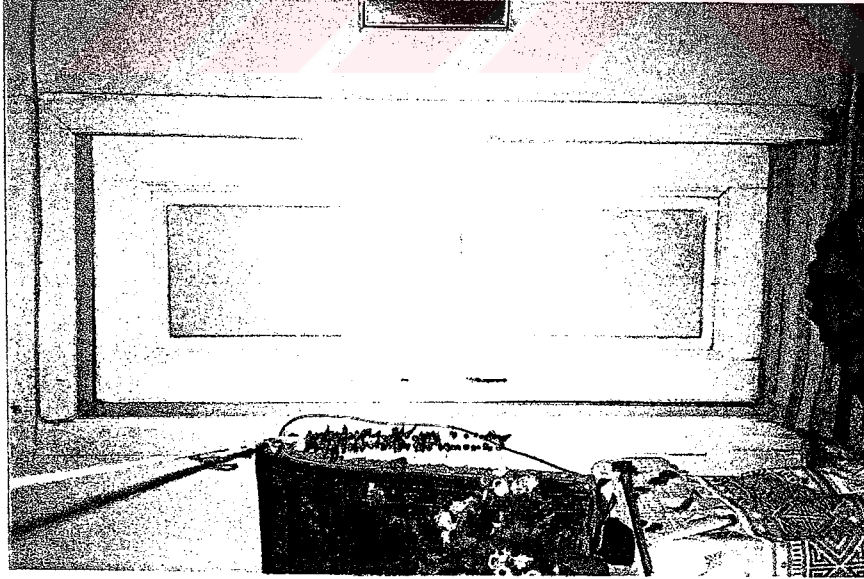

Tek Kanatlı Giriş Kapısı Zemberek Detayı

Tek Kanatlı Giriş Kapısı Kilit Detayı

Resim Ek 2.2. Geleneksel Afyonkarahisar Kundakçıoğlu Evi

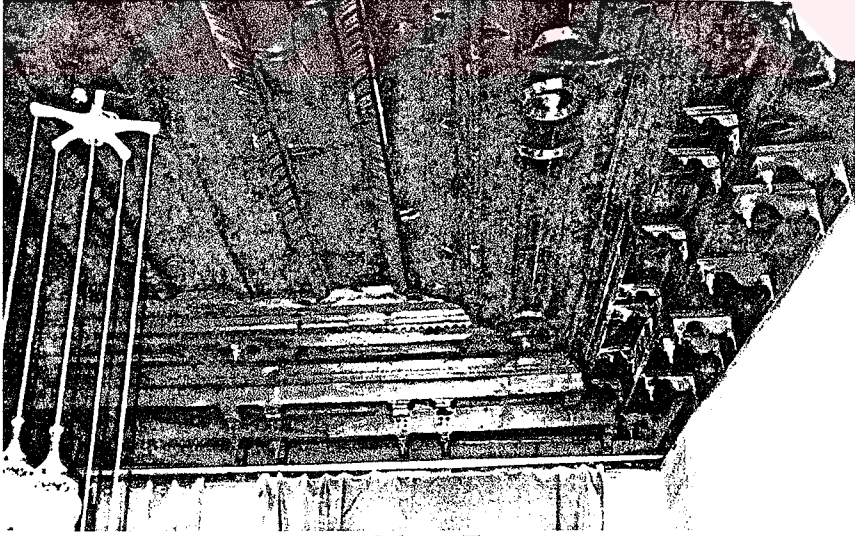
Oda Kapısı Ön Cephesi

Oda Kapısı Arka Cephesi

Muharrem Güzelöz Evi

Baş Oda'nın Tavanı

Resim Ek 3.1. Geleneksel Afyonkarahisar Muharrem Güzelöz Evi

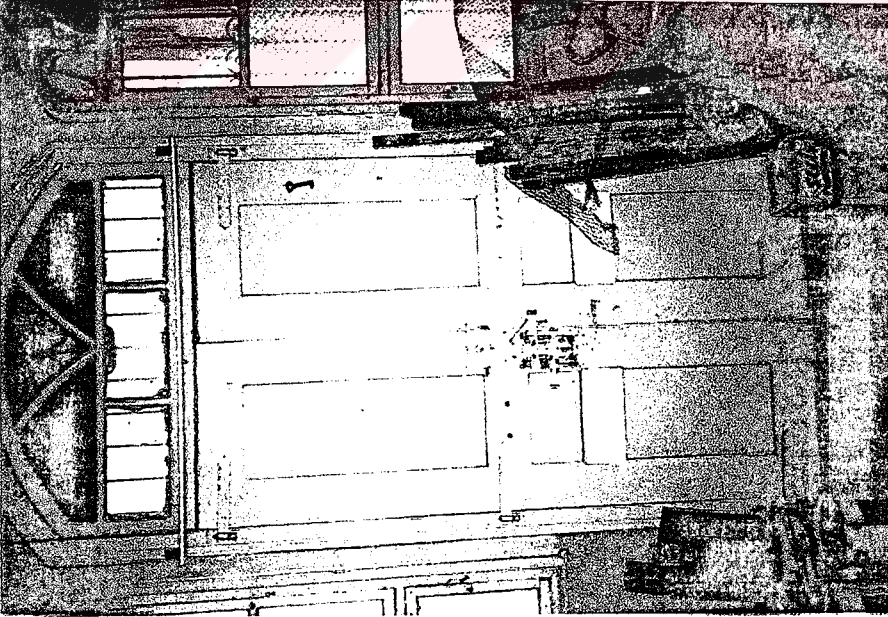

Giriş Kapısı Detayı

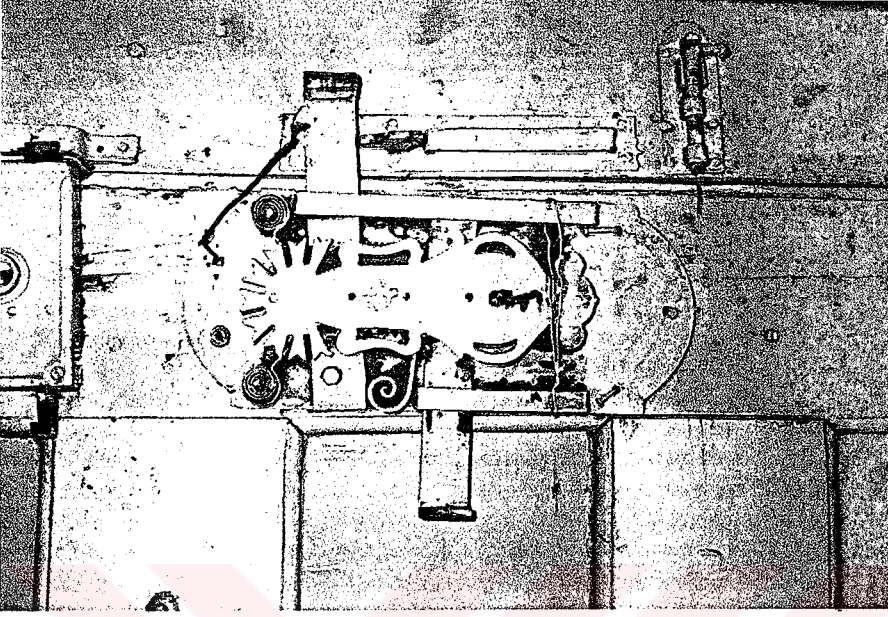

Niş içinde Çift Kanatlı Giriş

Resim Ek 3.2. Geleneksel Afyonkarahisar Muharrem Güzeller Evi

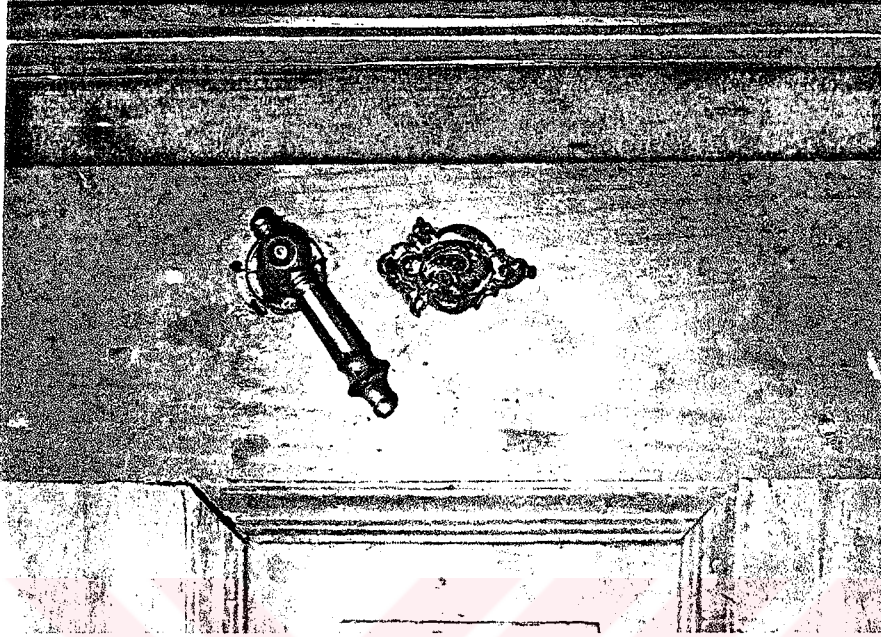
Giriş Kapısı Arka Cephesi

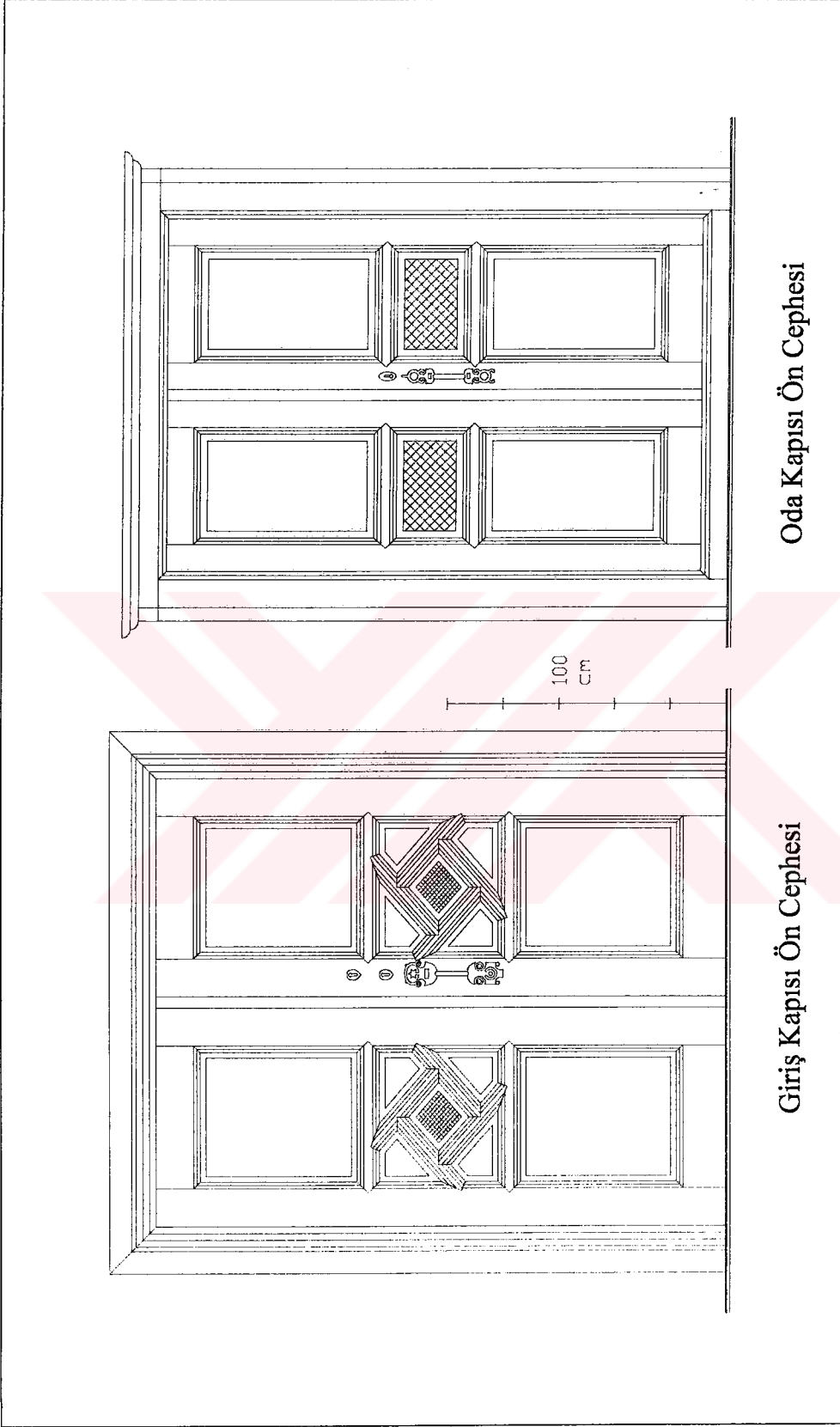
Giriş Kapısı Kilit Detayı

Oda Kapısı Ön Cephesi

Oda Kapısı Kapı Kolu

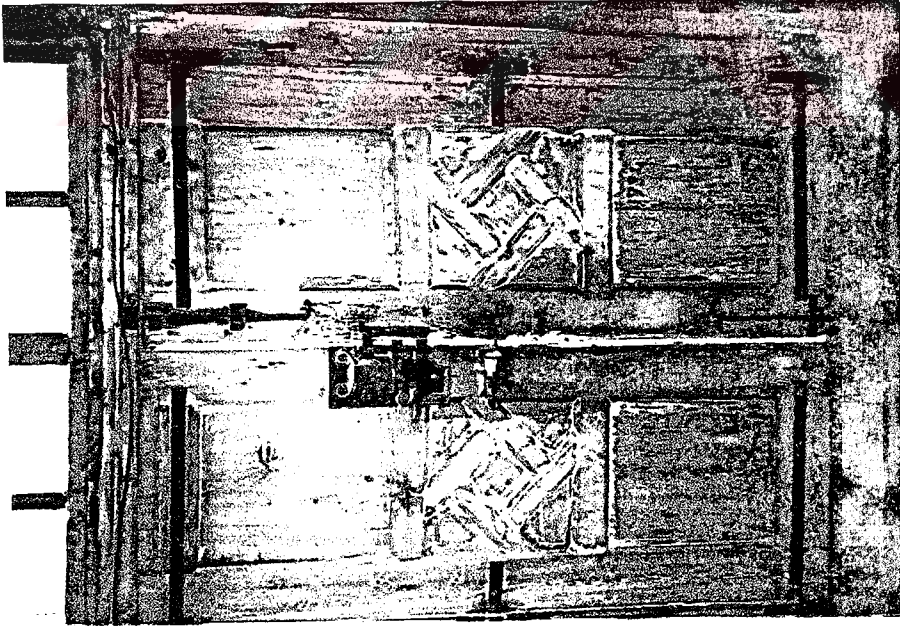
Şekil Ek 4.1. Geleneksel Afyonkarahisar Hacı Apak Evi

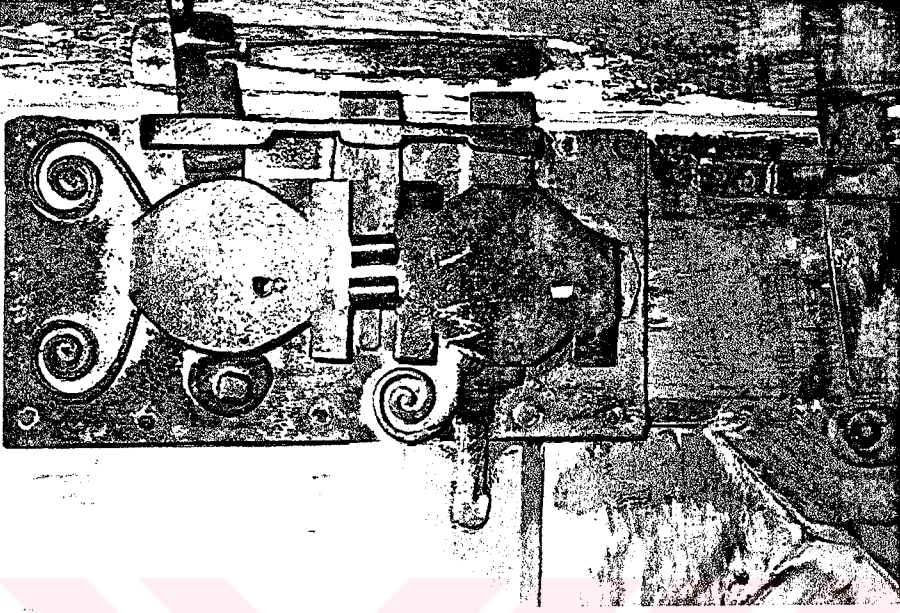
Köşede Yer Alan Hacı Apak Evi

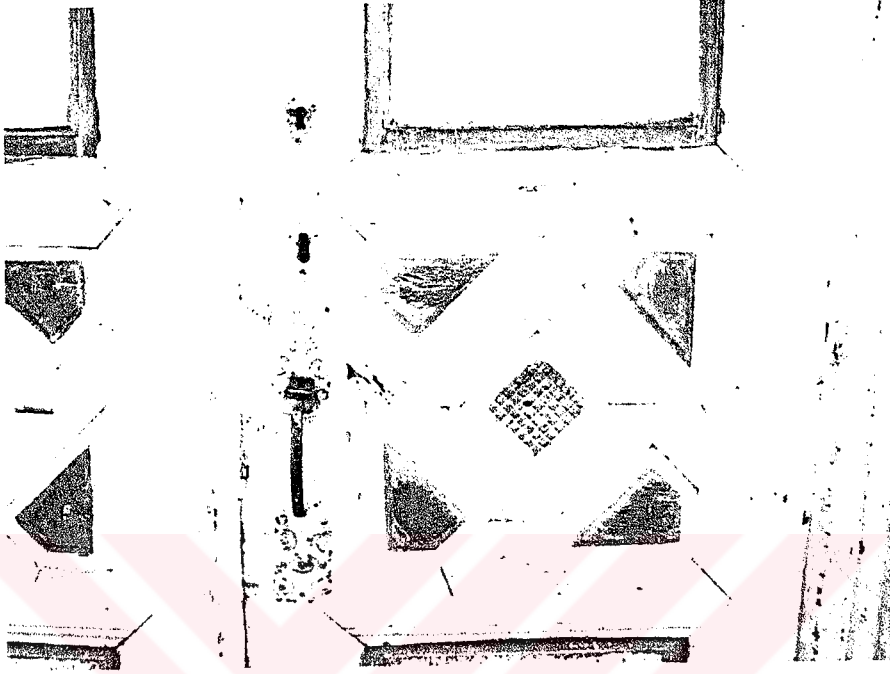
Çift Kanatlı Kündekari Giriş Kapısı

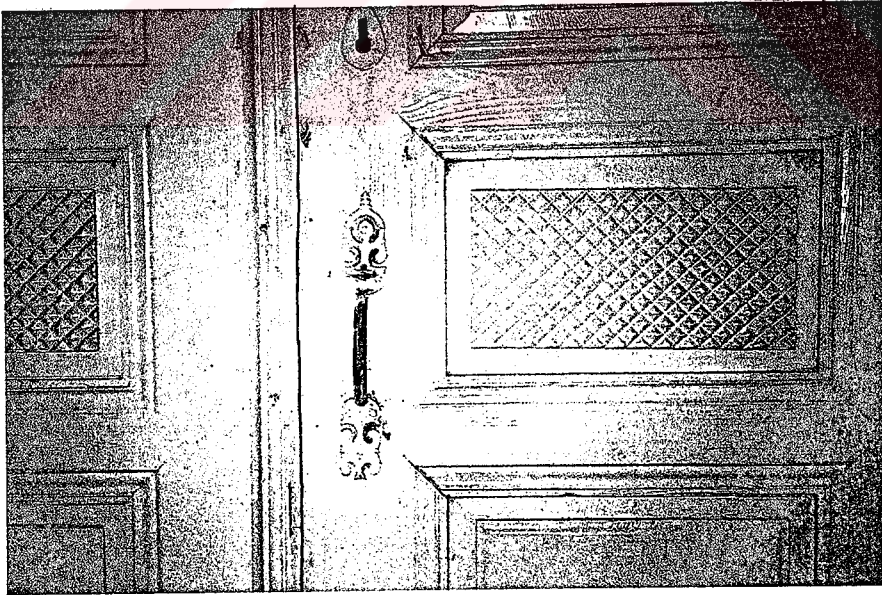
Giriş Kapısı Arka Cephesi

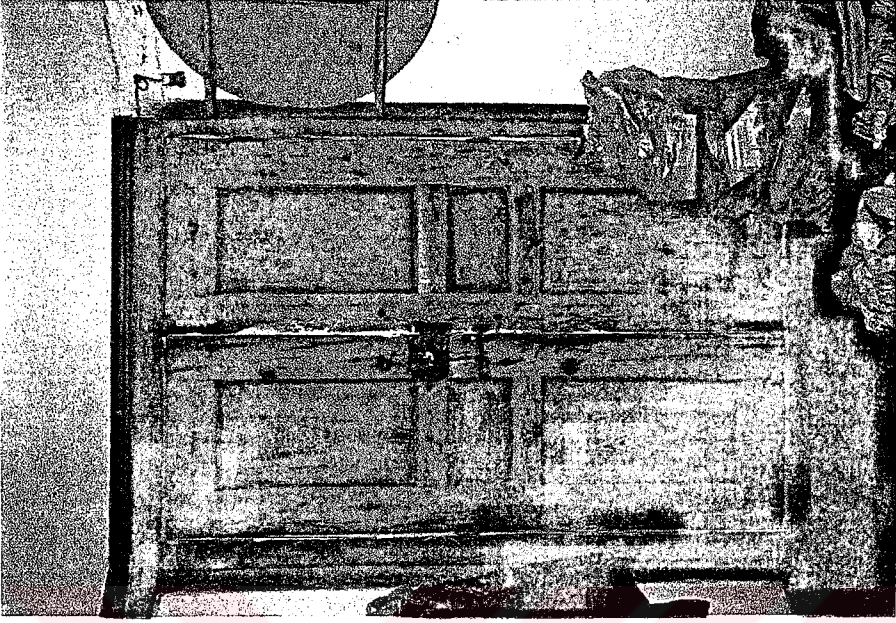
Giriş Kapısı Kilit Detayı

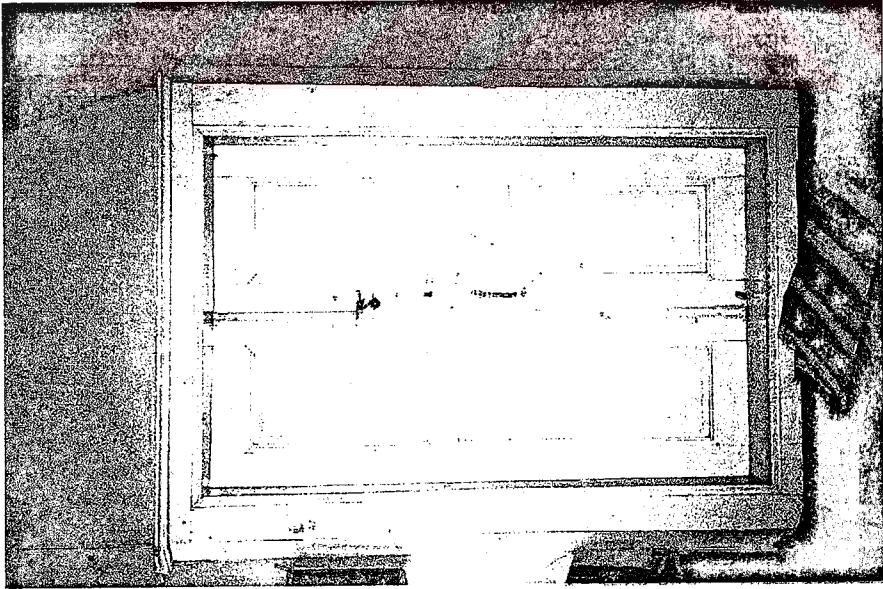
Giriş Kapısı Kündekari ve Zemberek Detayı

Oda Kapısı Orta Göbek Detayı

Oda Kapısı Arka Cephesi

Çift Kanatlı Oda Kapısı

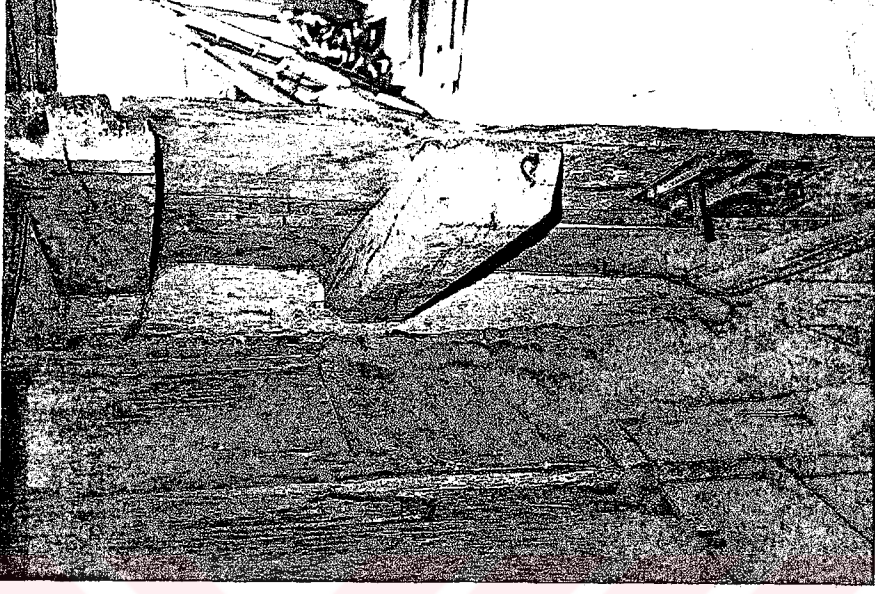

Çift Kanatlı Çakma Giriş Kapısı

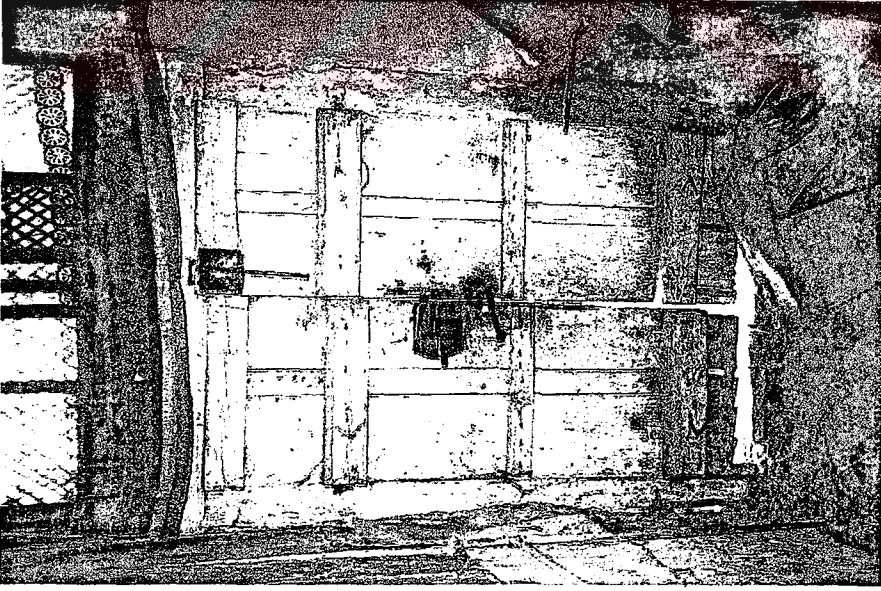

Saraçel Evi

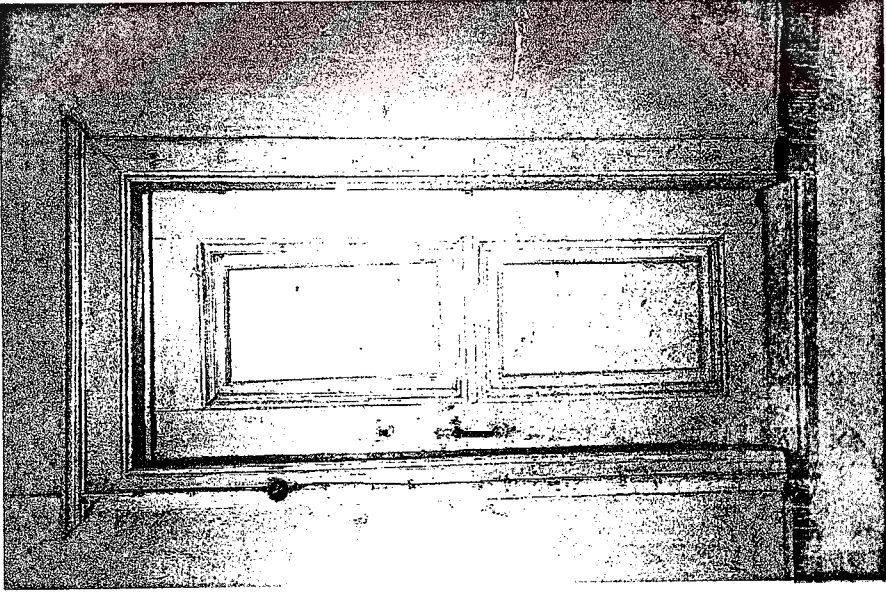
Resim Ek 5.1. Geleneksel Afyonkarahisar Saraçel Evi

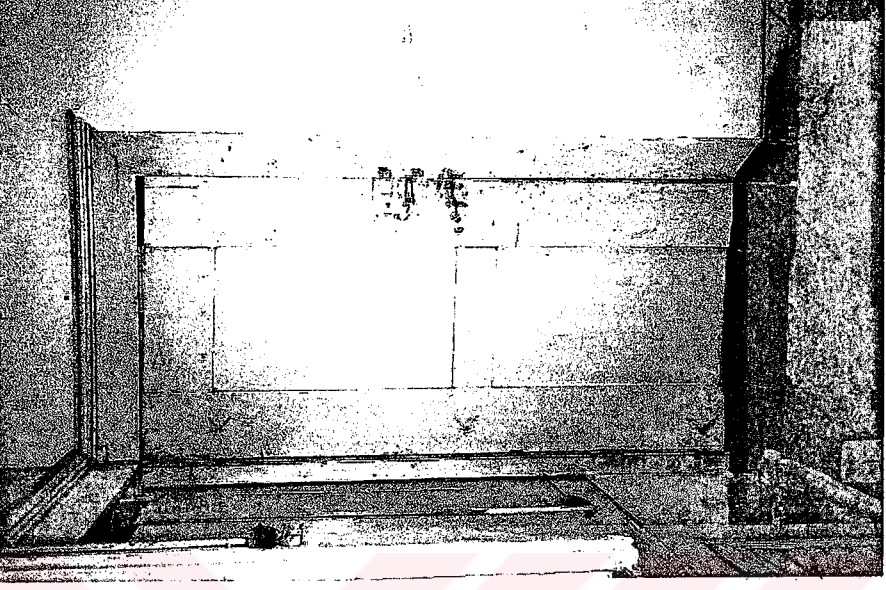
Çakma giriş kapısı detayı

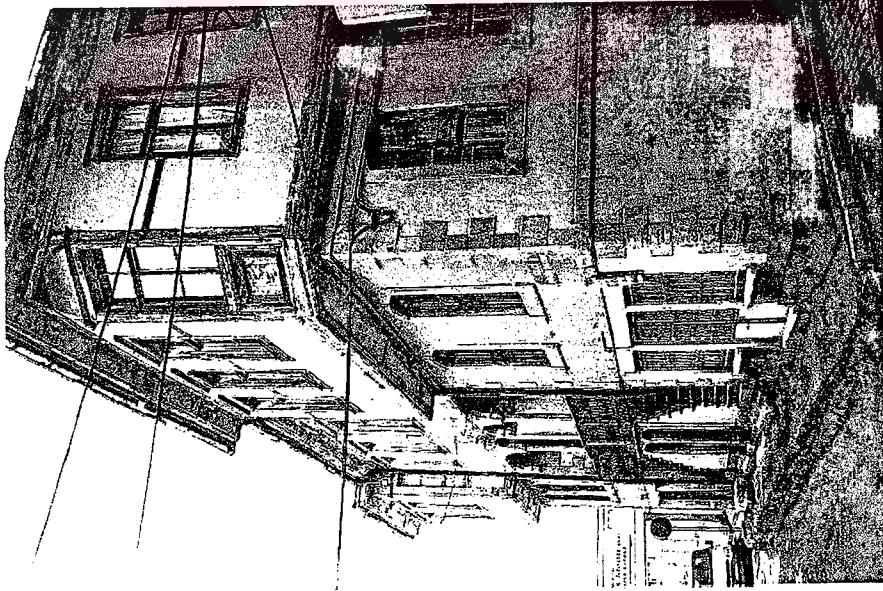
Giriş Kapısı Arka Cephesi

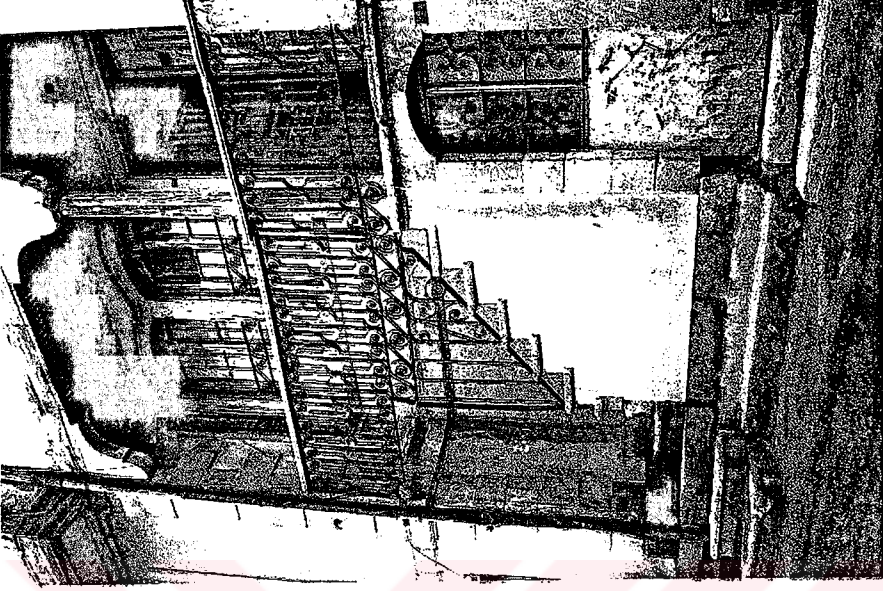
Oda Kapısı

Oda Kapısı Arka Cephesi

Bediham Tuncer Evi

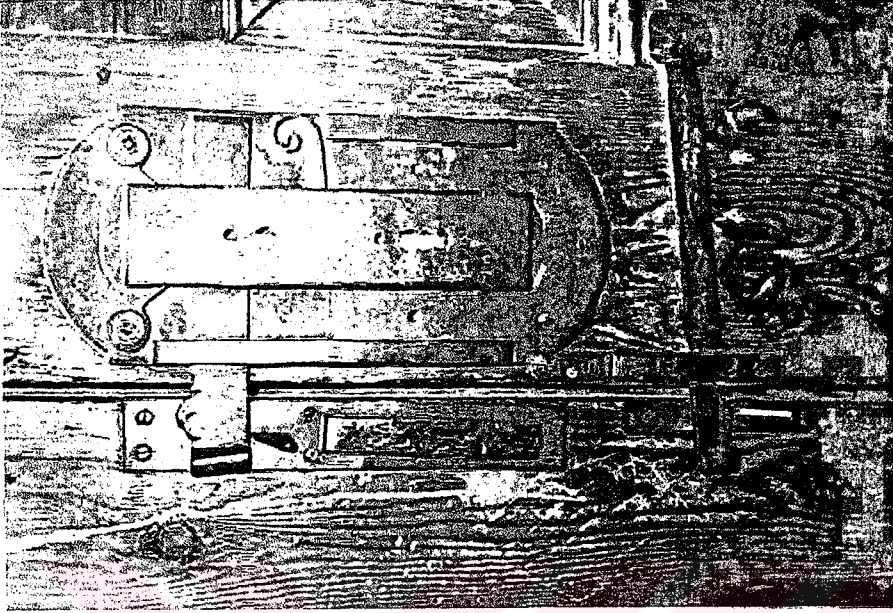
Niş içinde Esas Kata Giriş

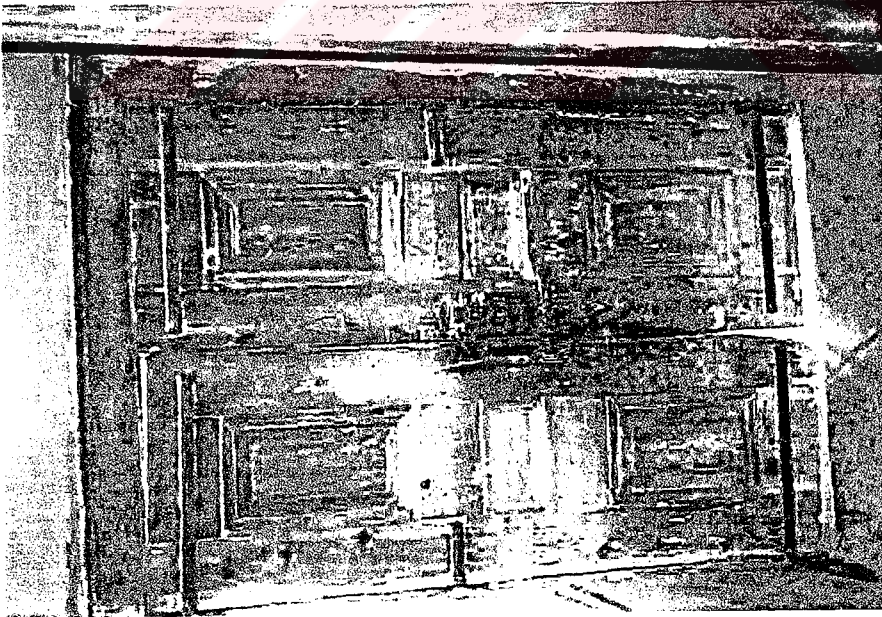
Bedi Han Tuncer Evi Giriş Kapısı

Giriş Kapısı Detayı

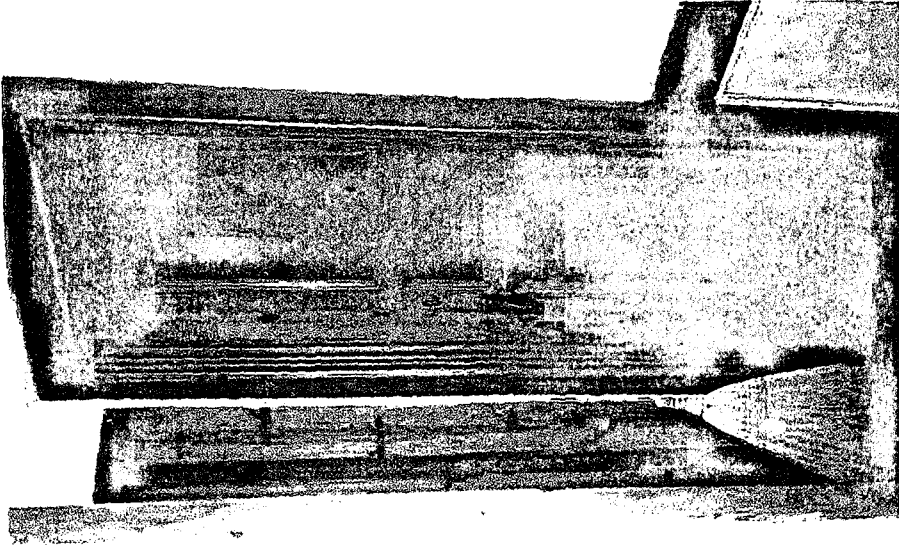

Giriş Kapısı Kilit Detayı

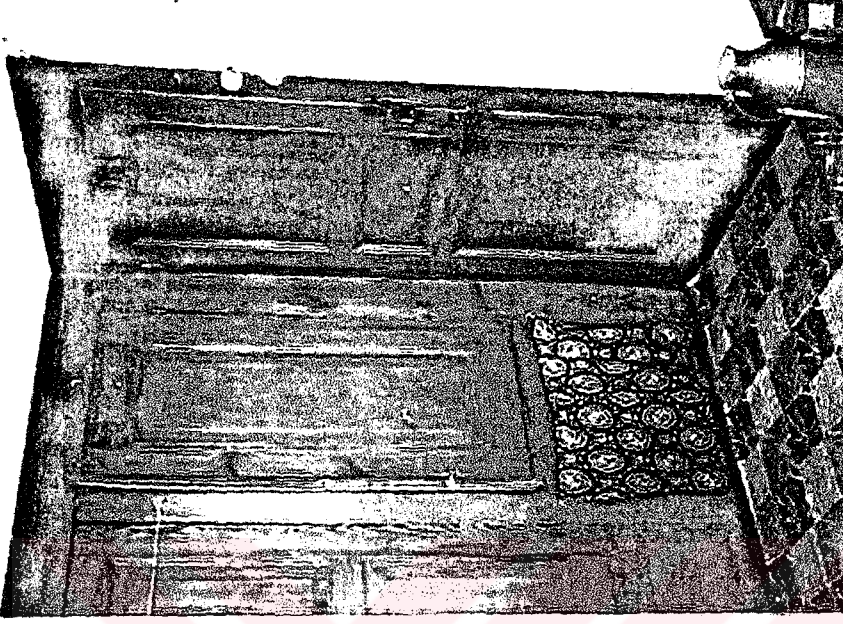

Giriş kapısı Arka Cephesi

Resim Ek 6.3. Geleneksel Afyonkarahisar Bediham Tuncer Evi

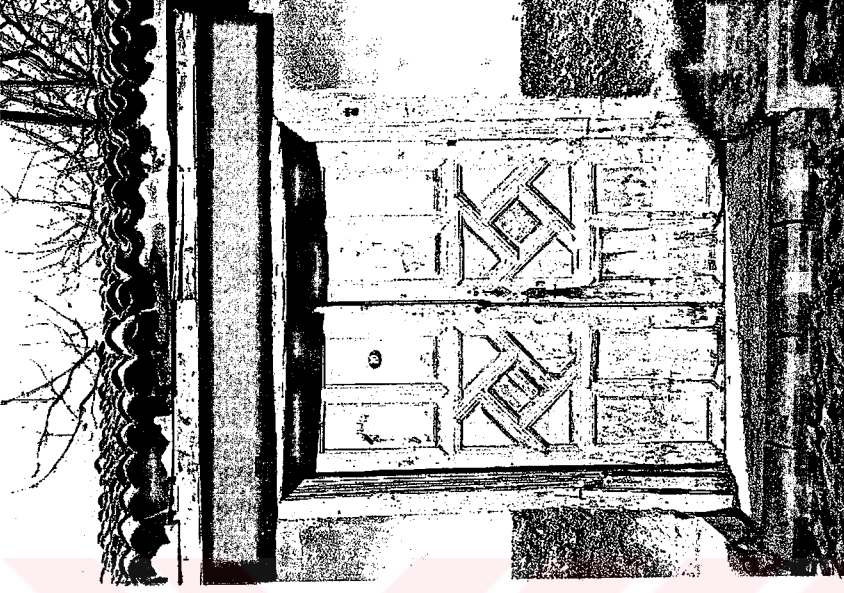

Farklı Konumlandırılmış Oda Kapısı

Oda Kapısı Arka Cephesi

Resim Ek 6.4. Geleneksel Afyonkarahisar Bediham Tuncer Evi

Çift Kanatlı Avlu Kapısı

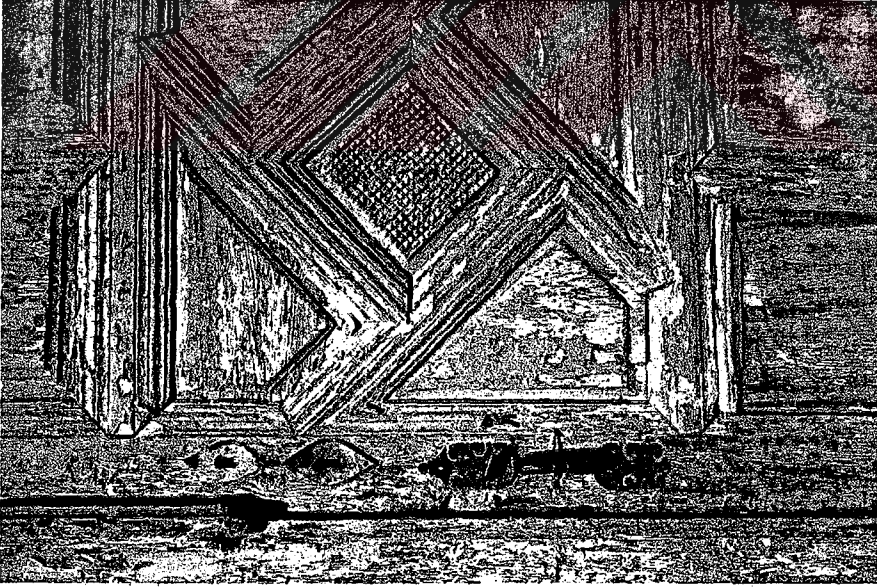

Ulukonak

Resim Ek 7.1. Geleneksel Afyonkarahisar Ulukonak Evi

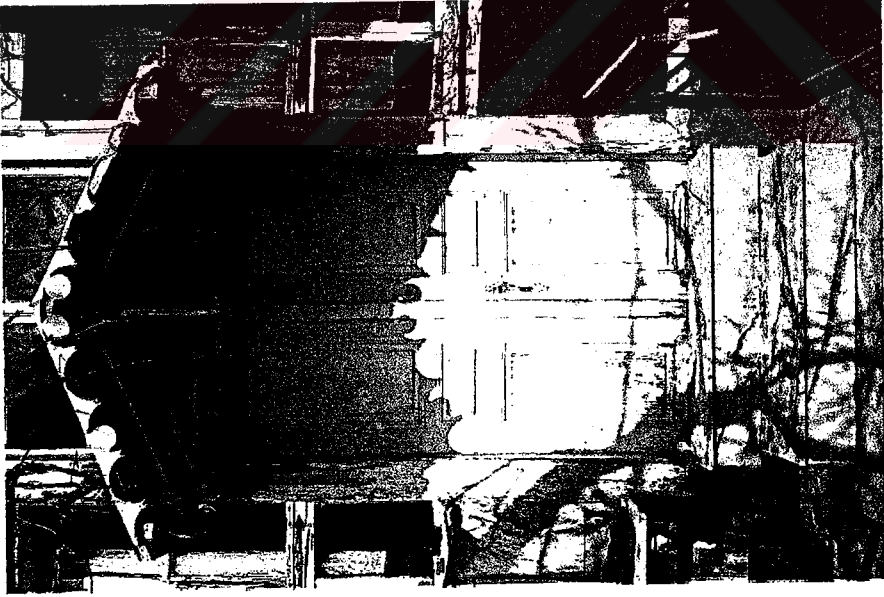

Avlu Kapısı Arka Cephesi

Avlu Kapısında Kündekari Süsleme

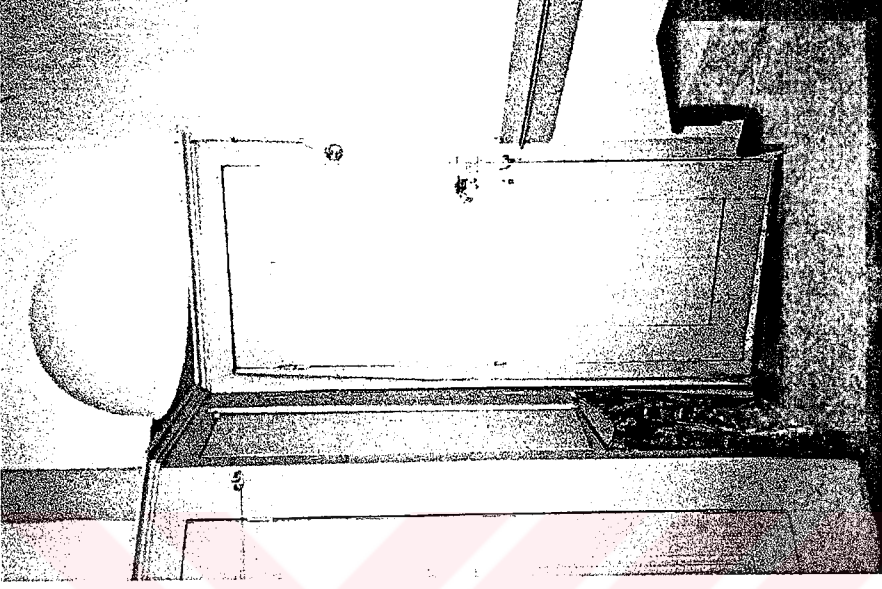
Resim Ek 7.2. Geleneksel Afyonkarahisar Ulukonak Evi

Ulukonak Giriş Kapısı

Giriş Kapısı Arka Cephesi

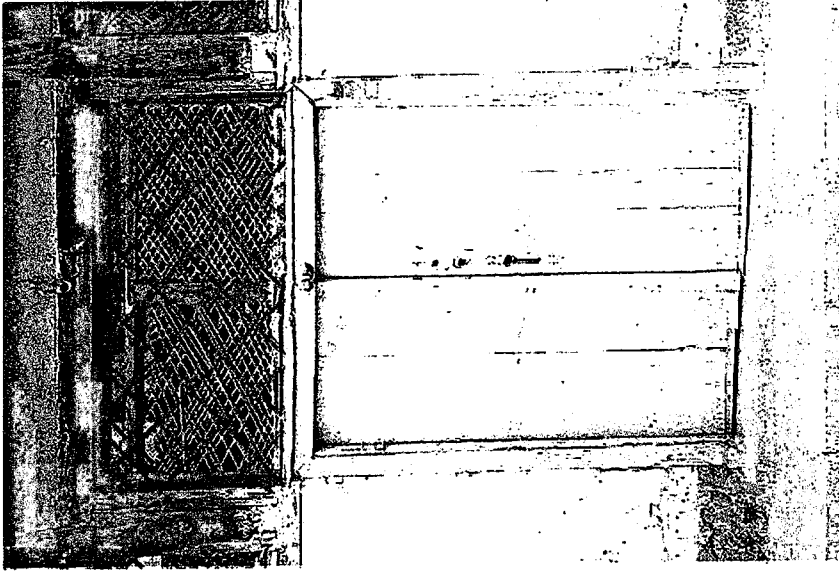

Oda Kapısı Arka Cephesi

Oda Kapısı

Resim Ek 7.4. Geleneksel Afyonkarahisar Ulukonak Evi

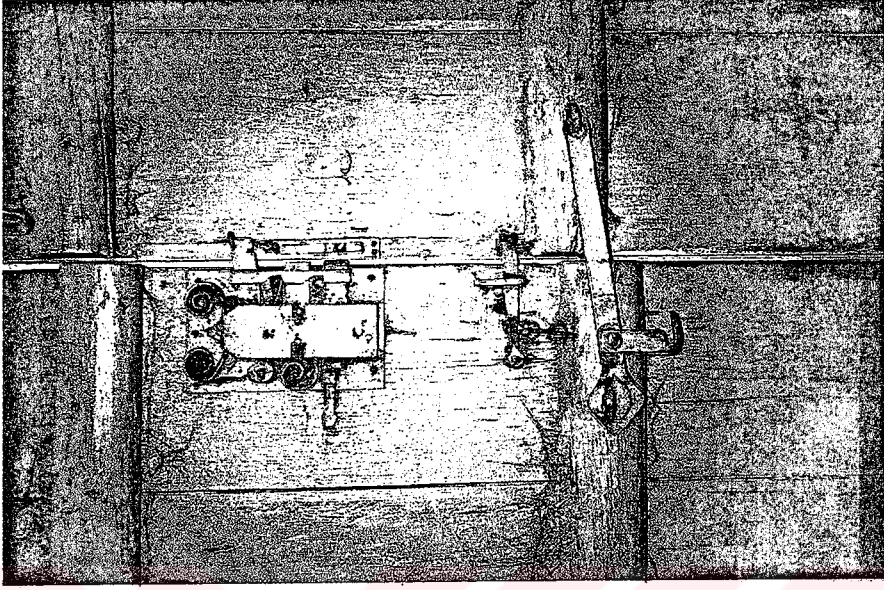
Çift Kanatlı Çakma Giriş Kapısı

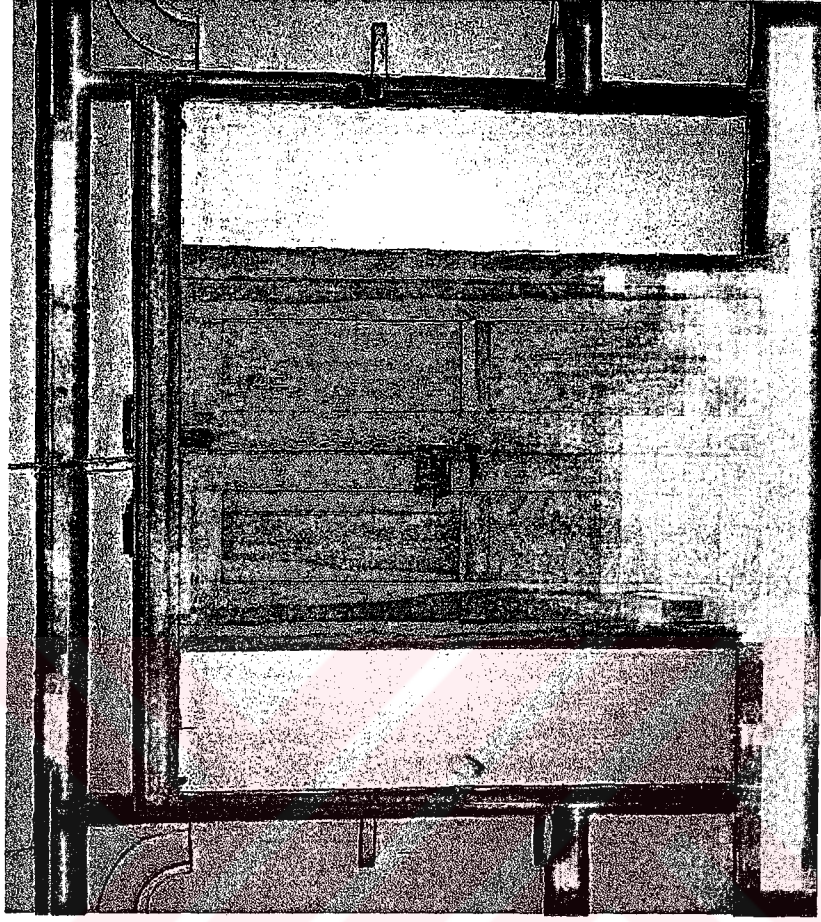
Aşkâr Evi

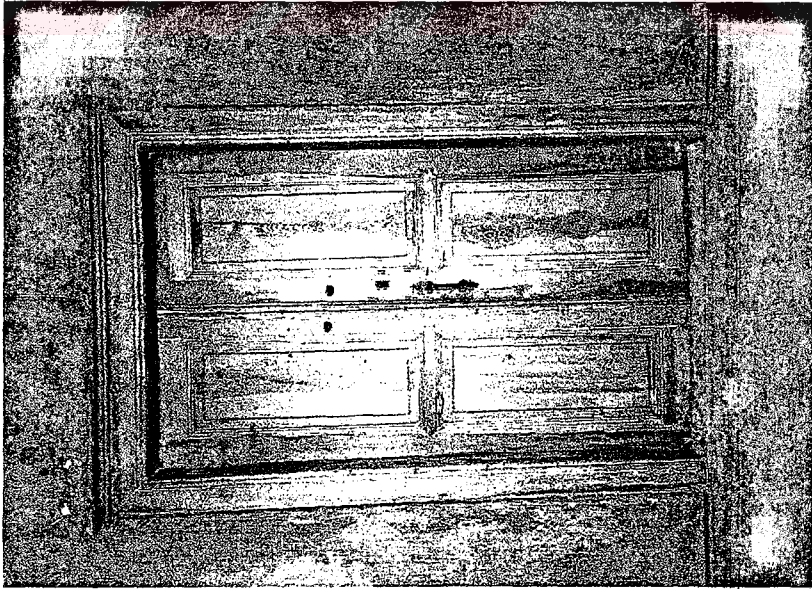
Giriş Kapısı Arka Cephesi

Giriş Kapısı Kilit Detayı

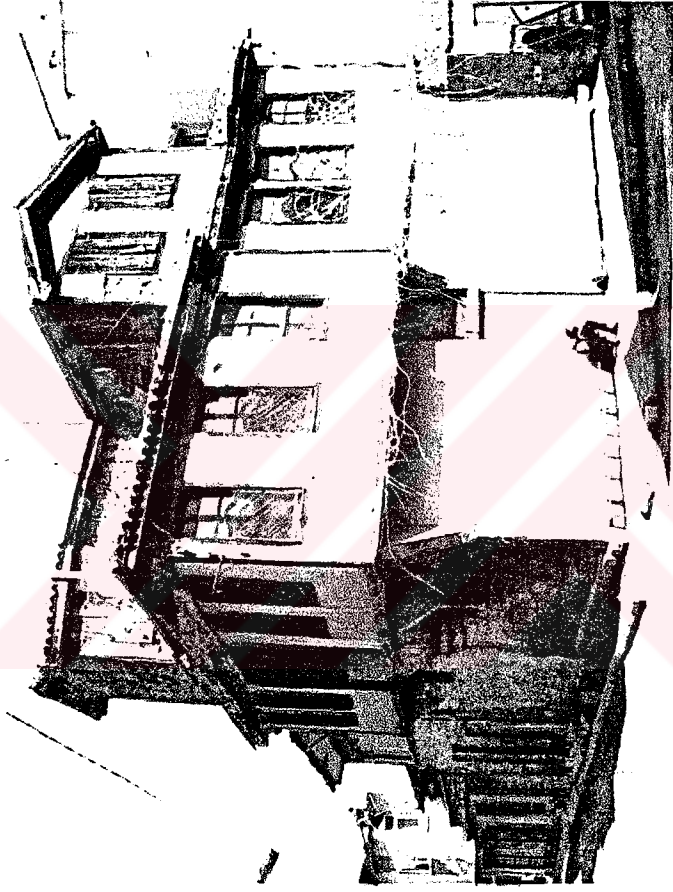

Oda Kapısı Arka Cephesi

Oda Kapısı

Resim Ek 8.3. Geleneksel Afyonkarahisar Aşkar Evi

Osman Mayda Evi

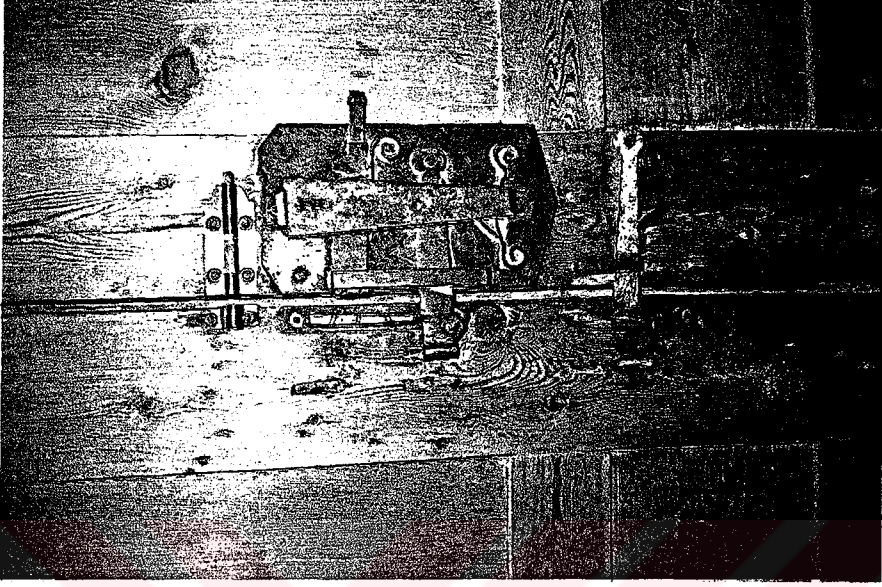
Resim Ek 9.1. Geleneksel Afyonkarahisar Osman Mayda Evi

Osman Mayda Evi Ön Cephe

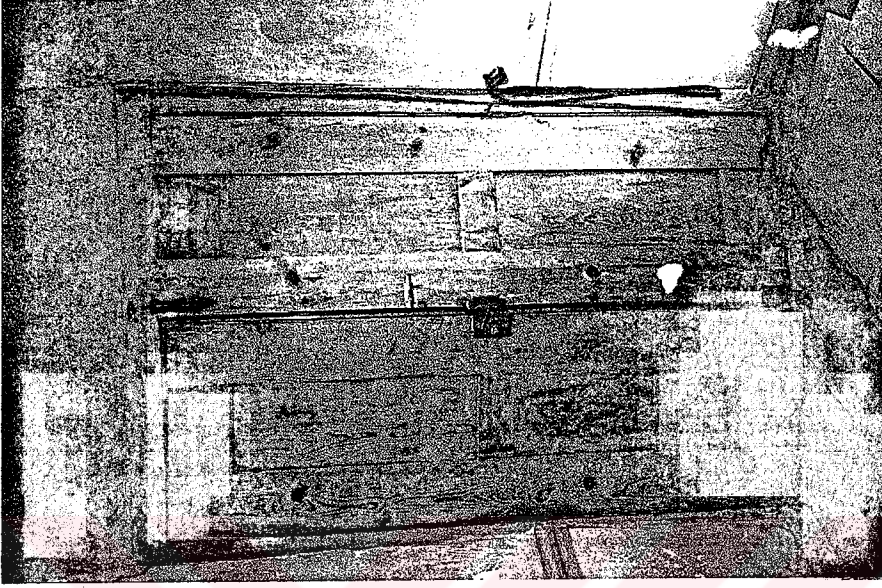
Çift Kanatlı Giriş Kapısı Detayı

Arka Cephe Kilit Detayı

Giriş Kapısı Arka Cephesi

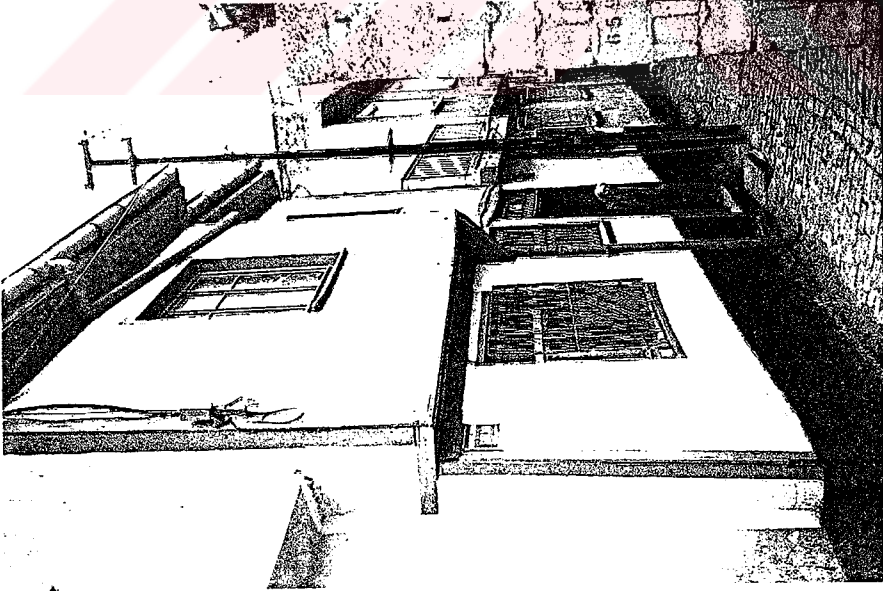

Oda Kapısı Arka Cephesi

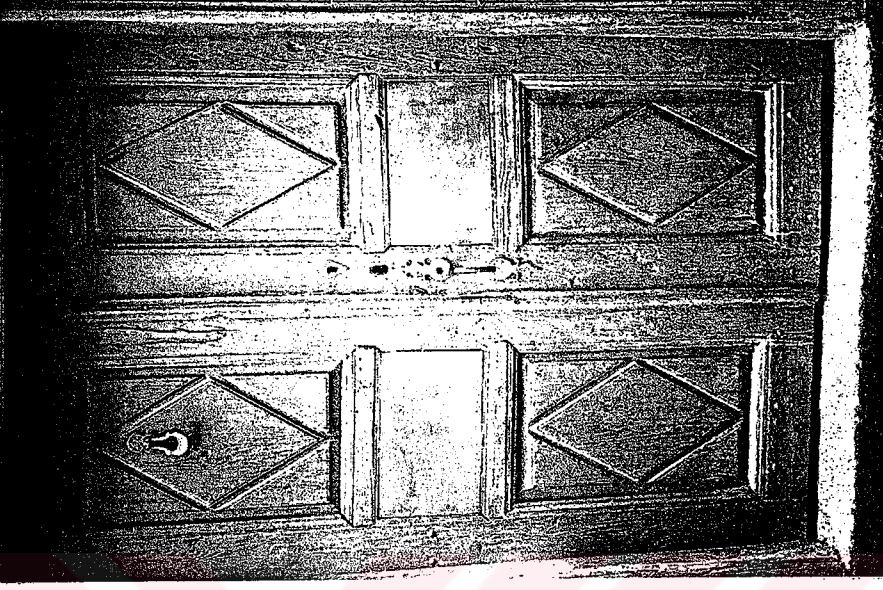

Oda Kapısı Ön Cephesi

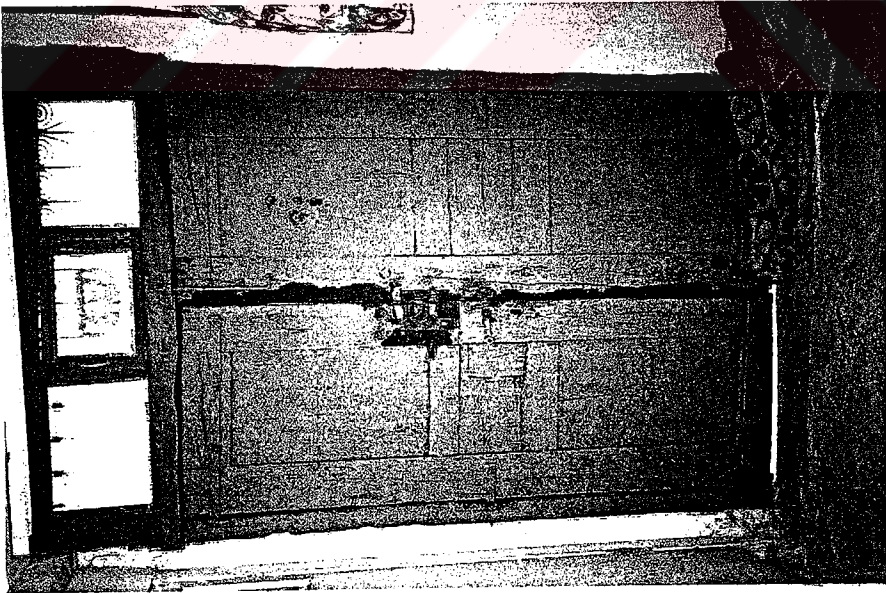
Resim Ek 9.4. Geleneksel Afyonkarahisar Osman Mayda Evi

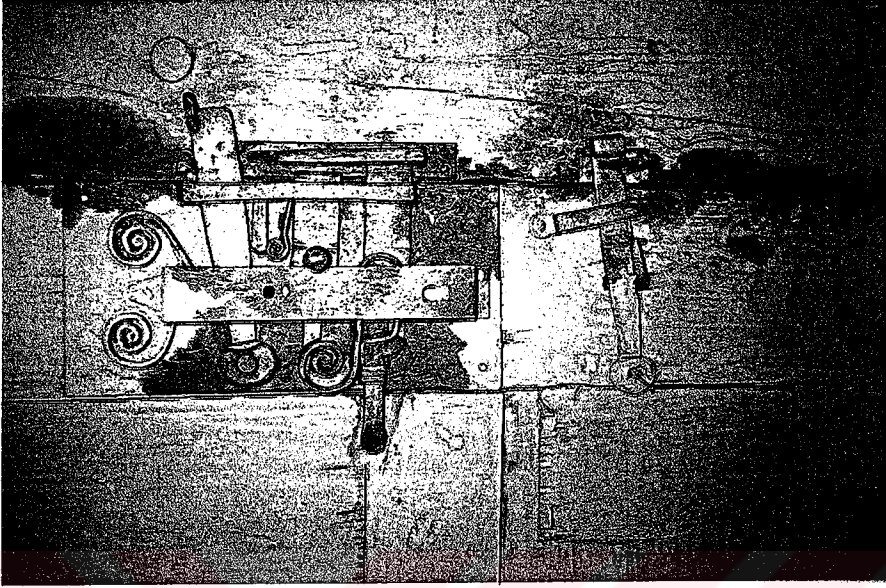
Fehmiye B ker Evi

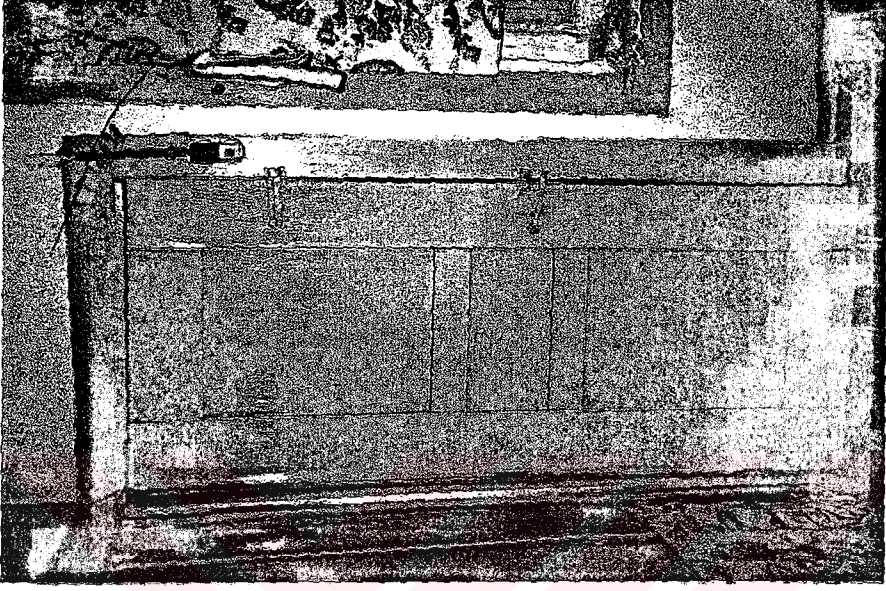
 ift Kanatlı Giri  Kapısı

Giriş Kapısı Arka Cephesi

Giriş Kapısı Kilit Detayı

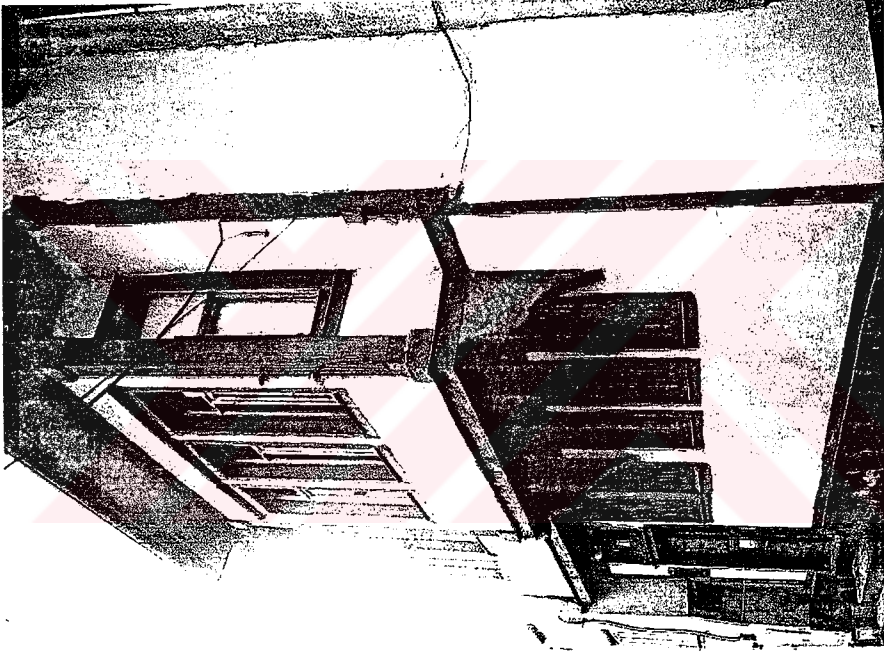

Oda Kapısı Arka Cephesi

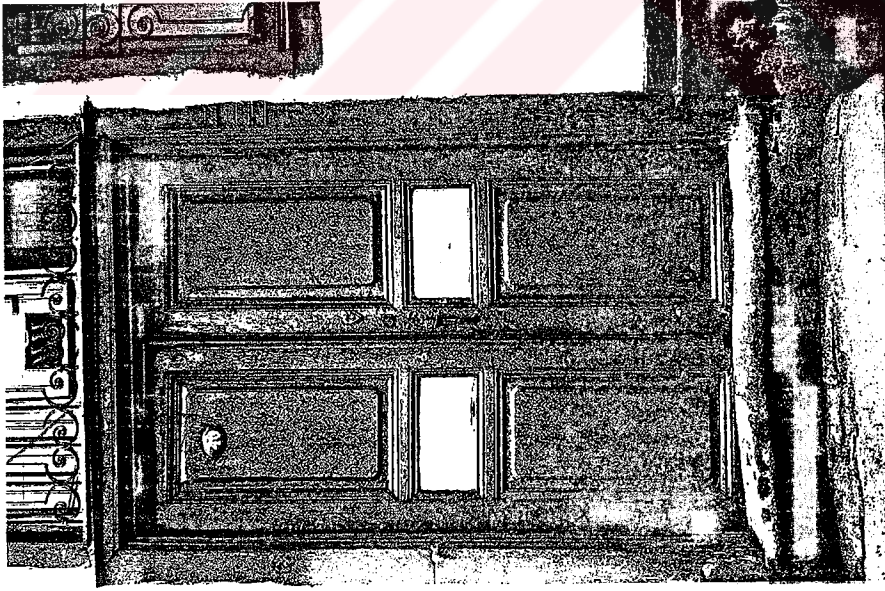
Açık Haldeki Oda Kapısı

Resim Ek 10.3. Geleneksel Afyonkarahisar Fehmiye Bülker Evi

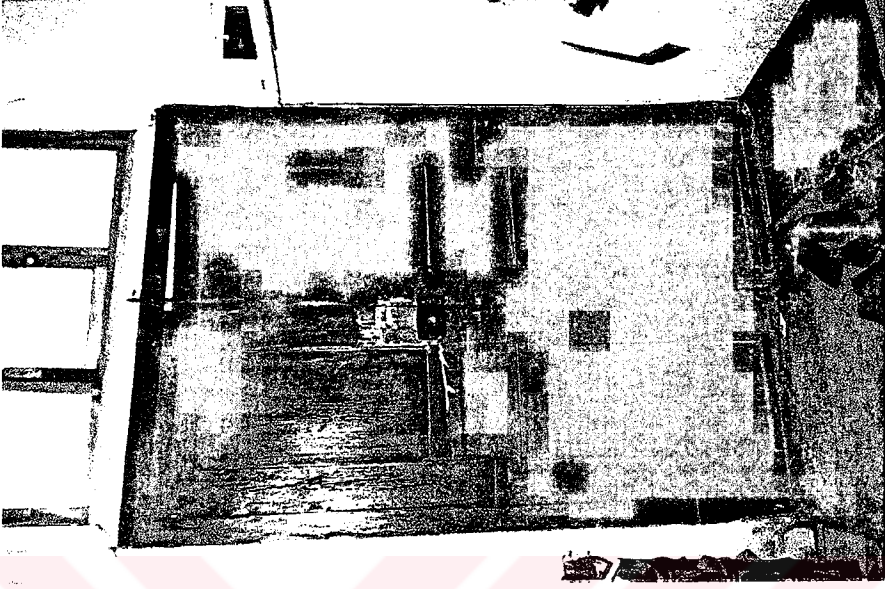

Abdullah Özkan Evi

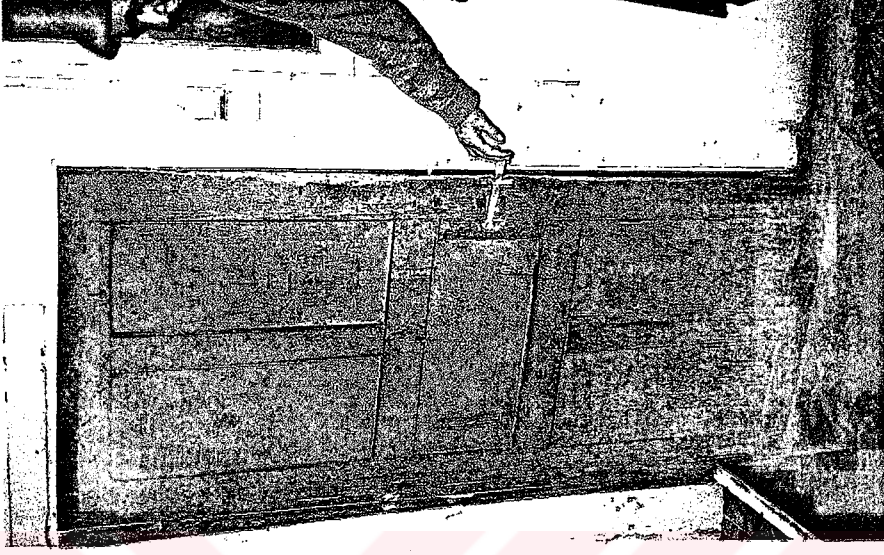
Resim Ek 11.1. Geleneksel Afyonkarahisar Abdullah Özkan Evi

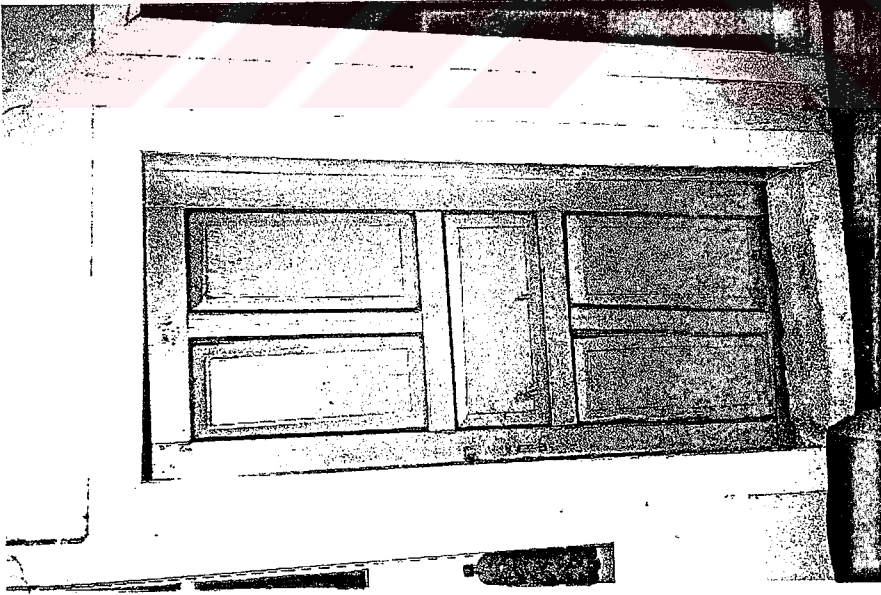
Çift Kanatlı Giriş Kapısı

Giriş Kapısı Arka Cephesi

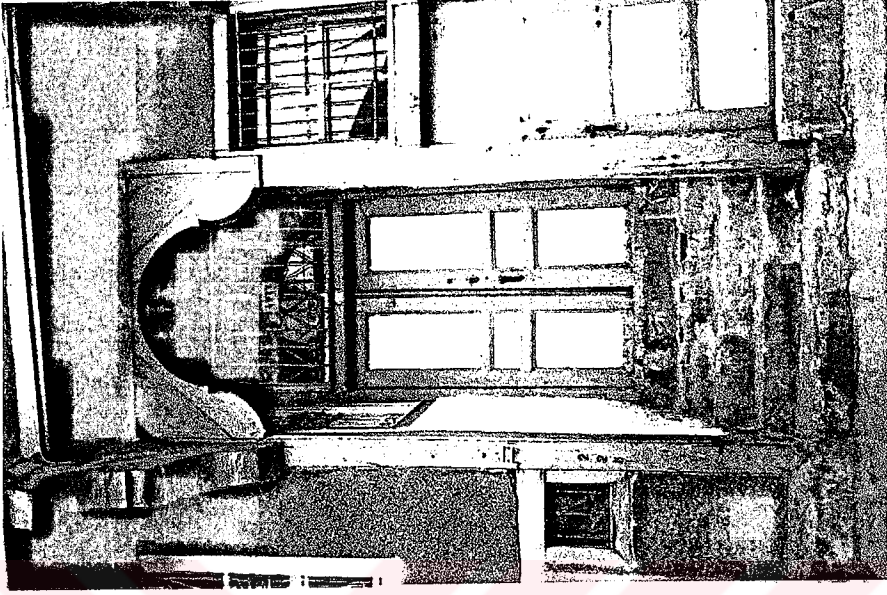

Oda Kapısı Arka Cephesi

Oda Kapısı

Resim Ek 11.3. Geleneksel Afyonkarahisar Abdullah Özkan Evi

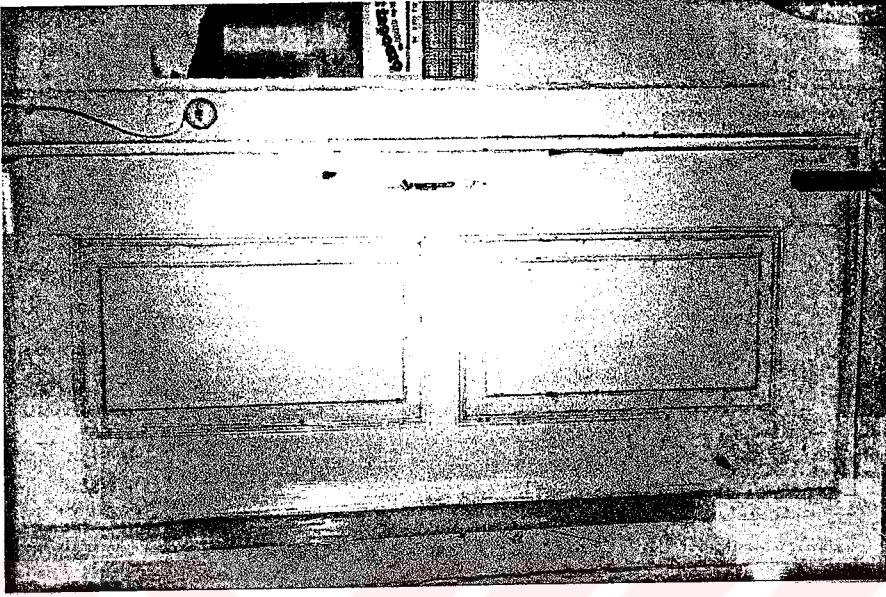

Niş İçinde Yer Alan Giriş Kapsısı

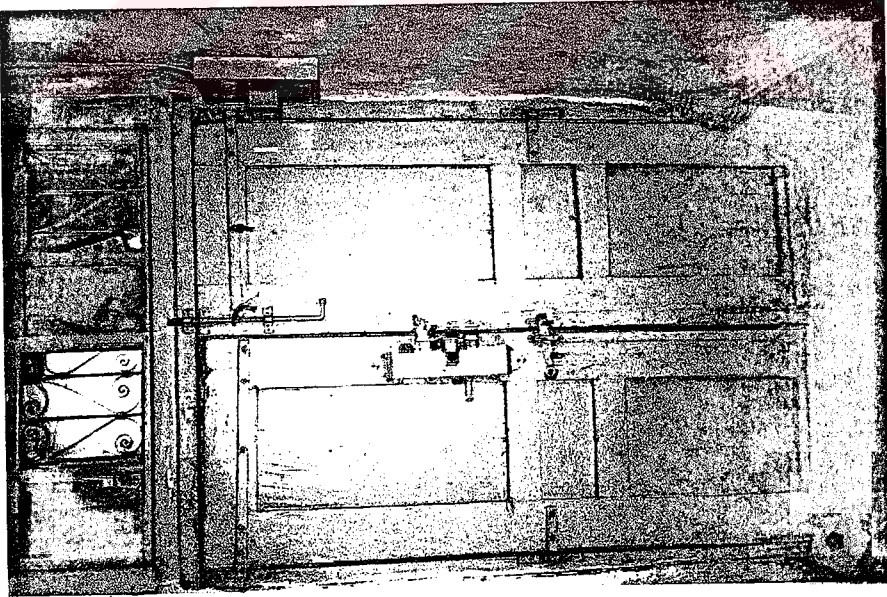

Bekir Erkmen Evi

Resim Ek 12.1. Geleneksel Afyonkarahisar Bekir Erkmen Evi

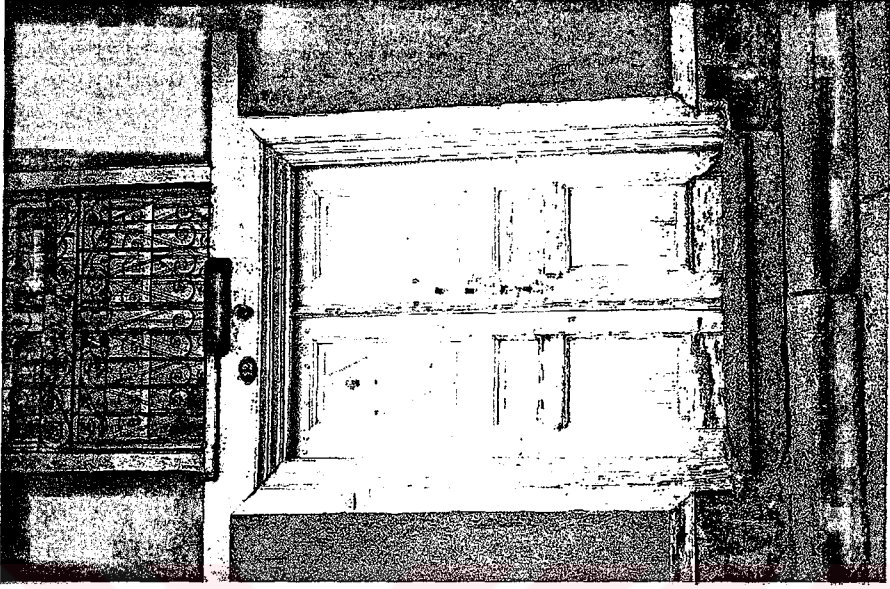

Oda Kapısı Ön Cephesi

Giriş Kapısı Arak Cephesi

Resim Ek 12.2. Geleneksel Afyonkarahisar Bekir Erkmen Evi

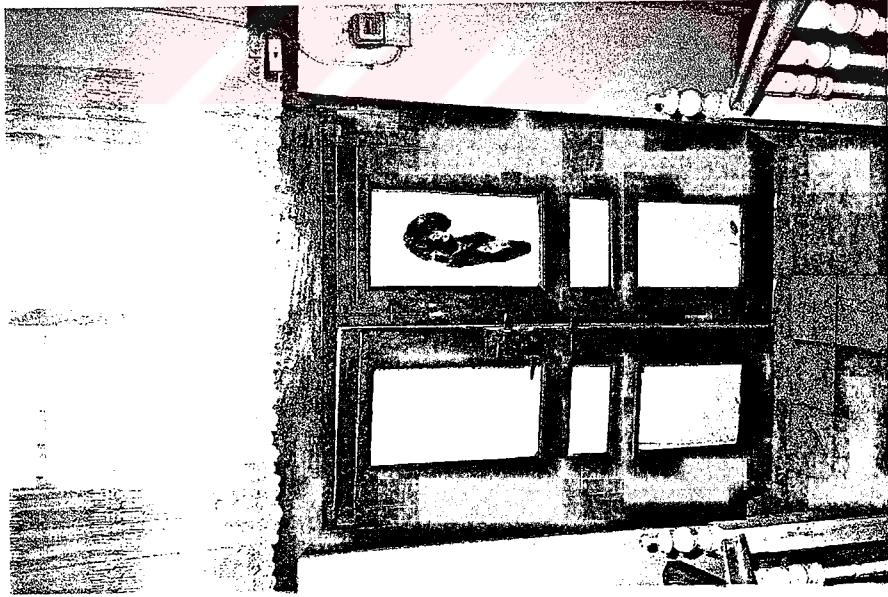

Çift Kanatlı Giriş Kapısı

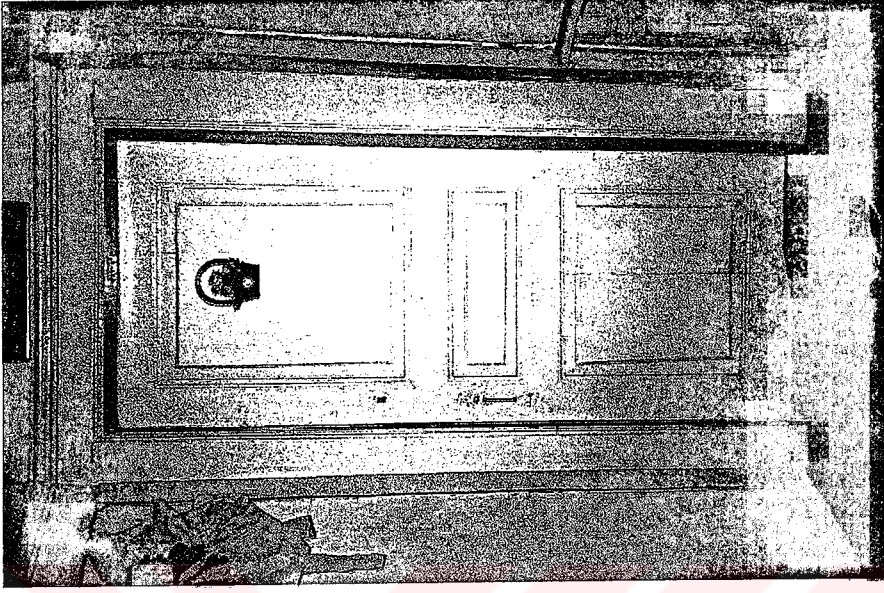

Ahmet Kundak Evi Ön Cephe

Resim Ek 13.1. Geleneksel Afyonkarahisar Ahmet Kundak Evi

Çift Kanatlı Giriş Arka Cephe

Oda Kapısı Ön Cephesi

Oda Kapısı Arka Cephe

Açık Haldeki Oda Kapısı

Resim Ek 13.3. Geleneksel Afyonkarahisar Ahmet Kundak Evi

Çizelge Ek 14.1. Geleneksel Afyonkarahisar Kemal Gürdal Evi Giriş Kapısı

Sıra No		Evin Adı		Tescil durumu		Plan Tipi		Yapım Yılı			
14.1		Kemal Gürdal Evi		Tescilli		Orta Sofalı		~1904			
İli		İlçesi		Mahalle		Sokak		Ev No			
Afyon		Merkez		Mollabahşi mh.		Kale cad.		5			
Kapı türü			Evin Genel Durumu			Ev köşede yer alıyor ve kiracı oturuyor. Ev zemin dahil üç katlı. Penceresiz ve oldukça karanlık olan zemin kat depo olarak kullanılıyor. Dış cephe boyası iyi fakat ev oldukça bakımsız. Ev tarihi dokusu bozulmamış bir mahallede yer alıyor.					
Avlu	A	B									
Giriş	B										
Oda	C										
İyi	A	Koruma Durumu (genel)		Kanatların Durumu		Kasanın Durumu		Mimariyle Uyumu	A		
Orta	B				B						
Kötü	C		C								
Üst Yüz. Gerecinin Durumu			Menteşe Durumu		Tokmak Halka (Zemberek)	A	Kilit Sürgü				
				B					B		
	C										
Var	A <th rowspan="3">Süsleme</th> <th rowspan="3">Üst Yüzey Gereci</th> <th rowspan="3">Menteşe</th> <th rowspan="3">Tokmak Halka (Zemberek)</th> <th rowspan="3">Pervaz</th> <th rowspan="3">Kasa</th>	Süsleme	Üst Yüzey Gereci	Menteşe	Tokmak Halka (Zemberek)	Pervaz	Kasa				
İzi var	B										
yok	C										
	C			A	A	A	A				
Yok	A <th rowspan="3">Çatlama</th> <td></td> <th rowspan="3">Çarpılma</th> <td></td> <th rowspan="3">Çürüme</th> <td></td> <th colspan="2">Kilit veya Sürgü</th>	Çatlama		Çarpılma		Çürüme		Kilit veya Sürgü			
Biraz	B		B		B		B	orijinal	sonradan		
Fazla	C							X			
Kanat Ölçüleri		Tek Çift	A B	Gen.(cm)	68	Yük.(cm)	202	Kal.(cm)	3		
Kasa Ölçüleri				Gen.(cm)	14,5	Yük.(cm)	231	Der.(cm)	14		
Kapı Boşluğu Ölçüleri				Gen.(cm)	138	Yük.(cm)	218	Der.(cm)	21		
Kapı Yapım Tekniği		Kasa Türü		Ağaç Türü		Kapı Açılma Yönü					
Çatki	A	A	Blok	A	Sarı Çam	Mekan içi	A	A	Sağ	A	B
Çakma	B		Derin	B		Mekan dışı	B	Sol	B		
Karma	C		Karma	C		İç ve dış	C				
Kişisel Gözlemler: Giriş kapısı dış duvarla aynı düzlemde. Kapı Afyon'da ki yaygın giriş kapısı modelinde. Orta göbekte sivri tümsek oluşturulmuş. Ön cephede herhangi bir koruyucu katman gözüküyor. Arka cepheye uygulanmış olan yeşil renkteki sentetik boya şu anda oldukça kötü durumda. Göbek tablalarının düşmemesi için arka kısmına sonradan dikine tahta parçaları çakılmış. Kapı alt kısmında biraz kesilmiş biraz çürümüş.											
Hazırlayan: Necmi KAHRAMAN											

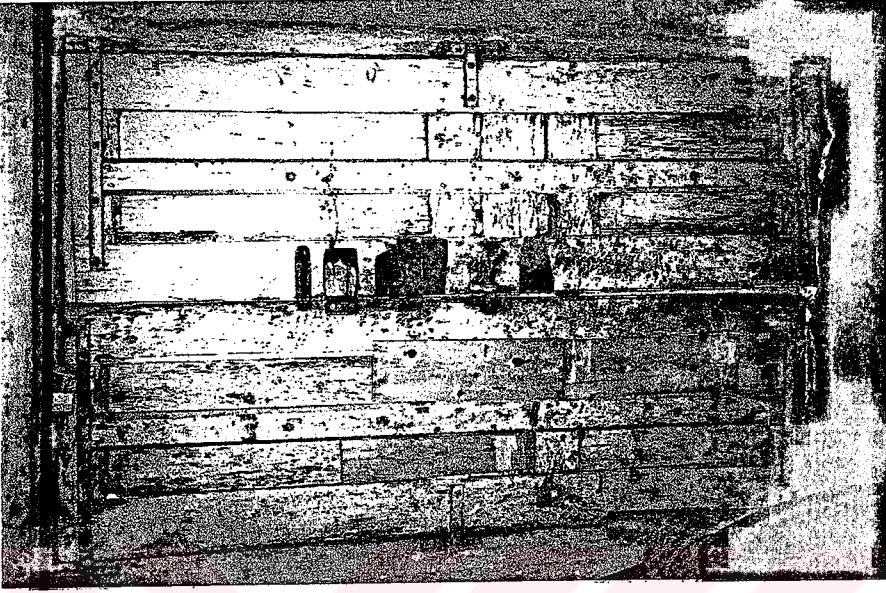

Kemal Gürdal Evi

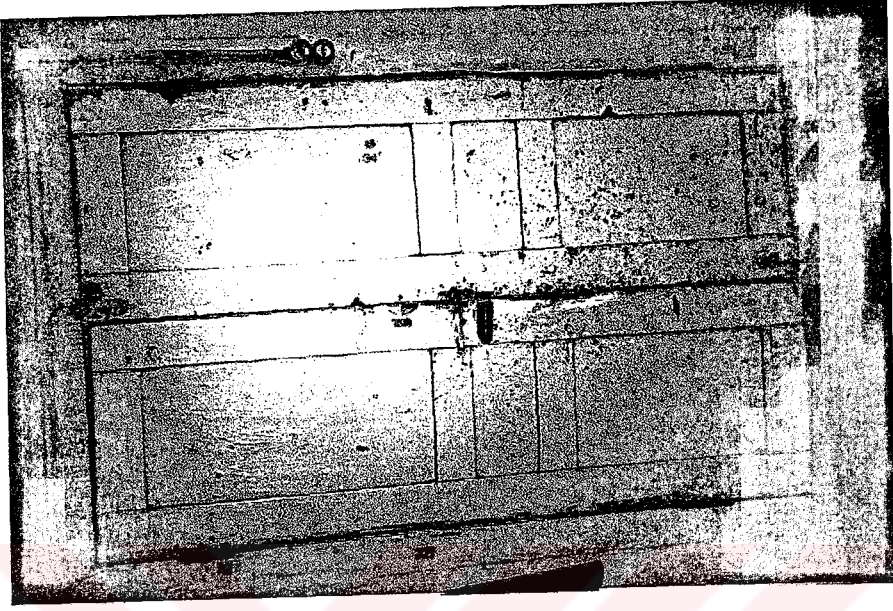
Resim Ek 14.1. Geleneksel Afyonkarahisar Kemal Gürdal Evi

Çift Kanatlı Giriş Kapısı

Giriş Kapısı Arka Cephesi

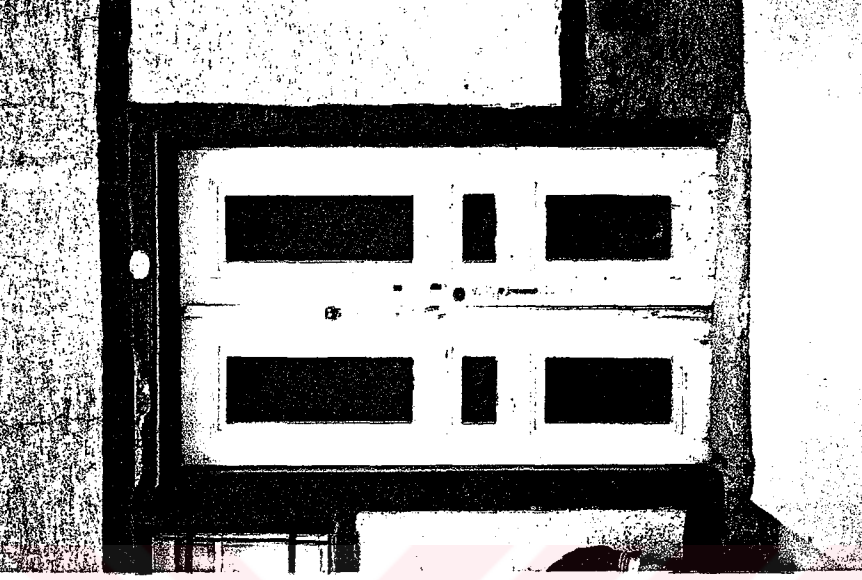
Oda Kapısı Arka Cephesi

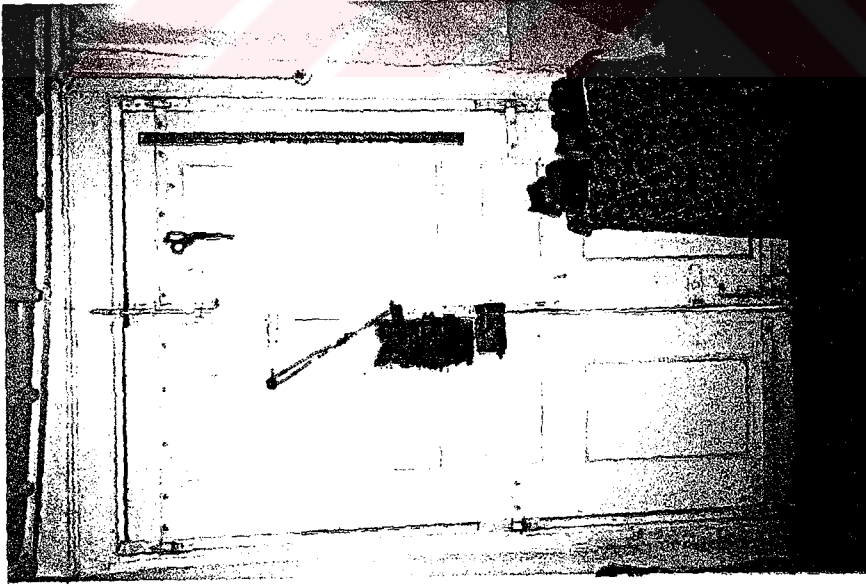
Oda Kapısı

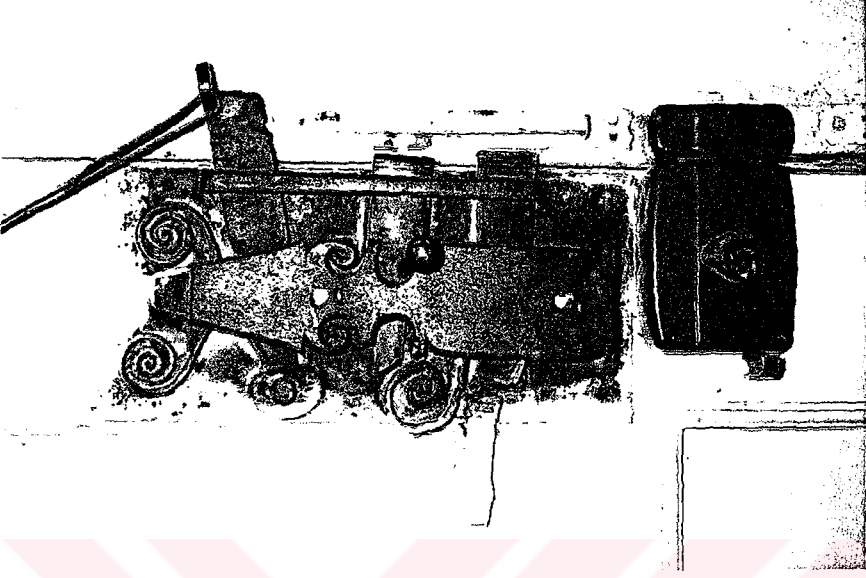
Asım Akdeniz Evi

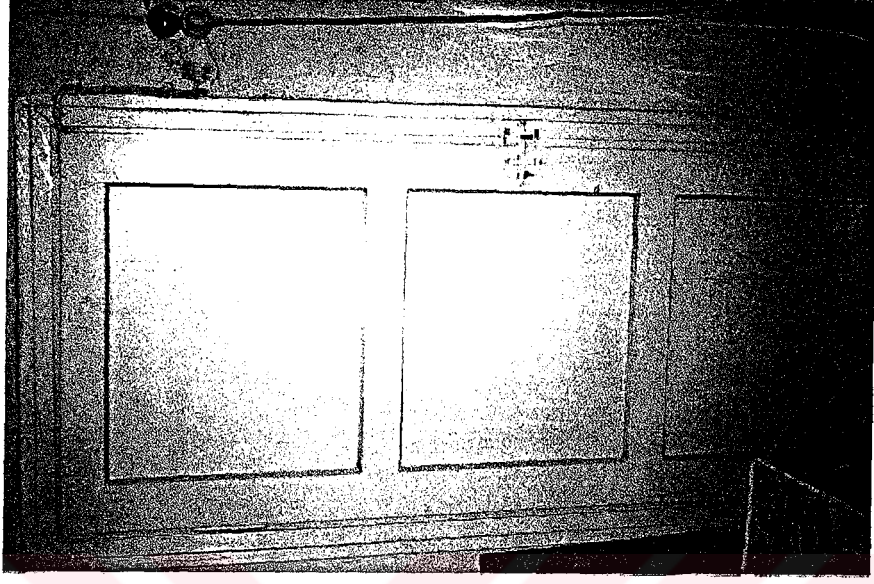
Çift Kanatlı Giriş Kapısı

Giriş Kapısı Arka Cephesi

Giriş Kapısı Kilit Detayı

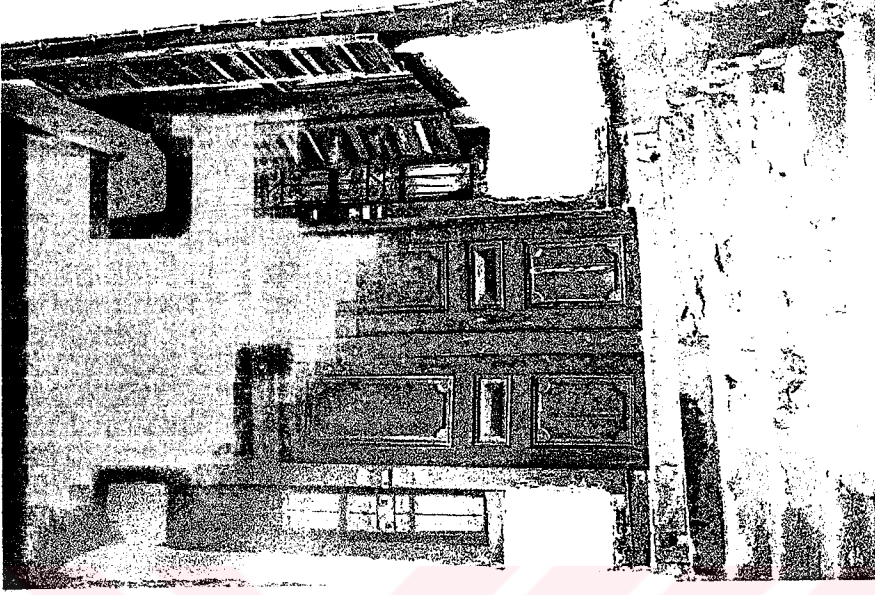

Oda Kapısı Arka Cephesi

Tek Kanatlı Oda Kapısı

Resim Ek 15.3. Geleneksel Afyonkarahisar Asım Akdeniz Evi

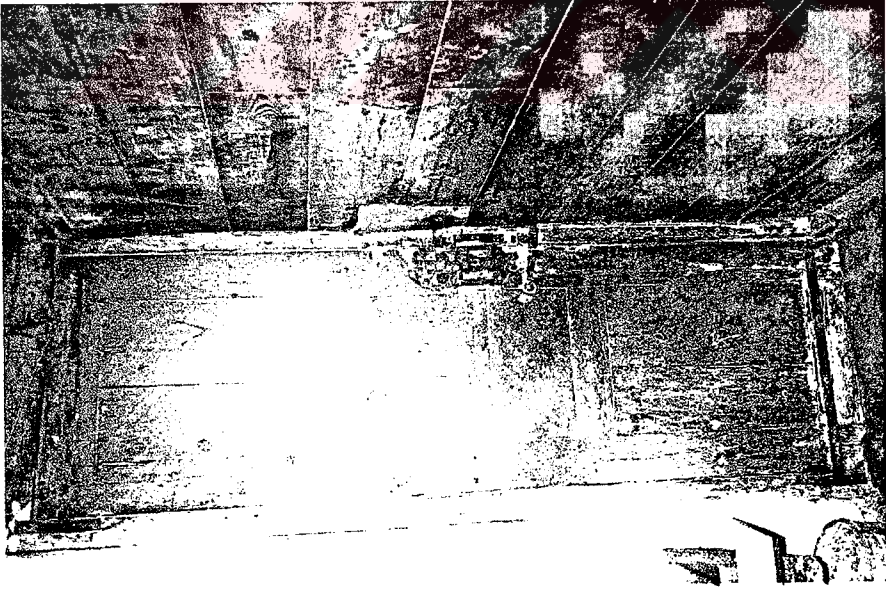

Çift Kanatlı Giriş

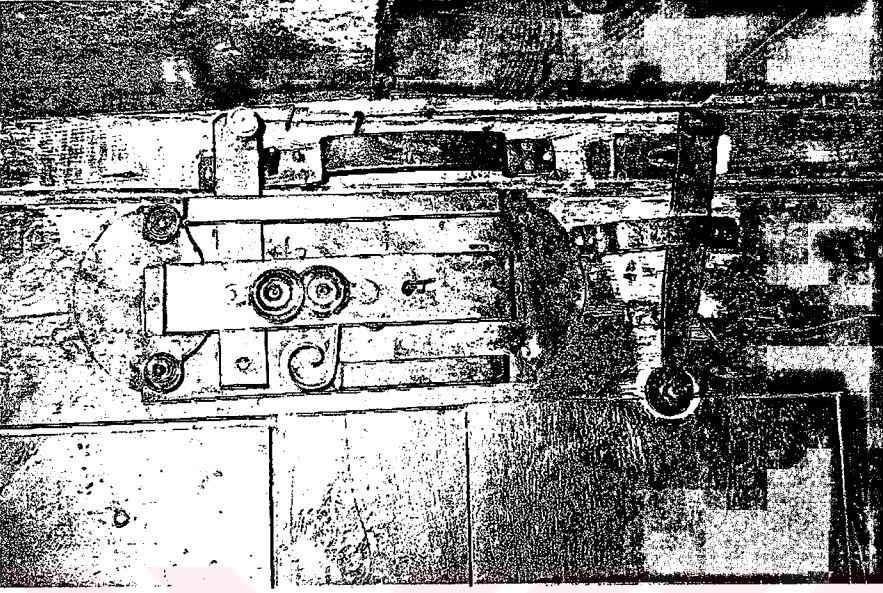

Yeniğün Evi

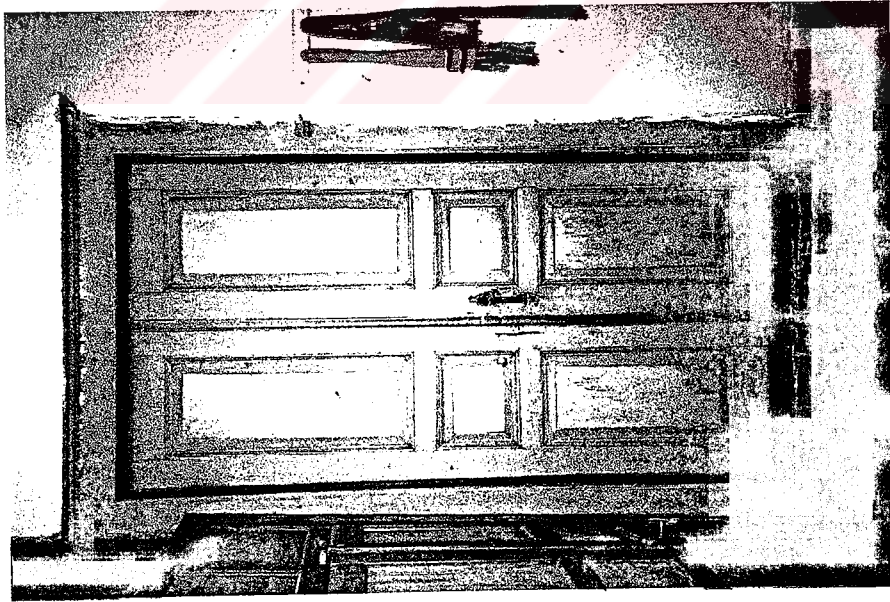
Resim Ek 16.1. Geleneksel Afyonkarahisar Yeniğün Evi

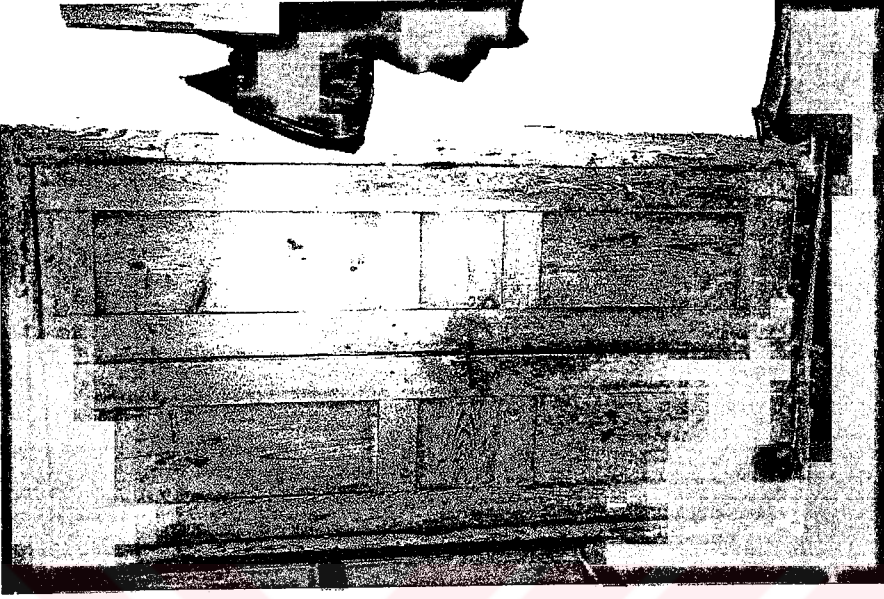
Giriş Kapısı Arka Cephesi

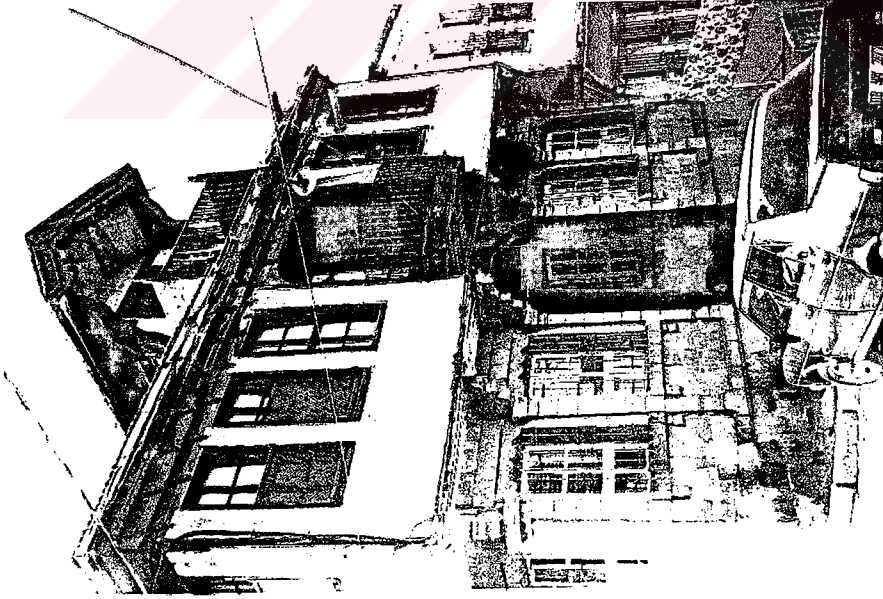
Kilit Detayı

Oda Kapısı

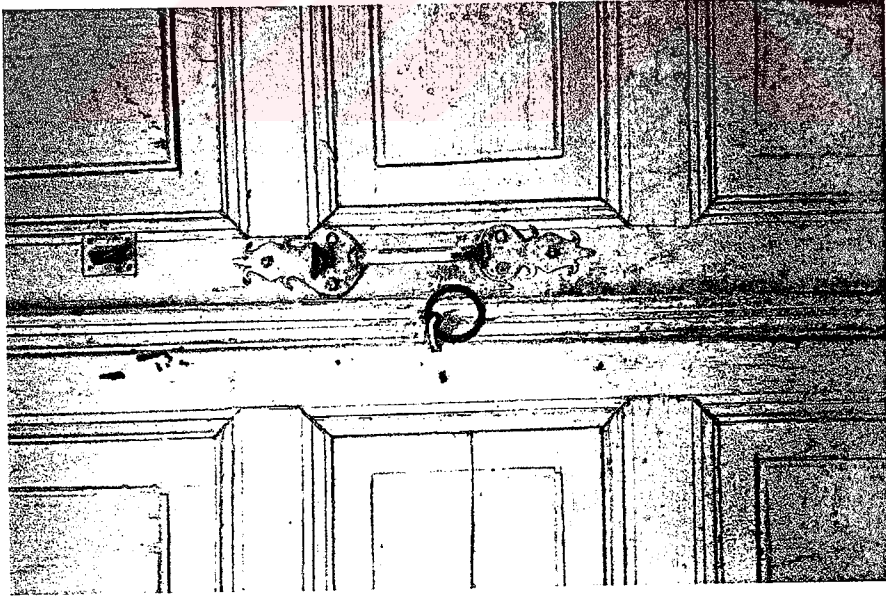
Oda Kapısı Arka Cephesi

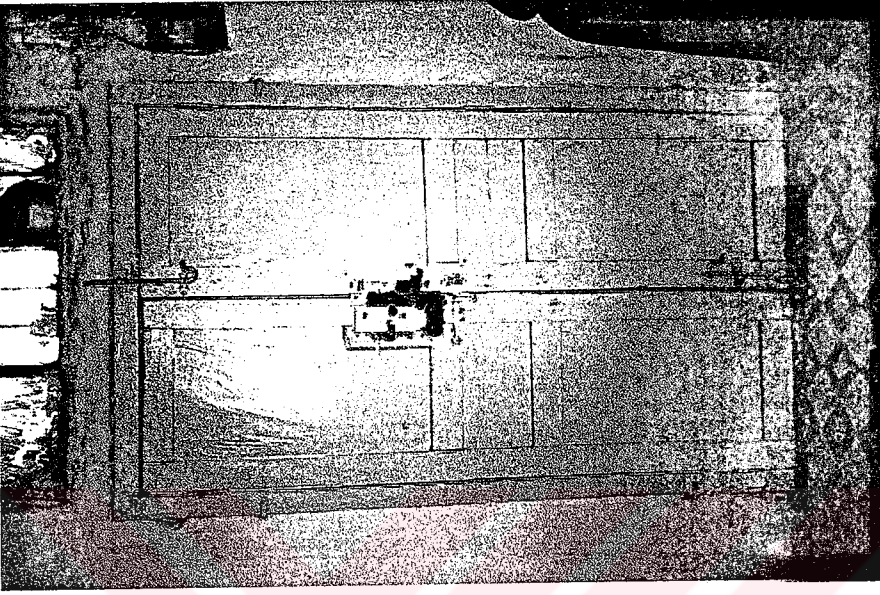
Hasan Keser Evi

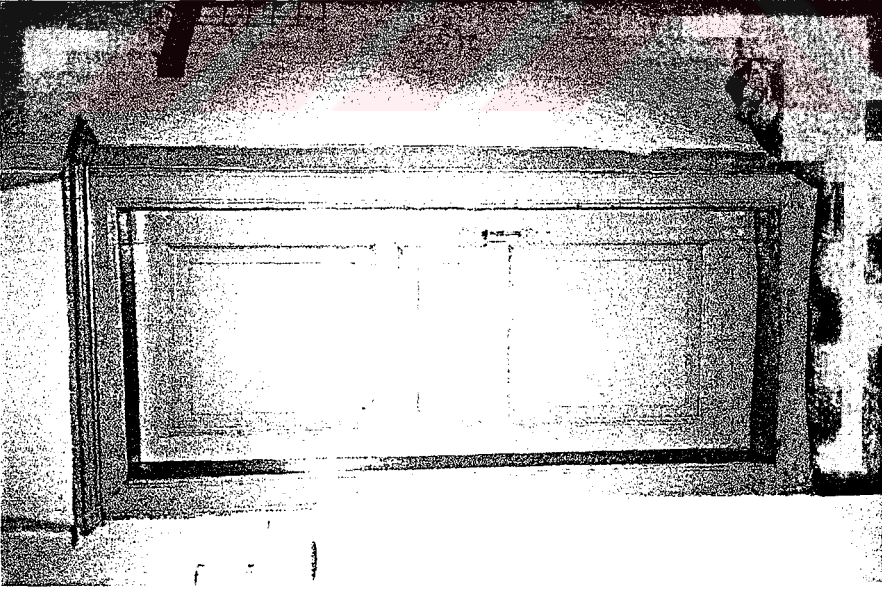
Çift Kanatlı Giriş Kapısı

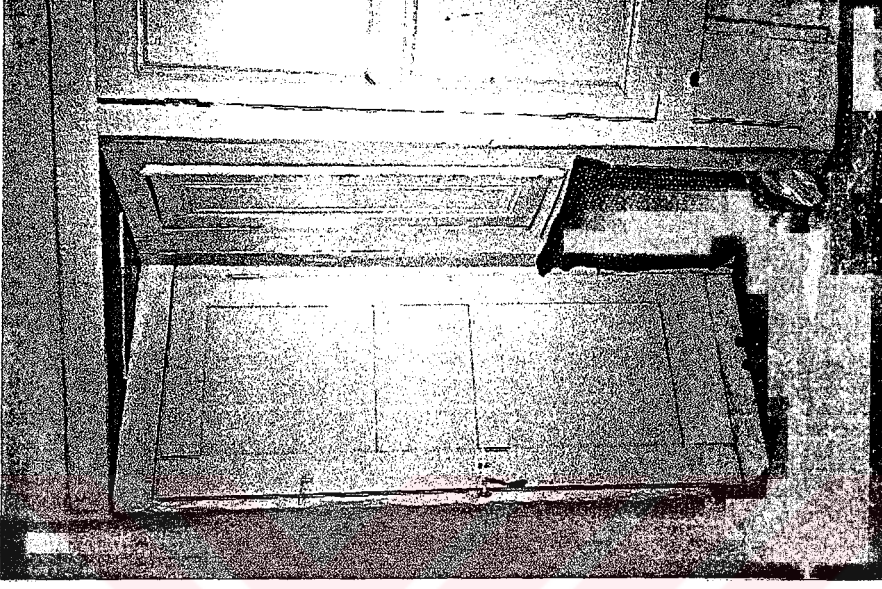
Giriş Kapısı Ön Cephe Detayı

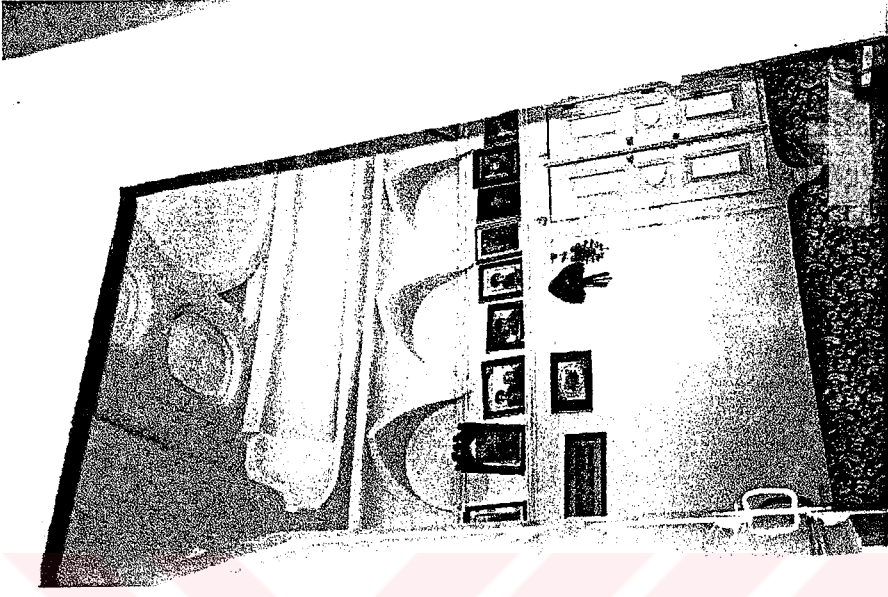
Giriş Kapısı Arka cephesi

Oda Kapısı

Oda Kapısı Arka Cephesi

Baş Odanın Alçı Tavanı

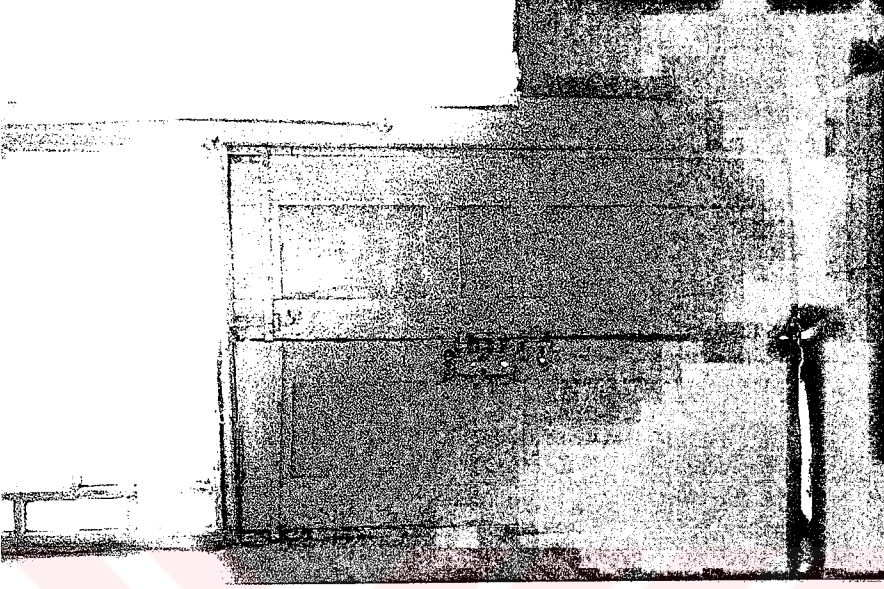

Ali Ak Evi

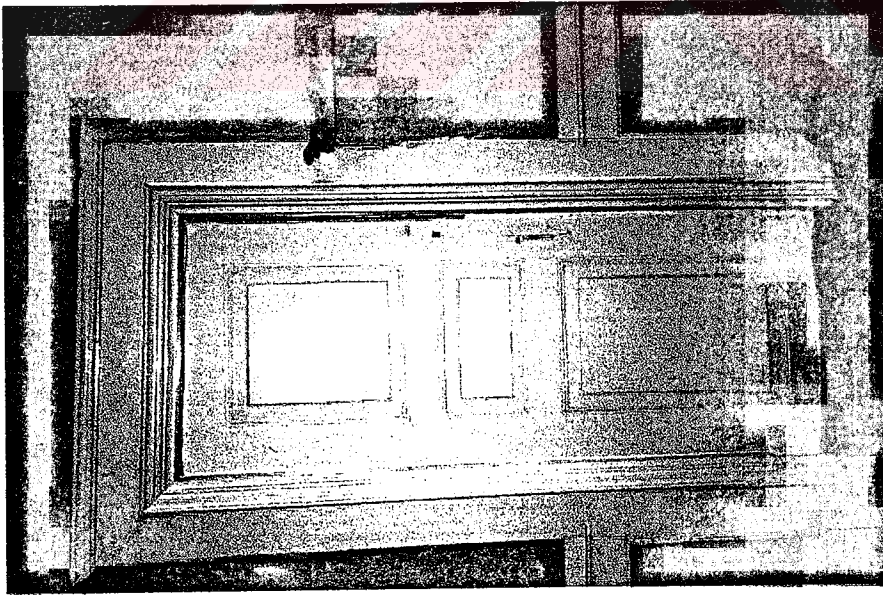
Resim Ek 18.1. Geleneksel Afyonkarahisar Ali Ak Evi

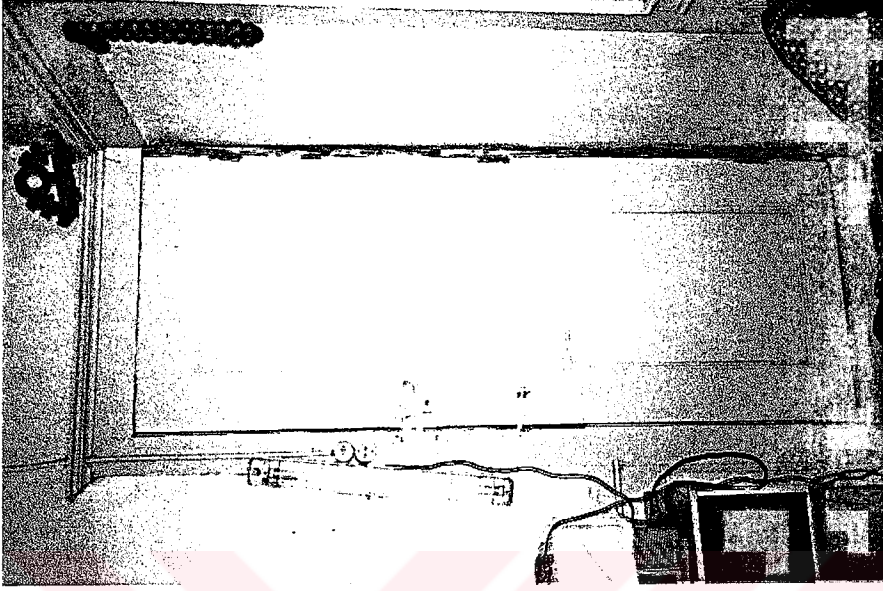
Niş İçindeki Giriş Kapısı

Giriş Kapısı Arka Cephesi

Oda Kapısı

Oda Kapısı Arka Cephesi

Resim Ek 18.3. Geleneksel Afyonkarahisar Ali Ak Evi

Niş İçinde Çift Kanatlı Giriş Kapısı

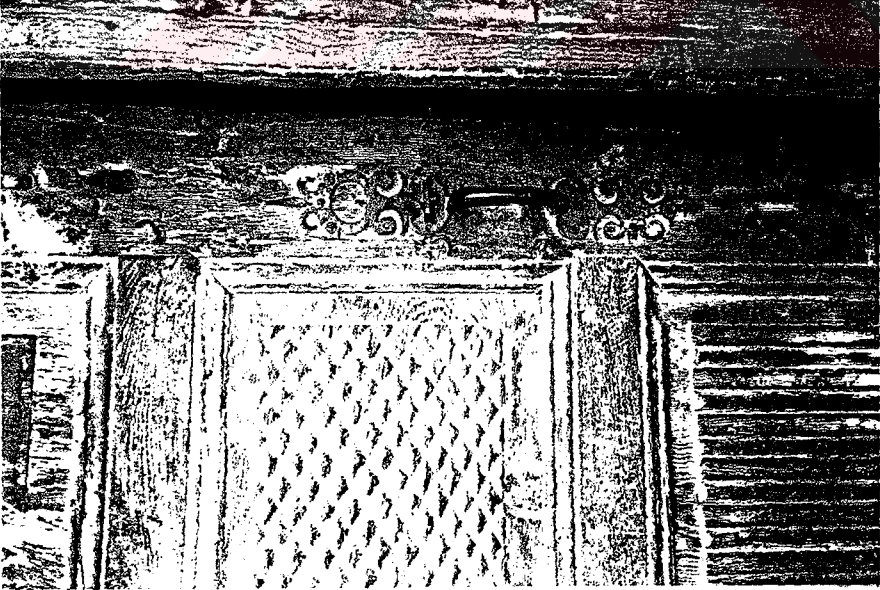

Fethi Cönk Evi

Resim Ek 19.1. Geleneksel Afyonkarahisar Fethi Cönk Evi

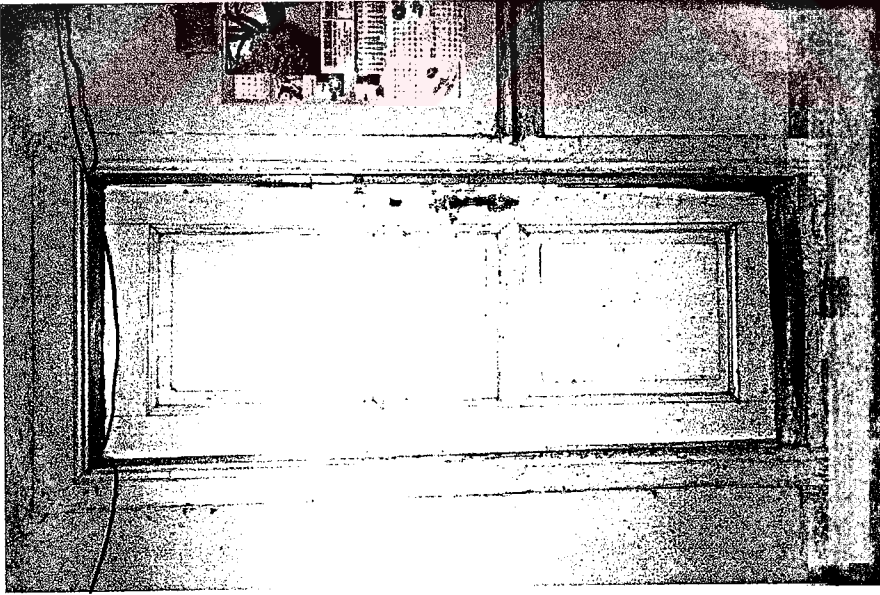

Giriş Kapısı Arka Cephesi

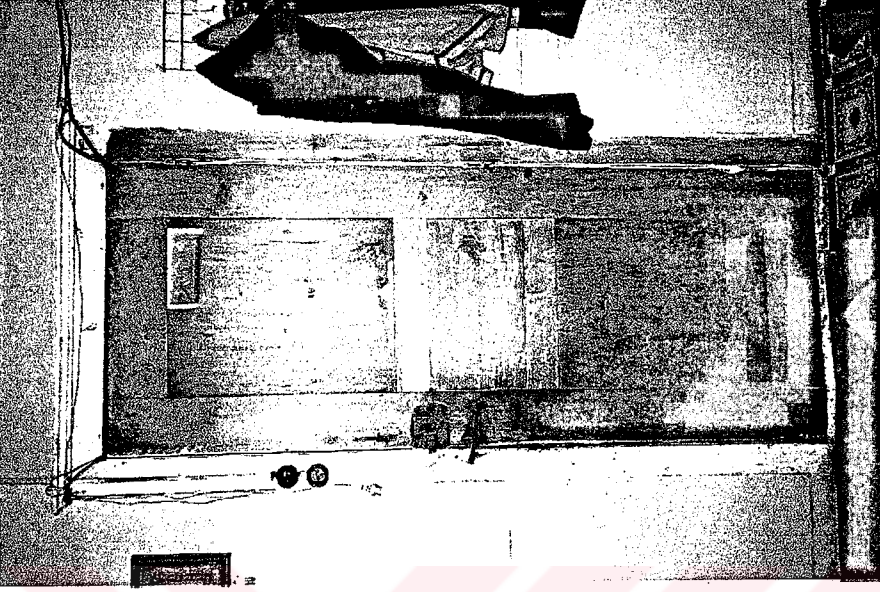

Giriş Kapısı Ön Cephe Detayı

Resim Ek 19.2. Geleneksel Afyonkarahisar Fethi Cönk Evi

Oda Kapısı

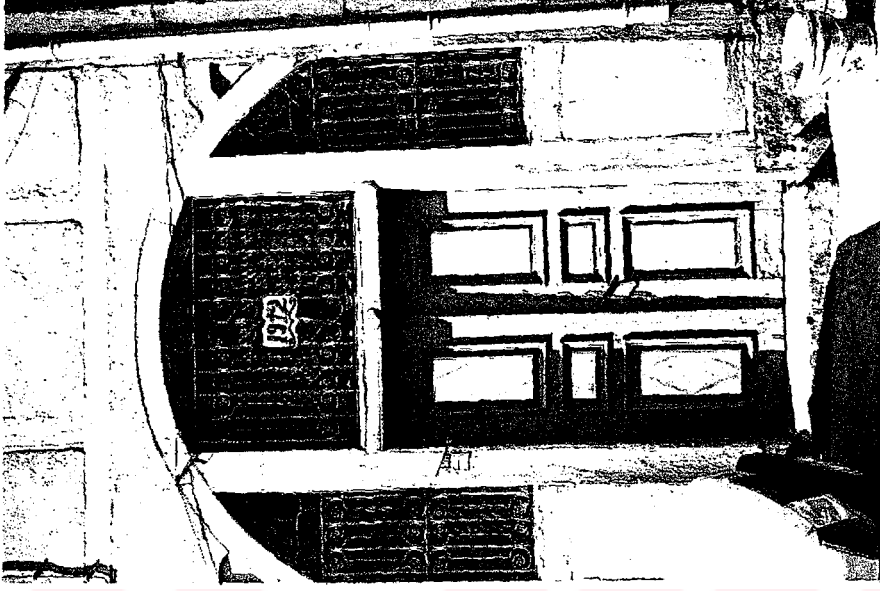

Oda Kapısı Arka Cephesi

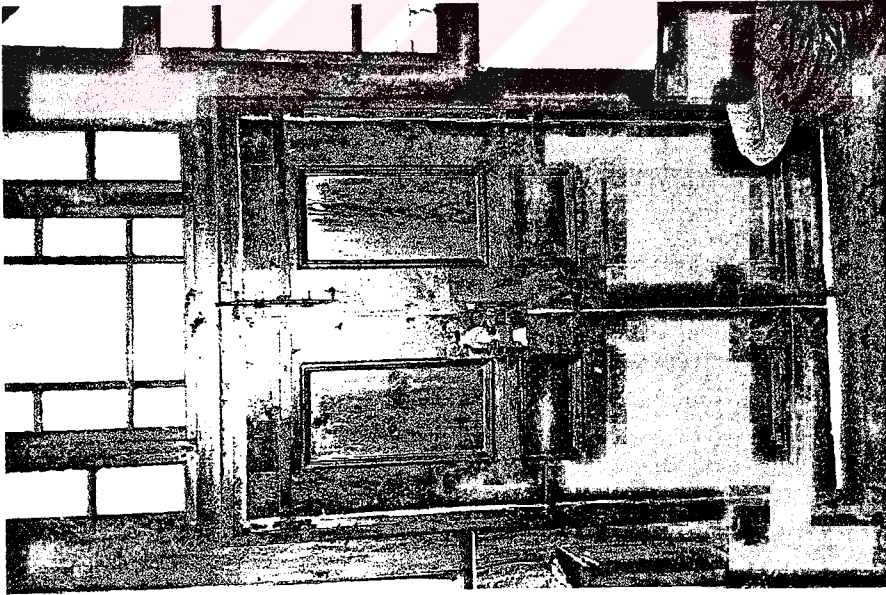
Resim Ek 19.3. Geleneksel Afyonkarahisar Fethi Cönk Evi

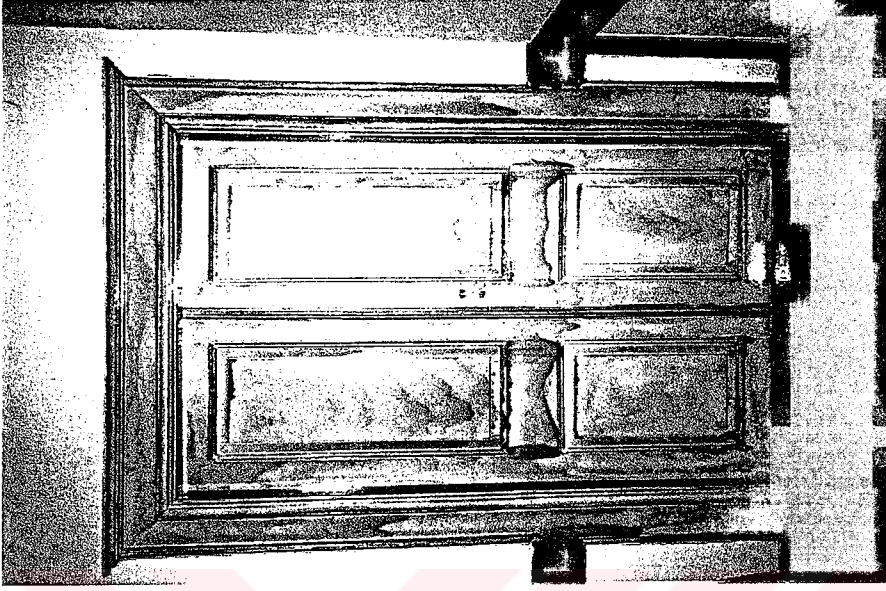
Metin Malkoç Evi

Dış Duvarla Aynı Düzlemdeki Giriş Kapısı

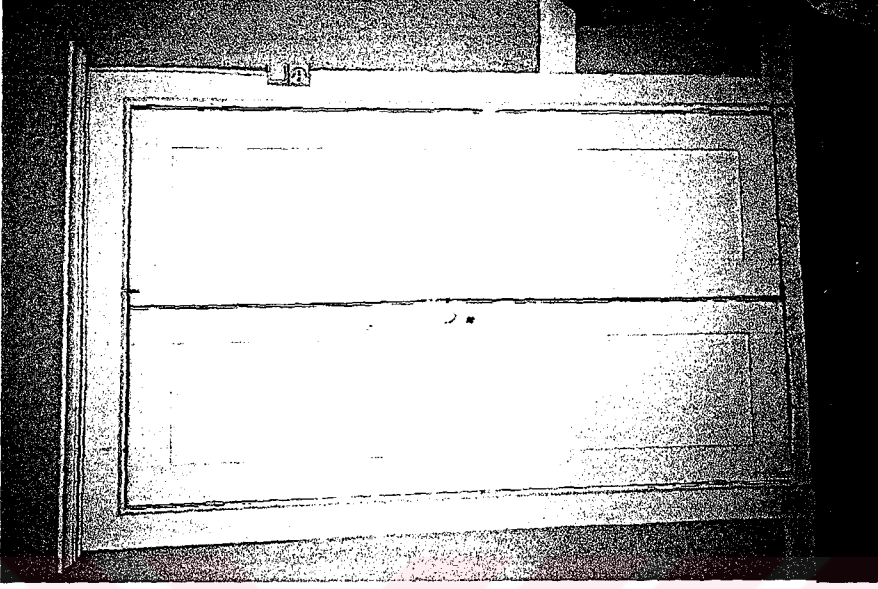
Giriş Kapısı Arka Cephesi

Oda Kapısı

Orijinal Bir Oda Kapısı Kolu

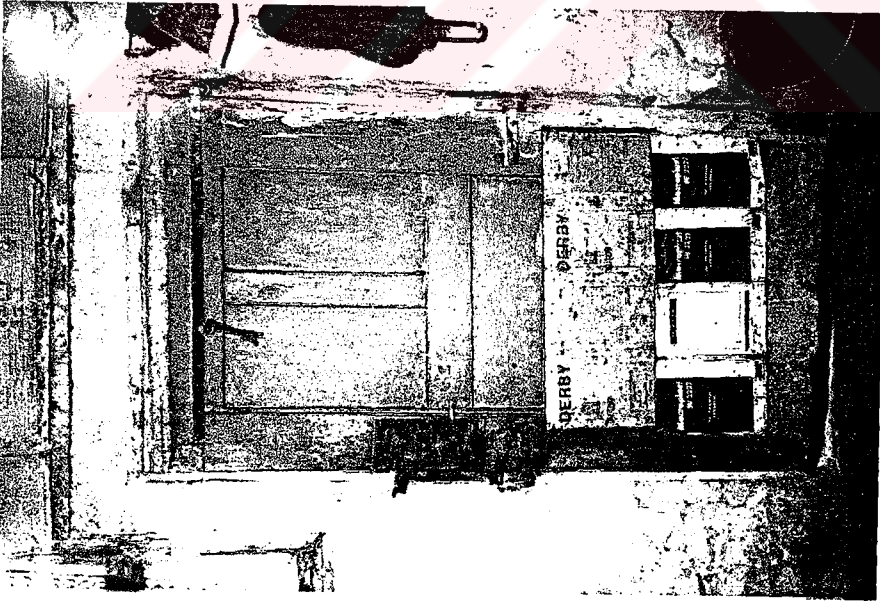
Oda Kapısı Arka Cephesi

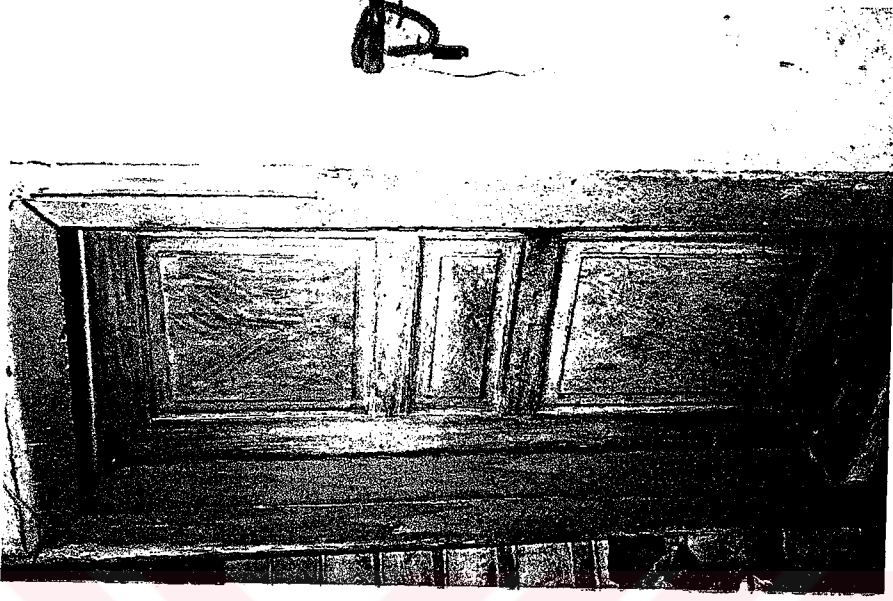
Muharrem Çangal Evi

Tek Kanatlı Giriş

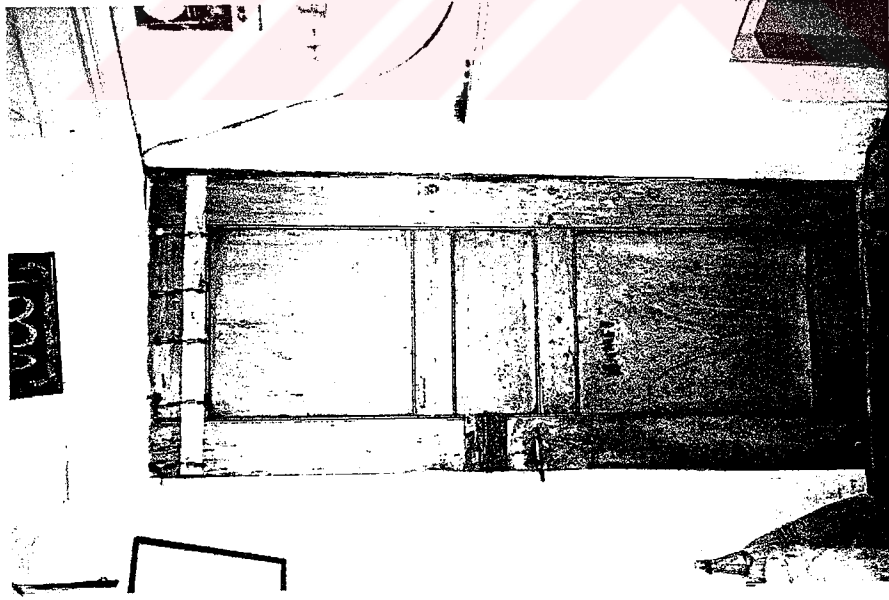

Giriş Kapısı Arka Cephesi

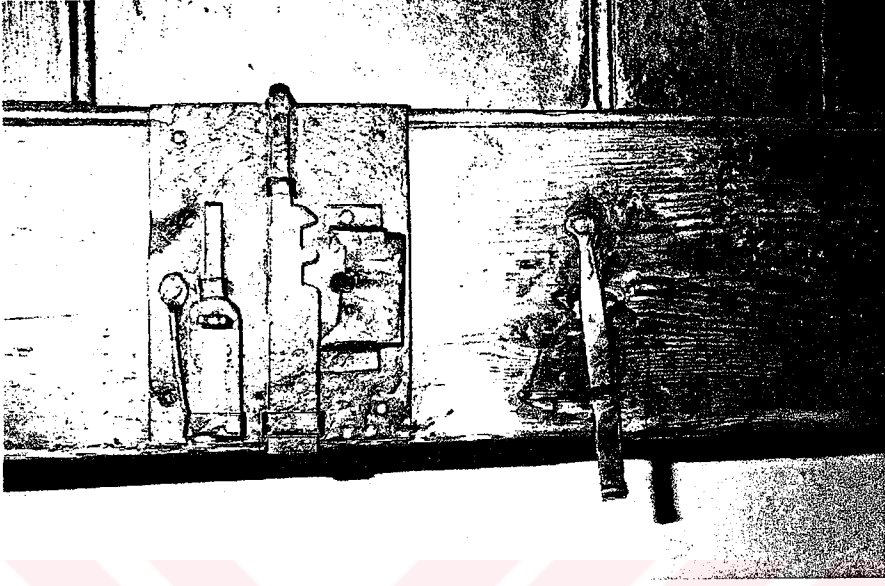

Oda Kapısı

Resim Ek 21.2. Geleneksel Afyonkarahisar Muharrem Çangal Evi

Oda Kapısı Arka Cephesi

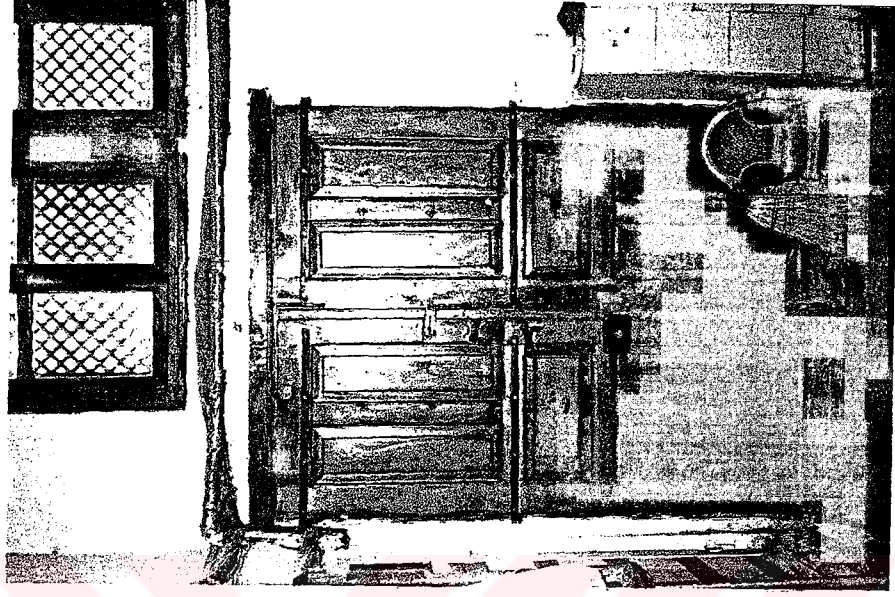
Oda Kapısı Kilidi

Resim Ek 21.3. Geleneksel Afyonkarahisar Muharrem Çangal Evi

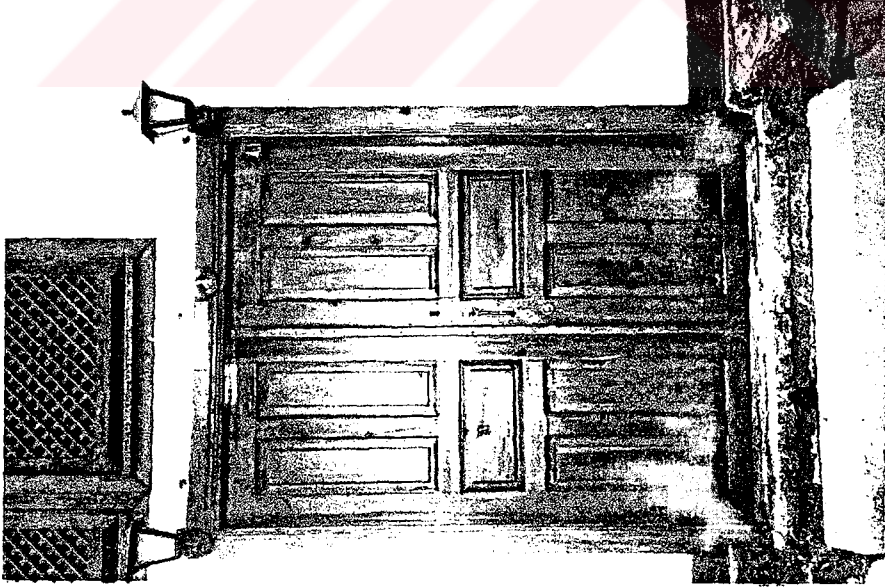

Kadı Baba Evi

Resim Ek 22.1. Geleneksel Afyonkarahisar Kadı Baba Evi

Tek Kanatlı Giriş

Kadı Baba Evi

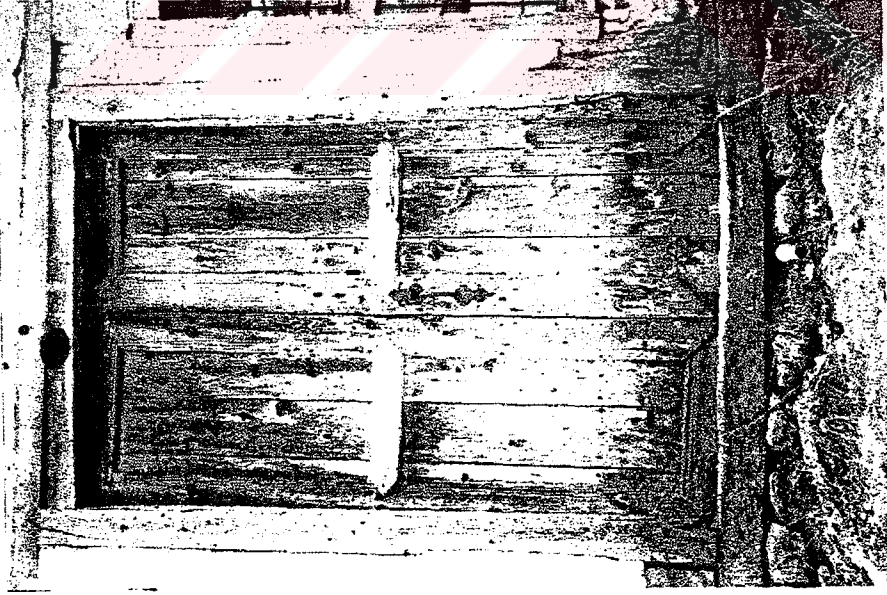

Tek Kanatlı Giriş

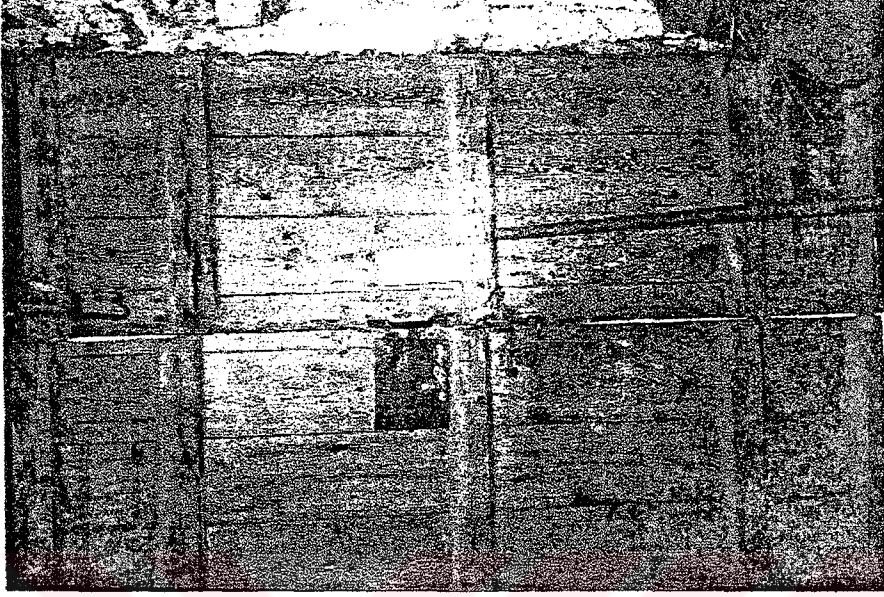

Kadı Baba Evi

Resim Ek 22.3. Geleneksel Afyonkarahisar Kadı Baba Evi

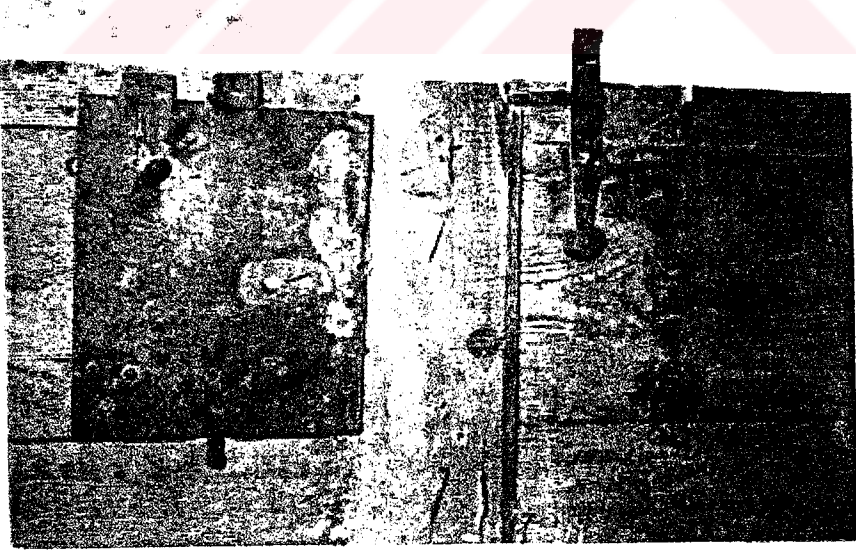

Giriş Kapısı

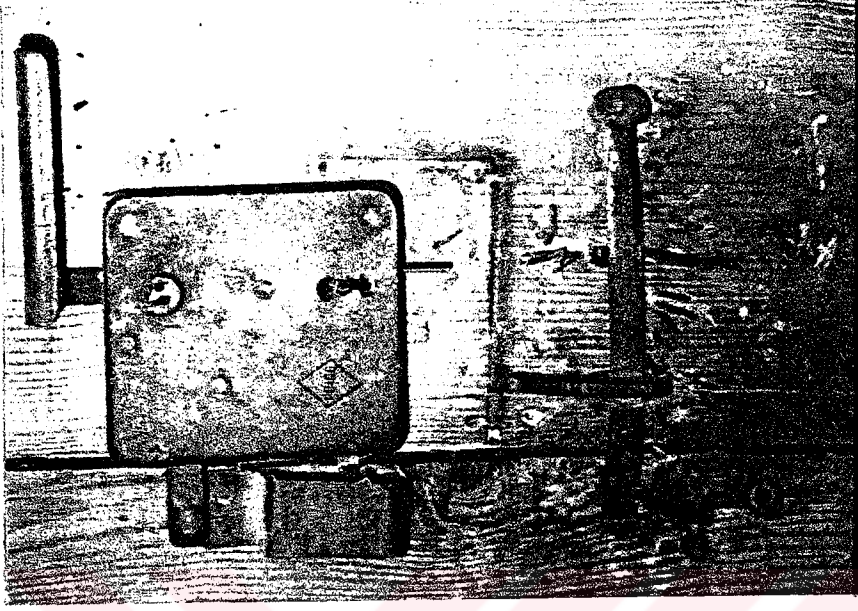

Giriş Kapısı Arka Cephesi

Resim Ek 23.1. Geleneksel Sincanlı Gezler Köyü Şeyh Celaleddin Evi

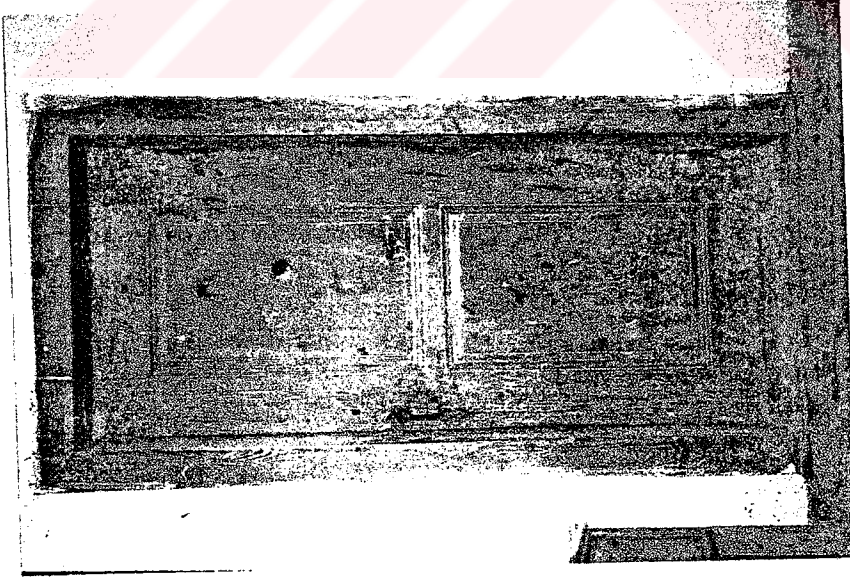

Giriş Kapısı KİLİDİ

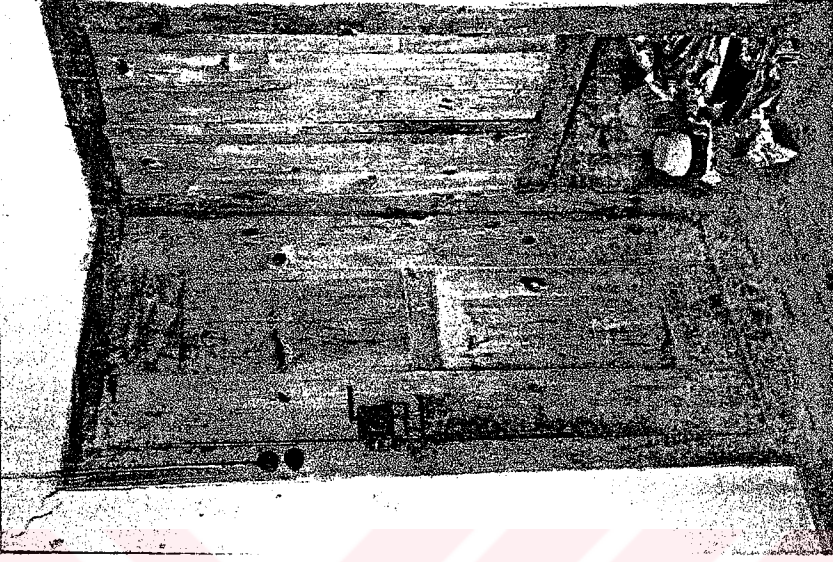

Oda Kapısı KİLİDİ

Resim Ek 23.2. Geleneksel Sincanlı Gezler Köyü Şeyh Celaleddin Evi

Oda Kapısı

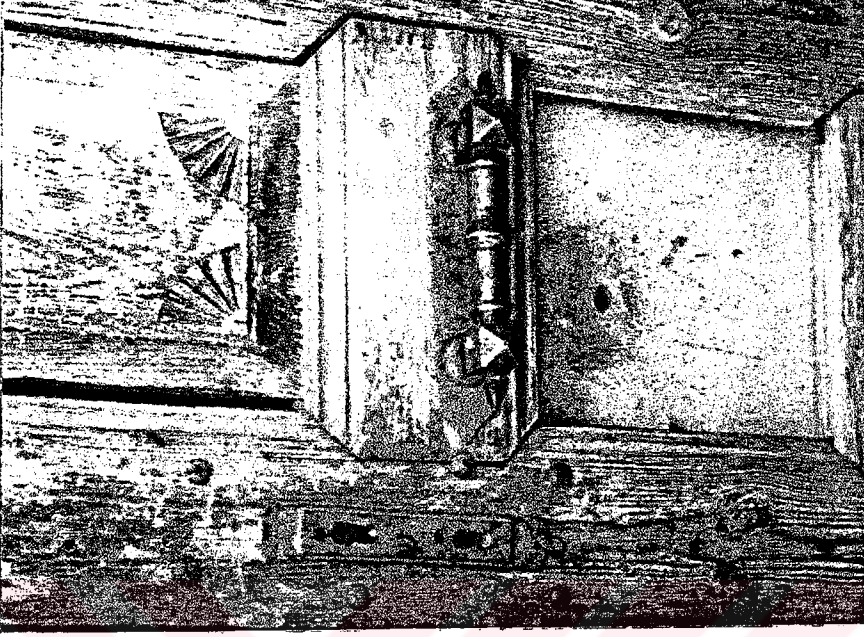

Oda Kapısı Arka Cephesi

Resim Ek 23.3. Geleneksel Sincanlı Gezler Köyü Şeyh Celaleddin Evi

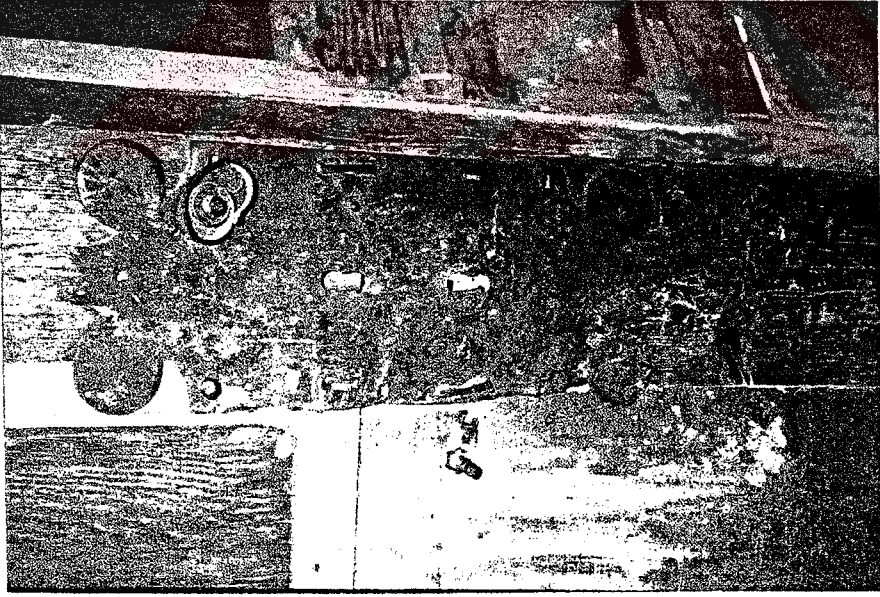

Giriş Kapısı

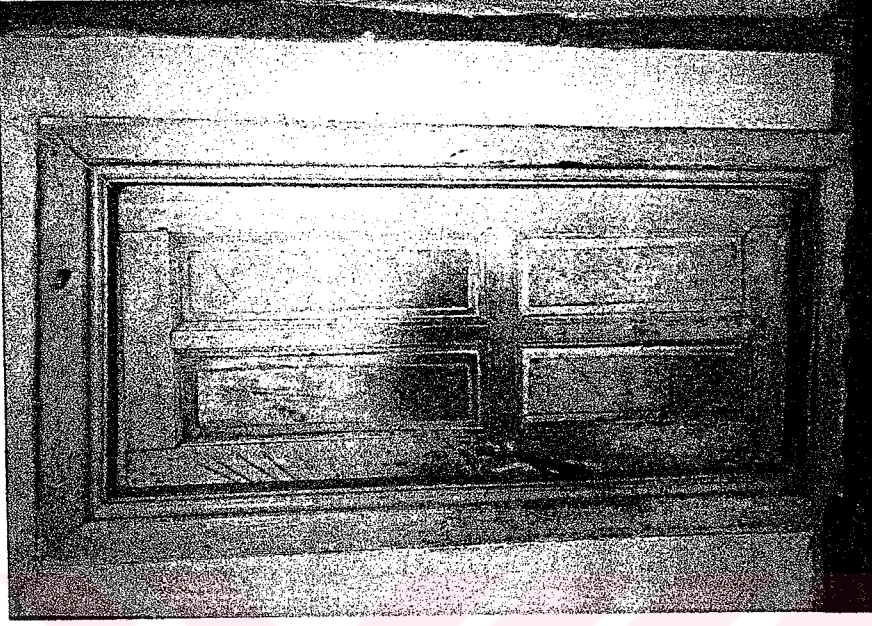

Giriş Kapısı Ön Cephe Detayı

Resim Ek 24.1. Geleneksel Sincanlı Gezler Köyü Katip Hasan Özkan Evi

Giriş Kapısı KİLİDİ

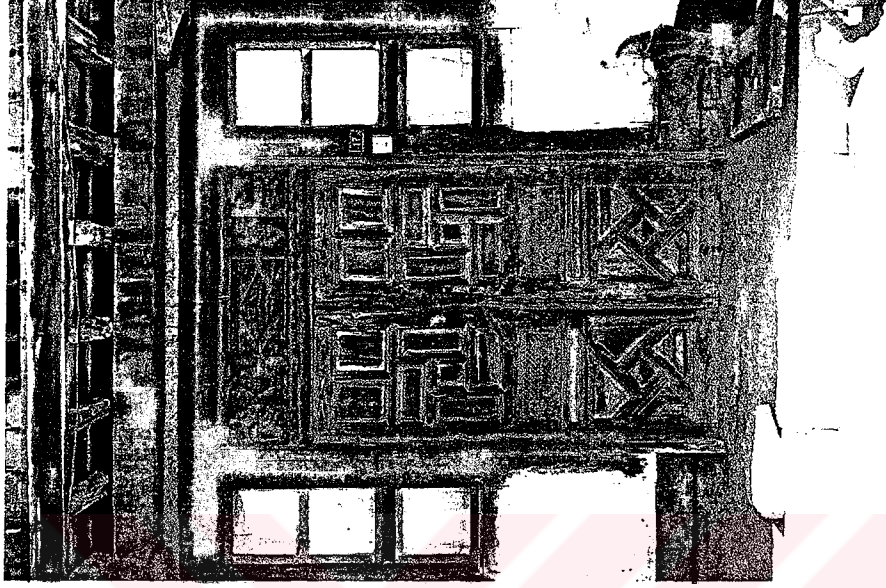
Oda Kapısı

Resim Ek 24.2. Geleneksel Sincanlı Gezler Köyü Katip Hasan Özkan Evi

Gökmenoğlu İbrahim Evi

Resim Ek 25.1. Geleneksel Şuhut İlçesi Gökmenoğlu İbrahim Evi

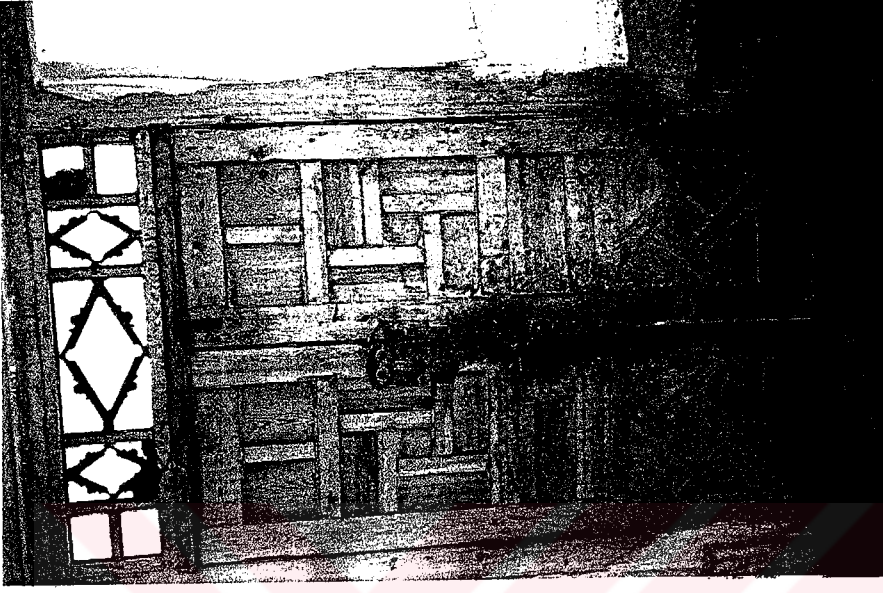

Giriş Kapısı

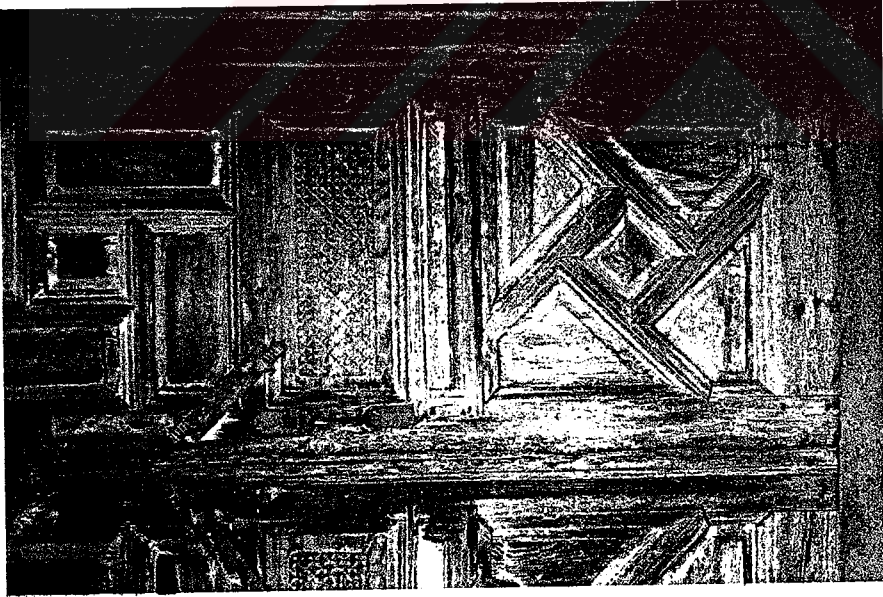

Giriş Kapısı

Resim Ek 25.2. Geleneksel Şuhut İlçesi Gökmenoğlu İbrahim Evi

Giriş Kapısı Arka Cephesi

Giriş Kapısı Ön Cephe Detayı

Resim Ek 25.3. Geleneksel Şuhut İlçesi Gökmenoglu İbrahim Evi

Oda Kapısı Arka Cephesi

Oda Kapısı

Resim Ek 25.4. Geleneksel Şuhut İlçesi Gökmenoglu İbrahim Evi

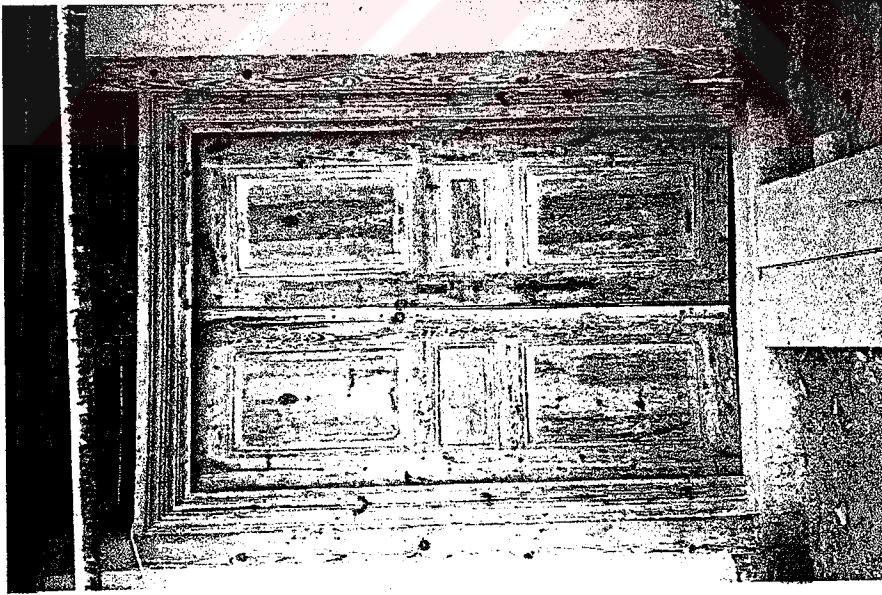

Atatürk Evi

Resim Ek 26.1. Geleneksel Şuhut İlçesi Atatürk Evi

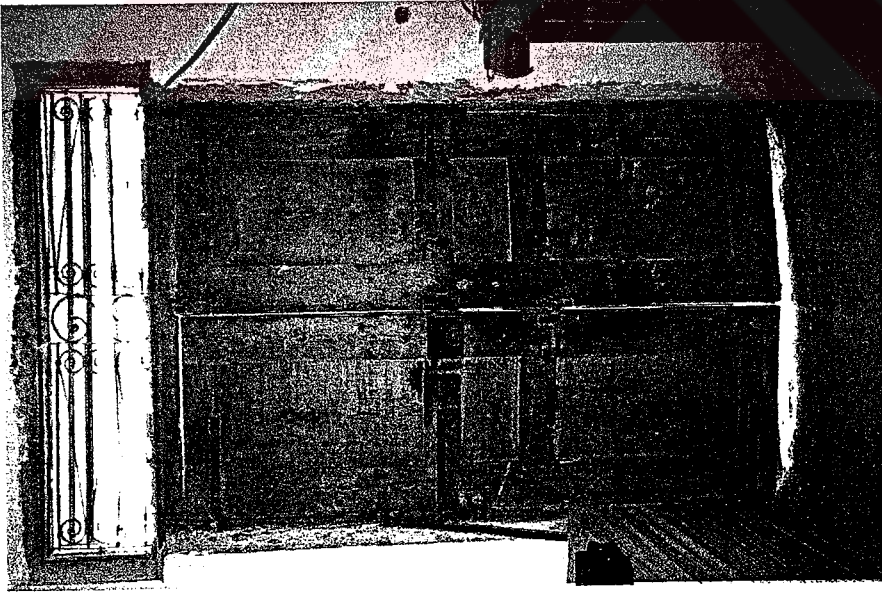
Giriş Kapısı Detayı

Giriş Kapısı

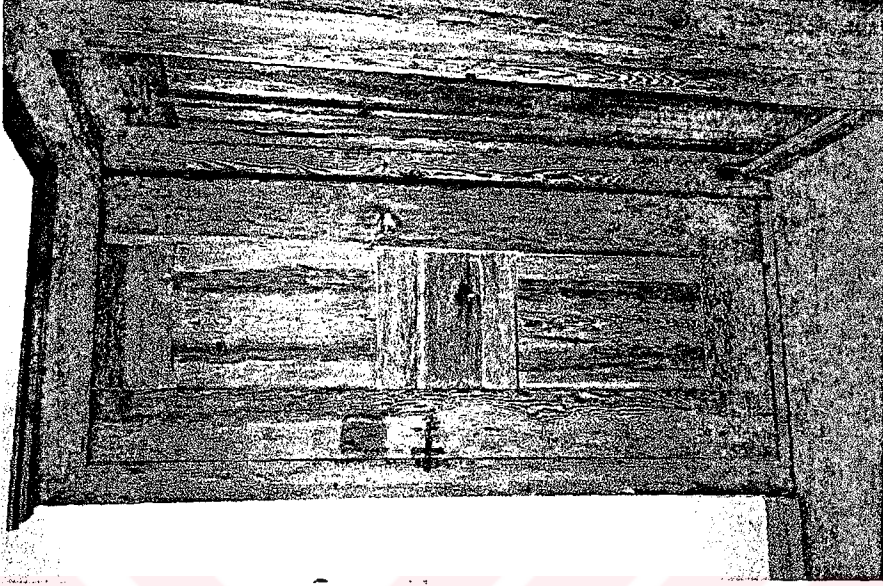
Oda Kapısı Açık Halde

Giriş Kapısı Arak Cephe

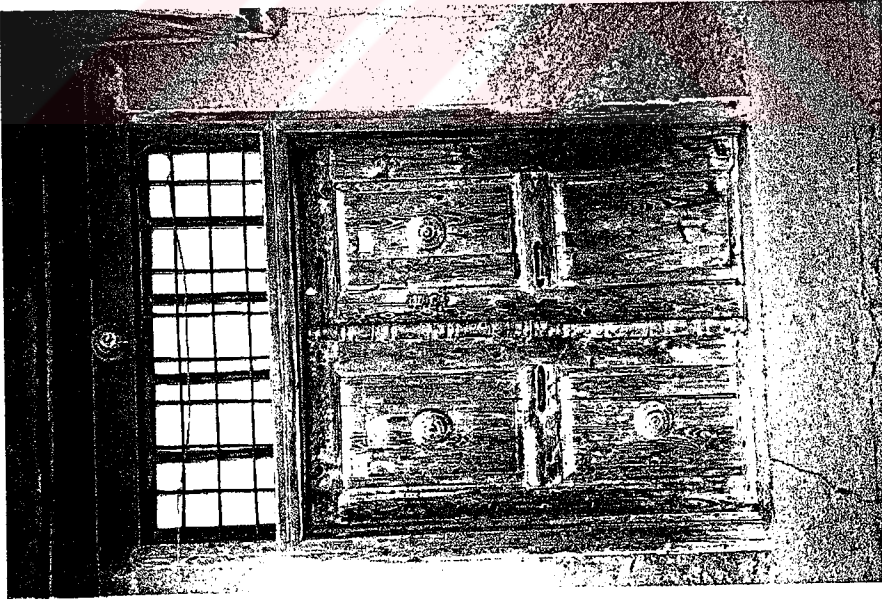
Oda Kapısı

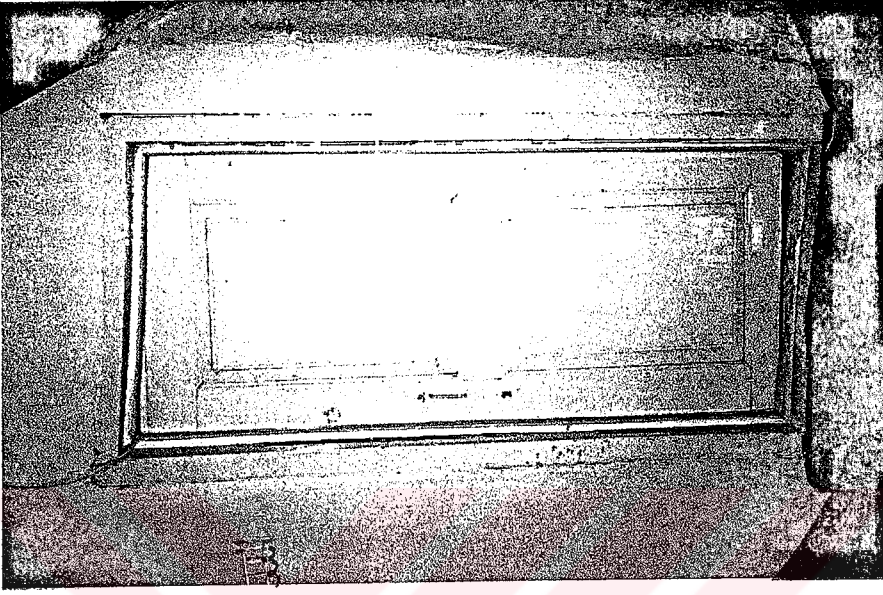
Oda Kapısı Arka Cephe

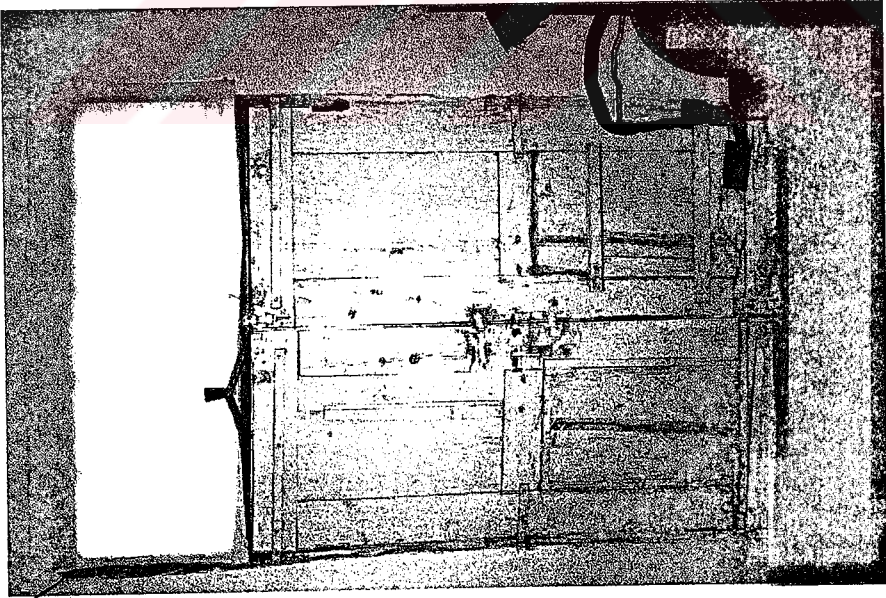
Giriş Kapısı Detayı

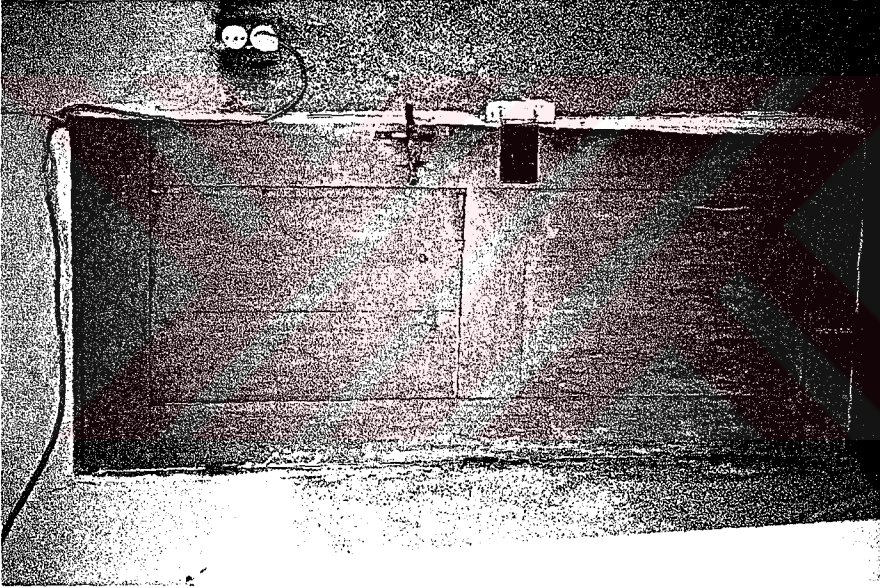
Giriş Kapısı

Oda Kapısı

Giriş Kapısı Arka Cephe

Oda Kapısı Arka Cephe

Resim Ek 27.3. Geleneksel Şuhut İlçesi Nuri Şeker Evi

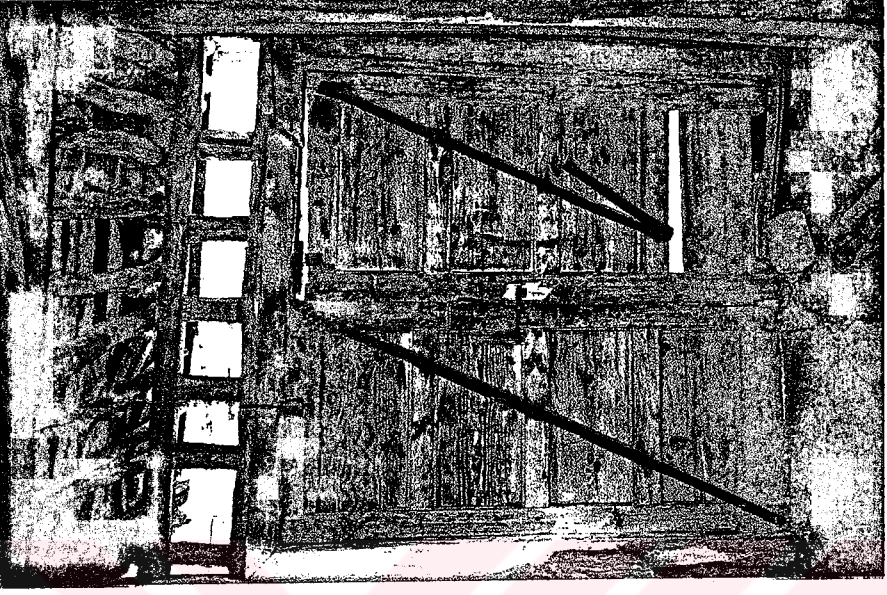

Fevzi Yaşar Evi

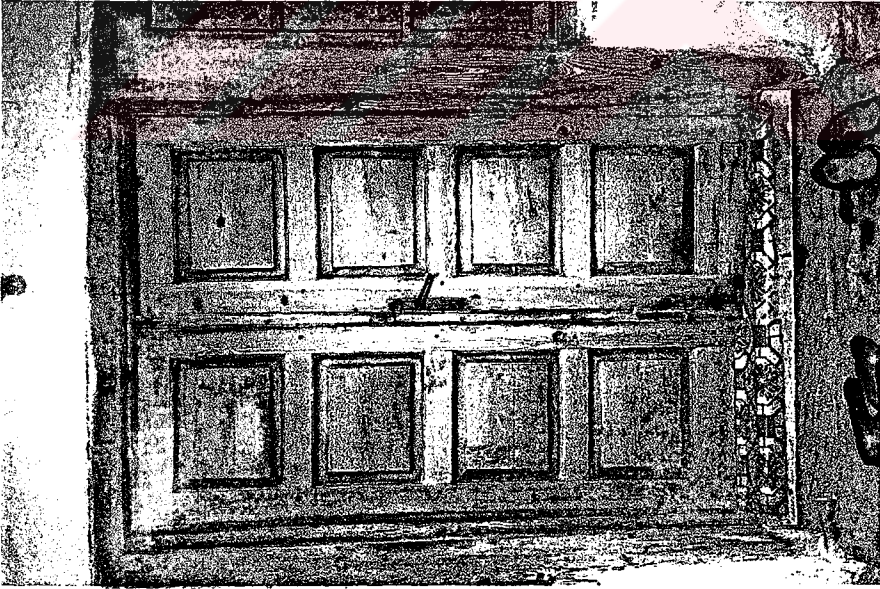
Resim Ek 28.1. Geleneksel Bolvadin İlçesi Fevzi Yaşar Evi

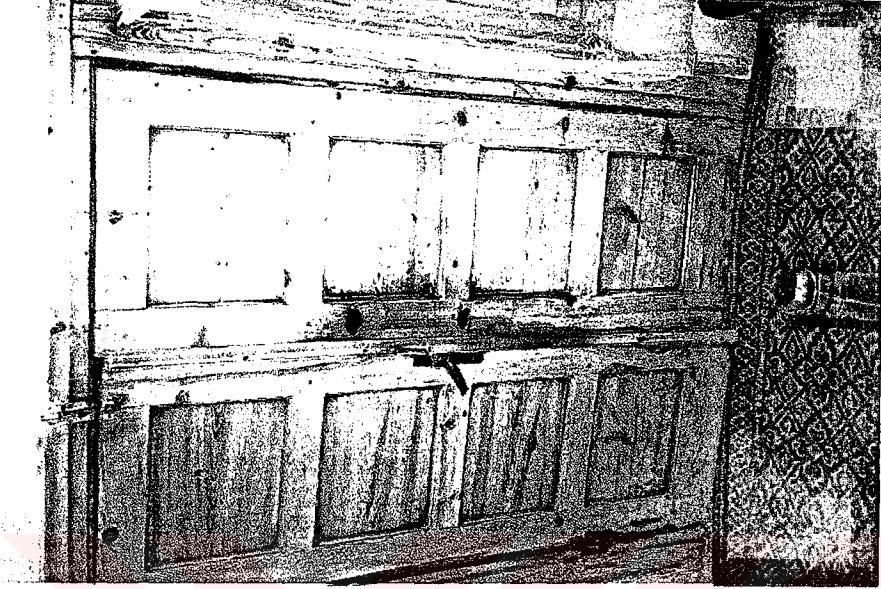
Avlu Kapısı

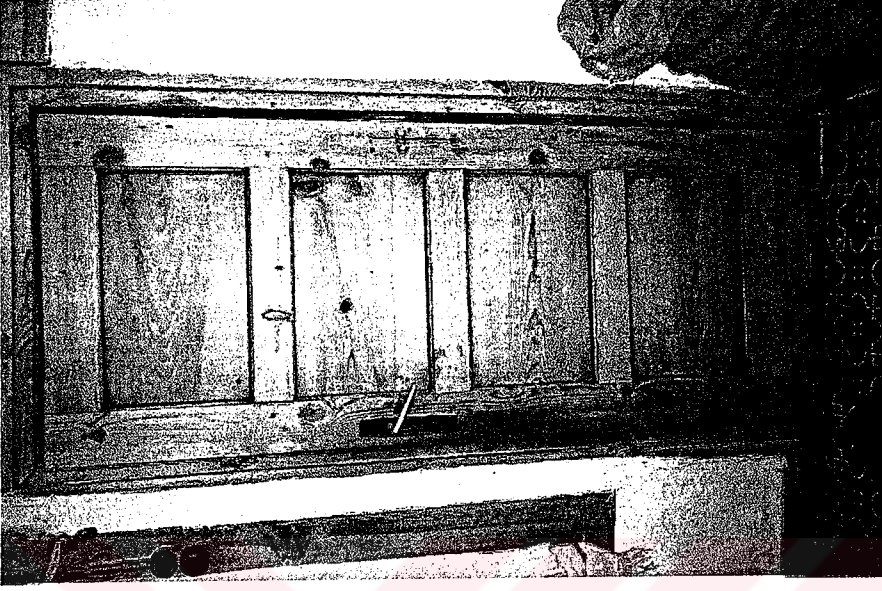
Avlu Kapısı Arka Cephe

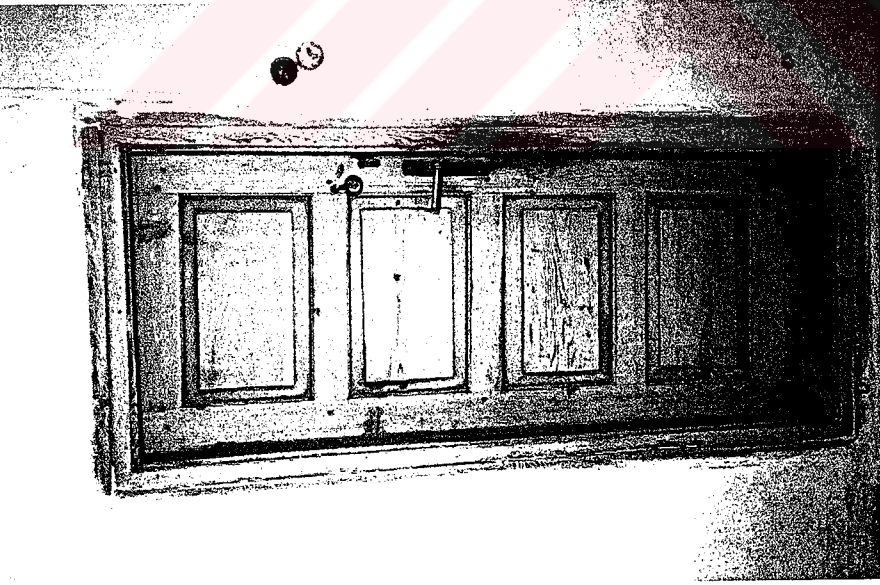
Giriş Kapısı

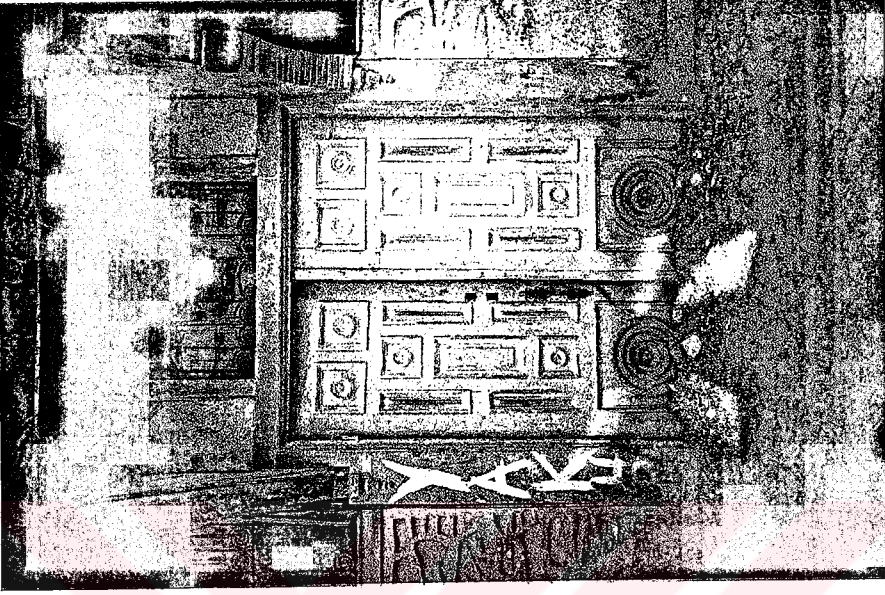
Giriş Kapısı Arka Cephe

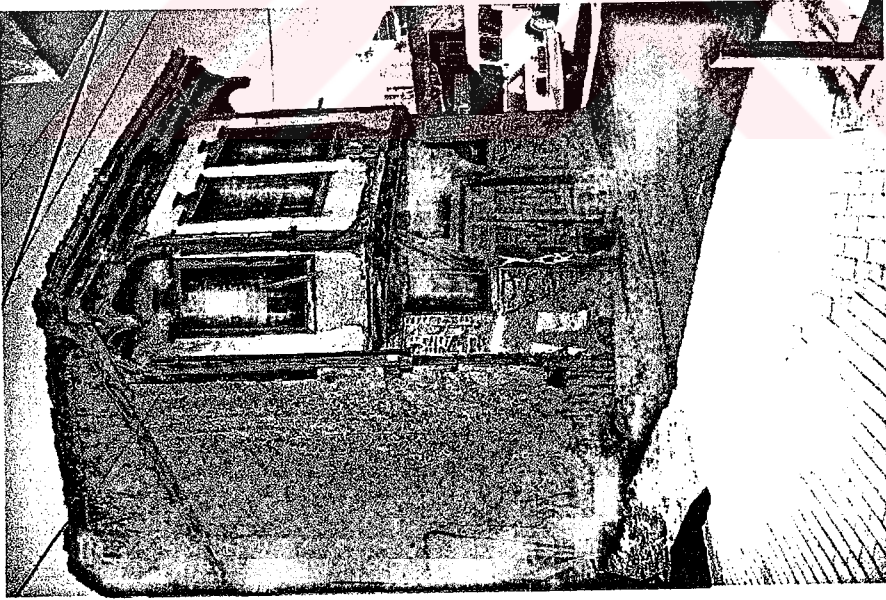
Oda Kapısı Arka Cephe

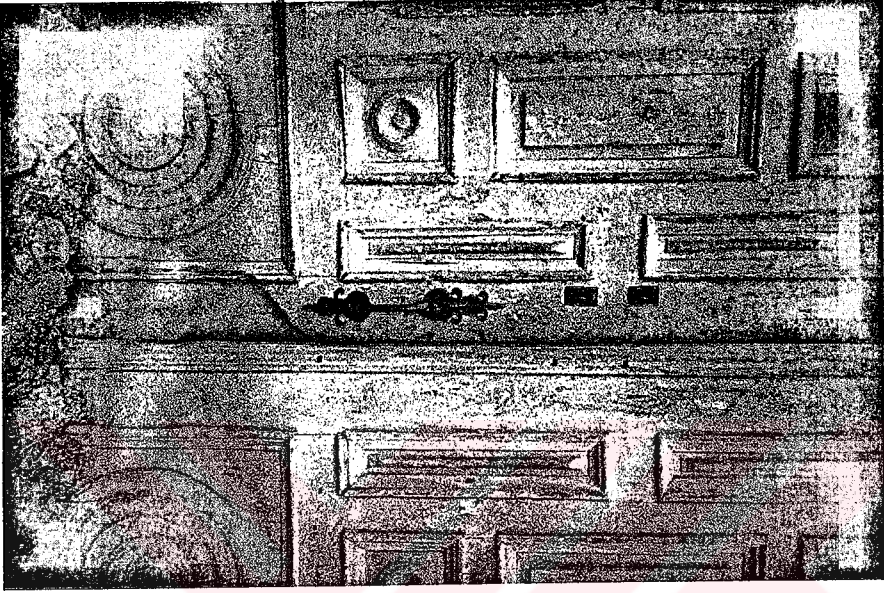
Oda Kapısı

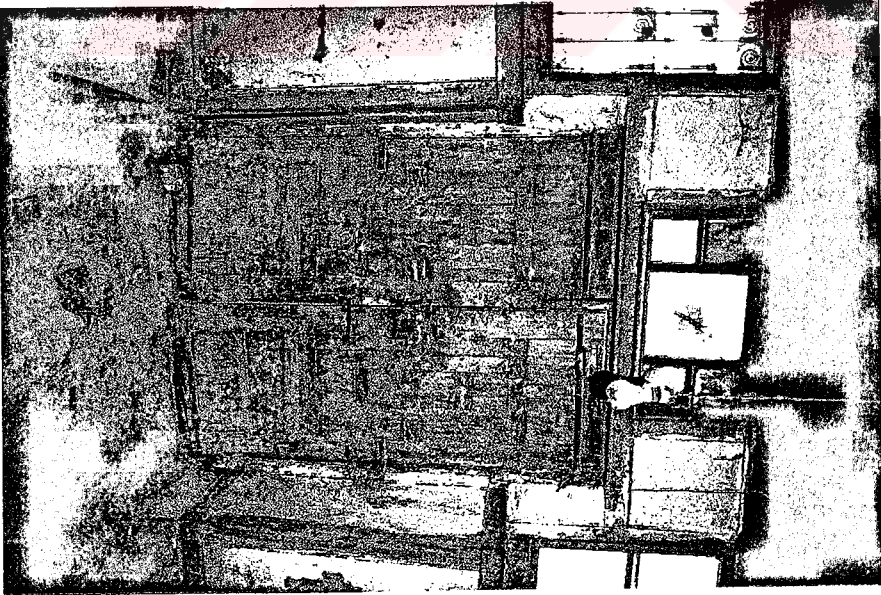
Giriş Kapısı

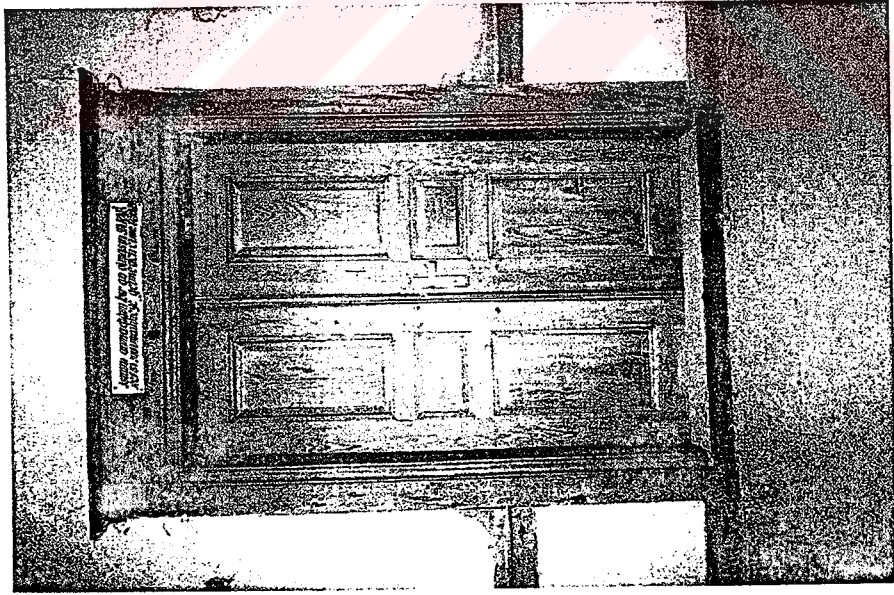
Gümüşağalar Evi

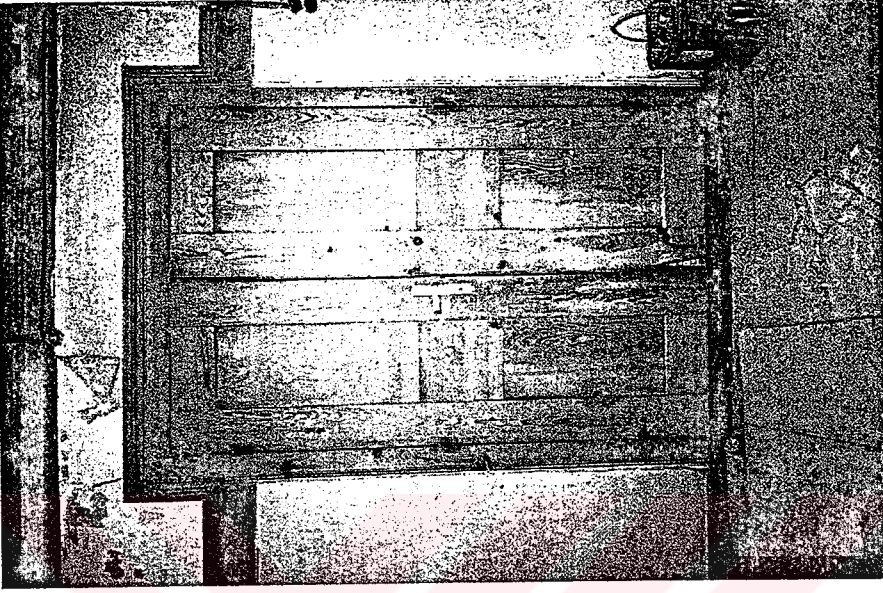
Giriş Kapısı Detayı

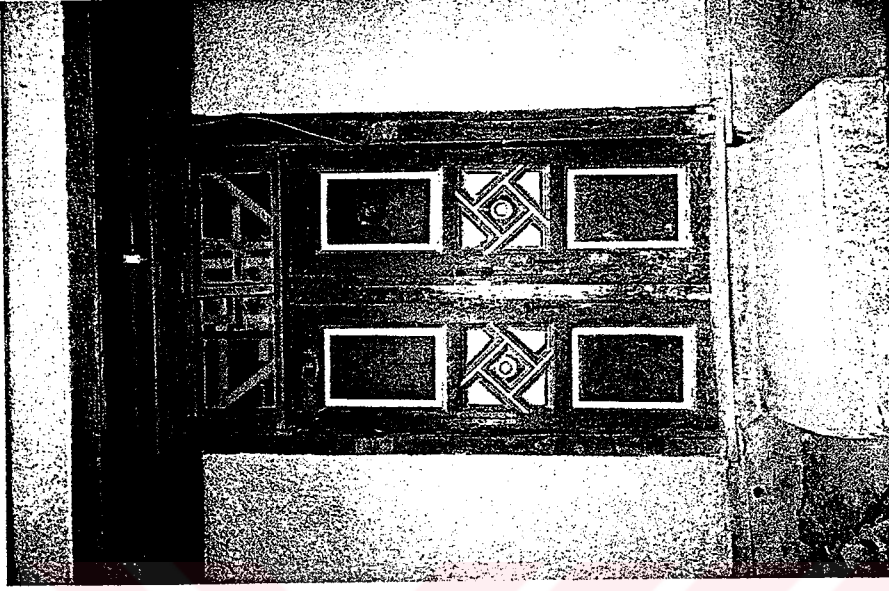
Giriş Kapısı Arka Cephe

Oda Kapısı

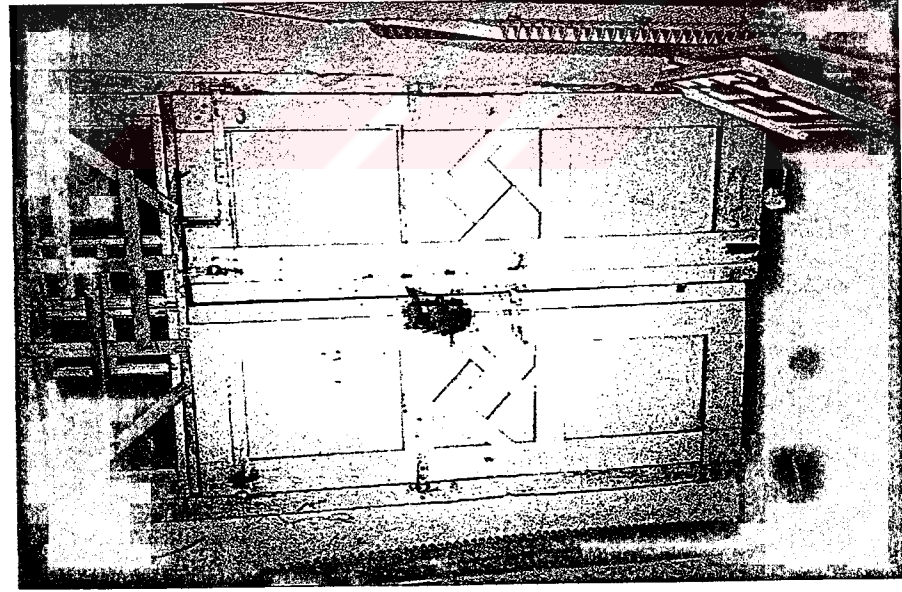
Oda Kapısı Arka Cephe

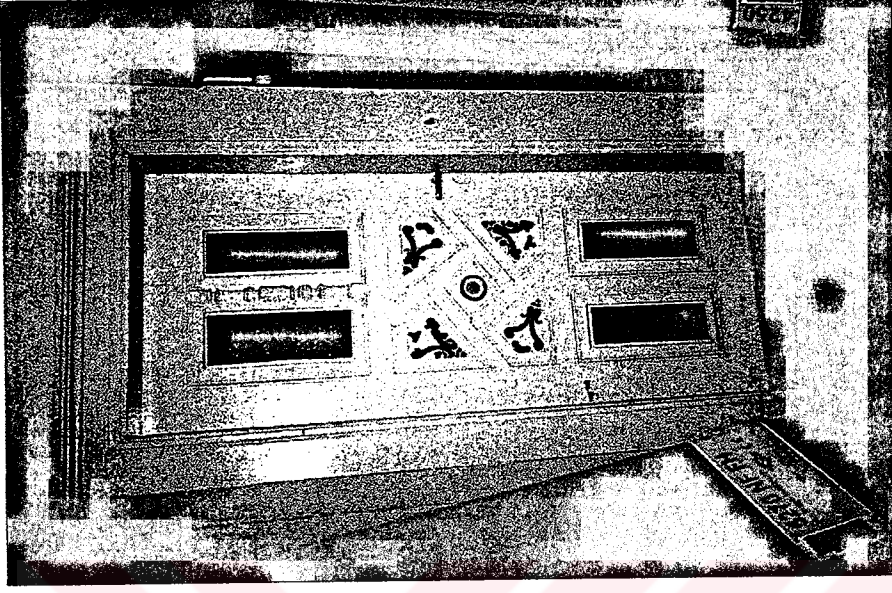
Giriş Kapısı

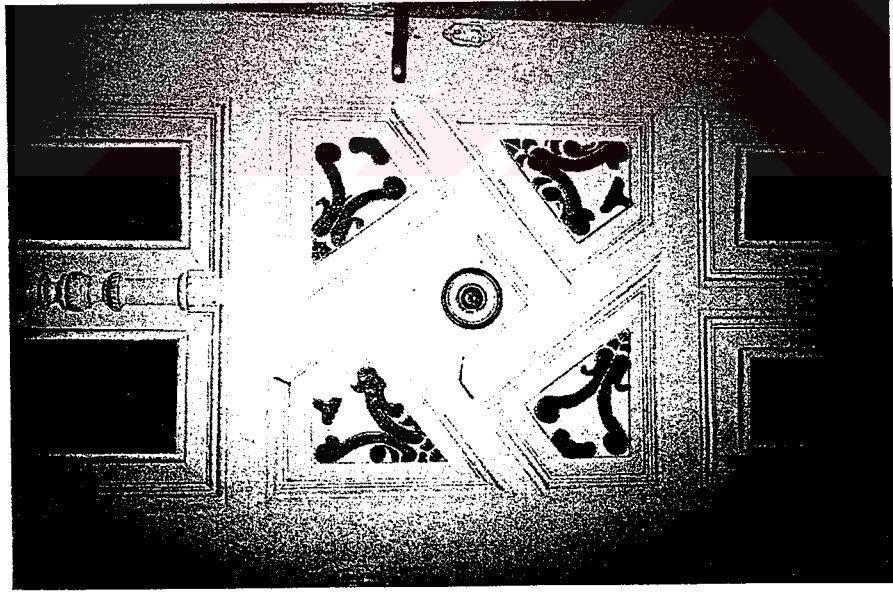
Akşahin Konağı

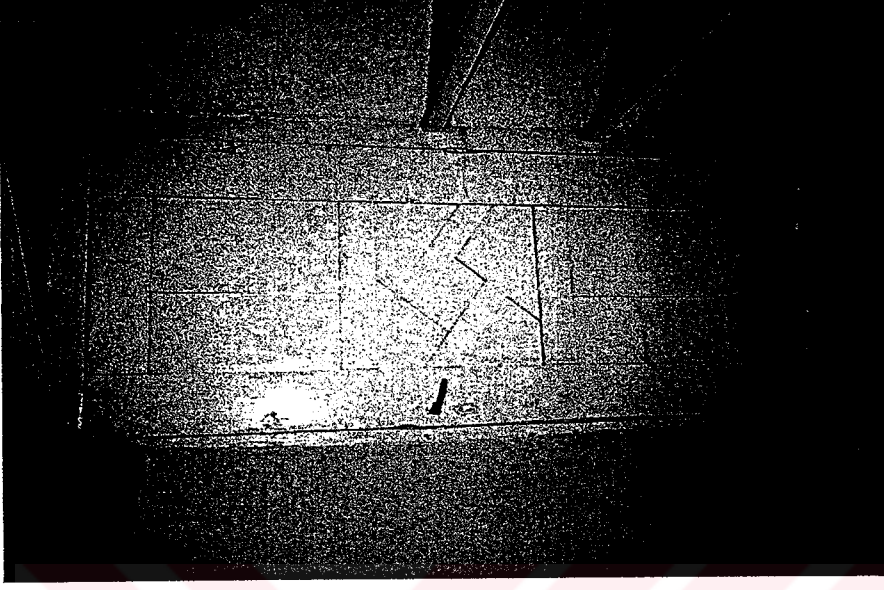
Giriş Kapısı Arka Cephe

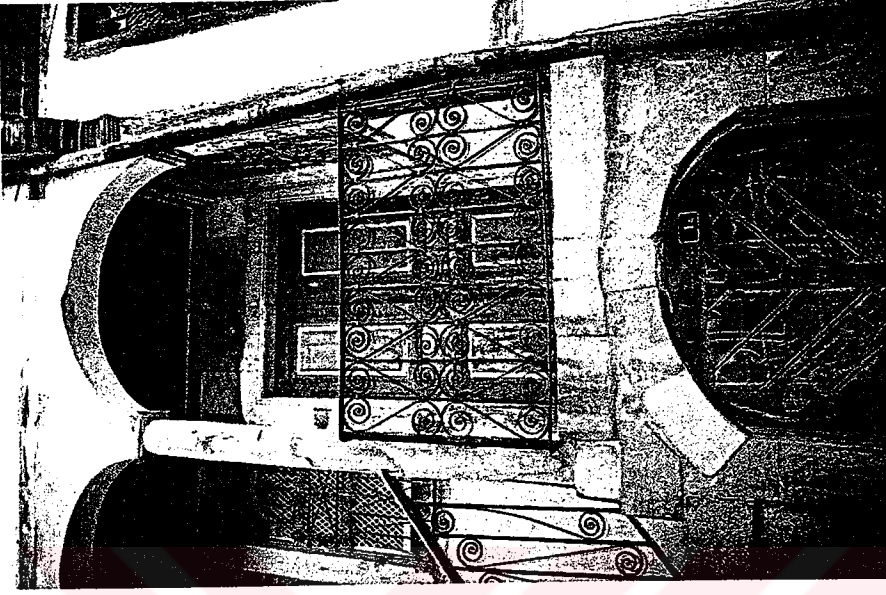
Oda Kapısı

Oda Kapısı Süsleme Detayı

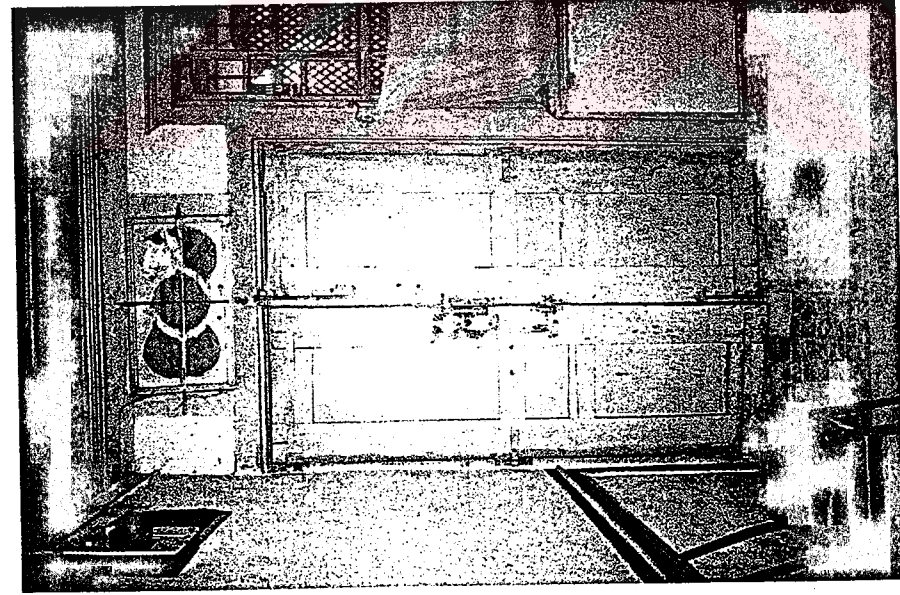
Oda Kapısı Arka Cephe

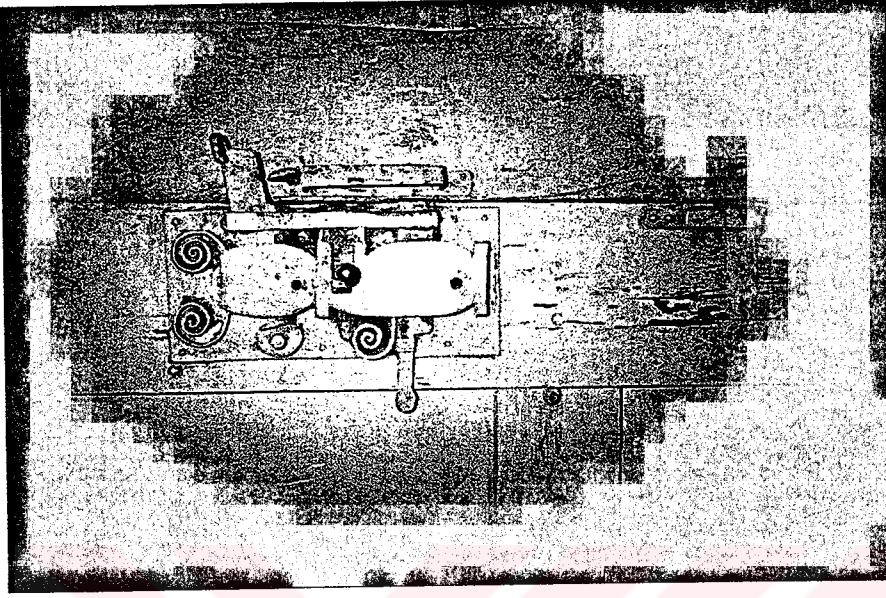
Giriş Kapısı

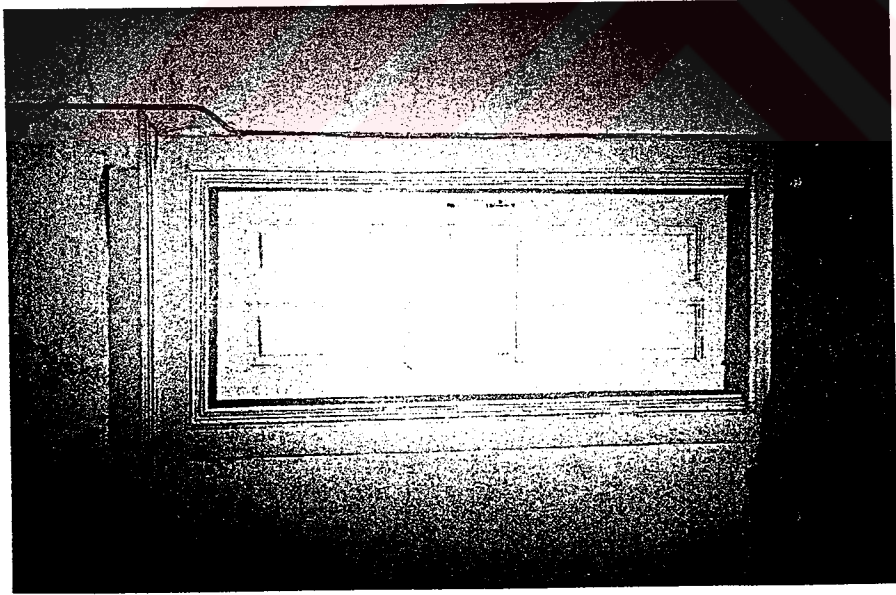
Kılıçoğlu Konağı

Giriş Kapısı Arka Cephesi

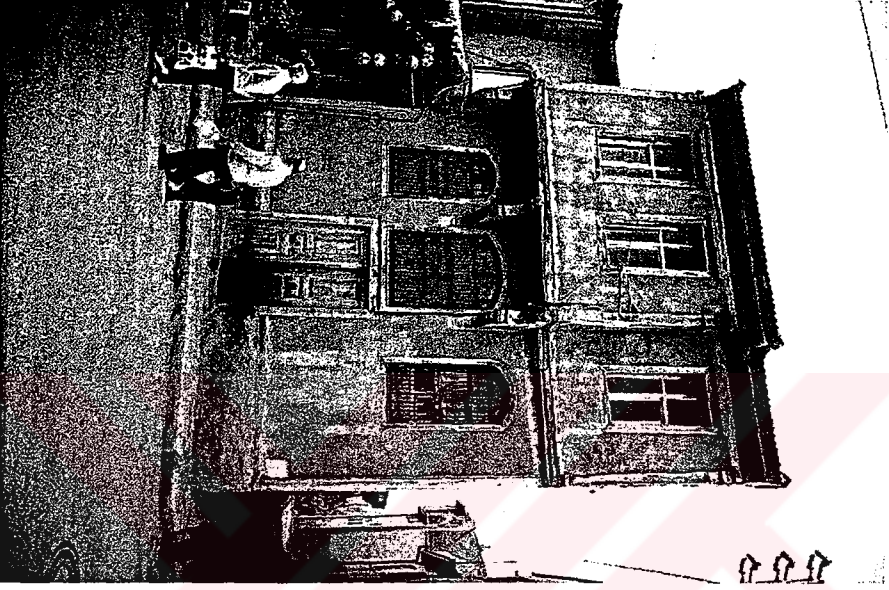
Giriş Kapısı Kilit Detayı

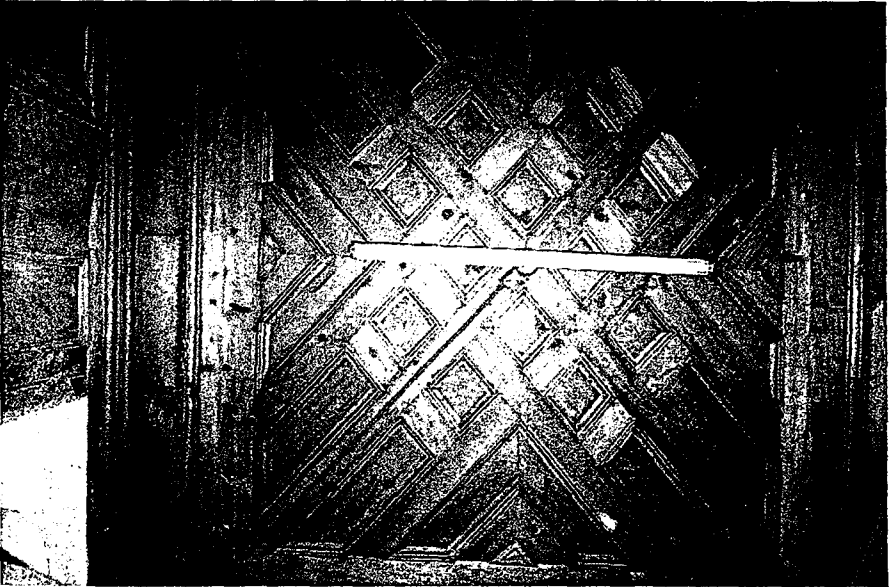
Oda Kapısı

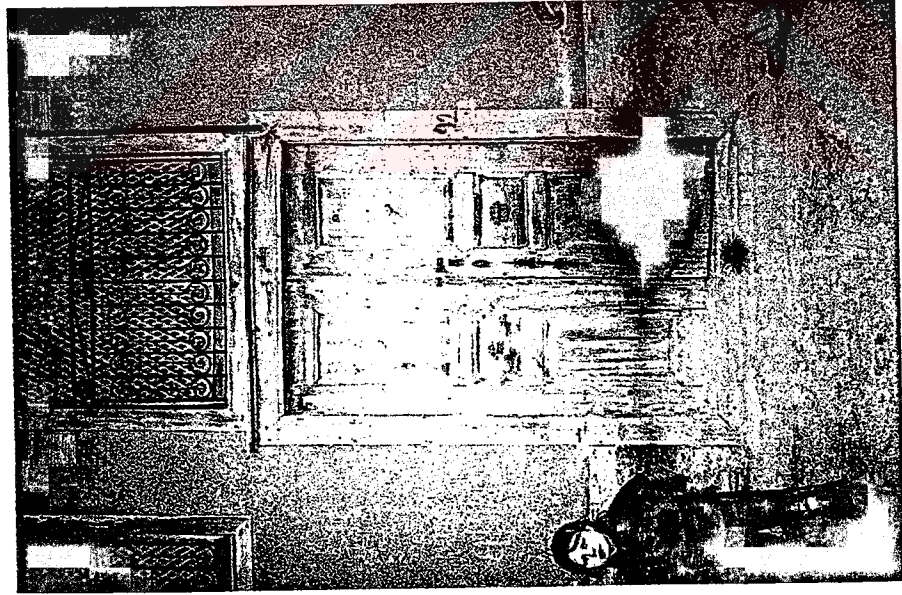
Oda Kapısı Arka Cephesi

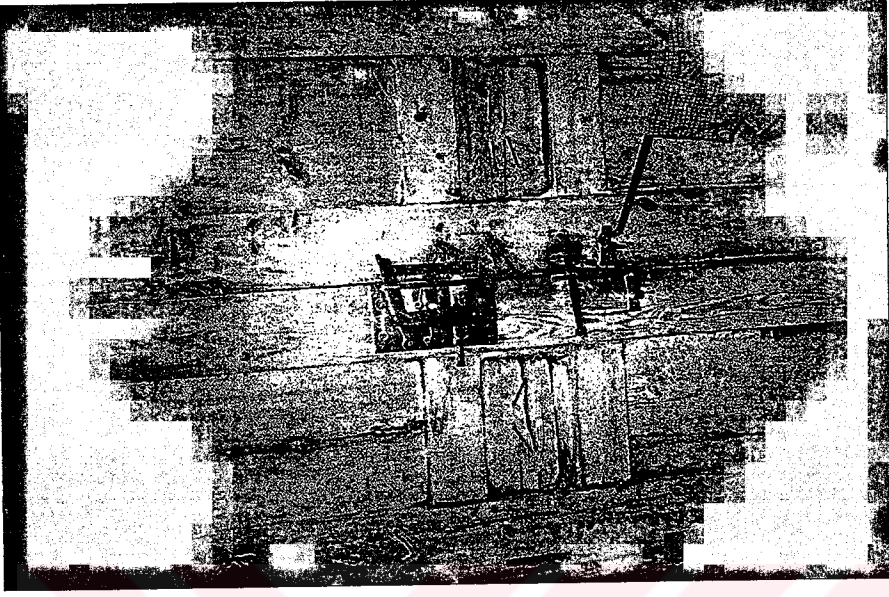
Sileyman Kocasılan Evi

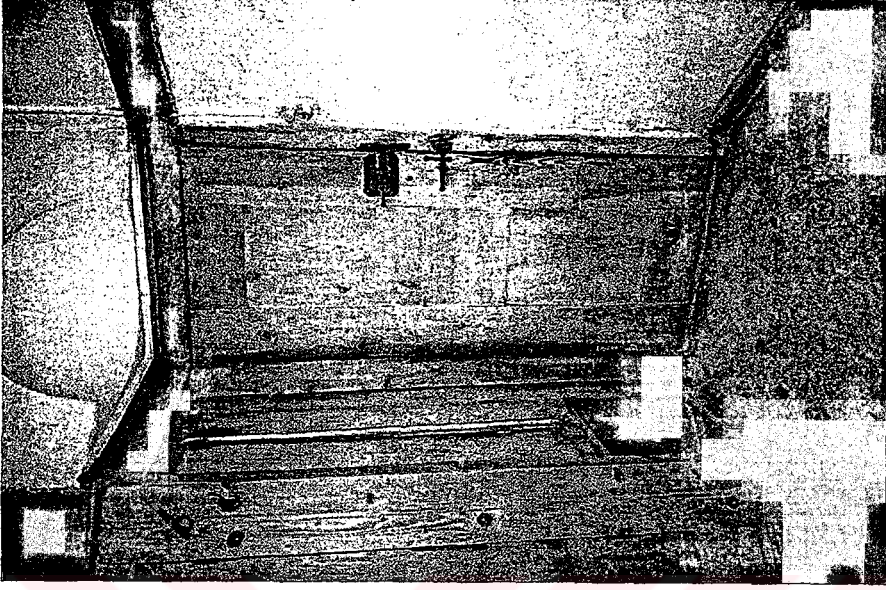
Baş Oda Tavanı

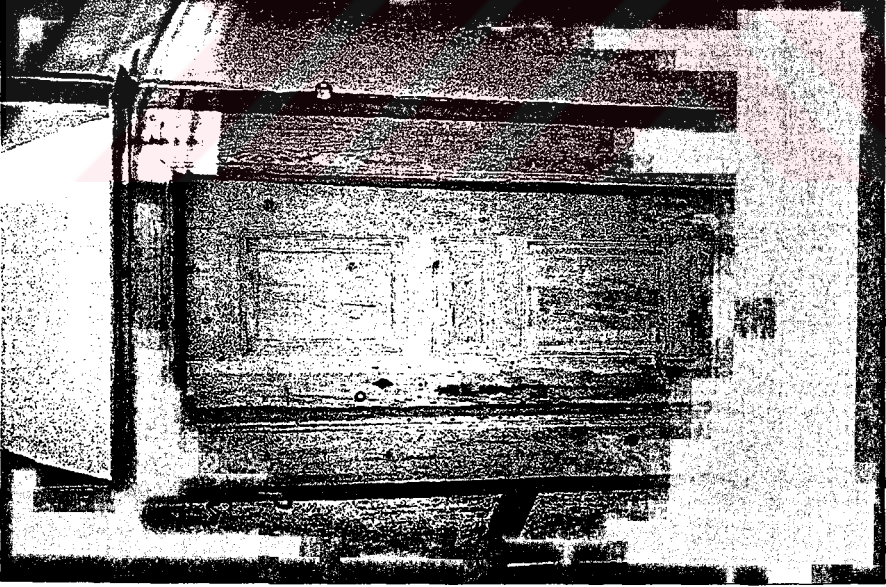
Giriş Kapısı

Giriş Kapısı Arka Cephe

Oda Kapısı Arka Cephe

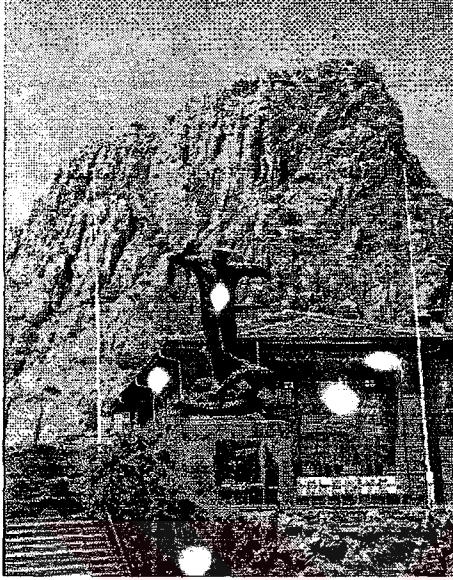
Oda Kapısı

Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu bölümünde yer alan Afyon İli, coğrafi konum itibarıyla Marmara ve İç Anadolu bölgelerini Ege ve Akdeniz bölgelerine bağlayan bir geçit, bir eşik durumunda olması nedeniyle tarih boyunca doğu ile batı, kuzey ile güney arasında bir köprü, bir intikal bölgesi olmuştur. M.Ö. Üçbinden başlayarak bilinen beşbin yıllık bir tarihe sahip olan ve sırasıyla Hititler, Frigler, Lidyalılar, Persler, Hellenler, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlılar'ın hüküm sürdükleri Afyon İli, ülkemizin üç coğrafi bölgesinde yer alması ve

geçit olma özelliği nedeniyle " **Anadolu'nun Kilidi** " haline gelmiş. Anadolu'nun üstünlüğünü ele geçirmek ya da korumak için yapılan büyük savaşlardan olan İpsos (M.Ö.301), Miryakefalon (1176) ve Büyük Taarruz (1922) savaşları Afyon topraklarında cereyan etmiştir. Geçiş ve kavşak bölgesi olması nedeniyle Hititler Arzava seferine giderken Afyon'dan geçmişler; Frigler sonunda gelip Afyon'a yerleşmişlerdir. Persler Apameia'yı (Dinar) merkez edinmiş. Roma ticaret yolları Afyon'da düğümlenmiştir. Bizanslılar Amorium'u (Emirdağ) askeri üs yapmış, Araplar ve Türkler Anadolu'nun kilidinin Afyon'un alınmasıyla açılacağını düşünerek Afyon'a saldırmış, Haçlı Seferleri buradan geçirilmek istenmiştir. Selçuklular Afyon'u üs olarak kullanmış, Osmanlılar, Anadolu'nun Osmanlılaşması için Karamanoğulları üzerine buradan sefer düzenlemiş, Anadolu'da egemen olmak isteyen Yunanlılar da yine stratejik öncelik verdikleri Afyon'da üstlenmişlerdir. Son olarak Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Paşa komutasındaki Türkiye Büyük Millet Meclisi Ordularının en büyük zaferine ev sahipliği yapmıştır.

Böylesine tarihi ve stratejik bir öneme sahip olan Afyon İlının günümüzde mermeri, Termal kaynakları, kaymağı, sucuğu ve haşhaşı ile de haklı bir ünü bulunmaktadır. Bütün bunlara ek olarak eşsiz doğal ve kültürel varlıkları da önemli bir turizm potansiyelini oluşturmaktadır. Afyon Valiliği tarafından Afyon'a altı tüm değerlerin doğru bir tanıtımını yapmak amacıyla hazırlanan "**Anadolu'nun Kilidi AFYON**" adlı kitap yaklaşık bir yıl süren bir çalışma ile tamamlanmıştır. Bir açık hava müzesi niteliğindeki Afyon İlını mümkün olduğunca bütün özellikleri ile ortaya konulmaya çalışıldığı bu eser, ili yakından tanımak isteyenlere sunulmuş bir bilgi demetidir.

Afyon'un Tarihçesi

Günümüzde Afyon olarak söylenen sözcük ilk kez XVII. Yüzyılda karsımıza çıkmakta olup, ilimizde yetistirilen Hashas bitkisinden elde edilen zehirli maddeden dolayı söylenmektedir. M.Ö. 2.yüzyılda Synnanda (Suhut) Kent sikkesi üzerinde ilk kez görülen hashas kozasından dolayı ilimizde yaklaşık 2200 yıldır hashas ekildiğini ve o günden beri de latince özsu anlamına gelen Opium sözcüğü zaman içinde Opion ve Afion olarak söylene gelmiştir. İlimizin bu günkü siyasi sınırları içinde bu güne dek yapıla gelmiş araştırmalar sonucunda M.Ö. 3000 yıllarına kadar siyasi tarih olduğu belirlenmiştir. O günde bu güne geçen 5000 yıllık zaman içerisinde bu günkü i

merkezimiz kalenin stratejik önemi nedeniyle her zaman üs edilmiş olup , Roma döneminden itibaren kale çevresinde kentleşme, bu kentleşme sonucunda ile de beylikler döneminden itibaren merkezleşme başlamıştır. Osmanlı döneminde Kaymakamlık ve Sancak, Cumhuriyet ile birlikte il merkezi olarak

bu günkü siyasi sınırları içerisine sahip olmuştur.

1- Tarih öncesi: Afyonkarahisar'ın bilinen tarihi İ.Ö 3000 yıllarında başlar, kent sınırları dışında kalan Orta Anadolu topraklarında, Neolitik dönemden kalma eserler bulunmuşsa da Afyonkarahisar'ın bir neolitik (Cilali Tas) kültürüne rastlanmamıştır. Afyon'un tarih öncesine ilişkin bilgileri bölgedeki çok sayıda höyükten yüzeyinden toplanmış, çanak çömlek gibi kültür belgelerinden elde edilmiştir. Höyüklerden sadece Sandıklı ilçesine bağlı Kusura Höyüğü kazılmıştır. Bu kazılardan elde edilen kültürün o dönemde Mezopotamya, Anadolu, Trakya ve Yunan yarımadasına özgü Kalkolitik 'ten Eski Tunç' a geçiş kültürlerinin bir bölümü olduğunu göstermektedir. Kusura'nın ilk yerleşim katının Troya'nın ilk dönemleriyle eş zamanlı olduğu sanılmaktadır.

Tarihte Afyonkarahisar

a-Hititler(İ.Ö.1800-1200)

İ.Ö 1800 'den sonra bölgede ,Afyon'da içinde olmak üzere Anadolu'da Hitit Krallığı kurulmuştur.Hitit devletinin bu ilk dönemi, Hint Avrupa kaynaklı bir kültürün etkisi altındadır. Bununla birlikte Hatti'lerin din ve kültür özellikleri yok olmamıştır. Bu döneme ait Seydiler kasabası Yanarlar mevkiinde yapılan kazı ile Eski Hitit küp mezarlığı ortaya çıkarılmıştır.Eski Hitit Krallığının Batı sınırında Afyon olduğu anlaşılmıştır.Kral yolu olarak adlandırılan ve Anadolu'yu baştan başa kat eden yolun Afyon'dan geçmektedir.

b-Frigler(İ.Ö.1200-546)

Frigler İ.Ö 9 yüzyıldan itibaren Kızılırmak Kavisini ile Sakarya nehirleri Arasında siyasi egemenlik kurmuşlar ve Gordion'u siyasi merkez, Pessinus'u da dini merkez yapmışlardır. İ.Ö 660 yılında Kimmerler tarafından yıkılan Frigler, Afyon, Eskişehir, ve Kütahya illeri arasında bulunan kayalık ve ormanlık bölge olan Yalıkaya (Midas'ın Şehri) , İhsaniye ve Altıntaş çevresinde yeniden kurulmuş, Dinar'a ve Elmalı'ya kadar yayılmışlardır.Frigler Afyon kökenli olup din, Kültür ve dilinin özellikleri beylikler dönemine kadar etkisini göstermiştir.

c-Lidyalılar (İ.Ö 660-546)

Batı Anadolu merkezli Lidyalılar Dinar ve Dazkırı çevresinde egemenlik kurmuşlardır.

d-Persler (İ.Ö 546-333)

Batı sınırını Dinar'a kadar genişleten Persler Büyük İskender'in seferlerine dayanarak yıkılmışlardır.

e-Romalılar(İ.Ö.133-395)

Roma hakimiyeti döneminde Anadolu da birçok antik şehir kurulmuştur.Afyon'da bu şehirlerin biridir.Afyon'un bu devirde ki adı Akronium'dur.Ancak antik şehrin kalıntılarına rastlanamamıştır. Amorium(Hisar köyü), Docimeia(İscehisar) vs. Antik Roma şehir kalıntılarından ele geçen antik eser ve yazıtlara göre Afyon'da Roma hakimiyeti 4.yy. kadar sürmüştür.

ÖZGEÇMİŞ

1968 yılında Kütahya’da doğdu. İlkokul ve ortaokulun büyük kısmını Almanya’da, diğer bölümünü Kütahya’da tamamladı. Kütahya Endüstri Meslek Lisesi Ağaçişleri bölümünü bitirdikten sonra 1988 yılında Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Mobilya Dekorasyon bölümünü kazanarak Lisans eğitime başladı. 1992 yılında mezun olarak, aynı yıl Gaziantep M. Rüşti Uzel Endüstri Meslek lisesine teknik öğretmen olarak atandı. 1994-95 yılları arasında askerlik görevini yaptı. 1997 yılında Sinop’un Ayancık ilçesi Endüstri Meslek Lisesine tayin olarak, Mobilya Dekorasyon bölümü şefi olarak görev yaptı. 2001 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Okul ve Kurum Yöneticileri Seçme sınavını kazandı. 2002 yılında Gazi Üniversitesi Mobilya Dekorasyon Anabilim dalında Yüksek Lisans öğrenimine başladı. Evli ve iki çocuk babasıdır.